

การศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายเกี่ยวกับการชั้นสูตรพลิกศพของประเทศไทยกับ
ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ และประเทศเยอรมนี

นางอุษา จันพลอย บุญเปี่ยม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2553

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A STUDY OF LAW RELATING TO MEDICOLEGAL AUTOPSY
IN THAILAND IN COMPARISON TO THE UNITED STATES OF AMERICA,
THE UNITED KINGDOM, AND GERMANY

Mrs. Usa Janploy Boonpium

ศูนย์วิทยุทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Laws Program in Laws

Faculty of Laws

Chulalongkorn University

Academic Year 2010

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายเกี่ยวกับการขนส่งพลศึกษา
ของประเทศไทยกับประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ
และประเทศเยอรมนี

โดย

นางอุษา จันทลอย บุญเปี่ยม

สาขาวิชา

นิติศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

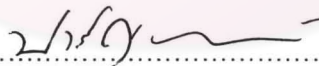
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปาริณา ศรีวินิชย์

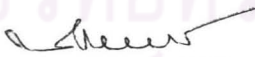
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะนิติศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ดา ธนิตกุล)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปาริณา ศรีวินิชย์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ พญ.นันทนา ศิริทรัพย์)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(พลตำรวจโทชัชวาลย์ สุขสมจิตร)

อุษา จันพลอย บุญเปี่ยม : การศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพของประเทศไทยกับประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ และประเทศเยอรมนี. (A STUDY OF LAW RELATING TO MEDICOLEGAL AUTOPSY IN THAILAND IN COMPARISON TO THE UNITED STATES OF AMERICA, THE UNITED KINGDOM, AND GERMANY) อ. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปาริณา ศรีวินิชย์, 156 หน้า.

กฎหมายเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพของประเทศไทย ได้ประกาศใช้มาตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2478 ซึ่งแม้จะได้รับการแก้ไขมาแล้วหลายครั้ง แต่ยังมีประเด็นที่ล้าสมัย ไม่สอดคล้องต่อมาตรฐานการชันสูตรพลิกศพในระดับสากล ขาดความเชื่อมโยง และไม่ครอบคลุมการดำเนินการจริงในทางปฏิบัติ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ จึงมีวัตถุประสงค์มุ่งศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพและปัญหาในการบังคับใช้กฎหมาย นับแต่เมื่อพบการตาย การตรวจพิสูจน์ศพ การผ่าศพ และการออกรายงานการชันสูตรพลิกศพ โดยศึกษาเปรียบเทียบกับประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ และประเทศเยอรมนี ทั้งในด้านกฎหมายและการบริหารจัดการ เพื่อหาแนวทางในการนำมาปรับใช้แก้กรณีปัญหาของประเทศไทย

จากการศึกษาได้พบว่า วัตถุประสงค์ที่สำคัญของการชันสูตรพลิกศพ คือ การทราบถึงเหตุ และพฤติการณ์ที่ตาย ที่อาจนำไปสู่การดำเนินคดีอาญาหรือไม่ต่อไป การชันสูตรพลิกศพจึงเป็นกระบวนการที่ต้องการความถูกต้องแม่นยำในผลของการตรวจพิสูจน์ และการตรวจสอบถ่วงดุลที่มีประสิทธิภาพ เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการตายอย่างเหมาะสม โดยการชันสูตรพลิกศพของประเทศไทยนั้น เป็นการดำเนินการร่วมกันระหว่างเจ้าพนักงานของรัฐ ซึ่งได้แก่ พนักงานสอบสวน แพทย์ พนักงานฝ่ายปกครองและพนักงานอัยการ ซึ่งแม้จะทำให้เกิดการตรวจสอบกันในระหว่างผู้ปฏิบัติหน้าที่ แต่ก็เป็นการดำเนินการของรัฐที่ญาติหรือผู้ที่เกี่ยวข้องการตายไม่มีอำนาจที่จะเข้าร่วมตรวจสอบด้วยได้ ขณะที่การชันสูตรพลิกศพในประเทศที่ทำการศึกษาค้นคว้าได้กำหนดให้ญาติหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการตายมีอำนาจในการร้องขอให้มีการชันสูตรพลิกศพ และได้แยงค์คัดค้านรายงานการชันสูตรพลิกศพต่อศาลเพื่อให้อนุมัติชี้ขาด ซึ่งเป็นกลไกที่ทำให้การชันสูตรพลิกศพได้รับการตรวจสอบถ่วงดุลทั้งก่อนและหลังการดำเนินการ นอกจากนี้ ประเทศต่างๆ ยังได้จัดให้มีองค์กรเพื่อรับผิดชอบการชันสูตรพลิกศพเป็นการเฉพาะโดยมิได้เป็นส่วนหนึ่งของเจ้าพนักงานผู้ชันสูตรพลิกศพหน้าที่ในการสอบสวนและการดำเนินคดีอาญา ทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานผู้ชันสูตรพลิกศพมีความเป็นกลางและเกิดการถ่วงดุลในระหว่างกัน ซึ่งประเด็นต่างๆ เหล่านี้เป็นกรณีที่มีได้มีอยู่ในกฎหมายเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพของประเทศไทย

ผลของการศึกษาเปรียบเทียบได้แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างและแนวทางในการแก้ไขปัญหามาตรฐานของประเทศไทย โดยต้องมีการพัฒนาทั้งในเชิงกฎหมาย นับแต่เมื่อพบการตาย การตรวจพิสูจน์ศพ การผ่าศพ การออกรายงานการชันสูตรพลิกศพ และในเชิงการบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อนการบังคับใช้กฎหมายอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะเป็นการส่งเสริมให้การชันสูตรพลิกศพของไทยมีความเป็นมาตรฐาน มีประสิทธิภาพต่อการค้นหาความจริงเกี่ยวกับการตาย และเป็นหลักประกันในการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนต่อไป

สาขาวิชา นิติศาสตร์ ..... ลายมือชื่อนิสิต.....
ปีการศึกษา 2553 ..... ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....

5086054534 : MAJOR LAWS

KEYWORDS : A STUDY OF LAW RELATING TO MEDICOLEGAL AUTOPSY

USA JANPLOY BOONPIUM : A STUDY OF LAW RELATING TO MEDICOLEGAL
AUTOPSY IN THAILAND IN COMPARISON TO THE UNITED STATES OF
AMERICA, THE UNITED KINGDOM, AND GERMANY . THESIS ADVISOR :
ASST. PROF. PAREENA SRIVANICH, Ph.D. 156 pp.

The law concerning medical autopsy in Thailand is prescribed as one part of the investigation process in the Criminal Procedure Code which was initially enacted on October 1, B.E. 2478. Though there have been several amendments through the years, its concept is still obsolete, irrelevant to the international standard and practically inadequate, making the enforcement ineffective. This study aims at looking into the details of the law concerning medical autopsy in Thailand, as well as the administration and the enforcement of such law, in comparison to those of the United States, the United Kingdom, and Germany. The results and findings could possibly contribute to the improvement of medical autopsy in Thailand.

From the study, it appears that the main objective of medical autopsy is to be able to determine the cause of death and whether it could lead to criminal prosecution. Since the accountability of the result is vitally important, there needs to be a proper monitoring process with good check and balance tool in order to protect the rights of all parties in relevant to the death. Currently, the medical autopsy in Thailand is conducted by the coordination of government officers including police officer, medical doctor, administrative officer and public prosecutor. The lack of participation from those related to the death is a problem. In other countries, relatives of the decease or parties relevant to the death has the right to request for medical autopsy to be performed or object to the report given by submitting the case in question to the court to decide. Therefore, check and balance is allowed both before and after the autopsy. Moreover, many countries assign the duty of performing medical autopsy to a specific organization which has no other role in criminal investigation or prosecution, giving a medical examiner an impartial role in all cases. Accountability can be automatically ensured by the check and balance system between this organization and the investigator or prosecutor responsible. Unfortunately, these aspects were not prescribed in the law on medical autopsy in Thailand.

The comparative study of the medical autopsy in Thailand and in other countries revealed differences, problems, as well as solutions needed for Thailand. The two vital parts to be developed concurrently are the legal aspect and the administration of such law. In summary, the law has to stipulate clearly the process from the discovery of a body, the examination, the autopsy and the report issued. As for the administrative part, there needs to be a systematic mean to enforce the law on medical autopsy. The expected outcome is the well-standardized medical autopsy in Thailand which can effectively assists in finding the truth and ensures the fair distribution of justice to all.

Field of Study : ..... LAWS .....

Student's Signature ..... *Usa J. Boonpium* .....

Academic Year : ..... 2010 .....

Advisor's Signature ..... *Pareena Srivanich* .....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยความเมตตากรุณาอย่างดียิ่งของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปวีณา ศรีวินิชย์ ที่ได้กรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และได้สละเวลาในการให้คำปรึกษา ตรวจสอบวิทยานิพนธ์ ตลอดจนให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่างๆ ที่เป็นประโยชน์อย่างมากแก่ผู้เขียน จึงขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณท่านรองศาสตราจารย์ ดร.อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ ที่ได้กรุณารับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ท่านรองศาสตราจารย์ พญ.นันทนา ศิริทรัพย์ และท่านพลตำรวจโท ชัชวาลย์ สุขสมจิตร ที่ได้กรุณาสละเวลารับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ตลอดจนให้คำแนะนำในการศึกษาและการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ท้ายที่สุดนี้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา คุณอนันต์ และน้องนะโม ที่เป็นกำลังใจและให้การสนับสนุนผู้เขียนตลอดระยะเวลาในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ประโยชน์และคุณค่าของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้เขียนขอมอบแด่บิดา มารดา และคณาจารย์ทุกท่านที่ได้อบรมสั่งสอนและให้ความรู้แก่ผู้เขียน หากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีข้อบกพร่องประการใด ผู้เขียนขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว และขออภัยมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
1.3 ขอบเขตการศึกษา	4
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
1.5 สมมุติฐานในการศึกษา	5
1.6 วิธีการดำเนินการวิจัย	5
บทที่ 2 การดำเนินคดีอาญาและการค้นหาความจริงเกี่ยวกับการตาย	6
2.1 การชั้นสูตรพลิกศพ.....	7
2.1.1 ความหมายของการชั้นสูตรพลิกศพ.....	8
2.1.2 ความมุ่งหมายของการชั้นสูตรพลิกศพ.....	9
2.1.3 วิวัฒนาการของการชั้นสูตรพลิกศพ.....	10
2.1.4 ระบบการชั้นสูตรพลิกศพ.....	14
2.1.5 ข้อเสนอแนะการชั้นสูตรพลิกศพขององค์ระหว่างประเทศ.....	16
2.1.5.1 Principles on the Effective Prevention and Investigation of Extra-legal of Arbitrary and Summary Execution.....	17
2.1.5.2 ข้อเสนอแนะที่ อาร์ (99) 3 ของคณะมนตรีสหภาพยุโรป สำหรับ ประเทศสมาชิกในเรื่องการประสานความร่วมมือตาม หลักเกณฑ์ที่ว่าด้วยการชั้นสูตรพลิกศพทางกฎหมาย การแพทย์.....	19

2.1.5.3	มาตรฐานการชันสูตรพลิกศพ ตามข้อแนะนำของ National Association of Medical Examiner (NAME).....	20
2.2	การชันสูตรพลิกศพกับแนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการค้นหาความจริงในคดีอาญา.....	22
2.2.1	ความจริงที่ประสงค์จะค้นหา	23
2.2.2	เครื่องมือที่จะทำให้ความจริงปรากฏ.....	23
2.2.2.1	พยานบุคคล.....	25
2.2.2.2	พยานเอกสาร.....	26
2.2.2.3	พยานวัตถุ.....	27
2.2.2.4	พยานผู้เชี่ยวชาญ.....	27
2.2.2.5	พยานทางวิทยาศาสตร์.....	27
2.2.3	วิธีการในการค้นหาความจริงในคดีอาญา.....	30
2.2.3.1	กระบวนการค้นหาความจริงในชั้นก่อนการฟ้องคดี.....	31
2.2.3.2	กระบวนการค้นหาความจริงในชั้นหลังการฟ้องคดี.....	33
บทที่ 3	พัฒนาการทางกฎหมายและกระบวนการชันสูตรพลิกศพของประเทศไทย ..	38
3.1	พัฒนาการทางกฎหมายในการชันสูตรพลิกศพของประเทศไทย.....	38
3.1.1	ก่อน พ.ศ. 2457	38
3.1.2	การชันสูตรพลิกศพตามพระราชบัญญัติชันสูตรพลิกศพ พ.ศ. 2457.....	40
3.1.3	การชันสูตรพลิกศพตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.....	41
3.2	กระบวนการและปัญหาของกระบวนการชันสูตรพลิกศพตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา	48
3.2.1	เหตุการณ์ที่ต้องทำการชันสูตรพลิกศพ.....	49
3.2.1.1	กรณีที่น่าสงสัยหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าเป็นการตาย โดยผิดธรรมชาติ.....	49
3.2.1.2	กรณีการตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน.....	50
3.2.2	องค์การผู้รับผิดชอบ	53
3.2.3	ขั้นตอนและกระบวนการ.....	55

3.2.4 การตรวจสอบถ่วงดุล.....	71
บทที่ 4 วิเคราะห์เปรียบเทียบการชั้นสูตรพลิกศพของต่างประเทศและแนวทางการ	
แก้ไขปัญหาการชั้นสูตรพลิกศพของประเทศไทย	80
4.1 กฎหมายและกระบวนการชั้นสูตรพลิกศพของต่างประเทศ.....	80
4.1.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา.....	81
4.1.1.1 ระบบการชั้นสูตรพลิกศพ.....	81
4.1.1.2 องค์กรที่รับผิดชอบการชั้นสูตรพลิกศพ.....	84
4.1.1.3 เหตุการตายที่ต้องทำการชั้นสูตรพลิกศพ.....	86
4.1.1.4 ขั้นตอนและกระบวนการในการชั้นสูตรพลิกศพ.....	88
4.1.1.5 การตรวจสอบถ่วงดุล.....	92
4.1.2 ประเทศอังกฤษ.....	94
4.1.2.1 ระบบการชั้นสูตรพลิกศพ.....	94
4.1.2.2 องค์กรที่รับผิดชอบการชั้นสูตรพลิกศพ.....	96
4.1.2.3 เหตุการตายที่ต้องทำการชั้นสูตรพลิกศพ.....	97
4.1.2.4 ขั้นตอนและกระบวนการในการชั้นสูตรพลิกศพ.....	98
4.1.2.5 การตรวจสอบถ่วงดุล.....	104
4.1.3 ประเทศเยอรมนี.....	106
4.1.3.1 ระบบการชั้นสูตรพลิกศพ.....	106
4.1.3.2 องค์กรที่รับผิดชอบการชั้นสูตรพลิกศพ.....	107
4.1.3.3 เหตุการตายที่ต้องทำการชั้นสูตรพลิกศพ.....	108
4.1.3.4 ขั้นตอนและกระบวนการในการชั้นสูตรพลิกศพ.....	108
4.1.3.5 การตรวจสอบถ่วงดุล.....	111
4.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบโครงสร้างและกระบวนการชั้นสูตรพลิกศพของ	
ต่างประเทศต่อกรณีปัญหาของประเทศไทย.....	112
4.2.1 การกำหนดเหตุการตายที่ต้องทำการชั้นสูตรพลิกศพ.....	112
4.2.2 องค์กรที่รับผิดชอบการชั้นสูตรพลิกศพ.....	115
4.2.2.1 การจัดองค์กรผู้รับผิดชอบในการชั้นสูตรพลิกศพ.....	116
4.2.2.2 การกำหนดเจ้าพนักงานผู้รับผิดชอบในการชั้นสูตรพลิกศพ.....	118
4.2.3 การกำหนดขั้นตอนการชั้นสูตรพลิกศพ.....	120

4.2.3.1	การกำหนดเขตพื้นที่ความรับผิดชอบของเจ้าพนักงาน ผู้ชั้นสูตรพลิกศพ.....	120
4.2.3.2	การชั้นสูตรพลิกศพหรือการตรวจสอบ ณ สถานที่ที่ศพ นั้นอยู่.....	122
4.2.3.3	การผ่าศพและคุณสมบัติของแพทย์ผู้ทำการผ่าศพ.....	124
4.2.3.4	การไต่สวนการตาย.....	126
4.2.3.5	การฝังศพหรือเผาศพตามประเพณี.....	127
4.2.4	การตรวจสอบถ่วงดุล.....	128
4.2.4.1	การตรวจสอบถ่วงดุลในขั้นตอนการชั้นสูตรพลิกศพ.....	128
4.2.4.2	การตรวจสอบถ่วงดุลภายหลังการออกรายงานการ ชั้นสูตรพลิกศพ	129
บทที่ 5	บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	132
5.1	บทสรุป.....	132
5.2	ข้อเสนอแนะ.....	138
5.2.1	แนวทางการพัฒนาในเชิงกฎหมาย.....	138
5.2.2	แนวทางการพัฒนาในเชิงการบริหารจัดการ.....	141
	รายการอ้างอิง.....	142
	ภาคผนวก	146
	ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	156

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	การแก้ไขเปลี่ยนแปลงเจ้าพนักงานที่เข้าร่วมการชันสูตรพลิกศพ.....	46
2	ข้อมูลการตายที่ทำการชันสูตรพลิกศพในโรงพยาบาลสังกัดสำนักงาน ปลัดกระทรวงสาธารณสุข.....	51
3	ข้อมูลจำนวนแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ จำแนกตามจังหวัด พ.ศ. 2552.....	57
4	ข้อมูลจำนวนศพที่ทำการชันสูตรพลิกศพเปรียบเทียบกับจำนวนครั้งที่ออกไป ชันสูตรพลิกศพ.....	59
5	ข้อมูลจำนวนศพที่ทำการชันสูตรพลิกศพเปรียบเทียบกับจำนวนศพที่ทำการผ่า พิสูจน์.....	62
6	อัตราการตายต่อประชากร 100,000 คน จำแนกตามสาเหตุการตาย ทั่วราชอาณาจักร พ.ศ. 2550 - 2552.....	114

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การชันสูตรพลิกศพ เป็นกระบวนการที่มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาสาเหตุและพฤติการณ์ที่ทำให้เกิดการตาย และข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้ตาย ซึ่งแม้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะได้บัญญัติไว้เป็นส่วนหนึ่งของการสอบสวนก็ตาม แต่โดยแท้จริงแล้วการชันสูตรพลิกศพนั้นมิได้เป็นส่วนหนึ่งของการสอบสวนหรือการดำเนินคดี หากแต่เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นก่อนและอาจนำไปสู่การสอบสวนเพื่อดำเนินคดีต่อไปหากผลการตรวจพิสูจน์ระบุเหตุและพฤติการณ์ว่าความตายเกิดขึ้น เชื้อ หรืออ้างว่าเกิดขึ้นจากการกระทำความผิด

การชันสูตรพลิกศพของไทยได้เริ่มต้นขึ้นอย่างเป็นทางการโดยการประกาศใช้พระราชบัญญัติการชันสูตรพลิกศพ ในปี พ.ศ. 2457 ซึ่งต่อมาได้มีการยกเลิกและได้บัญญัติให้การชันสูตรพลิกศพเป็นส่วนหนึ่งของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในปี พ.ศ. 2478 แต่แม้ว่าจะได้มีการแก้ไขปรับปรุงมาแล้วถึง 7 ครั้ง แต่ในการแก้ไขปรับปรุง 5 ครั้ง เป็นการปรับปรุงเฉพาะความในมาตรา 150 ซึ่งเป็นเรื่องเจ้าพนักงานที่จะเข้าร่วมการชันสูตรพลิกศพกับพนักงานสอบสวน และกระบวนการไต่สวนการตายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน โดยมีได้ทำให้หลักการสำคัญ หลักเกณฑ์ วิธีการในการชันสูตรพลิกศพเปลี่ยนแปลงไปจากเมื่อแรกเริ่มที่มีการบังคับใช้ กฎหมายจึงมีความล้าสมัยและไม่สอดคล้องกับการดำเนินงานที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

ความพยายามในการแก้ไขปรับปรุงกระบวนการชันสูตรพลิกศพครั้งล่าสุดที่เป็นปัญหาสำคัญต่อการบังคับใช้กฎหมาย คือ การแก้ไขปรับปรุงความในมาตรา 150 ในปี พ.ศ. 2542 ซึ่งเป็นความพยายามที่จะยกระดับมาตรฐานการชันสูตรพลิกศพให้ต้องดำเนินการโดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญทางนิติเวชศาสตร์ซึ่งเป็นแพทย์สาขาขาดแคลนของประเทศไทยโดยตลอด ดังนั้น การชันสูตรพลิกศพโดยแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์จึงไม่อาจดำเนินการได้ตามเจตนารมณ์ของกฎหมายได้อย่างสมบูรณ์

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาบทบัญญัติที่ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งมีอยู่เพียง 10 มาตราอย่างเป็นองค์รวมแล้ว จะพบว่ากระบวนการชันสูตรพลิกศพนั้นเป็นกระบวนการใช้อำนาจของรัฐฝ่ายเดียว โดยไม่เปิดโอกาสให้ญาติหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการตายเข้า

มามีส่วนร่วมในการค้นหาความจริงเกี่ยวกับการตายได้ ซึ่งจะเห็นได้จากขั้นตอนในการจัดให้มีการชันสูตรพลิกศพที่อาจเกิดขึ้นได้ใน 2 ช่องทาง คือ เจ้าพนักงานผู้ชันสูตรพลิกศพเห็นว่าการตายตามมาตรา 148 ที่จะต้องจัดให้มีการชันสูตรพลิกศพขึ้น และโดยการที่นายทะเบียนผู้รับแจ้งการตายตามพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 ไม่ออกใบมรณะบัตรให้ ด้วยมีเหตุสงสัยว่าเป็นการตายโดยผิดธรรมชาติ และได้แจ้งไปยังพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจเพื่อพิจารณาดำเนินการชันสูตรพลิกศพตามกระบวนการที่กฎหมายกำหนด ซึ่งการจัดการชันสูตรพลิกศพนี้เป็นอำนาจที่กฎหมายกำหนดให้เป็นของรัฐฝ่ายเดียว โดยไม่มีกลไกหรือช่องทางที่ประชาชนหรือญาติผู้ตายจะร้องขอหรือริเริ่มให้มีการชันสูตรพลิกศพขึ้นได้ อีกทั้ง เมื่อเจ้าพนักงานผู้ชันสูตรพลิกศพได้มีความเห็นเกี่ยวกับเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย หรือเมื่อศาลได้มีคำสั่งเกี่ยวกับการตายเป็นอย่างไรแล้ว ไม่มีกลไกอย่างใดที่เปิดโอกาสให้ญาติหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการตายได้แย้งคัดค้านความเห็นหรือคำสั่งเช่นนั้นได้

สำหรับบทบัญญัติเกี่ยวกับหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการชันสูตรพลิกศพนับแต่เมื่อพบการตาย การชันสูตรพลิกศพ ณ สถานที่ที่ศพนั้นอยู่ การตรวจพิสูจน์ การผ่าศพ การจัดทำสำนวนการชันสูตรพลิกศพ การผ่าศพ และการจัดส่งสำนวนชันสูตรพลิกศพไปยังเจ้าพนักงานฝ่ายอื่น ซึ่งมีได้มีการแก้ไขปรับปรุงในสาระสำคัญนับแต่เมื่อมีการประกาศใช้ แม้จะมีได้เป็นปัญหาอุปสรรคต่อการชันสูตรพลิกศพ แต่ทว่า ช่องว่างของกฎหมายที่ไม่ครอบคลุมต่อรายละเอียดและกระบวนการปฏิบัติงานจริง อาจเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำการชันสูตรพลิกศพขาดมาตรฐานและประสิทธิภาพ ดังจะเห็นได้จากความในมาตรา 150 ซึ่งได้กำหนดให้แพทย์เข้าร่วมการชันสูตรพลิกศพกับพนักงานสอบสวนนั้น เป็นการกำหนดไว้เฉพาะคุณสมบัติหรือตำแหน่งของแพทย์ โดยจะต้องเป็นแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ แพทย์ประจำโรงพยาบาลของรัฐ แพทย์ประจำสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด แพทย์ประจำโรงพยาบาลของเอกชน หรือแพทย์ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมที่ขึ้นทะเบียนเป็นแพทย์อาสาสมัครตามระเบียบของกระทรวงสาธารณสุข แต่บทบัญญัตินี้มิได้กล่าวถึงเขตพื้นที่ความรับผิดชอบของแพทย์เช่นกรณีของพนักงานสอบสวน ในกรณีนี้ จึงอาจทำให้แพทย์ผู้มีคุณสมบัติดังที่กำหนดซึ่งอยู่ในพื้นที่หนึ่ง เดินทางเข้าร่วมการชันสูตรพลิกศพในพื้นที่อื่นๆ ได้โดยไม่มีข้อจำกัด

อีกทั้งกรณีตามมาตรา 152 กำหนดให้เป็นอำนาจของผู้ทำการชันสูตรพลิกศพในการที่จะมีคำสั่งให้แพทย์หรือพนักงานแยกธาตุของรัฐทำการผ่าศพได้ ดังนั้น การที่กฎหมายได้กำหนดเพียงอำนาจในการมีดุลพินิจที่จะจัดให้มีการผ่าศพขึ้น โดยมีได้กล่าวถึงคุณสมบัติของผู้ที่จะทำการผ่าศพไว้ ผู้ที่จะทำการผ่าศพจึงอาจเป็นแพทย์ในสาขาวิชาใดๆ ที่มีใช้แพทย์ผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะทางอย่างแท้จริง ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความแม่นยำของการวินิจฉัยเหตุและพฤติการณ์ที่

ตาย และความเสียหายที่จะเกิดขึ้นกับศพซึ่งอาจทำให้การตรวจพิสูจน์ชำรุดในภายหลังบิดเบือนไปได้ นอกจากนี้ โดยที่การชันสูตรพลิกศพตามกระบวนการของกฎหมายเสร็จสิ้นลงเมื่อพนักงานสอบสวนได้จัดทำสำนวนการชันสูตรพลิกศพเสร็จสิ้น และได้จัดส่งไปยังพนักงานอัยการเพื่อพิจารณาส่งไปยังผู้ว่าราชการจังหวัด หรือยื่นคำร้องขอต่อศาลเพื่อไต่สวนและมีคำสั่งเกี่ยวกับการตายเท่านั้น โดยกฎหมายมิได้กล่าวถึงการจัดการศพที่ได้ทำการตรวจพิสูจน์เสร็จสิ้นแล้วว่าจะต้องดำเนินการอย่างไรต่อไป ซึ่งการคืนศพให้แก่ญาติเพื่อจัดการตามประเพณีนั้น ทำให้ศพซึ่งเป็นวัตถุพยานที่สำคัญถูกเผาทำลายไปอย่างถาวร

นอกจากข้อพิจารณาในด้านกระบวนการของการชันสูตรพลิกศพแล้ว หากได้พิจารณาในด้านการบริหารจัดการเพื่อการบังคับใช้กฎหมาย จะพบว่ากระบวนการชันสูตรพลิกศพนี้เป็นกระบวนการที่มีการใช้ทรัพยากรจำนวนมาก โดยประกอบไปด้วยเจ้าพนักงาน 4 ฝ่าย ได้แก่ แพทย์ พนักงานฝ่ายปกครอง พนักงานอัยการ และศาล ซึ่งเป็นเจ้าพนักงานในสังกัดของส่วนราชการหลายฝ่ายที่ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างใด ๆ ต่อกันทั้งในด้านการบังคับบัญชา การบริหารจัดการ และการงบประมาณ ซึ่งทำให้มีการกระจายงบประมาณไปยังส่วนราชการต่างๆ โดยไม่อาจทบทวนต้นทุน ความคุ้มค่า และประสิทธิภาพในการใช้จ่ายงบประมาณได้อย่างแน่ชัด และยังเป็นผลให้การจัดการและการพัฒนาการชันสูตรพลิกศพขาดทิศทางและเป้าหมายอย่างเป็นองค์รวม

แม้ว่าโดยวัตถุประสงค์แท้จริงของการชันสูตรพลิกศพจะเป็นการดำเนินการเพื่อทราบถึงเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย แต่ผลของการค้นหาความจริงเกี่ยวกับการตายเช่นว่านี้ อาจนำไปสู่การสอบสวนและการดำเนินคดีอาญาต่อไป ดังนั้น การชันสูตรพลิกศพจึงเป็นส่วนหนึ่งในการอำนวยความสะดวกของรัฐที่ควรต้องดำเนินการภายใต้หลักการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ที่เกี่ยวข้องอย่างเหมาะสม แต่การจะแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาให้การชันสูตรพลิกศพเป็นไปในทิศทางอย่างใดนั้น การศึกษาเปรียบเทียบกับ การดำเนินการของต่างประเทศจะทำให้เห็นถึงความแตกต่าง ข้อดี ข้อเสีย แนวทางและความเป็นไปได้ในการนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อที่เข้าใจถึงหลักการค้นหาความจริงในคดีอาญา
2. เพื่อที่จะเข้าใจถึงหลักการตรวจสอบถ่วงดุลในระหว่างองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดี

3. เพื่อให้เข้าใจถึงความเป็นมา วิวัฒนาการทางกฎหมาย และสภาพปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทย

4. เพื่อทราบถึงระบบการชันสูตรพลิกศพ เหตุการตายที่ต้องทำการชันสูตรพลิกศพ กระบวนการชันตอน และการตรวจสอบถ่วงดุลของต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ และประเทศเยอรมนี

5. เพื่อที่จะทราบถึงแนวทางในการนำระบบการชันสูตรพลิกศพ กระบวนการชันตอนในการชันสูตรพลิกศพ และการตรวจสอบถ่วงดุลของต่างประเทศมาปรับใช้กับกรณีปัญหาของประเทศไทย

1.3 ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาวิจัยเพื่อเปรียบเทียบกฎหมายการชันสูตรพลิกศพของประเทศไทย ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและการชันสูตรพลิกศพของต่างประเทศ โดยจะศึกษาถึงสภาพปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ว่าด้วย การชันสูตรพลิกศพ อันเนื่องมาจากความไม่สอดคล้องของกฎหมายกับการปฏิบัติ และมีได้เปิดโอกาสให้ญาติหรือผู้เกี่ยวข้องกับการตายเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาความจริงเกี่ยวกับการตาย อีกทั้ง ศาลมิได้มีบทบาทในการตรวจสอบอย่างแท้จริง โดยการเปรียบเทียบวิธีการชันสูตรพลิกศพของประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ และประเทศเยอรมนี เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาของประเทศไทย ในอันที่จะส่งเสริมให้การชันสูตรพลิกศพของไทย มีความเป็นมาตรฐาน และมีประสิทธิภาพต่อการค้นหาความจริงเกี่ยวกับการตายได้อย่างแท้จริง

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้เข้าใจถึงหลักการค้นหาความจริงในคดีอาญา
2. ทำให้เข้าใจถึงหลักการตรวจสอบถ่วงดุลในระหว่างองค์การที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดี
3. ทำให้เข้าใจถึงความเป็นมา วิวัฒนาการทางกฎหมาย และสภาพปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทย
4. ทำให้ทราบถึงระบบการชันสูตรพลิกศพ เหตุการตายที่ต้องทำการชันสูตรพลิกศพ กระบวนการชันตอน และการตรวจสอบถ่วงดุลของต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ และประเทศเยอรมนี

5. ทำให้ทราบถึงแนวทางในการนำระบบการชันสูตรพลิกศพ กระบวนการขั้นตอนในการชันสูตรพลิกศพ และการตรวจสอบร่องรอยของต่างประเทศมาปรับใช้กับกรณีปัญหาของประเทศไทย

1.5 สมมุติฐานในการศึกษา

กฎหมายการชันสูตรพลิกศพของประเทศไทย ยังไม่สามารถทำให้การตรวจพิสูจน์เกี่ยวกับการตายเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายซึ่งไม่สอดคล้องต่อการดำเนินการที่เกิดขึ้นจริงในทางปฏิบัติและมาตรฐานในระดับสากล อีกทั้งขาดกลไกการมีส่วนร่วมและการตรวจสอบร่องรอยจากญาติผู้ตายอย่างเหมาะสม การปรับปรุงการชันสูตรพลิกศพทั้งในเชิงของกฎหมายและการบริหารจัดการเพื่อสนับสนุนการบังคับใช้กฎหมาย จะสามารถผลักดันให้การชันสูตรพลิกศพพัฒนาและดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.6 วิธีการดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยในเรื่องนี้เป็นการศึกษาและค้นคว้าวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่างๆ เช่น วัตถุประสงค์กฎหมาย ตำราทางวิชาการ บทความ และการเข้าร่วมประชุมในคณะอนุกรรมการเพื่อพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพ ซึ่งเป็นคณะอนุกรรมการภายใต้คณะกรรมการพัฒนาการบริหารงานแห่งชาติ ที่มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

การดำเนินคดีอาญาและการค้นหาความจริงเกี่ยวกับการตาย

การดำเนินคดีอาญาเป็นกระบวนการอย่างหนึ่งของรัฐในการที่จะรักษาไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ด้วยการค้นหาความจริงเกี่ยวกับความผิดที่เกิดขึ้น การพิสูจน์ความผิดและการบังคับโทษ ซึ่งกระบวนการต่างๆ เหล่านี้จำเป็นต้องอาศัยกลไกและเครื่องมือหลายด้านประกอบกัน ทั้งในด้านอำนาจในการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐาน การนำพยานหลักฐานเข้าสู่กระบวนการค้นหาความจริง รูปแบบการค้นหาความจริง รวมถึงกลไกในการทำให้เกิดความสมดุลในระหว่างการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานแต่ละฝ่ายเพื่อมิให้มีการผูกขาดอำนาจไว้ที่องค์กรใดองค์กรหนึ่ง ซึ่งกลไกหรือเครื่องมือต่างๆ เหล่านี้เป็นพัฒนาการทางสังคมที่มีการอธิบายถึงแนวคิดและความเป็นมาด้วยเหตุผลในทางวิชาการซึ่งเป็นที่ยอมรับในระดับสากลแพร่ขยายและมีอิทธิพลในระหว่างประเทศ โดยการศึกษาในบทนี้จะทำการศึกษารวบรวมและนำมากล่าวไว้

ในกรณีที่มีการตายเกิดขึ้น โดยไม่ปรากฏแน่ชัดถึงสาเหตุการตายหรือเป็นการตายโดยผิดธรรมชาติ กระบวนการค้นหาความจริงและการดำเนินคดีอาญาจะถูกเพิ่มความสำคัญขึ้นเนื่องจากการตายเป็นการคุกคามต่อชีวิตและความสงบสุขของสังคมโดยรวม การพิสูจน์ทราบหรือการค้นหาความจริงเกี่ยวกับการตาย จึงเป็นกระบวนการเพื่อเปิดเผยถึงเหตุและพฤติการณ์ที่ตายและพิสูจน์ทราบว่าการตายนั้นเกิดขึ้นจากการกระทำความผิดหรือไม่ ผลของการตรวจพิสูจน์หรือการชันสูตรพลิกศพจึงอาจนำไปสู่การดำเนินคดีอาญาเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ ซึ่งกระบวนการในการตรวจพิสูจน์หรือการชันสูตรพลิกศพนั้น มิใช่เพียงกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เท่านั้น แต่ได้รวมถึงกระบวนการรวบรวมพยานหลักฐาน การตรวจพิสูจน์และการทำความเข้าใจของแพทย์ผู้เชี่ยวชาญอีกด้วย และโดยที่ผลการชันสูตรพลิกศพจะมีสถานะเป็นเพียงความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญ กลไกในการตรวจสอบความเห็นเช่นนั้นจึงได้รับการพัฒนาขึ้น เพื่อให้ผลการตรวจพิสูจน์ใกล้เคียงกับความจริงที่ประสงค์จะค้นหามากที่สุด และก่อให้เกิดการยอมรับและเป็นธรรมแก่ทั้งผู้ตาย ญาติของผู้ตาย และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย การศึกษาในบทนี้จึงได้ทำการศึกษารวบรวมเพื่อแสดงให้เห็นถึงแนวคิดเกี่ยวกับการค้นหาความจริงเกี่ยวกับการตาย ความหมายของการชันสูตรพลิกศพ ความมุ่งหมายของการชันสูตรพลิกศพ วิวัฒนาการของการชันสูตรพลิกศพ ระบบการชันสูตรพลิกศพ และข้อแนะนำการชันสูตรพลิกศพขององค์กรระหว่างประเทศ

2.1 การชันสูตรพลิกศพ

การชันสูตรพลิกศพ เป็นกระบวนการที่มีวัตถุประสงค์สำคัญในการค้นหาเหตุและพฤติการณ์เกี่ยวกับการตาย และเพื่อให้ทราบว่าผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใด ถ้าตายโดยคนทำร้าย ให้กล่าวหาว่าใครหรือสงสัยว่าใครเป็นผู้กระทำผิดเท่าที่จะทราบได้ การชันสูตรพลิกศพซึ่งนอกจากจะจัดให้มีขึ้นเพื่อค้นหาเหตุและพฤติการณ์ที่ตายแล้ว ยังมีความจำเป็นต่อการรวบรวมพยานหลักฐานและวิธีพิจารณาคดี ดังนี้¹

(1) ความจำเป็นทางพยานหลักฐาน คดีซึ่งความตายเป็นผลแห่งการกระทำผิดอาญาเป็นคดีความผิดที่มีความร้ายแรงและมีโทษหนักกว่าการกระทำผิดในลักษณะเดียวกัน แต่ความตายไม่เกิดขึ้น การชันสูตรพลิกศพจึงเป็นความจำเป็นทางพยานหลักฐานในอันที่จะแสดงว่า ผู้ตายตายจริงหรือไม่ หากตายจริง ความตายเป็นผลจากการกระทำผิดหรือไม่ และหากความตายเป็นผลจากการกระทำผิด เป็นความผิดที่จำเลยนี้ถูกกล่าวหาหรือไม่ ซึ่งการชันสูตรพลิกศพอาจแสดงความจริงในเรื่องเหล่านี้ได้

(2) ความจำเป็นทางวิธีพิจารณา ปราบกฏตามบทบัญญัติมาตรา 129 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ห้ามมิให้ฟ้องผู้ต้องหาต่อศาลถ้าการชันสูตรพลิกศพยังไม่เสร็จ บทบัญญัติมาตรานี้จึงเป็นบทบัญญัติเพิ่มเติมจากมาตรา 120 ที่ห้ามมิให้พนักงานอัยการฟ้องคดีต่อศาลโดยมิได้มีการสอบสวนความผิดนั้นเสียก่อน อย่างไรก็ตาม กฎหมายห้ามมิให้มีการฟ้องคดีเฉพาะกรณีที่มีการชันสูตรพลิกศพยังไม่เสร็จ การฟ้องคดีดังต่อไปนี้ จึงทำได้โดยไม่ต้องห้ามตามกฎหมาย

- คดีนั้นไม่มีการชันสูตรพลิกศพเลย แม้จะไม่ปรากฏว่าเป็นเพราะเหตุใด*
- คดีนั้นมีการชันสูตรพลิกศพ แต่การชันสูตรพลิกศพไม่สมบูรณ์ตามกฎหมายอาญา ไม่มีเจ้าพนักงานตามที่กฎหมายระบุไว้ร่วมในการชันสูตรพลิกศพด้วย**
- คดีนั้นไม่มีการชันสูตรพลิกศพ เพราะไม่อยู่ในวิสัยที่จะทำได้ เช่น ศพนั้นถูกเผาไปก่อนแล้ว

¹ คะเน็ง ฤาไชย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพฯ : มิตรนราการพิมพ์, 2537). หน้า 205-206.

* คำพิพากษาฎีกาที่ 1261/2481 อัยการโจทก์จะฟ้องคดีเรื่องฆ่าคนตายโดยไม่ได้ทำการชันสูตรพลิกศพผู้ตายเลยก็ได้ ไม่ผิดประมวลวิธีพิจารณา

** คำพิพากษาฎีกาที่ 393/2489 การชันสูตรศพต้องมีแพทย์คนหนึ่ง ถ้าคนที่ลงชื่อเป็นแพทย์นั้นเป็นเพียงสัปเหร่อ ก็เป็นการชันสูตรที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย การชันสูตรศพไม่ถูกต้องตามกฎหมายนั้น ไม่ตัดอำนาจอัยการที่จะฟ้องคดีฐานฆ่าคนตาย

2.1.1 ความหมายของการชันสูตรพลิกศพ

ชันสูตรพลิกศพ เป็นถ้อยคำที่ปรากฏอยู่ในหมวด 2 ภาค 2 สอบสวน แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยภาค 1 ข้อความเบื้องต้น ลักษณะ 1 หลักทั่วไป มิได้ให้นิยามหรือความหมายคำว่า ชันสูตรพลิกศพ ไว้แต่อย่างใด ซึ่งความในมาตรา 148 ได้บัญญัติไว้แต่เพียงว่า

“มาตรา 148 เมื่อปรากฏแน่ชัดหรือมีเหตุอันสมควรสงสัยว่าบุคคลใดตายผิดธรรมชาติหรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน ให้มีการชันสูตรพลิกศพ...”

ดังนั้น การชันสูตรพลิกศพจึงเป็นถ้อยคำที่แสดงถึงกระบวนการหรือวิธีการในการที่เจ้าพนักงานของรัฐจะต้องปฏิบัติ เพื่อทราบเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใด ซึ่งหากปรากฏความจริงว่า การตายนั้นเกิดขึ้นจากการกระทำผิด เป็นหน้าที่ของเจ้าพนักงานที่จะต้องดำเนินการสอบสวนและดำเนินคดีต่อไป

และโดยที่กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีได้กำหนดนิยาม หรือความหมายของคำว่า ชันสูตรพลิกศพไว้ จึงมีการอธิบายถึงการชันสูตรพลิกศพไว้ในหลายลักษณะ อาทิ

(1) การชันสูตรพลิกศพ หมายถึง การตรวจศพ โดยดูจากลักษณะภายนอก การรวบรวมพยานหลักฐานจากศพ และสถานที่พบศพ ตลอดจนการผ่าศพตรวจ การตรวจพยานวัตถุจากศพ²

(2) การชันสูตรพลิกศพ คือ การตรวจพิจารณาศพผู้ใด เพื่อทราบว่า ตายไปเพราะเหตุใด และศพนั้นเป็นของใครแน่ และรายละเอียดอื่นเท่าที่จำเป็นแก่การสอบสวนเพื่อให้รู้ถึงข้อที่กล่าวอ้างข้างต้น³

(3) การชันสูตรพลิกศพ เป็นวิธีการในการตรวจร่างกายของผู้ตาย เพื่อค้นพบถึงสาเหตุและพฤติการณ์ที่ทำให้เกิดการตายแก่บุคคลนั้น⁴

(4) การชันสูตรพลิกศพ คือ การตรวจสภาพศพเพื่อหาสาเหตุและพฤติการณ์แห่งการตาย ซึ่งจะต้องใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์เป็นหลักในการตั้งสมมติฐานเพื่อพิสูจน์หรือค้นหาความจริงโดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องใช้หลักนิติเวชศาสตร์⁵

² นิวัฒน์ ทังทอง, “การพัฒนากระบวนการนิติเวชเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพ,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540), หน้า 19.

³ สัญญา ธรรมศักดิ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร : แสงทองการพิมพ์, 2543), หน้า 175.

⁴ คະเนียง ฤาไชย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1, หน้า 236-237.

แม้จะมีการให้ความหมายแตกต่างกันไปในหลายลักษณะ แต่ในความแตกต่างนั้น ก็มีสาระสำคัญร่วมกันที่ทำให้เข้าใจได้ว่า การชันสูตรพลิกศพ คือ การตรวจศพ เพื่อค้นหาสาเหตุและพฤติการณ์ที่ทำให้เกิดการตายขึ้น ผู้ตายคือใคร และข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการตาย

2.1.2 ความมุ่งหมายของการชันสูตรพลิกศพ

พระราชบัญญัติชันสูตรพลิกศพ พ.ศ. 2457 ซึ่งเป็นกฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และขั้นตอนในการชันสูตรพลิกศพฉบับแรกของไทยนั้น ได้บัญญัติความมุ่งหมายของการชันสูตรพลิกศพไว้ในมาตรา 9 โดยชัดแจ้งว่า

“มาตรา ๙ ความมุ่งหมายในการชันสูตรพลิกศพนั้น เพื่อจะทำรายงานยื่นต่อผู้บัญชาการมณฑลในข้อความเหล่านี้ คือ

ข้อ ๑ ชื่อตระกูล, ที่อยู่, อาชีพ, แลความประพฤติของผู้ตาย

ข้อ ๒ ผู้ใดได้กระทำให้ตาย ในข้อนี้ถ้าผู้ตายได้ชัดเจนให้บอกในรายงาน ถ้าไม่รู้ตัวผู้ทำให้ตาย หรือมีความเคลือบแคลงสงสัยอยู่ว่าผู้ใดจะทำให้ตาย ให้ลงว่าตายด้วยผู้อื่นซึ่งยังไม่รู้ตัวแน่ชัด ว่าตัวตาย ถ้าผู้ตายได้กระทำให้ตนเองตาย หรือมีเหตุควรเห็นอย่างนั้น ก็ให้ว่าตามเนื้อเห็นในรายงาน

ข้อ ๓ เหตุผลที่ตาย คือต้องชันสูตรแลรายงานให้รู้ว่าตายด้วยบาดแผล ทูบ ตี ฟัน แทง ตรงไหนอย่างไร หรือถ้าหากว่าถูกวางยาพิษมีแลผูกคอตาย ก็ต้องบอกตามควรแก่เหตุการณ์

ข้อ ๔ ต้องรายงานสาเหตุซึ่งเกิดฆาฏกรรมเท่าที่จะรู้ได้ ในข้อนี้หมายความว่า ถ้าถูกผู้ร้ายปล้นหรือแย่ง ชิง ด้อม ดัก ทำร้าย หรือตายในที่วิเวกก็ต้องกล่าวในรายงาน ถ้าหากว่าเป็นการที่ฆ่าตัวตายเอง เหตุใดผู้ตายจึงฆ่าตัวตายเอง คือเพราะเกิดวิกลจริตขึ้นมาเป็นต้น ให้รายงานเท่าที่จะรู้ได้”

ซึ่งแม้ในภายหลังพระราชบัญญัตินี้จะได้ถูกยกเลิก โดยได้มีการบัญญัติเรื่องการชันสูตรพลิกศพบัญญัติไว้เป็นส่วนหนึ่งของการสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา⁵

⁵ วีระวัฒน์ เอื้อพอล, “มาตรการตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้อำนาจรัฐ : ศึกษากรณีการชันสูตรพลิกศพตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคสาม,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทสาขานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551), หน้า 24.

* พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พุทธศักราช 2477 มาตรา 4 “ภายใต้บังคับแห่งมาตรา 3 ตั้งแต่วันใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานี้สืบไป ให้ยกเลิกมาตรา 14, 16 และมาตรา 87 ถึง 96 ในกฎหมายลักษณะอาญา พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ. 115 และบรรดากฎหมาย กฎและข้อบังคับอื่นๆ ในส่วนที่บัญญัติไว้แล้วในประมวลกฎหมายนี้ ซึ่งขัดหรือแย้งกับประมวลกฎหมายนี้”.

แต่ด้วยความมุ่งหมายเช่นนี้ยังคงบัญญัติไว้ในมาตรา 154 โดยรายงานการชันสูตรพลิกศพนั้น จะต้องแสดงให้เห็นว่า ผู้ตายเป็นใคร ศพที่พบนั้นตายที่ไหน ศพที่พบนั้นตายเมื่อใด สาเหตุตาย และพฤติการณ์ที่ตาย

2.1.3 วิวัฒนาการของการชันสูตรพลิกศพ

การชันสูตรพลิกศพได้เริ่มต้นขึ้นและมีการพัฒนามานับตั้งแต่ก่อนคริสตกาล ซึ่งในระยะเริ่มแรกของอาณาจักรต่างๆ นั้น การชันสูตรพลิกศพได้เกิดขึ้นจากความเชื่อในทางศาสนาหรือจิตวิญญาณ โดยมีได้เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมหรือเพื่อการค้นหาตัวผู้กระทำความผิดแต่อย่างใด แต่มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อค้นหาคำตอบว่าผู้ตายฆ่าตัวตาย หรือตายด้วยสาเหตุอื่น ทั้งนี้ เนื่องจากความเชื่อของชุมชนในยุคนั้นว่า ผู้ที่ฆ่าตัวตาย วิญญาณจะถูกภูตผีปีศาจนำไป และผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนเดียวกันก็จะถูกคร่าชีวิตไปด้วย ซึ่งจะเห็นว่าเป็นความเชื่อที่มีได้เกี่ยวข้องหรือเพื่อประโยชน์ในการยุติธรรมแต่อย่างใด

สมัยกรีกโบราณ ความเชื่อที่ว่ามนุษย์เป็นผู้รับใช้พระเจ้า การทำลายตัวเองคือการต่อต้านพระเจ้า ได้มีบทบาทสำคัญต่อการชันสูตรพลิกศพเพื่อค้นหาสาเหตุการตาย ว่า ผู้ตายตายด้วยเหตุอย่างไรซึ่ง หากพบว่าเป็นการฆ่าตัวตาย จะมีการลงโทษด้วยการไม่ยอมให้มีการฝังศพผู้ตายตามประเพณีของชุมชนนั้น

ในอาณาจักรโรมัน ถือว่าทหารที่ฆ่าตัวตาย คือผู้ที่ทรยศ และนักโทษที่ฆ่าตัวตายเพื่อหนีการถูกลงโทษ ศพของเขาก็จะได้รับการลงโทษทางศาสนาตามประเพณี

ต่อมาในศตวรรษที่ 10 การปกครองของอังกฤษ ถือว่าการฆ่าตัวตายเป็นการประกอบอาชญากรรม ซึ่งจะต้องถูกลงโทษแม้ว่าจะไม่มีชีวิตอยู่แล้วก็ตาม โดยในปี 1184 สำนักศาสนาโรมันคาทอลิก ได้ถูกกำหนดให้เป็นผู้ทำหน้าที่พิจารณาโทษผู้ที่ฆ่าตัวตาย การตรวจหาสาเหตุการตายที่ไม่ปรากฏแน่ชัดจึงเกิดขึ้นในการตายทุกกรณี อย่างไรก็ตาม เป็นแต่เพียงการตรวจสภาพและกรณีแวดล้อมทั่วไปเท่านั้นไม่ได้โดยมิได้มีการตรวจร่างกายผู้ตายโดยละเอียดแต่อย่างใด⁶

การชันสูตรพลิกศพครั้งแรกในประวัติศาสตร์ที่ถูกค้นพบเป็นการตรวจศพของ Julius Caesar โดยแพทย์ชาวโรมันชื่อ Autistius ซึ่งจากการตรวจสอบด้วยหลักการทางวิทยาศาสตร์

⁶ Franics, E. Camp, *Gradwohl's Legal Medicine*, 3d ed. (Chicago : A John Weight & Sons, 1976). p.7.

พบว่า Caesar มีบาดแผลถึง 23 แผล บนร่างกาย แต่บาดแผลที่ทำให้ถึงแก่ความตายคือ บาดแผลที่บริเวณหน้าอก

การศึกษาและการเรียนรู้เกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพ ที่มีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรเล่มแรก คือ ตำราการชันสูตรพลิกศพ เรื่อง Hai Lu ของจีน ซึ่งจัดพิมพ์ใน ค.ศ. 1250 โดยเป็นการรวบรวมความรู้เกี่ยวกับแนวทางการตรวจสอบ วิธีสังเกตลักษณะบาดแผลที่เกิดจากของมีคม และไม่มีคม รวมทั้งคำแนะนำวิธีพิจารณาว่า ศพที่พบในน้ำนั้น ตายเพราะจมน้ำ หรือถูกฆ่าก่อนแล้วจึงนำศพมาทิ้งน้ำ กับวิธีพิจารณาว่า ศพที่ถูกเผาไหม้ตายก่อนหรือหลังการเผา

ในศตวรรษที่ 13 มีผู้ชำนาญการทางนิติเวชปรากฏขึ้นในประเทศอิตาลี โดยมีการผ่าศพตรวจในหลายเมืองโดยให้แพทย์เป็นผู้กระทำ และตั้งแต่นั้นมาการแพทย์ก็ได้เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ซึ่งต่อมาคณะแพทยศาสตร์มอนท์เปลลิเออร์ ก็มีการอนุญาตให้นำศพมาผ่าเพื่อประกอบการเรียนการสอน และในปี ค.ศ. 1934 ได้มีการรับรองการผ่าศพตรวจทางนิติเวชเป็นครั้งแรกในปาเวีย⁷

ในทวีปยุโรป เริ่มมีบันทึกหลักฐานเกี่ยวกับนิติพยาธิวิทยา (Forensic Pathology) เป็นครั้งแรก ใน ค.ศ. 1507 โดยประมวลกฎหมาย ซึ่งเรียกว่า Bamberg Code และอีก 2-3 ปีต่อมา ได้ออกกฎหมายอีกฉบับหนึ่ง ซึ่งเน้นคดีอาญามากขึ้น คือ The Constitution Criminals Carolina โดยจักรพรรดิ Charles ที่ 5 เพื่อบังคับใช้ในอาณาจักรของพระองค์ เอกสารทั้งสองฉบับนี้แสดงให้เห็นความสำคัญของนิติพยาธิวิทยา ในการหาข้อพิสูจน์ว่า ลักษณะการตายนั้น เป็นการฆ่าทารก การทำแท้ง การฆาตกรรม หรือการวางยาพิษ แม้ไม่ได้ระบุว่าต้องมีการผ่าศพทั้งหมด แต่ต้องมีการเปิดแผลพิสูจน์ความลึกและที่มาของบาดแผล และในช่วงเวลาเดียวกันนั้น ได้มีการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับกายวิภาคของมนุษย์เป็นครั้งแรก โดย Andres Vesalius

ในครึ่งหลังศตวรรษที่ 16 Ambrose Pare ได้แสดงการผ่าศพเพื่อผลทางนิติเวช (Medicolegal Autopsy) อย่างเป็นทางการ เขาได้รายงานถึงสิ่งที่ตรวจพบในปอดของเด็กที่ถูกขูดจุกไม่ให้หายใจ และศึกษาร่องรอยของการประทุษร้ายทางเพศ ในอิตาลีมีการบันทึกถึงวิชานี้ในตอนต้นของศตวรรษที่ 17 โดย Fidelis และ Zacchia ได้ทำการผ่าศพเพื่อพิสูจน์บาดแผลภายในร่างกาย โดย Fidelis ได้อธิบายถึงการตรวจศพคนจมน้ำ ซึ่งให้เห็นถึงความแตกต่างของการจมน้ำ โดยถูกฆาตกรรม และโดยอุบัติเหตุ ส่วน Zacchia ตรวจแผลที่ถูกยิงและถูกแทง หาความแตกต่างของการตรวจพิสูจน์การตายของทารกว่า ตอนคลอดนั้นยังมีชีวิตอยู่หรือไม่

⁷ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, เอกสารประกอบการสอนชุดวิชากฎหมายวิธีสบัญญัติ 3 สาขานิติศาสตร์ (กรุงเทพมหานคร : วิเคเตอร์เพาเวอร์พอยท์ จำกัด, 2528). หน้า 23-24.

ด้านการเผยแพร่ความรู้ทางนิติเวชวิทยา ได้มีการบรรยายเป็นครั้งแรก โดย Michaelis และ Bohn ที่มหาวิทยาลัย Leipzig ผลของการบรรยายทำให้วงการยุติธรรมและตำรวจในยุโรปเกิดความตื่นตัว และเริ่มขอความร่วมมือจากแพทย์ เพื่อหาข้อพิสูจน์ในคดีฆาตกรรม นอกจากนี้ยังได้มีการตั้งสถาบันนิติเวชศาสตร์ขึ้นหลายแห่ง เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญได้ทำงานในด้านนี้โดยเฉพาะ⁸

ในประเทศอังกฤษ งานนิติเวชวิทยามีจุดเริ่มมาจากกษัตริย์ Athelstane ได้อนุญาตให้ขุนนางคนหนึ่งชื่อ St. John of Beverly ตั้งสำนักงาน Coroner ขึ้นใน ค.ศ. 925 เป็นหลักฐานที่พบจากประวัติศาสตร์ โดยไม่มีรายละเอียด จนใน ค.ศ. 1194 จึงปรากฏหลักฐานเพิ่มขึ้นว่า สำนักงาน Coroner ชุดหนึ่ง โดยประกอบด้วย 3 อัศวิน และเสมียน 1 คน ทำหน้าที่เป็น “ผู้รักษาข้อต่อผู้คดีอาญา” (Keep of the pleas of the crown) ในกรณีนี้ จึงสันนิษฐานได้ว่า Coroner น่าจะพัฒนามาจากคำว่า Crowner หน้าที่ของ Coroner ได้แก่ หน้าที่ด้านการปกครอง การสืบสวนตามคำสั่งของศาลเคลื่อนที่ (Justices in Eyre) ซึ่งจะทำร่วมกับผู้ว่าการมณฑล (Sheriff) หรือไม่กี่ได้ งานที่ทำได้แก่การตรวจพิสูจน์ศพหาสาเหตุการตายโดยผิดธรรมชาติ การสอบสวนพยานหรือจับกุมผู้ต้องสงสัย อีกทั้งยังต้องประเมินราคาและดูแลรักษาที่ดินหรือสินค้า ซึ่งอาจถูกยึดไว้ในกรณีผู้ต้องสงสัยกระทำผิดจริงตามข้อกล่าวหาอีกด้วย ต่อมางานของ Coroner ซึ่งกำหนดไว้อย่างไม่ชัดเจน เหลือเพียงงานที่เกี่ยวข้องกับการลงโทษคดีฆาตกรรม หรืออัศวินบาตกรรม หรือการดำเนินการให้มีการลงโทษในคดีอาญานั้น

ผู้ที่ทำหน้าที่ Coroner ในยุคนั้น มีอำนาจคล้ายๆ ผู้ว่าการมณฑล ทั้งในด้านการปกครองและการศาล แต่ส่วนใหญ่ทำงานด้านศาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสืบสวนการตายของบุคคลที่ถูกฆ่า หรือตายกะทันหันโดยไม่รู้สาเหตุ หรือตายในที่คุมขัง โดยการสืบสวนสอบสวนจะกระทำโดยคณะลูกขุน 4-6 คน โดยมี Coroner เป็นประธาน และในกรณีที่พบผู้กระทำผิด Coroner ก็จะต้องสั่งจำคุกเพื่อรอการพิพากษาต่อไป

ในปี ค.ศ. 1877 มีการออกกฎหมายเพื่อให้อำนาจ Coroner ในการสอบสวนการตายโดยผิดธรรมชาติหรือหาสาเหตุการตายไม่ได้ ซึ่งขัดต่อระบบของอังกฤษที่ให้อำนาจแก่อัยการและตำรวจ จากนั้น ระบบ Coroner ได้มีวิวัฒนาการจนกลายเป็นองค์กรสืบสวนสอบสวนการตายทุกประเภท รวมทั้งประเภทที่ไม่ได้เกิดจากการกระทำอันรุนแรงใดๆด้วย

การเผยแพร่วิชานิติเวชวิทยา ในอังกฤษเริ่มทำอย่างจริงจังในปี ค.ศ. 1789 โดย Andrew Duncan ศาสตราจารย์ทางสรีรวิทยา แห่งมหาวิทยาลัยเอดินเบิร์กได้บรรยายเรื่องนิติเวชวิทยา

⁸ Werner, U. Spitz. *Medicolegal Investigation of Death. Guidelines for the Application of Pathology to Crime Investigation* (Illinois : Charles C Thomas Publisher, 1993). p. 3-4.

กับการสาธารณสุขเป็นครั้งแรก ต่อมา ในปี ค.ศ. 1807 มหาวิทยาลัยเอดินเบอร์กได้แต่งตั้ง บุตรชายของ Duncan ชื่อ Andrew Duncan Jr. ดำรงตำแหน่งหัวหน้าภาควิชานิติเวชวิทยาเป็น คนแรก หลังจากนั้นได้มีการศึกษาและเผยแพร่วิชานิติเวชวิทยาอย่างกว้างขวาง ในมหาวิทยาลัย หลายแห่งมีการพิมพ์ตำราหลายเล่ม ที่มีชื่อเสียงได้แก่ Traill, Sir Sidney Smith, Douglass Kerr เป็นต้น

ในสหรัฐอเมริกา วิชานิติเวชวิทยา ได้พัฒนาไปอย่างรวดเร็วมาก ด้วยเหตุที่เคยเป็นอาณานิคมของอังกฤษ สหรัฐอเมริกาจึงได้รับระบบ Coroner ของอังกฤษมาใช้ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1600 จากหลักฐานที่พบใน New Plymouth พบว่า มีการชันสูตรพลิกศพของ John Deacon ปราบกฏว่า สาเหตุที่ร่างกายอ่อนแอมาจากอดอาหารและหนาวจัดเกินไป และพบหลักฐานการแต่งตั้ง Thomas Baldrige เป็นนายกเทศมนตรีและ Coroner ในวันที่ 29 มกราคม ค.ศ. 1673

การผ่าศพ มีบันทึกย้อนหลังไปได้ถึงปี 1647 ที่เมือง Massachusetts ส่วนการประยุกต์ใช้ วิชานิติเวชวิทยาในการผ่าศพนั้น พบหลักฐานจากคดีนาย Francis Carpenter ในข้อหาฆ่าคนรับใช้ ซึ่งมีการผ่าศพเพื่อหาสาเหตุการตาย โดยศาล Coroner แห่งมลรัฐ Maryland ได้บันทึกไว้เมื่อวันที่ 21 มีนาคม 1665

การเผยแพร่ความรู้ทางนิติเวชวิทยาในสหรัฐอเมริกา เริ่มต้นประมาณ ค.ศ. 1776 เมื่อ Benjamin Rush แห่ง Philadelphia ได้บรรยายวิชา On the Study of Medical Jurisprudence ขึ้นเป็นหัวข้อหนึ่งใน 16 หัวข้อที่บรรยาย อันเป็นรากฐานในวิชาแพทย์ของ Philadelphia แต่การนำแพทย์เข้ามาร่วมงานกับ Coroner มีปรากฏเป็นหลักฐานเมื่อปี 1860 ในรัฐ Maryland โดย Public General Laws กำหนดให้ Coroner หรือลูกขุนต้องนำแพทย์มาร่วมพิจารณาด้วย ในกรณี ที่ผู้ตายตายจากสาเหตุได้รับบาดเจ็บอย่างรุนแรง และกำหนดให้ Coroner เป็นผู้เลือกแพทย์เอง แต่อีก 8 ปีต่อมา กฎหมายได้กำหนดให้ผู้ว่าการมลรัฐเป็นผู้เลือกแพทย์มาทำหน้าที่ Coroner เพียงคนเดียวของเมือง Baltimore ต่อมาในปี ค.ศ. 1877 สหรัฐอเมริกาในฐานะระเทศในเครือจักรภพ อังกฤษ เริ่มใช้ระบบผู้ตรวจพิสูจน์ทางการแพทย์ (Medical Examiner) เป็นครั้งแรกที่เมือง Boston แต่มีขอบเขตอำนาจเฉพาะการตรวจสอบการตายโดยสาเหตุได้รับบาดเจ็บอย่างรุนแรงเท่านั้น

ในช่วงเวลานั้น ได้มีการนำวิชาพยาธิวิทยา (Pathology) เข้ามาเป็นองค์ประกอบสำคัญในการชันสูตรพลิกศพ โดยในปี ค.ศ. 1890 เทศบาลนคร Baltimore ได้ออกเทศบัญญัติให้ คณะกรรมการสาธารณสุขตั้งแพทย์จำนวน 2 คน ดำรงตำแหน่งผู้ตรวจพิสูจน์ทางการแพทย์และทำหน้าที่ตรวจศพตามความต้องการของ Coroner หรือทนายความของรัฐ ต่อมาในปี ค.ศ. 1915 New York City ยกเลิกระบบ Coroner และใช้ระบบ Medical Examiner ทำการตรวจพิสูจน์การ

ตายที่มีเหตุจากอาชญากรรม อุบัติเหตุ ฆ่าตัวตาย หรือตายกะทันหันโดยไม่มีโรคใดมาก่อน รวมทั้ง การตายโดยไม่มีแพทย์รับรองการตาย หรือตายในขณะที่ถูกคุมขัง และการตายที่น่าสงสัยหรือ ผิดปกติอื่นๆ แพทย์ผู้ตรวจเป็นแพทย์ที่นายกเทศมนตรี เลือกมาจากข้าราชการพลเรือน หัวหน้า แพทย์ผู้ตรวจทางการแพทย์คนแรกของ New York city คือ Dr.Charles Norris การพัฒนาการ เรียนการสอนและการนำความรู้ด้านนิติเวชวิทยามาใช้เพื่อประโยชน์ในการค้นหาความจริงเพื่อ การดำเนินคดีอาญาในสหรัฐอเมริกาดำเนินมาอย่างต่อเนื่อง กระทั่งในช่วงปี ค.ศ. 1977 เมืองใหญ่ ของสหรัฐอเมริกาหลายเมืองจึงได้พัฒนาระบบ Coroner เดิม ไปสู่ระบบ Medical Examiner⁹

2.1.4 ระบบการชันสูตรพลิกศพ

การจัดแบ่งระบบการชันสูตรพลิกศพที่มีอยู่ในประเทศต่างๆ ในทางตำรานั้น เป็นการ จัดแบ่งขึ้นเพื่อให้เห็นถึงความแตกต่างเกี่ยวกับองค์กรผู้มีส่วนอำนาจหน้าที่หลักในการชันสูตรพลิกศพ ซึ่งอาจได้แก่ ตำรวจ แพทย์ หรือศาล หรือบุคคลที่ได้รับการเลือกตั้งขึ้นเพื่อให้ทำหน้าที่ดังกล่าวเป็น การเฉพาะ ซึ่งแม้ว่าองค์กรผู้รับผิดชอบหลักที่แบ่งแยกให้แต่ละระบบมีความแตกต่างกัน แต่ทุก ระบบมีลักษณะร่วมและวัตถุประสงค์เป็นอย่างเดียวกันคือ การตรวจพิสูจน์เพื่อทราบถึงเหตุและ พฤติการณ์ที่ตาย เพื่อนำไปสู่ความรู้ระดับที่สูงขึ้นว่า การตายนั้นเป็นผลจากการกระทำความผิด หรือไม่

ระบบสำคัญที่มีการดำเนินการอยู่ในประเทศต่างๆ นั้น ได้แก่ ระบบตำรวจ ระบบโคโรเนอร์ ระบบแพทย์ และระบบศาล ซึ่งแม้จะมีระบบอื่นที่อาจถูกเรียกด้วยชื่อที่แตกต่างไป ก็เป็นเพียง รายละเอียดเล็กน้อยที่ได้กระทบถึงสาระสำคัญของระบบดังที่จะได้กล่าวดังต่อไปนี้

(1) ระบบตำรวจ

ระบบตำรวจเป็นระบบที่เจ้าพนักงานตำรวจมีอำนาจและบทบาทสำคัญในการดำเนินการ เกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพ แพทย์อยู่ในฐานะผู้สนับสนุนงานด้านวิทยาศาสตร์เพื่อการพิสูจน์ ทราบถึงเหตุการณ์ตาย ซึ่งการชันสูตรพลิกศพของประเทศไทยจัดได้ว่าเป็นระบบตำรวจดังคำอธิบาย เช่นว่านี้ ซึ่งระบบนี้เป็นระบบที่ใช้ในประเทศแถบเอเชีย ได้แก่ สาธารณรัฐประชาชนจีน อินเดีย มาเลเซีย และในยุโรปได้แก่ ประเทศในกลุ่มแอกนดิเนเวีย ซึ่งได้แก่ เดนมาร์ก ฟินแลนด์ สวีเดน และนอร์เวย์¹⁰

⁹ Ibid. P.4-12.

¹⁰ วิชญ์ อึ้งประพันธ์, แนวทางการพัฒนางานนิติเวชในกระบวนการยุติธรรม (กรุงเทพมหานคร : สถาบันกฎหมาย อาญา, 2543). หน้า 94.

(2) ระบบโคโรเนอร์

โคโรเนอร์ เป็นชื่อตำแหน่งของบุคคลผู้ได้รับการแต่งตั้งเพื่อให้มีอำนาจและหน้าที่เกี่ยวแก่การชันสูตรพลิกศพ ซึ่งนอกจากความรับผิดชอบในการตรวจพิสูจน์เพื่อหาเหตุและพฤติการณ์การตายแล้ว โคโรเนอร์ยังมีอำนาจหน้าที่กึ่งตุลาการ (Quasi Judicial) ในการไต่สวนเพื่อมีคำสั่งเกี่ยวกับการตายด้วย ซึ่งอำนาจและหน้าที่นี้เป็นอำนาจที่มีได้เกี่ยวข้องกับการสอบสวนของฝ่ายตำรวจด้วยยังไม่ทราบแน่ชัดว่าจะการตายนั้นเป็นผลจากการกระทำความผิดหรือไม่ และมีได้เกี่ยวข้องกับอำนาจของศาลยุติธรรมในเชิงคดีแต่อย่างใด เนื่องจาก ยังไม่มีการนำคดีเข้าสู่ศาล ใดๆก็ตาม พนักงานสอบสวนหรือตำรวจอาจมีส่วนร่วมบ้างในเรื่องของข้อเท็จจริงอื่นเกี่ยวกับคดีที่อาจนำไปสู่การจัดทำรายงานการชันสูตรพลิกศพและการระบุถึงเหตุและพฤติการณ์การตาย แต่อยู่ภายใต้อำนาจศาลหรือผู้ที่ได้รับมอบอำนาจจากศาล¹¹

ระบบนี้ได้รับการเผยแพร่และนำไปปรับใช้ในประเทศต่างๆ จำนวนมาก อาทิ ประเทศสหรัฐอเมริกา แคนาดา ออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ อิสราเอล ซึ่งแม้จะได้จัดวางระบบชันสูตรพลิกศพโดยได้รับอิทธิพลจากระบบโคโรเนอร์ของอังกฤษ แต่จากการศึกษาพบว่า แต่ละประเทศต่างได้ทำการดัดแปลงระบบดังกล่าวให้เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพสังคม และทรัพยากรที่มีอยู่ ซึ่งย่อมทำให้รายละเอียดในเนื้อหาของระบบแต่ละประเทศแตกต่างกันออกไป และนอกจากประเทศดังกล่าวแล้ว ประเทศในเอเชียก็นำระบบโคโรเนอร์ของอังกฤษมาปรับใช้ด้วยซึ่งส่วนใหญ่ก็พบว่าต่างก็เป็นอดีตอาณานิคมของประเทศอังกฤษนั่นเองซึ่งได้แก่ ฮองกง สิงคโปร์ อินเดีย ศรีลังกา

(3) ระบบแพทย์

ระบบนี้แพทย์มีอำนาจเต็มในการชันสูตรพลิกศพ โดยมีอำนาจตั้งแต่การตรวจศพ ณ สถานที่เกิดเหตุ การรวบรวมพยานหลักฐานจากศพ การผ่าศพเพื่อค้นหาเหตุและพฤติการณ์การตาย แพทย์ที่ทำหน้าที่ในระบบนี้เรียกว่า Medical Examiner ซึ่งเป็นระบบที่เริ่มต้นขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นแห่งแรก โดยพัฒนาขึ้นจากระบบโคโรเนอร์ที่ได้รับถ่ายทอดจากประเทศอังกฤษ ด้วยการให้แพทย์ผู้เชี่ยวชาญเข้ามามีบทบาทอย่างสำคัญในการตรวจพิสูจน์และออกรายงานการชันสูตรพลิกศพ ซึ่งเป็นการให้ความสำคัญต่อบรรณการทางวิทยาศาสตร์และวิชาชีพแพทย์ ที่จะสามารถให้ความเห็นได้โดยอิสระ และแยกอำนาจหน้าที่ออกจากการสอบสวนของพนักงาน

¹¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 97.

สอบสวนโดยเด็ดขาด และนอกจากประเทศสหรัฐอเมริกาแล้ว ระบบการชันสูตรพลิกศพนี้ยังได้แพร่ขยายไปยังประเทศต่างๆ อาทิ ญี่ปุ่น เม็กซิโก อีกด้วย¹²

(4) ระบบศาล

ระบบผู้พิพากษาเป็นระบบที่ผู้พิพากษาเป็นผู้มีอำนาจสอบสวนการตายโดยผิดธรรมชาติ และการตายที่เกิดจากกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐ¹³ ประเทศที่ใช้ระบบนี้ได้แก่ เยอรมัน อิตาลี โอลด์ แลนด์ เบลเยียม สวิตเซอร์แลนด์ โปรตุเกส เป็นต้น

2.1.5 ข้อเสนอแนะการชันสูตรพลิกศพขององค์กรระหว่างประเทศ

การชันสูตรพลิกศพนั้นนอกจากวัตถุประสงค์เพื่อทราบถึงสาเหตุและพฤติการณ์ที่ตายตามมูลเหตุทางกฎหมายการแพทย์หรือมูลเหตุอย่างอื่น หรือเพื่อการยืนยันตัวตนบุคคลที่ได้เสียชีวิตแล้ว การชันสูตรพลิกศพ ยังเป็นกระบวนการที่สำคัญอันเป็นส่วนหนึ่งของคดีอาญา ในกรณีการตรวจพิสูจน์พบว่าการตายนั้นเกิดขึ้นจากการกระทำความผิด ดังนั้น โดยความคำนึงถึงหลักการของสนธิสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะการห้ามไม่ให้กระทำการหรือลงโทษที่เป็นการทรมาน หรือไร้มนุษยธรรม หรือไม่คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ กล่าวโดยเฉพาะความสำคัญของการกระบวนการชันสูตรพลิกศพที่ดี กล่าวโดยเฉพาะกรณีปฏิบัติการสังหารโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย และการฆ่าที่กระทำโดยเจ้าหน้าที่บ้านเมือง และความจำเป็นของการปกป้องความเป็นอิสระและความเป็นกลางของผู้เชี่ยวชาญทางกฎหมายการแพทย์ (medico-legal experts) องค์กรสหประชาชาติและคณะมนตรีเศรษฐกิจยุโรป จึงได้จัดทำข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการป้องกันและสืบสวนสอบสวนการตาย และหลักเกณฑ์ที่ว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพทางกฎหมายการแพทย์ให้แก่ประเทศต่างๆ และประเทศสมาชิก เพื่อสร้างมาตรฐานและข้อเรียกร้องเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพ ซึ่งเพื่อให้การดำเนินการในเรื่องดังกล่าวสอดคล้องต่อวัตถุประสงค์ของการชันสูตรพลิกศพ และข้อคำนึงดังที่กล่าวข้างต้น

นอกจากนั้นแล้ว องค์กรวิชาชีพนิติเวชแพทย์ของประเทศไทยยังได้จัดทำมาตรฐานการชันสูตรพลิกศพและเผยแพร่เพื่อผลักดันให้การดำเนินการในเรื่องดังกล่าวเกิดประสิทธิภาพ ซึ่งข้อเสนอแนะต่างๆ เหล่านี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาหรือแก้ไขปรับปรุงกฎหมายการชันสูตรพลิกศพของไทยให้มีความเป็นมาตรฐานและสอดคล้องต่อหลักการในระดับสากล

¹² เรื่องเดียวกัน, หน้า 106-109.

¹³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 102.

2.1.5.1 Principles on the Effective Prevention and Investigation of Extra-legal of Arbitrary and Summary Execution.

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งองค์การสหประชาชาติ (The United Nations High Commissioner for Human Rights : UNHCR) มีความมุ่งหวังในการที่จะยกระดับมาตรฐานกระบวนการยุติธรรม กล่าวโดยเฉพาะหลักการที่จะป้องกันและสืบสวนสอบสวนการตายจากการกระทำของเจ้าพนักงานโดยไม่ผ่านกระบวนการยุติธรรมตามกฎหมาย จึงได้มีการจัดทำแนวทางและหลักการในเรื่องดังกล่าวขึ้น เมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม ค.ศ. 1989 (Principles on the Effective Prevention and Investigation of Extra-legal of Arbitrary and Summary Execution.) เพื่อเรียกร้องให้ชาติสมาชิกรับเป็นแนวทางการดำเนินการและนำไปสู่การออกกฎหมายภายในของตนที่สอดคล้องต่อแนวทางและหลักการดังกล่าว ซึ่งจะเป็นเครื่องมือและกลไกสำคัญในการปกป้องสิทธิมนุษยชนและการใช้อำนาจเกินขอบเขตของรัฐ

ข้อแนะนำดังกล่าวได้กล่าวถึงหลักการสำคัญในสามด้าน คือ มาตรการป้องกัน การสืบสวนสอบสวน และกระบวนการทางกฎหมาย เพื่อเรียกร้องให้รัฐดำเนินการอย่างใดๆ ทั้งในเชิงของการป้องกันการใช้อำนาจรัฐที่อาจทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย และหากมีการตายเกิดขึ้น รัฐจะต้องดำเนินการเพื่อให้มีการสอบสวนและดำเนินคดีเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายและกระบวนการดำเนินคดีโดยศาล มีการชั้นสูตรพลิกศพจากผู้เชี่ยวชาญที่เป็นกลางและมีความเป็นอิสระ และการดำเนินคดีนั้นจะต้องดำเนินการโดยศาลซึ่งเป็นองค์กรวินิจัยชี้ขาด และมีการเยียวยาผู้เกี่ยวข้องกับการตายอย่างเหมาะสมและภายในเวลาอันสมควร โดยมีสาระสำคัญในแต่ละด้าน ดังนี้¹⁴

(1) มาตรการป้องกัน

ข้อแนะนำได้เรียกร้องให้รัฐบาลทั้งหลายต้องออกกฎหมายหรือมาตรการอย่างใดๆ เพื่อป้องกันและห้ามมิให้เจ้าพนักงานใช้อำนาจทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายโดยไม่ผ่านกระบวนการยุติธรรมตามกฎหมาย ซึ่งรวมถึง การตายของบุคคลที่เกิดขึ้นในระหว่างคุมขังด้วย และเพื่อป้องกันการตายอันอาจเกิดขึ้นได้ การใช้กำลังหรือการใช้อาวุธของเจ้าพนักงานจะต้องมีการตรวจสอบอย่างเคร่งครัด ซึ่งในกรณีหลังนี้ จะต้องดำเนินการโดยกฎระเบียบและกระบวนการในการฝึกอบรมเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและการตัดสินใจที่ถูกต้อง แต่หากเมื่อไม่อาจหยุดยั้งการตายโดยเจ้าพนักงานได้ การตรวจสอบความจริงและการสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ได้รับกระทบจะต้องดำเนินการโดยผ่านกระบวนการทางศาลยุติธรรมเท่านั้น

¹⁴ United Nations, Principles on the Effective Prevention and Investigation of Extra-legal, Arbitrary and Summary Executions, [Online] Available from : www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b39128.html. [2010, May 12]

(2) การสืบสวนสอบสวน

ในกรณีที่มีการตายเกิดขึ้นแล้ว จะต้องมีการสืบสวนอย่างเป็นกลาง โดยเร็ว และโปร่งใส ในกรณีที่สงสัยว่าเป็นการตายที่เกิดจากการกระทำของเจ้าพนักงานโดยไม่ผ่านกระบวนการยุติธรรมตามกฎหมายทุกราย รวมทั้งกรณีที่มีการร้องเรียนจากญาติผู้ตาย หรือมีรายงานที่เชื่อถือได้ว่าเป็นการตายโดยผิดธรรมชาติที่เกิดจากการปฏิบัติของเจ้าพนักงานในกรณีดังกล่าว รัฐบาลทั้งหลายต้องจัดให้มีสำนักสืบสวนสอบสวนและกระบวนการสืบสวนสอบสวนเพื่อไต่สวนกรณีดังกล่าว วัตถุประสงค์ของการสืบสวนสอบสวนก็เพื่อค้นหาเหตุตาย พฤติการณ์ที่ตาย รวมทั้งเวลาตายด้วย รวมถึงการผ่าศพตรวจโดยละเอียด การเก็บรวบรวมและการวิเคราะห์วัตถุพยาน พยาน เอกสาร ตลอดจนคำให้การของพยานบุคคลต่างๆ การสืบสวนสอบสวนต้องแยกให้ได้ว่า การตายนั้นเป็นการโดยธรรมชาติ การตายจากอุบัติเหตุ ฆ่าตัวตายหรือถูกทำร้าย โดยแพทย์ที่ผ่าศพต้องเป็นผู้ชำนาญในสาขานิติพยาธิวิทยา (Forensic Pathologist) ผู้ทำการผ่าศพต้องมีสิทธิที่จะเรียกข้อมูลและหลักฐานจากสถานที่พบศพ และสถานที่ที่คิดว่าการตายได้เกิดขึ้น เพื่อนำมาประกอบการไต่สวน

ข้อเสนอแนะได้เน้นย้ำว่าเพื่อให้เกิดความเชื่อถือต่อผลของการตรวจพิสูจน์ศพ ผู้ที่ทำการตรวจต้องสามารถจะทำหน้าที่ได้อย่างเป็นกลางและอิสระ โดยปลอดจากการแทรกแซงของบุคคลและหน่วยงานใดๆ และครอบครัวของผู้ตายและผู้แทนโดยชอบธรรมต้องได้รับแจ้งให้ทราบถึงการสืบสวนสอบสวน และข้อมูลต่างๆ ที่ได้มาจากการสืบสวนสอบสวนทั้งเขามีสิทธิที่จะเสนอพยานหลักฐานเพื่อเติมได้ด้วย ครอบครัวของผู้ตายมีสิทธิที่จะส่งผู้แทนที่เป็นแพทย์หรือผู้ชำนาญอื่นเข้าไปดูการผ่าศพได้ ในกรณีนี้ ข้อเสนอแนะยังได้กล่าวไปถึงการเผาศพว่า การเผาศพผู้ตายต้องรอไว้ จนกว่าแพทย์จะทำการผ่าศพพิสูจน์เสร็จเรียบร้อยแล้ว

(3) กระบวนการทางกฎหมาย

รัฐบาลทั้งหลายต้องรับรองว่า จะนำบุคคลที่ตามทางสืบสวนสอบสวนระบุว่าเกี่ยวข้องกับ การกระทำที่ให้เกิดการตายที่ไม่ผ่านกระบวนการยุติธรรมตามกฎหมายมาฟ้องศาลที่มีเขตอำนาจครอบคลุมถึง คำสั่งใดๆของเจ้าหน้าที่ระดับสูงหรือเจ้าหน้าที่ของทางการ ต้องไม่รับรองความถูกต้องของการกระทำของเจ้าพนักงานที่ทำให้คนตายโดยไม่ผ่านกระบวนการยุติธรรมตามกฎหมาย และครอบครัวและผู้อยู่ในอุปการะของผู้ตายจากการกระทำที่ไม่ผ่านกระบวนการยุติธรรมตามกฎหมาย จะต้องได้รับค่าชดเชยอย่างเหมาะสมและเป็นธรรม ภายในระยะเวลาอันสมควร

2.1.5.2 ข้อเสนอแนะที่ อาร์ (99) 3 ของคณะมนตรีสภายุโรป สำหรับประเทศสมาชิก ในเรื่องการประสานความร่วมมือตามหลักเกณฑ์ที่ว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพทางกฎหมายการแพทย์

สภายุโรป เป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นโดยการรวมตัวกันของประเทศสมาชิกในภาคพื้นยุโรป เพื่อเป็นเวทีในการกำหนดนโยบายและการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ เพื่อประโยชน์แก่ชาติสมาชิก ทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม และส่งเสริมให้เกิดการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่เท่าเทียมกันในด้านต่างๆ ซึ่งเป็นไปตามข้อบัญญัติของสภายุโรป (The Statute of the Council of Europe)

การออกข้อเสนอแนะที่ อาร์ (99) 3 เรื่องการประสานความร่วมมือตามหลักเกณฑ์ที่ว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพทางกฎหมายการแพทย์¹⁵ โดยการรับรองของคณะมนตรีเมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1999 ในการประชุมคณะมนตรีช่วยว่าการ ครั้งที่ 658 เป็นการดำเนินการภายใต้วัตถุประสงค์เพื่อผลักดันให้การชันสูตรพลิกศพของประเทศสมาชิกมีแนวทางการปฏิบัติที่เป็นมาตรฐานและคำนึงถึงหลักการของสิทธิสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะการห้ามไม่ให้กระทำการหรือลงโทษที่เป็นการทรมาน หรือไร้มนุษยธรรมหรือไม่คำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และในเรื่องสิทธิที่จะมีชีวิต และความสำคัญของการสอบสวน การบันทึก รายละเอียด การบันทึกภาพ และการเก็บตัวอย่างระหว่างที่ทำการชันสูตรพลิกศพทางกฎหมายการแพทย์ เพื่อให้เป็นไปตามหลักวิชาทางการแพทย์ ทางวิทยาศาสตร์ตลอดจนหลักเกณฑ์ที่กฎหมายได้กำหนดไว้ และด้วยตระหนักถึงความสำคัญของกระบวนการชันสูตรพลิกศพที่ดี โดยเฉพาะในกรณีที่มีการปฏิบัติการสังหารโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย และการฆ่าที่กระทำโดยเจ้าหน้าที่บ้านเมือง คณะมนตรีสภายุโรปจึงได้ออกข้อเสนอแนะในเรื่องดังกล่าว

ข้อเสนอแนะนี้ได้เสนอแนะถึงแนวทางการดำเนินการเกี่ยวกับการตายนับแต่เมื่อได้รับแจ้งการตรวจศพ ณ สถานที่ที่ศพนั้นอยู่ หรือสถานที่เกิดเหตุโดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ โดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญต้องปฏิบัติหน้าที่อย่างเป็นอิสระและเป็นกลาง ไม่ควรอยู่ภายใต้ความกดดันใดๆ และปฏิบัติหน้าที่โดยปราศจากอคติ โดยเฉพาะในเรื่องการนำเสนอผลการตรวจและความเห็นต่างๆ การตายโดยผิดธรรมชาติลักษณะต่างๆ ที่ควรดำเนินการชันสูตรพลิกศพภายใต้กรอบของกฎหมายการออกรายงานการชันสูตรพลิกศพ ซึ่งนอกจากรายละเอียดเกี่ยวกับศพ การตาย รายละเอียด

¹⁵ The Committee of Ministers to Member State on the Harmonization of Medico-legal Autopsy Rules Recommendation, No R. (99) 3. [Online] Available from : www.coe.int/t/dg3/health/recommendations_en.asp. [2010, May 12]

เกี่ยวกับผลการตรวจพิสูจน์แล้ว รายงานการชันสูตรพลิกศพจะต้องแสดงถึงความเห็นเกี่ยวกับเหตุและพฤติการณ์ที่ตายโดยละเอียด และการจำหน่ายหรือคืนศพให้แก่ญาติ

2.1.5.3 มาตรฐานการชันสูตรพลิกศพ ตามข้อแนะนำของ National Association of Medical Examiner (NAME)

National Association of Medical Examiner (NAME) เป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1966 โดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งที่สำคัญสองประการ คือ พัฒนาผู้ประกอบการวิชาชีพแพทย์ผู้ทำหน้าที่สอบสวนการตาย และทำการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาระบบการสอบสวนการตาย เพื่อสร้างศักยภาพและความเชี่ยวชาญให้แก่ผู้ประกอบการวิชาชีพดังกล่าว เนื่องจากการชันสูตรพลิกศพในหลายรัฐ เป็นการดำเนินการโดยบุคคลที่มีได้รับการฝึกอบรมทางการแพทย์เป็นการเฉพาะ หรือมีความรู้้น้อยมากหรือไม่มีเลย¹⁶

Name เป็นองค์กรที่จะทำหน้าที่ในการสนับสนุนแก่บุคลากรและที่ทำการต่างๆ ในการพัฒนาศักยภาพการสอบสวนการตายให้ดีขึ้น โดยการพัฒนาและการยกระดับมาตรฐานการสอบสวนการตาย การตีพิมพ์เผยแพร่มาตรฐานนี้จึงเป็นส่วนหนึ่งของความพยายามดังกล่าว นอกจากนั้นแล้ว Name เป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ในการประสานความร่วมมือระหว่างวิทยาลัยพยาธิแพทย์ของประเทศสหรัฐอเมริกาอีกด้วย และด้วยความพยายามเช่นว่านี้ ในปี ค.ศ. 2006 Name จึงได้เผยแพร่ มาตรฐานการผ่าศพ เพื่อให้แพทย์ผู้ทำการสอบสวนการตายใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในการผ่าศพ¹⁷

มาตรฐานนี้ได้กล่าวถึงมาตรฐานในเรื่องเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ การผ่าศพ การออกรายงานการชันสูตรพลิกศพ โดยได้กำหนดมาตรฐานไว้โดยชัดแจ้งว่า ผู้ที่ทำหน้าที่จะต้องปฏิบัติหน้าที่โดยคำนึงถึงประโยชน์สาธารณะเป็นสำคัญ ซึ่งจะต้องสนับสนุนต่อกระบวนการยุติธรรมทางอาญา และในขณะเดียวกันจะต้องสนับสนุนต่อระบบสาธารณสุขอีกด้วย¹⁸ แม้ว่าจะต้องทำหน้าที่ในการสอบสวนร่วมกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายอื่น แต่ก็จะต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความอิสระจากเจ้าหน้าที่ผู้บังคับใช้กฎหมายและการฟ้องคดี¹⁹ จะต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเป็นกลาง โดยมีวัตถุประสงค์เพียงเพื่อ

¹⁶ National Association of Medical Examiners, General Information. [Online] Available from : www.thename.org/index.php?option=com. [2009, June 15]

¹⁷ National Association of Medical Examiners, Forensic Autopsy Performance Standards. Amendments Approved October 16, 2006. N.A.M.E. Annual Meeting, [Online] Available from : www.thename.org/index2.php?option=com_docman&task=doc_view&gid=18&Itemid=71. [2009, June 15]

¹⁸ Ibid, p.1.

¹⁹ Ibid. p.2.

การค้นหาเหตุและพฤติการณ์การตายเท่านั้น และแม้ว่าการผ่าศพนั้นจะเป็นส่วนหนึ่งของการตรวจพิสูจน์ก็ไม่จำเป็นต้องจัดให้มีขึ้นในทุกกรณี แต่ควรกระทำในกรณีที่จำเป็นเพื่อประโยชน์แก่การมีความเห็นเกี่ยวกับเหตุและพฤติการณ์ที่ตายที่แม่นยำยิ่งขึ้น²⁰ ทั้งนี้ ย่อมขึ้นอยู่กับกฎหมายในแต่ละท้องถิ่นที่จะสามารถกำหนดให้มีการผ่าศพในกรณีได้อีกด้วย อาทิ การตายที่คาดไม่ถึงหรือที่ไม่สามารถอธิบายได้ของทารกหรือเด็ก การตายที่เกี่ยวข้องกับการกระทำของเจ้าพนักงานตำรวจ การตายที่เกี่ยวข้องกับการบาดเจ็บอย่างรุนแรงในสถานที่ทำงาน หรือพยาธิแพทย์พิจารณาเห็นว่า การผ่าศพมีความจำเป็นเพื่อค้นหาสาเหตุการตาย พฤติการณ์การตาย หรือเพื่อการเก็บรวบรวมพยานหลักฐาน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การผ่าศพจะต้องอยู่ภายใต้การดูแลโดยแพทย์ที่ได้รับใบอนุญาต ซึ่งจะต้องเป็นนิติพยาธิแพทย์ หรือโดยแพทย์ที่ได้รับการฝึกอบรมด้านนิติพยาธิแพทย์มาแล้ว²¹

เมื่อการตรวจพิสูจน์เสร็จสิ้นแล้ว เป็นหน้าที่ของผู้รับผิดชอบการชันสูตรพลิกศพที่จะต้องออกรายงานการชันสูตรพลิกศพ โดยมาตรฐานเกี่ยวกับรายงานการชันสูตรพลิกศพ ได้กำหนดมาตรฐานสำหรับเนื้อหาและรูปแบบของรายงานการชันสูตรพลิกศพ ว่าจะมีต้องมีลักษณะและประกอบด้วยเนื้อหาอย่างไรบ้าง ทั้งนี้ เพื่อให้การจัดทำรายงานการชันสูตรพลิกศพอยู่ในมาตรฐานเดียวกัน โดยรายงานการชันสูตรพลิกศพที่ดีนั้นจะต้องสามารถอ่านได้โดยง่าย มีการบรรยายถึงสิ่งที่ค้นพบ และรวมถึงการอธิบายและความเห็นของผู้ทำการชันสูตรพลิกศพ โดยจะต้องแสดงถึงวัตถุประสงค์ของสิ่งที่การผ่าศพต้องการค้นพบ ซึ่งรวมถึงการตรวจพิสูจน์ทางพิษวิทยา การตรวจพิเศษ การตรวจสอบโดยกล้องจุลทรรศน์ และอื่นๆ และการอธิบายถึงเหตุและพฤติการณ์การตาย โดยนิติพยาธิแพทย์จะต้องเตรียมการเขียนสิ่งที่ต้องการบรรยายในรายงานในแต่ละกรณี แสดงเวลา สถานที่ที่ทำการตรวจพิสูจน์ ชื่อของผู้ตาย (หากทราบ) ผลการตรวจภายนอก และเวลาที่ดำเนินการ และผลการตรวจสอบภายใน รายละเอียดเกี่ยวกับบาดแผล คำบรรยายเกี่ยวกับบาดแผลภายในและภายนอก คำบรรยายของสิ่งที่ค้นพบซึ่งสนับสนุนการวินิจฉัย ความเห็นและบทสรุป ประเด็นการวินิจฉัย และคำอธิบายเกี่ยวกับรายงานการผ่าศพ เหตุการณ์ตายและพฤติการณ์การตาย²²

ด้วยความสำคัญและการตระหนักถึงสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกบุคคล ในอันที่จะได้รับความรับรองและคุ้มครองจากการใช้อำนาจอรัฐ และการเปิดเผยความจริงเกี่ยวกับการตาย รวมไปถึงการดำเนินคดีในกรณีที่การตายนั้นเป็นผลจากการกระทำผิด ข้อแนะนำและมาตรฐาน

²⁰ Ibid, p.3.

²¹ Ibid, p.4.

²² Ibid, p.18.

ขององค์กรต่างๆ ที่ได้ศึกษาจึงเป็นความพยายามที่จะจำกัดอำนาจในการบังคับใช้กฎหมายของรัฐที่อาจทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย และการสร้างมาตรฐานในการชั้นสูตรพลิกศพ นับตั้งแต่พบศพ การตรวจศพ การผ่าศพ การออกรายงานการชั้นสูตรพลิกศพ การผ่าศพ โดยในทุกกระบวนการควรจะต้องกระทำโดยผู้เชี่ยวชาญที่มีความเป็นอิสระและเป็นกลาง ซึ่งในหลายกรณีมิได้ปรากฏอยู่ในกฎหมายว่าด้วยการชั้นสูตรพลิกศพของประเทศไทยในปัจจุบัน

2.2 การชั้นสูตรพลิกศพกับแนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการค้นหาความจริงในคดีอาญา

การกระทำความเสียหายแก่บุคคลทั้งในด้านชีวิต ทรัพย์สิน ร่างกายและจิตใจนั้น เป็นปรากฏการณ์ทางสังคมอย่างหนึ่งที่ไม่อาจป้องกันหรือปราบปรามได้โดยเด็ดขาด แนวทางการแก้ไขปัญหาคือการกระทำความผิดดังกล่าว จึงเริ่มต้นขึ้นด้วยการกำหนดว่าการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดที่เป็นความผิดและจะต้องได้รับโทษ แต่จะลงโทษด้วยวิธีการอย่างไรนั้น ย่อมแตกต่างกันไปในแต่ละสังคมและยุคสมัย โดยอาจแบ่งการลงโทษได้เป็น 4 ลักษณะที่สำคัญ คือ การลงโทษทางการเงิน การลงโทษที่กระทำต่อร่างกาย การลงโทษโดยการตัดออกจากหมู่คณะ และการลงโทษแบบประจานหรือลดฐานะทางสังคม แต่อย่างไรก็ตาม การตัดสินว่าบุคคลใดกระทำความผิดและลงโทษต้องดำเนินการอยู่บนพื้นฐานที่กระทำสืบเนื่องไปคือ การตรวจสอบความจริงของเรื่องที่มีการกล่าวหา เพื่อค้นหา เพื่อค้นหาความจริงของเรื่องที่กำลังกล่าวหาว่ามีกระทำความผิดหรือไม่และใครเป็นผู้กระทำผิด²³ เพื่อชี้ขาดเรื่องที่กำลังกล่าวหา ดังนั้น ความจริงจึงเป็นเป้าหมายสำคัญของการดำเนินคดีอาญา

เมื่อได้ทำการศึกษาค้นคว้าคำอธิบายในทางตำราของไทยและต่างประเทศเกี่ยวกับแนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการค้นหาความจริงในคดีอาญาแล้ว พบว่าได้มีการอธิบายหลักการค้นหาความจริงไว้ในลักษณะของการมุ่งเน้นที่จะแสดงให้เห็นถึงรูปแบบวิธีการที่จะทำให้ได้มาซึ่งความจริงหรือกระบวนการในการที่จะทำให้ความจริงปรากฏ อย่างไรก็ตาม เพื่อให้เข้าใจถึงแนวคิดและหลักการในการค้นหาความจริงในคดีอาญาอย่างรอบด้าน จึงจำเป็นต้องศึกษารวบรวมเพื่อให้เกิดเข้าใจ ทั้งในด้านของสาระสำคัญของความจริงในคดีอาญาที่ประสงค์ค้นหา เครื่องมือสำคัญในการที่จะนำไปสู่ความจริง และรูปแบบวิธีการในการค้นหา ซึ่งจำเป็นต้องกล่าวไว้ทั้งในส่วนของการก่อนการฟ้องคดีต่อศาล และกระบวนการภายหลังการฟ้องคดีต่อศาล ดังจะได้อธิบายไว้ดังนี้

²³ ณรงค์ ใจหาญ, หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2544). หน้า 19.

2.2.1 ความจริงที่ประสงค์จะค้นหา

การดำเนินคดีอาญาแก่ผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้น ไม่อาจกระทำได้โดยเพียงการกล่าวหาหรือกล่าวอ้างข้อเท็จจริงใดๆ ขึ้นโดยปราศจากมูลความจริง กระบวนการในการดำเนินคดีอาญาจึงเป็นกระบวนการที่มีความเคร่งครัด และอาจนำไปสู่การลิดรอนสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหา จำเลย หรือบุคคลใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ถูกกล่าวหาอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ทั้งนี้ เพื่อให้กระบวนการในการพิสูจน์ความจริงเกี่ยวกับเรื่องที่ถูกกล่าวหาหรือถูกกล่าวอ้างนั้นได้รับการเปิดเผยและเป็นที่ยอมรับแก่ทั้งฝ่ายที่ถูกกล่าวอ้างและฝ่ายที่ถูกกล่าวอ้าง

สาระสำคัญของความจริงที่ประสงค์จะค้นหาในคดีอาญานั้นได้รับการอธิบายไว้อย่างสอดคล้องกันว่า “ความจริง” นั้น คือ ความจริงแท้ของเรื่อง อันจะนำมาซึ่งการชี้ขาดคดีอาญาในข้อที่มีการกล่าวหากันได้²⁴ พิจารณาประกอบความในมาตรา 158(5) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในเรื่องคำฟ้องคดีอาญา ซึ่งจะต้องแสดงถึงการกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าจำเลยได้กระทำความผิด ข้อเท็จจริงและรายละเอียดที่เกี่ยวข้องกับเวลาและสถานที่ซึ่งเกิดการกระทำนั้นๆ อีกทั้งบุคคลหรือสิ่งของที่เกี่ยวข้องด้วยพอสมควรเท่าที่จะให้จำเลยเข้าใจข้อหาได้ดี ในการนี้ “ความจริง” จึงมีความหมายอย่างกว้าง ครอบคลุมถึงข้อเท็จจริงและรายละเอียดทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับความผิดที่มีการกล่าวหา เพื่อนำไปสู่ประเด็นแห่งการพิจารณาว่า การกระทำของจำเลยเป็นความผิดตามกฎหมายหรือไม่ และจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดตามที่กล่าวหาหรือไม่²⁵ ซึ่งหากในชั้นการพิจารณาของศาล เมื่อศาลพิจารณาพยานหลักฐานแล้วเห็นว่า การกระทำของจำเลยไม่มีความผิด หรือจำเลยไม่ได้เป็นผู้กระทำความผิด ศาลจะต้องยกฟ้องโจทก์และปล่อยจำเลยไป ซึ่งการยกฟ้องด้วยเหตุนี้ ก็เป็นด้วยพยานหลักฐานของโจทก์นั้นไม่อาจพิสูจน์ให้เห็น “ความจริง” ได้ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดตามที่กล่าวอ้างหรือไม่ หรือการกระทำของจำเลยเป็นความผิดตามกฎหมาย

2.2.2 เครื่องมือที่จะทำให้ความจริงปรากฏ

การพิสูจน์ความจริงนั้น เป็นกระบวนการภายหลังจากการกระทำความผิด การกล่าวอ้างข้อเท็จจริง เพื่อสนับสนุนหรือหักล้างข้อกล่าวหา จึงเป็นกระบวนการในการจำลองเหตุการณ์ในอดีตให้เกิดขึ้นและมีความใกล้เคียงกับเวลาที่เกิดการกระทำความผิด การพิสูจน์ความผิดและการ

²⁴ คณิต ฒ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2549). หน้า 46.

²⁵ ไสภณ รัตนกร, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมสาร, 2537). หน้า

ค้นหาความจริงจึงไม่อาจอาศัยเพียงการกล่าวอ้างด้วยวาจาของผู้เสียหาย ผู้ต้องหา หรือจำเลยได้ ในการนี้ วัตถุ สิ่งของ หรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งหลงเหลือ ปรากฏร่องรอย หรือแวดล้อมกับการกระทำความผิด จึงเป็นเครื่องมือที่มีความจำเป็นและมีความสำคัญ ทั้งในทางการพิสูจน์ความผิด และการหักล้างข้อกล่าวหา ด้วยจะทำให้เกิดการปะติดปะต่อเรื่องราว และเข้าใจถึงความจริงของเรื่องที่ประสงค์จะค้นหาได้อย่างน่าเชื่อถือ²⁶

การนำเสนอข้อเท็จจริงหรือรายละเอียดอย่างใด ๆ เพื่อให้ความจริงปรากฏ และเพื่อสนับสนุนข้ออ้างหรือข้อเถียงเพื่อพิสูจน์ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์นั้น จะกระทำได้ก็แต่โดยการนำเสนอผ่านพยานหลักฐานเท่านั้น โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 บัญญัติรับรองว่า “พยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคล ซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้” ซึ่งในการดำเนินคดีอาญา พยานหลักฐานที่จะนำไปสู่การค้นหาความจริงว่ามีการกระทำความผิดขึ้นหรือไม่ และการกระทำนั้นเป็นของจำเลยหรือไม่ พยานหลักฐานที่จะเชื่อมโยงไปถึงการพิจารณาดังกล่าวจึงได้แก่ พยานหลักฐานที่บ่งชี้ว่ามีการกระทำความผิดเกิดขึ้นแล้ว (Corpus Delecti Evidence) พยานหลักฐานที่บ่งชี้ว่าผู้กระทำลงมือกระทำด้วยวิธีใด (Modus Operandi Evidence) และวัตถุพยานที่บ่งชี้ว่าผู้กระทำผิดคือใคร (Associative Evidence) ซึ่งได้แก่สิ่งที่คนร้ายทิ้งไว้และสิ่งทีนำไปจากที่เกิดเหตุ

การพิสูจน์และค้นหาความจริงเกี่ยวกับการกระทำความผิดจะมีความยุ่งยากซับซ้อนขึ้น หากปรากฏว่า วัตถุที่หลงเหลืออยู่ เป็น “บุคคลผู้ซึ่งเสียชีวิต” โดยยังไม่ปรากฏชัดว่า การตายเช่นนั้นเป็นผลจากการกระทำความผิดหรือไม่ การอาศัยเพียงวัตถุ สิ่งของ หรือบุคคลผู้ใกล้ชิดกับการตาย หรือพบเห็น หรืออยู่ด้วยในเวลาทีบุคคลผู้ซึ่งเสียชีวิตยังมีชีวิตอยู่จนถึงนาทีสุดท้ายของชีวิต จึงอาจไม่เพียงพอต่อการพิสูจน์หรือการทำให้ความจริงเกี่ยวกับการตายปรากฏ การค้นหาความจริงเอามาจาก “ร่างของบุคคลผู้ซึ่งเสียชีวิต” หรือ “ศพ” ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ โดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านจึงเข้ามามีบทบาทและเป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลาย เพื่อนำไปสู่คำตอบว่า ความตายนั้นเป็นผลจากเหตุหรือพฤติการณ์อย่างใด

เครื่องมือที่จะทำให้ความจริงปรากฏ หรือพยานหลักฐานต่างๆ นั้น จึงมิได้จำกัดเฉพาะ วัตถุ สิ่งของ หรือบุคคล ซึ่งเป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นหรือมีอยู่อันเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดเท่านั้น หากแต่ได้รวมถึงรายงานผลการตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ หรือความเห็นของผู้เชี่ยวชาญซึ่งแยกต่างหากออกจากวัตถุพยานเดิม และจัดทำขึ้นเป็นเอกสารและนำเสนอในรูป

²⁶ Dennis, I.H., *The Law of Evidence* (New York : Sweet & Maxwell Limited, 1999). p.3-11.

ของพยานเอกสาร หรือให้ความเห็นต่อศาลในฐานะพยานผู้เชี่ยวชาญในศาสตร์หรือสาขาที่เกี่ยวข้องต่อการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานนั้นๆ อีกด้วย²⁷

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และประมวลวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งเป็นกฎหมายทั่วไปเกี่ยวกับพยานหลักฐาน ได้มีการบัญญัติใช้คำว่า พยานหลักฐานไว้เป็นการทั่วไปในหลายลักษณะ หากแต่มิได้ให้คำนิยามศัพท์ของคำว่าพยานหลักฐานไว้เป็นการเฉพาะ ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงเจตนารมณ์และสาระสำคัญของพยานหลักฐานชนิดต่างๆ ประกอบกับกระบวนการในการนำเสนอพยานหลักฐาน สามารถทำให้เข้าใจได้ว่า พยานหลักฐาน หมายถึง สิ่งใดๆ ก็ตามที่มีคุณสมบัติสามารถที่จะบ่งชี้หรือสื่อแสดงให้เห็นถึงความเป็นจริงหรือความไม่เป็นจริง ในปัญหาที่พิพาทกันในทางอรรถคดีได้ ไม่ว่าจะอยู่ในสภาพของพยานบุคคล พยานเอกสาร พยานวัตถุ หรือพยานผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ชำนาญการพิเศษก็ตาม²⁸ อย่างไรก็ตาม ในทางตำรานั้นได้มีการจัดแบ่งประเภทของพยานหลักฐานไว้ในหลายลักษณะตามแต่วัตถุประสงค์ของผู้แบ่ง ซึ่งอาจพิจารณาจากวิธีการนำสืบพยาน แหล่งที่มาของพยาน หรือลักษณะของพยานนั้นๆ หรืออาจแบ่งเป็นพยานชั้นหนึ่งและพยานชั้นสอง หรือพยานโดยตรง กับพยานแวดล้อมกรณีก็ได้²⁹ แล้วแต่กรณี กรณีนี้ผู้เขียนมีความเห็นที่สอดคล้องต่อการจัดแบ่งตามลักษณะทางกายภาพของพยานหลักฐานชนิดต่างๆ ในการนี้ จึงจัดแบ่งพยานที่มีความสำคัญต่อการดำเนินคดีอาญาเป็น 5 ลักษณะ คือ พยานบุคคล พยานเอกสาร พยานวัตถุ พยานผู้เชี่ยวชาญ และพยานทางวิทยาศาสตร์

2.2.2.1 พยานบุคคล

การนำบุคคลผู้ใกล้ชิดเหตุการณ์ ซึ่งได้รู้ ได้เห็น หรือได้ยินเรื่องราวเกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือผู้ใกล้ชิดการตาย เข้าสู่กระบวนการดำเนินคดีในฐานะพยานบุคคล เพื่อประโยชน์แก่พิสูจน์หรือค้นหาความจริงในคดีอาญานั้น เริ่มต้นขึ้นตั้งแต่ในสมัย Greek ซึ่งนับได้ว่าเป็นการใช้และอ้างอิงพยานหลักฐานที่มีความเก่าแก่และเริ่มต้นขึ้นก่อนพยานหลักฐานชนิดอื่นๆ ทั้งนี้ ด้วยเหตุผลที่สังคมมนุษย์ในสมัยดั้งเดิมนั้น เป็นสังคมที่ยังไม่มีความเจริญก้าวหน้าทางการบันทึก หรือวิทยาการด้านการตรวจพิสูจน์เช่นในสมัยต่อมา การกล่าวหาหรือกล่าวอ้างข้อเท็จจริง

²⁷ ชนิดา เลิศสิทธิกุล, “การพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีอาญาโดยพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์: วิเคราะห์ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ปรับปรุงกฎหมายพยานหลักฐาน),” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549). หน้า 22.

²⁸ จรัญ ภักดีธนากุล, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: จีระวิชาการพิมพ์, 2549). หน้า 54-55.

²⁹ เข็มชัย ชูติวงศ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2542). หน้า 7-10.

อย่างไรก็ดี จึงต้องอาศัยถ้อยคำจากบุคคลซึ่งได้รู้เห็นเกี่ยวกับการกระทำความผิดเป็นสำคัญ³⁰ ซึ่งการดำเนินคดีในชั้นศาลนั้น ศาลรับรู้ข้อเท็จจริงจากพยานบุคคลโดยการที่พยานเล่าเรื่อง หรือตอบคำถามของศาลหรือคู่ความเกี่ยวกับข้อเท็จจริงหรือเหตุการณ์ที่พยานได้เห็นได้ฟังหรือได้ทราบมาก่อน ดังนั้น สาระสำคัญที่เป็นพยานหลักฐานอันแท้จริงที่ได้จากพยานบุคคล คือ คำเบิกความหรือถ้อยคำของพยาน มิใช่โดยตัวพยานเอง ฉะนั้น การกล่าวถึงพยานชนิดนี้จึงหมายถึง คำเบิกความของพยาน (testimony) หรือในบางกรณีอาจเรียกว่า พยานถ้อยคำ (oral evidence or parol evidence) ในการนี้ หากพยานไม่มาให้ถ้อยคำหรือไม่มาเบิกความแก่ศาล การพิจารณาคดีนั้นย่อมจะไม่ได้รับประโยชน์อย่างใดๆ จากพยานบุคคล ซึ่งเป็นลักษณะที่แตกต่างจากพยานเอกสารหรือพยานวัตถุ ซึ่งตัวอักษรหรือวัตถุอันเองได้แสดงข้อเท็จจริงให้ศาลทราบแล้ว³¹

แม้ว่าพยานบุคคลจะมีความสำคัญต่อกระบวนการดำเนินคดีมาแต่ในสมัยดั้งเดิม แต่ด้วยความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ประกอบกับการที่คำเบิกความหรือถ้อยคำของพยานบุคคลนั้น เป็นข้อเท็จจริงที่มาจากความทรงจำ การรับรู้ การประมวลผล หรือการคาดคะเนของตัวพยานที่อาจมีความผิดพลาดคลาดเคลื่อนได้โดยง่าย การใช้ความรู้ในการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานหรือการใช้พยานหลักฐานอื่นๆ จึงเข้ามามีบทบาทและแทนที่การใช้พยานบุคคลมากยิ่งขึ้นในปัจจุบัน

2.2.2.2 พยานเอกสาร

สาระสำคัญที่ประสงค์จะทราบจากพยานเอกสาร คือ ความหมายที่ปรากฏอยู่บนวัตถุอย่างใดก็ตาม ซึ่งสื่อความหมายไว้ด้วยตัวอักษร ตัวเลข หรือเครื่องหมายอย่างใดๆ และอาจบันทึกไว้ด้วยวิธีการเขียนด้วยลายมือ การพิมพ์ การแกะสลัก การวาดภาพ เป็นต้น ซึ่งแม้ว่าโดยทั่วไปแล้วการบันทึกนั้นจะทำด้วยแผ่นกระดาษ แต่หากความหมายนั้นปรากฏอยู่บนพื้น ผนัง แผ่นโลหะ หรือพื้นผิวอย่างใดๆ การพิสูจน์ความหมายเช่นนั้น ย่อมถือเป็นพยานเอกสาร ดังนั้น ความหมายจะถูกบันทึกอยู่บนวัตถุอย่างใด จึงมิได้เป็นกรณีสำคัญแต่อย่างใด³²

³⁰ Alison, A. Trites, *The New Testament Concept of Witness* (Cambridge : The Press Syndicate of the University of Cambridge, 1977). p.4-25.

³¹ ไสภณ รัตนกร, *คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน*, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมสาร, 2537). หน้า 40.

³² เข็มชัย ชุตินวงศ์, *คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน*, หน้า 197.

2.2.2.3 พยานวัตถุ

วัตถุสิ่งของอย่างใด ๆ ซึ่งหลงเหลืออยู่ในบริเวณสถานที่ที่มีการกระทำความผิดหรือเกี่ยวข้องกับดัดกับการกระทำความผิดนั้น หากสามารถใช้ประโยชน์เพื่อการพิสูจน์ความผิดหรือแสดงข้อเท็จจริงอย่างใด ๆ เกี่ยวกับความผิดได้ ย่อมอาจอ้างเป็นพยานวัตถุเพื่อให้ศาลตรวจดูได้ ซึ่งโดยมากแล้วเป็นสิ่งของที่สามารรถรับรู้ได้ด้วยการเห็นหรือโดยประสาทตา แต่ในทางการพิสูจน์นั้น พยานวัตถุอาจนำสืบด้วยวิธีการสัมผัสก็ได้ เช่น ความคม รสชาติ เป็นต้น และไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งของที่ไม่มีชีวิตเท่านั้น แต่อาจเป็นสิ่งมีชีวิตที่ต้องการจะพิสูจน์ให้เห็นถึงร่องรอยที่ปรากฏหรือตำหนิรูปพรรณก็ได้

การเสียชีวิต เป็นผลให้บุคคลสิ้นสภาพบุคคลลงตามนัยมาตรา 15 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนั้น ร่างของบุคคลผู้ซึ่งเสียชีวิตหรือศพ แม้จะถูกกล่าวอ้างเป็นพยานหลักฐานในการดำเนินคดีได้ ก็มีอาจจัดว่าเป็นพยานบุคคลได้ หากแต่เป็นเพียงวัตถุพยานที่อาจแสดงร่องรอยหรือข้อเท็จจริงอย่างใด ที่สามารถตรวจพิสูจน์ได้โดยการสัมผัสหรือการมองเห็นเท่านั้น³³

2.2.2.4 พยานผู้เชี่ยวชาญ

บุคคลใดก็ตามที่มีได้ประสบพบเห็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในคดีนั้น แต่เป็นผู้มีความรู้เชี่ยวชาญ (Expertise) ในสาขาวิชาการวิชาชีพ หรือกิจการด้านใดด้านหนึ่ง อาจแสดงความรู้หรือประสบการณ์ เพื่อประกอบการวินิจฉัยชี้ขาดข้อเท็จจริงที่พิพาทกันในคดีได้ ทั้งนี้ โดยไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ประกอบวิชาชีพนั้น หรือจำเป็นต้องได้รับการศึกษาจากสถาบันการศึกษาใดด้วย³⁴

2.2.2.5 พยานทางวิทยาศาสตร์

ด้วยเหตุของข้อจำกัดหรือข้อบกพร่องของพยานบุคคลในด้านการรับรู้ การจดจำ สิ่งต่างๆ หรือการไม่อาจนำพามาศาล หรือด้วยเหตุการณ์เสื่อมสภาพหรือบุบสลาย เสียหาย ของพยานเอกสารหรือพยานวัตถุที่อาจเกิดขึ้นได้ตามกาลเวลา การผสมผสานความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ เข้ากับกระบวนการตรวจพิสูจน์และการให้ความเห็นเกี่ยวกับพยานหลักฐาน จึงได้รับการยอมรับและเข้ามามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินคดีอาญา ซึ่งกระบวนการทางวิทยาศาสตร์นี้ทำให้วัตถุ หรือสิ่งของที่รวบรวมขึ้นนั้น บ่งชี้ถึงข้อเท็จจริงหรือเรื่องราวอย่างใดที่มากกว่าสิ่งที่ตัวมันเองได้แสดงให้เห็นทางกายภาพ³⁵

³³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 203.

³⁴ จรัญ ภักดีธนากุล, คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน, หน้า 463.

³⁵ Murphy, P., *Evidence, Proof, and Facts* (New York : Oxford University Press, 2003). p 27-30.

พยานทางวิทยาศาสตร์ (Scientific Evidence) นั้น เป็นพยานหลักฐานนั้นเป็นพยานที่เกิดขึ้นจากการนำเอาวัตถุ สิ่งของที่รวบรวมได้จากที่เกิดเหตุหรือจากตัวผู้เสียหาย ผู้ถูกกล่าวหา ศพ ไปตรวจสอบวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์³⁶ ที่สามารถพิสูจน์ได้และเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป เช่น ในทางฟิสิกส์ ทางเคมี หรือทางชีววิทยา เป็นต้น ดังนั้น การนำเสนอพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ต่อศาลจึงเป็นการนำเสนอในรูปแบบของพยานความเห็นหรือพยานผู้เชี่ยวชาญเกิดขึ้นด้วยการวิเคราะห์หรือวิจัย ซึ่งจำต้องอาศัยทฤษฎีหรือสมมติฐานทางวิทยาศาสตร์³⁷ ในการนี้ พยานทางวิทยาศาสตร์จึงมีความน่าเชื่อถือและมีความแม่นยำกว่าพยานหลักฐานชนิดอื่นๆ ดังนั้น ไม่ว่าจะบุคคลใดจะเป็นผู้วิเคราะห์หรือวิจัย หากได้มีการพิสูจน์ทราบด้วยทฤษฎีหรือสมมติฐานอย่างเดียวกันแล้ว ผลที่ได้รับย่อมเป็นเช่นเดียวกัน

ในกรณีที่มีการตายเกิดขึ้น โดยสภาพของ “ศพ” แล้ว ย่อมอยู่ในฐานะของพยานวัตถุที่อาจ เน่าเสีย หรือเสื่อมสลายลงได้ตามสภาพของสิ่งมีชีวิต ซึ่งการเปลี่ยนแปลงภายหลังการตายเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การพิจารณาด้วยตาเปล่าไม่อาจทราบถึงข้อเท็จจริงของเหตุหรือพฤติการณ์ที่ตายได้ การใช้ความรู้ ด้านวิทยาศาสตร์ หรือนิติเวชศาสตร์เพื่อการรักษาไว้และการตรวจพิสูจน์เพื่อทราบเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย จึงมีความจำเป็นและมีความสำคัญต่อการดำเนินคดีและการอำนวยความสะดวกแก่ผู้เกี่ยวข้องกับการตาย ทั้งนี้ ด้วยความรู้ในสาขาดังกล่าวจะสามารถนำไปสู่ความรู้ข้อระดับหนึ่งว่า การตายนั้นเกิดขึ้นด้วยเหตุและพฤติการณ์อย่างไร แต่การจะแสดงถึงเหตุแห่งการตายนั้นจะต้องอาศัยความรู้ความสามารถของผู้เชี่ยวชาญเข้ามาประกอบเพื่อแสดงความน่าเชื่อถือหรือความน่าจะเป็นว่าพฤติการณ์ที่ตายนั้นเกิดจากการฆาตกรรมหรือไม่ ซึ่งในกรณีหลังนี้เป็นเรื่องของความเห็นที่อาจมีความแตกต่างกันได้ตามที่ความรู้ความสามารถและความเชี่ยวชาญของผู้เชี่ยวชาญอันเป็นคุณลักษณะเฉพาะตัว ดังนั้น พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์นอกจากจะเป็นพยานหลักฐานโดยตัวของมันเองแล้ว ยังเป็นการผสมผสานกันกับความรู้ความสามารถของผู้เชี่ยวชาญ ในการที่จะแสดงความเห็นประกอบเพื่อให้เห็นถึงความน่าจะเป็นหรือความไม่น่าจะเป็นของผลการตรวจพิสูจน์นั้นอีกด้วย

การนำความรู้ด้านวิทยาศาสตร์เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินคดีอาญาและการแสวงหาความจริง โดยการทดสอบหรือตรวจพิสูจน์ด้วยทฤษฎีและข้อสมมติฐานทางวิทยาศาสตร์นั้น มิใช่กรณีที่เกิดขึ้นในยุคสมัยที่โลกได้พัฒนาและก้าวเข้าสู่ความเจริญทางวิทยาศาสตร์อย่างมากเช่นในปัจจุบัน หากแต่ความสำคัญของพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์นั้น

³⁶ ประมวล สุวรรณศร, “พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์,” บทบัณฑิตย ปีที่ 25 (มกราคม 2511): 31.

³⁷ ชนิตา เลิศสิทธิกุล, “การพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีอาญาโดยพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์: วิเคราะห์ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ปรับปรุงกฎหมายพยานหลักฐาน)”, หน้า 20.

เป็นกรณีที่มีมาตั้งแต่ในสมัย ค.ศ. 1532 โดยในสมัยจักรพรรดิ Charles ที่ 5 แห่งประเทศเยอรมนี ได้มีประกาศใช้ Constituo Criminalis Carolina หรือ Caroline Code ซึ่งกำหนดให้การสอบสวน และการดำเนินคดีอาญาที่มีการตายเกิดขึ้น โดยผลจากความรุนแรง (Death by Violent) หรือการตายโดยผิดธรรมชาติ (Death by Unnatural) หน่วยงานผู้รับผิดชอบการสอบสวนและการดำเนินคดีจะต้องแสดงความเห็นของแพทย์ประกอบด้วย ซึ่งสาระสำคัญของความเห็นที่แพทย์จะต้องแสดงนั้น อย่างน้อยจะต้องประกอบด้วยรายละเอียดว่า ผู้ตายเป็นใคร ตายที่ไหน ตายอย่างไร ตายเมื่อใด ซึ่งสิ่งต่างๆเหล่านี้ จะต้องผ่านกระบวนการในการตรวจพิสูจน์อย่างละเอียดถี่ถ้วน เพื่อให้ประกอบการพิจารณาพิพากษาคดีของศาลต่อไป อย่างไรก็ตาม ในเวลานั้นแพทย์คือวิชาชีพที่มีบทบาทสำคัญในการตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ พยานหลักฐานเหล่านี้จึงมีชื่อเรียกอย่างเป็นทางการว่า พยานหลักฐานทางการแพทย์ (Medical Evidence)³⁸

การประกาศใช้ Caroline Code ทำให้พยานหลักฐานทางการแพทย์ (Medical Evidence) ได้รับความสำคัญและมีบทบาทต่อการดำเนินคดีอาญาเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตาม ในระยะเริ่มแรกนั้น แพทย์ผู้ทำการตรวจพิสูจน์จะได้รับอนุญาตเพียงการส่งพยานหลักฐานต่อศาลเท่านั้น โดยไม่จำเป็นต้องเดินทางเข้าร่วมเบิกความต่อศาลด้วยวาจาอีก กระทั่งในปี ค.ศ. 1606 พระเจ้า Henry ที่ 4 ได้โปรดให้อำนาจแก่แพทย์ ในการที่จะแต่งตั้งศัลยแพทย์ (Surgeons) จำนวน 2 คน ไปประจำอยู่ในทุกเมือง เพื่อให้ทำหน้าที่ที่ตรวจสอบสวนการตายโดยไม่ทราบสาเหตุ หรือการตายที่เกิดจากการฆาตกรรม พร้อมทั้งให้มีหน้าที่ในการจัดทำรายงานการชันสูตรพลิกศพด้วย จนกระทั่งในช่วงปลายปี ค.ศ. 1667 รายงานการชันสูตรพลิกศพจะไม่สามารถนำมาใช้ได้ หากปรากฏว่า ศัลยแพทย์ (Surgeons) ไม่เห็นด้วยหรือไม่ให้การยอมรับ ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงความไม่แน่นอนหรือความขัดแย้งในผลการตรวจพิสูจน์ที่จะทำให้เกิดความไม่น่าเชื่อถือหรือความน่าสงสัย น้ำหนักของความเห็นในการนำมาประกอบการพิจารณาย่อมเบาลงไป หรือไม่ควรที่จะนำมาใช้ในการพิจารณาพิพากษาคดีได้

ในระหว่างศตวรรษที่ 18 ความก้าวหน้าของการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ได้แพร่ขยายไปอย่างกว้างขวาง ทั้งในประเทศอิตาลี ประเทศฝรั่งเศส และประเทศเยอรมนีเอง โดยเฉพาะในประเทศเยอรมนีได้จัดให้มีการเรียน การสอน และการวิจัยศึกษาในเรื่องดังกล่าวเป็นจำนวนมาก และได้นำมาสู่การชันสูตรพลิกศพ ซึ่งดำเนินการโดยผู้ประกอบ

³⁸ John, J. Elwell, *A Medico-Legal Treatise on Malpractice and Medical Evidence*, Third edition-Revised and Enlarged (New York : Baker, Voorhis & co., publishers, 2009). p. 253-266.

วิชาชีพแพทย์ และเจ้าพนักงานที่ทำหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมายในสวนอื่น เพื่อนำไปสู่การค้นหาคำความจริงเกี่ยวกับการตายในยุคปัจจุบัน³⁹

แม้โดยลักษณะทางกายภาพของพยานหลักฐานแต่ละชนิดจะมีความแตกต่างกัน แต่คุณค่าและความสำคัญของพยานหลักฐานซึ่งกระบวนการดำเนินคดีมุ่งประสงค์จะได้รับประโยชน์กลับอยู่ที่ความหมายหรือข้อมูลที่ได้บ่งชี้ถึงเหตุการณ์หรือเรื่องราวอื่นๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญกว่าตัวของพยานหลักฐานเอง คุณค่าและความสำคัญของพยานหลักฐานจึงอาจกล่าวได้ว่า ดังนี้⁴⁰

- (1) พยานหลักฐานสามารถได้นำไปสู่การพิสูจน์และการบ่งชี้ว่ามีการกระทำความผิดทางอาญาเกิดขึ้นจริง
- (2) พยานหลักฐานสามารถแสดงให้เห็นถึงรูปแบบ พฤติกรรมหรือวิธีการประกอบอาชญากรรมของอาชญากร
- (3) พยานหลักฐานสามารถก่อให้เกิดความเชื่อมโยงถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหนึ่งกับบุคคลอื่น หรือกับวัตถุสิ่งของหรือกับสถานที่เกิดเหตุ เพื่อสร้างเหตุการณ์ที่มีความใกล้เคียงกับอดีตได้
- (4) พยานหลักฐานสามารถช่วยหักล้างหรือสนับสนุนคำให้การหรือคำเบิกความของผู้เสียหาย ผู้ต้องสงสัยและพยานอื่นๆ ได้
- (5) พยานหลักฐานช่วยพิสูจน์ผู้กระทำความผิดและสามารถแยกแยะผู้บริสุทธิ์ที่ไม่เกี่ยวข้องในคดีได้

2.2.3 วิธีการค้นหาคำความจริงในคดีอาญา

ศาสตราจารย์ คณิต ฌ นคร ได้อธิบายว่า การดำเนินคดีอาญาของประเทศไทยนั้นเป็นเรื่องของความร่วมมือขององค์กรต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรม ตามแนวความคิดของ “ การดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ ” (Offizialklage หรือ public prosecution) ซึ่งมีความแตกต่างจากคดีแพ่งโดยคดีอาญานั้นถือหลักการตรวจสอบ ในขณะที่คดีแพ่งนั้นถือหลักความตกลงของคู่ความเป็นสำคัญ โดยเป็นคดีที่ต้องการคู่ความและคู่ความแต่ละฝ่ายนั้นต่างมีฐานะที่เท่าเทียมกัน ในขณะที่คดีอาญาเป็นเรื่องของรัฐกับผู้ถูกกล่าวหา ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับผู้ถูกกล่าวหาเป็นความสัมพันธ์ในทางอำนาจหน้าที่ เฉพาะในการพิจารณาคดีในศาลเท่านั้นที่คดีอาญามีรูปแบบ

³⁹ Ibid, p. 285-287.

⁴⁰ สุภาวรรณ เศรษฐบรรจง, *คุณค่าของวัตถุพยานในคดีอาญา* [ออนไลน์], 19 กรกฎาคม 2553, แหล่งที่มา

เป็นคดีที่มีคู่ความ⁴¹ ดังนั้น หากพิจารณาในแง่ของการแบ่งแยกประเภทของกฎหมายแล้ว กฎหมายอาญาและกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จึงจัดได้ว่าเป็นกฎหมายมหาชน และโดยที่ วัตถุประสงค์สำคัญของกฎหมายมหาชนนั้น มีขึ้นเพื่อการรักษาไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยและ ศีลธรรมอันดีของสังคมและประชาชนโดยรวม ดังนั้น รัฐจึงได้รับอำนาจหรือสิทธิบางประการตามที่ กฎหมายบัญญัติในการดำเนินการอย่างใด อันเป็นการกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชน เพื่อการดำเนินคดีอาญาได้

คำอธิบายในทางตำราของไทยหลายลักษณะได้มีการอธิบายหลักการค้นหาความจริงไว้ ในด้านของการมุ่งเน้นที่จะแสดงให้เห็นถึงรูปแบบวิธีการที่จะทำให้ได้มาซึ่งความจริง หรือ กระบวนการในการที่จะทำให้ความจริงปรากฏในชั้นการพิจารณาคดีของศาล แต่ในกระบวนการ ขั้นตอนในการดำเนินคดีอาญานั้น การค้นหาความจริงได้เริ่มต้นขึ้นแล้วนับแต่เมื่อความผิดได้เกิด เชื่อว่าความผิดได้เกิด หรือมีการกล่าวอ้างว่าความผิดได้เกิดขึ้น กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ของไทยจึงได้กำหนดกระบวนการขั้นตอน เพื่อให้อำนาจหน้าที่แก่เจ้าพนักงานของรัฐใน กระบวนการยุติธรรมทางอาญาและศาล ในการร่วมมือกันค้นหาความจริงในการกระทำความผิดที่ เกิดขึ้นว่ามีอย่างไรและใครเป็นผู้กระทำความผิด โดยศาลจะเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่พิจารณาและชี้ ขาดแก่กรณีที่มีการกล่าวหาว่าความผิดได้เกิด แต่อย่างไรก็ตาม การให้อำนาจหน้าที่แก่เจ้าพนักงานของรัฐในการ ร่วมมือกันในการค้นหาความจริงในการกระทำความผิดนั้น มิใช่เพียงเพื่อการทำให้ความจริง ปรากฏเท่านั้น กฎหมายยังต้องการกระบวนการที่ชอบธรรมและเป็นหลักประกันแก่สังคมและ ประชาชนได้ว่าจะได้รับการปฏิบัติที่ถูกต้อง เหมาะสม อยู่ในกรอบที่กฎหมายให้อำนาจ และมีแนวโน้ม ได้ว่าจะไม่ถูกรบกวนจากการใช้อำนาจรัฐโดยไม่จำเป็น

2.2.3.1 กระบวนการค้นหาความจริงในชั้นก่อนการฟ้องคดี

ด้วยเหตุผลในการรักษาไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของสังคมและ ประชาชนโดยรวม แม้จะยังไม่มีมีการฟ้องคดีต่อศาล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็ได้บัญญัติ ให้พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการมีอำนาจดำเนินการอย่างใดๆ เพื่อค้นหาความจริงของ เรื่องที่มีการกล่าวหาว่ากระทำผิด และเพื่อประโยชน์แห่งการรวบรวมพยานหลักฐาน กฎหมายจึงได้บัญญัติให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจในการรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่จะ สามารถทำได้ ทั้งนี้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูก กล่าวหา เพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิด และพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา

⁴¹ คณิต ฒ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, หน้า 49-51.

* ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131

ดังนั้น การสอบสวนจึงอาจเริ่มต้นขึ้นได้ทันทีเมื่อเกิด เชื่อว่าได้เกิด หรืออ้างว่าได้เกิดการกระทำ ความผิดขึ้น

นอกจากการรวบรวมพยานหลักฐานจากวัตถุ สิ่งของ หรือสิ่งใดๆ ที่หลงเหลือหรือ ปรากฏร่องรอยอยู่ในสถานที่เกิดเหตุแล้ว ในกรณีที่ต้องให้พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความผิดที่ถูกล่ามทา ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131/1 ยังได้กำหนดให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจทำการตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุ หรือ เอกสารใดๆ โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ได้อีกด้วย ซึ่งเป็นหลักการของกฎหมายที่ได้มีการแก้ไข ปรับปรุงโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 28) พ.ศ. 2551* ซึ่งเป็นหลักการที่ยอมรับต่อความสำคัญและความน่าเชื่อถือของกระบวนการทาง วิทยาศาสตร์ต่อการพิสูจน์และการค้นหาความจริงในการดำเนินคดี

อำนาจการให้ทำการตรวจพิสูจน์บุคคล วัตถุ หรือเอกสารใดๆ โดยวิธีการทาง วิทยาศาสตร์ ตามหลักการของมาตรา 131/1 นั้น เป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่จะ ดำเนินการได้เมื่อมีความจำเป็นเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ปัญหาเกิดขึ้นเมื่อต้องบังคับเอากับเนื้อตัว ร่างกาย บังคับเอากับเลือด เนื้อเยื่อ ผิวหนัง อุจจาระ ปัสสาวะ สารคัดหลั่ง สารพันธุกรรมหรือ ส่วนประกอบของร่างกาย ดังนั้น การดำเนินการตามมาตรา 131/1 จึงอยู่บนพื้นฐานของความ ยินยอมของผู้ที่เกี่ยวข้องเท่านั้น อำนาจของพนักงานสอบสวนจึงมิใช่อำนาจโดยเด็ดขาดที่จะบังคับ เอาได้แต่ฝ่ายเดียว นอกจากนั้นแล้ว กฎหมายได้กำหนดให้กระทำได้เฉพาะในความผิดอาญาที่มี โทษจำคุกอย่างสูงเกิน 3 ปี เท่านั้น เห็นได้ว่าคดีอาญาเล็กน้อย พนักงานสอบสวนไม่มีอำนาจ บังคับเอากับเนื้อตัวร่างกายของผู้ที่ถูกตรวจโดยปราศจากความยินยอมได้

การไม่ยินยอมให้มีการเก็บตัวอย่างจากเนื้อตัวร่างกายนั้น กฎหมายในมาตรา เดียวกันนี้มิได้กำหนดให้สามารถกระทำได้โดยอิสระ ด้วยกระบวนการในการรวบรวม พยานหลักฐานนั้นเป็นกระบวนการสำคัญเพื่อทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ อันเกี่ยวกับ ความผิดที่ถูกล่ามทา การไม่ยินยอมจึงต้องกระทำด้วยเหตุอันสมควร การไม่ยินยอมโดยไม่มีเหตุ อันสมควร กฎหมายได้กำหนดให้ต้องได้รับผลร้ายโดยให้สันนิษฐานไว้เบื้องต้นว่าข้อเท็จจริงเป็นไป ตามผลการตรวจพิสูจน์ที่หากได้ตรวจพิสูจน์แล้วจะเป็นผลเสียต่อผู้ต้องหาหรือผู้เสียหายแล้วแต่ กรณี อย่างไรก็ตาม การที่กฎหมายมิได้บัญญัติเงื่อนไขหรือหลักเกณฑ์การพิจารณาว่ากรณีใดเป็น เหตุอันสมควร ซึ่งแม้จะเป็นการบัญญัติกฎหมายอย่างกว้างเพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นและสามารถ บังคับใช้กฎหมายให้มีความเหมาะสมกับแต่ละกรณีได้ ในขณะที่เดียวกันก็อาจนำไปสู่การใช้และ

* ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 125 ตอนที่ 30 ก วันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2551.

การตีความที่แตกต่างกันของพนักงานสอบสวนได้ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อคดีและการพิสูจน์ข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกล่ามหา

แม้มาตรา 131 ได้กำหนดหลักการให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจในการรวบรวมพยานหลักฐานไว้โดยชัดแจ้งแล้ว แต่ก็มิได้กล่าวถึงแนวทาง หลักเกณฑ์หรือวิธีการในการใช้อำนาจรวมถึงข้อจำกัดอำนาจไว้แต่อย่างใด ดังนั้น เพื่อประโยชน์แห่งการรวบรวมหลักฐาน มาตรา 132 จึงกำหนดวิธีการ และหลักเกณฑ์ในการใช้อำนาจเพื่อการรวบรวมพยานหลักฐานไว้ดังนี้

(1) ตรวจตัวผู้เสียหายเมื่อผู้นั้นยอม หรือตรวจตัวผู้ต้องหา หรือตรวจสิ่งของหรือที่ทางอันสามารถอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ ให้รวมทั้งทำภาพถ่าย แผนที่ หรือภาพวาด จำลอง หรือพิมพ์ลายนิ้วมือ ลายมือหรือลายเท้า กับให้บันทึกรายละเอียดทั้งหลายซึ่งน่าจะทำให้คดีแจ่มกระจ่างขึ้น

(2) ค้นเพื่อพบสิ่งของ ซึ่งมีไว้เป็นความผิด หรือได้มาโดยการกระทำผิด หรือได้ใช้หรือสงสัยว่าได้ใช้ในการกระทำผิด หรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ แต่ต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยค้น

(3) หมายเรียกบุคคลซึ่งครอบครองสิ่งของ ซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ แต่บุคคลที่ถูกหมายเรียกไม่จำเป็นต้องมาเองเมื่อจัดส่งสิ่งของไปตามหมายแล้ว ให้ถือเสมือนว่าได้ปฏิบัติตามหมาย

(4) ยึดไว้ซึ่งสิ่งของที่ค้นพบหรือส่งมา ตามความใน (2) และ (3)

และนอกจากการดำเนินการอย่างใดๆ เพื่อการรวบรวมพยานหลักฐานเช่นว่านั้น กรณีที่มีการตายเกิดขึ้น ซึ่งเป็นกรณีที่ส่งผลกระทบต่อทั้งความสงบเรียบร้อยของสังคมและความมั่นใจในการรักษาความปลอดภัยของรัฐ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จึงได้แยกการชันสูตรพลิกศพ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการสอบสวนไว้เป็นการเฉพาะ ซึ่งนอกจากการค้นหาความจริงว่ามีการกระทำความผิดอันเป็นเหตุให้เกิดความตายเกิดขึ้นหรือไม่ อันจะทำให้รัฐมีอำนาจในการดำเนินคดีต่อไปแล้ว การชันสูตรพลิกศพจะต้องแสดงถึงเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใด อีกด้วย*

2.2.3.2 กระบวนการค้นหาความจริงในชั้นหลังการฟ้องคดี

กระบวนการค้นหาความจริงในชั้นหลังการฟ้องคดีนั้น เป็นการดำเนินการเพื่อนำไปสู่การวินิจฉัยชี้ขาดว่ามีการกระทำความผิดตามที่กล่าวหา และจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด

* ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 154

หรือไม่ ซึ่งกระบวนการในชั้นนี้เป็นกระบวนการพิจารณาของศาล โดยพิจารณาเอาจากพยานหลักฐานทั้งหลายทั้งปวงที่คู่ความได้อ้างไว้เป็นพยาน โดยระบบการค้นหาความจริงในชั้นหลังการฟ้องคดีหรือการพิจารณาคดีของศาลในทางตำรานั้น แบ่งได้เป็น 2 ระบบ คือ ระบบไต่สวนและระบบกล่าวหา ซึ่งมีข้อเกิดและแนวคิดที่แตกต่างกัน ดังจะได้อธิบายไว้ ดังนี้

(1) ระบบไต่สวน (Inquisitorial System)

ระบบไต่สวน เป็นระบบการดำเนินคดีอาญาในยุโรปดั้งเดิมที่มีกฎหมายอยู่ในระบบ civil law โดยได้รับอิทธิพลมาจากวิธีการชำระความของทางศาสนาคริสต์⁴² ระบบนี้เป็นระบบที่มีแนวคิดที่ว่า รัฐมีอำนาจปกครองและหน้าที่ในดูแลสมาชิกของตน หากปรากฏว่ามีการกระทำความผิดขึ้น จะมีผู้กล่าวหาฟ้องร้องหรือไม่ก็ตาม รัฐต้องชวนขวายนค้นหาให้รู้ข้อเท็จจริงและความจริงให้จนได้ และถือว่าการฝ่าฝืนกฎหมายอาญาเป็นความผิดต่อรัฐ รัฐมีหน้าที่โดยตรงที่จะดำเนินการต่อผู้กระทำความผิด แสวงหาพยานหลักฐานและดำเนินการลงโทษ ดังนั้น กระบวนการดำเนินคดีและการแสวงหาพยานหลักฐานในระบบไต่สวนนี้จึงเป็นระบบที่มุ่งเน้นที่จะทราบถึงข้อเท็จจริงในคดี จึงอาจมีการทรมานจำเลยด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อให้จำเลยให้การรับสารภาพ และโดยความเชื่อว่าการดำเนินการต่อผู้กระทำความผิดเป็นหน้าที่ของรัฐ ระบบนี้จึงไม่อนุญาตให้เอกชนฟ้องร้องเพื่อดำเนินคดีอาญาได้ หรือเรียกได้ว่า เป็นระบบการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐนั่นเอง

ในกระบวนการไต่สวน ศาลมีบทบาทหน้าที่ทั้งการสอบสวนฟ้องร้องและพิจารณาพิพากษาคดี และผู้ถูกกล่าวหาจะมีฐานะเป็นเพียงกรรมในคดี (Object) ที่จะถูกชักฟอกเอาความจริงโดยศาล การดำเนินคดีในลักษณะนี้ไม่มีทั้งโจทก์และจำเลย แต่มีเพียงผู้ไต่สวนและผู้ถูกไต่สวนเท่านั้น และด้วยเหตุนี้ จึงทำให้การดำเนินคดีอาญาด้วยระบบไต่สวนมีข้อเสีย เนื่องด้วยการให้อำนาจชี้ขาดทั้งกระบวนการยุติธรรมอยู่ในดุลพินิจของคนเพียงคนเดียว โดยไม่มีกระบวนการตรวจสอบถ่วงดุลที่เหมาะสม ดังนั้น จึงอาจเกิดกรณีที่การพิจารณาและพิพากษานั้นมิได้เกิดขึ้นจากความบริสุทธิ์ใจ หรือมีอคติต่อผู้ถูกไต่สวนได้ง่ายและการที่ถือว่าผู้ไต่สวนเป็นกรรมในคดี ทำให้ผู้นั้นไม่มีโอกาสแก้ข้อกล่าวหา ซึ่งแนวความคิดเช่นนี้ ทำให้เห็นว่า วิธีการค้นหาความจริงโดยการข่มขู่ ทรมานร่างกายผู้ถูกไต่สวนเพื่อให้รับสารภาพผิด จึงเป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมายในการค้นหาความจริง⁴³

ลักษณะของการดำเนินคดีที่สภาพของผู้ถูกกล่าวหาเป็นกรรมในคดีนี้เอง เป็นต้นเหตุให้เกิดวิธีการค้นหาความจริงโดยการทรมานร่างกายของผู้ถูกไต่สวนให้กล่าวความสัตย์ ซึ่ง

⁴² คณิต ญ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, หน้า 117-118.

⁴³ ณรงค์ ใจหาญ, หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, หน้า 29.

ในระยะต่อมาจึงเห็นว่าการดำเนินคดีด้วยระบบไต่สวนนี้มีปัญหาและข้อบกพร่องประการสำคัญคือ

ก. ผู้ไต่สวนอาจทำหน้าที่โดยปราศจากความเป็นกลาง อคติต่อผู้ถูกไต่สวน หรือมีการดำเนินการโดยเลือกปฏิบัติ

ข. ผู้ถูกไต่สวนไม่อยู่ในฐานะที่จะได้รับสิทธิหรือหลักประกันอย่างใด ๆ ในการดำเนินคดีหรือความช่วยเหลือในการแสวงหาพยานหลักฐาน

อำนาจการไต่สวนของศาลนั้นมีอยู่อย่างกว้างขวางและปราศจากการผูกมัดอย่างใด ๆ ซึ่งทำให้เกิดการทรมานร่างกายของผู้ถูกไต่สวนเพื่อให้เกิดการรับสารภาพ และด้วยเหตุนี้เองจึงนำไปสู่การสิ้นสุดของการดำเนินคดีในระบบไต่สวนด้วยแนวคิดและวิธีการเช่นว่านั้น⁴⁴

(2) ระบบกล่าวหา (Accusatorial System)

ระบบกล่าวหา เป็นระบบการดำเนินคดีอาญาในปัจจุบัน ซึ่งแก้ไขข้อบกพร่องของการดำเนินคดีในระบบการไต่สวน⁴⁵ ดังกล่าว ทั้งนี้โดยการแยกองค์กรที่ทำหน้าที่ในการค้นหาความจริงออกจากกัน โดยแยกเป็น องค์กรที่ “หน้าที่สอบสวนฟ้องร้อง” กับ องค์กรที่ “พิจารณาพิพากษา” โดยให้องค์กรอัยการทำหน้าที่สอบสวนฟ้องร้อง และศาลทำหน้าที่พิจารณา และยกฐานะของผู้ถูกกล่าวหาให้เป็นผู้ร่วมในการค้นหาความจริง⁴⁶ และพิพากษาการชี้ขาดข้อเท็จจริงในแต่ละชั้นตอนนั้น องค์กรทั้งสองมีอิสระจากกัน เพื่อป้องกันการอคติของผู้ชี้ขาดตัดสิน

โจทก์และจำเลยในคดีอาญาจะมีฐานะเป็นคู่ความที่มีฐานะเท่าเทียมกัน และศาลจะอยู่ในฐานะของผู้วินิจฉัยชี้ขาดในการแข่งขันกีฬา และกำกับดูแลให้การดำเนินคดีเป็นไปโดยชอบ เพื่อคุ้มครองให้คู่ความทั้งสองฝ่ายได้รับสิทธิในการดำเนินคดีโดยเท่าเทียมกัน ศาลจึงไม่มีบทบาทในด้านของการร่วมมือกันในการค้นหาความจริง แต่จะวางตัวเป็นกลางและวางเฉยต่อคดีระบบนี้จึงเป็นระบบที่ต้องการคู่ความในการดำเนินคดีเสมอ ระบบนี้จึงถูกเรียกอีกอย่างว่าระบบการดำเนินคดีโดยเอกชน

การคุ้มครองให้คู่ความทั้งสองฝ่ายได้รับสิทธิในการดำเนินคดีโดยเท่าเทียมกัน จึงทำให้กระบวนการดำเนินคดี การนำเสนอพยานหลักฐาน และวิธีการนำเสนอพยานหลักฐานจึงถูกกำหนดขึ้นไว้อย่างเคร่งครัด และจำกัดการใช้ดุลพินิจของศาล ซึ่งในบางครั้งศาลพิพากษายกฟ้อง

⁴⁴ ชาญ วัฒนธรรม, การตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจและคำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 145 (สำนักงานศาลยุติธรรม, 2550). หน้า 9-10.

⁴⁵ คณิต ฒ นคร, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา, หน้า 57.

⁴⁶ คณิต ฒ นคร, “ปัญหาการใช้ดุลพินิจของอัยการ,” วารสารอัยการ เล่มที่ 5, ปีที่ 57 (กันยายน 2525): 32.

โจทก์เสียอันเนื่องมาจากการดำเนินคดีของโจทก์ขัดต่อกฎหมายหรือข้อบังคับว่าด้วยงานนั้น โดยไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสาระสำคัญของเรื่องหรือเนื้อหาที่มีการกล่าวหากันแต่อย่างใด

(3) ระบบการดำเนินคดีอาญาของไทย

การดำเนินคดีอาญาในประเทศไทยแต่เดิมนั้น มีระบบกฎหมายซึ่งเรียกว่า “จารีตนครบาล” สำหรับใช้ในการดำเนินการพิจารณาการพิสูจน์พยานหลักฐานในคดีอาญาโดยวิธีการที่รุนแรง อาทิ การดำน้ำ ลุยไฟ บีบขมับ เป็นต้น อันเป็นวิธีการของระบบไต่สวน⁴⁷ ทั้งนี้ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อเท็จจริงอย่างใดอันจะนำไปสู่การพิจารณากำหนดโทษ

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ประเทศอังกฤษและฝรั่งเศสต่างเข้ามามีบทบาทด้านการเมือง การค้าและวัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการศาสนาและกฎหมาย แต่เนื่องจากกฎหมายที่ประเทศไทยใช้อยู่ในขณะนั้นคือ กฎหมายตราสามดวง ซึ่งในหลายลักษณะได้กำหนดให้ผู้ชำระความสามารถใช้กระบวนการที่รุนแรงหรือไม่เป็นธรรม⁴⁸ ต่อผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยได้ชาติตะวันตกจึงไม่ยอมรับกระบวนการพิจารณาคดีตามกฎหมายไทย และเป็นเหตุให้ประเทศไทยต้องยอมรับ “สิทธิสภาพนอกอาณาเขต” (Extraterritorial Right) ในการบังคับต่อผู้อยู่ใต้การปกครองของชาตินั้นๆ กล่าวคือ เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้น ชาวต่างประเทศและคนในบังคับของชาวต่างประเทศจะขึ้นศาลกงสุลของตน ซึ่งเป็นกรณีที่ทำให้เกิดปัญหาต่ออำนาจอธิปไตย การปกครอง และการบังคับใช้กฎหมายของประเทศไทยเป็นอย่างมาก⁴⁹ และด้วยเหตุนี้จึงนำไปสู่การปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการพิจารณาคดีของไทย เพื่อให้มีความทันสมัย และประชาชนทั่วไปสามารถเรียนรู้ได้โดยง่าย โดยยังคงหลักการของกฎหมายตราสามดวงไว้เช่นเดิม

ในปี พ.ศ. 2440 ได้มีพระราชบัญญัติยกเลิกวิธีพิจารณาโจรผู้ร้ายตามจารีตนครบาล เพื่อยกเลิกกฎหมายที่ให้อำนาจผู้ชำระความกระทำการทารุณกรรม และได้มีพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความมีโทษสำหรับใช้ไปพลางก่อน ร.ศ.115 อันเป็นการนำเอาวิธีการดำเนินคดีอาญาแบบอังกฤษมาใช้⁵⁰ ผลจากการนี้ถือได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงกระบวนการยุติธรรมในทางอาญาของประเทศไทยไปสู่การดำเนินคดีอาญา “ระบบกล่าวหา” เช่นเดียวกับนานาอารยประเทศ⁵¹

⁴⁷ ประมุข สุวรรณนคร, กฎหมายลักษณะพยาน (กรุงเทพมหานคร : แสงสุทธิการพิมพ์, 2525). หน้า 5.

⁴⁸ ฉานินทร์ ทรัพย์เขียว, การปฏิรูปกฎหมายและศาล (กรุงเทพมหานคร : สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, 2511). หน้า 7.

⁴⁹ ร.แสงกาดี, ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย เล่ม 1 (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2526). หน้า 4.

⁵⁰ ประมุข สุวรรณนคร, กฎหมายลักษณะพยาน, หน้า 6.

⁵¹ คณิต ณ นคร, อัยการกับการสอบสวนคดีอาญา (กรมอัยการ : ชุดีมาการพิมพ์, 2532). หน้า 135-136.

หลักการดำเนินคดีอาญาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น เป็นการยอมรับหลักการในเรื่องสิทธิที่เท่าเทียมกันคู่ความทั้งสองฝ่าย ในการที่จะนำเสนอพยานหลักฐาน⁵² ซึ่งผู้ที่มีส่วนร่วม ในการพิจารณาคดีจะประกอบไปด้วย ผู้พิพากษา พนักงานอัยการ และทนายความ โดยพนักงานอัยการนั้น เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ได้รับการแต่งตั้งเพื่อให้ทำหน้าที่ในฐานะทนายของแผ่นดิน ซึ่งเป็นรูปแบบที่ได้รับความนิยมจากการดำเนินคดีในระบบไต่สวน ในแนวคิดที่เป็นระบบการดำเนินคดีโดยรัฐ ซึ่งประเทศฝรั่งเศสนั้นเป็นชาติแรกที่ได้จัดให้มีพนักงานอัยการขึ้นทำหน้าที่ดังกล่าวและได้เป็นแบบอย่างแก่ประเทศอื่นในภาคพื้นยุโรปในเวลาต่อมา⁵³ และบางบทมาตราก็กำหนดให้ศาลมีอำนาจในการค้นหาความจริงจากพยานหลักฐานต่างๆ ได้อย่างกว้างขวาง ทั้งในชั้นไต่สวนมูลฟ้อง คือ ให้ศาลมีอำนาจรวบรวมพยานหลักฐานต่างๆ ได้ด้วยตนเองเพื่อประกอบพิจารณาว่าคดีของโจทก์มีมูลหรือไม่ และในชั้นพิจารณาคดีก็ให้อำนาจศาลในการเรียกสำนวนการสอบสวนจากพนักงานอัยการมาเพื่อประกอบการวินิจฉัยได้ ทั้งศาลยังมีอำนาจถามโจทก์จำเลยหรือพยานคนใดก็ได้ในระหว่างการพิจารณาคดีเมื่อศาลเห็นสมควร และในกรณีที่ศาลเห็นสมควรที่จะตรวจพยานหลักฐานของโจทก์ที่ปรากฏในคดีอื่นก็มีอำนาจเรียกสำนวนดังกล่าวมาตรวจดูได้ เหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าได้รับเอาวิธีการค้นหาความจริงโดยศาลของประเทศที่ยึดถือระบบกฎหมาย Civil Law ซึ่งดำเนินคดีอาญาด้วยระบบไต่สวนมาใช้ อย่างผสมผสานกันไปด้วย⁵⁴

แม้จะได้มีการพยายามอธิบายถึงระบบการดำเนินคดีอาญาในประเทศต่างๆ รวมถึงประเทศไทย เพื่อให้เห็นถึงแนวคิดและปรัชญาอันเป็นพื้นฐานของแต่ละระบบซึ่งมีความแตกต่างกัน แต่โดยทางปฏิบัติที่แท้จริงแล้ว การดำเนินคดีอาญาเป็นระบบที่ผสมผสานทั้งโดยการไต่สวนและโดยการกล่าวหา เพื่อนำไปสู่ความจริงแท้ของเรื่องอันเป็นสาระสำคัญของการค้นหาความจริงในคดีอาญา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁵² หยุต แสงอุทัย, “บันทึกเรื่องคำพิพากษาฎีกาหมุ่เกี่ยวกับฟ้องเคลือบคลุม,” บทบัญญัติ เล่มที่ 12 ตอนที่ 2 (2484): 399.

⁵³ คณิต ฒ นคร, อัยการกับการสอบสวนคดีอาญา, หน้า 183-185.

* ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 171

⁵⁴ วรวิทย์ ฤทธิพิศ, “การเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญาในประเทศไทย,” ดุลพินิจ ปีที่ 42 เล่ม 3 (กรกฎาคม - กันยายน 2538): 71-72.

บทที่ 3

พัฒนาการทางกฎหมายและกระบวนการชั้นสูตรพลิกศพของประเทศไทย

กฎหมายการชั้นสูตรพลิกศพของประเทศไทยได้เริ่มต้นขึ้นมาเป็นเวลากว่าสองร้อยปี ซึ่งแม้ในเวลานั้นจะยังไม่มีชัดเจนในเรื่องของวัตถุประสงค์และกระบวนการในการชั้นสูตรพลิกศพ ทว่า ต่อมาในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญเกี่ยวกับกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ทำให้เจตนารมณ์ในการชั้นสูตรพลิกศพได้รับการบัญญัติไว้ในกฎหมายอย่างชัดเจน โดยมีความใกล้เคียงกับการชั้นสูตรพลิกศพในสมัยปัจจุบัน ที่มุ่งเน้นที่จะทราบถึงเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย และเมื่อมีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในปี พ.ศ. 2478 การชั้นสูตรพลิกศพจึงได้รับการบัญญัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการสอบสวน อย่างไรก็ตาม แม้จะได้มีการประกาศใช้กฎหมายดังกล่าวมาเป็นเวลากว่า 70 ปี นอกจากการแก้ไขปรับปรุงในกรณีเกี่ยวกับคุณสมบัติของแพทย์ผู้ทำการชั้นสูตรพลิกศพแล้ว หลักการสำคัญอื่นๆ ของกฎหมายยังถูกคงไว้เช่นในสมัยเริ่มต้นที่มีการประกาศใช้ โดยมีได้มีการการแก้ไขปรับปรุงให้มีความทันสมัยและสอดคล้องกับแนวคิดและแนวทางปฏิบัติในสังคมปัจจุบัน

การศึกษาในบทนี้จึงเป็นการศึกษารวบรวมเพื่อแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการทางกฎหมาย นับแต่เมื่อเริ่มมีการชั้นสูตรพลิกศพในประเทศไทย การแก้ไขเปลี่ยนแปลง รวมถึงตลอดถึงหลักการและขั้นตอนการชั้นสูตรพลิกศพตามกฎหมายที่บังคับใช้อยู่ในปัจจุบัน และการวิเคราะห์เพื่อแสดงให้เห็นถึงปัญหาของกฎหมายที่มีต่อกระบวนการชั้นสูตรพลิกศพ เพื่อนำไปสู่การศึกษาค้นคว้าแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่อไป

3.1 พัฒนาการทางกฎหมายในการชั้นสูตรพลิกศพของประเทศไทย

ความเป็นมาและการเริ่มต้นให้มีการชั้นสูตรพลิกศพในประเทศไทย ตามหลักฐานที่ตรวจพบได้ในทางประวัติศาสตร์ ได้เริ่มต้นขึ้นนับแต่เมื่อปี พ.ศ. 2348 หรือกว่าสองร้อยปีมาแล้ว ซึ่งอาจอธิบายได้เป็น 3 ช่วงเวลา ดังนี้

3.1.1 ก่อน พ.ศ. 2457

กฎหมายเกี่ยวกับการชั้นสูตรพลิกศพของประเทศไทย ได้รับการบันทึกไว้อย่างเป็นลายลักษณ์อักษรเป็นครั้งแรกในกฎหมายตราสามดวง ซึ่งเป็นการชำระกฎหมายในสมัย

รัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 เมื่อปีพุทธศักราช 2348 ซึ่งการชำระกฎหมายในครั้งนั้น เป็นการรวบรวมกฎหมายที่กระจัดกระจายให้มารวมอยู่เป็นหมวดหมู่¹ โดยการชันสูตรพลิกศพได้รับการบัญญัติไว้ในหมวดพระอัยการลักษณะวิวาทตีต่อกัน โดยหากมีราษฎรวิวาทกันถึงขนาดมีผู้เสียชีวิต ให้เป็นหน้าที่ของนายพะท่ามระง* ไปดู ซึ่งทำให้เข้าใจได้ว่า ให้ไปดูศพหรือชันสูตรพลิกศพ แต่กฎหมายดังกล่าวก็มีได้กล่าวถึงความมุ่งหมายในการชันสูตรพลิกศพ หรือกระบวนการในการชันสูตรพลิกศพว่าจะต้องดำเนินการอย่างไรต่อไป

การตายของผู้ต้องโทษ ในพระราชกำหนดเก่าที่ปรากฏในกฎหมายตราสามดวงนี้ก็กำหนดให้มีการดูศพเช่นเดียวกัน โดยในครั้งนี้นำหน้าที่ของเจ้าพนักงานฝ่ายมหาดไทยในการไปดูศพ ว่าเป็นการดำเนินการในความมุ่งหมายเพื่อการทะเบียนราษฎร

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีการปรับปรุงระบบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมขึ้นด้วยเหตุจากประเทศตะวันตกที่เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยบีบบังคับให้ประเทศไทยยอมรับ “สิทธิสภาพนอกอาณาเขต” โดยในการปฏิรูประบบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมในครั้งนั้น ได้มีการสร้างเรือนจำขึ้นในปี พ.ศ. 2433 และได้มีการปฏิรูประบบงานราชทัณฑ์ใหม่ โดยประกาศใช้ข้อบังคับสำหรับคุมขังนักโทษในกรมพระนครบาล ร.ศ. 110 (พ.ศ.2434) พร้อมทั้งได้มีการบัญญัติเกี่ยวกับการตรวจศพไว้ในข้อ 25 ความว่า “ถ้านักโทษตายโดยมิทราบเหตุแน่ แพทย์ใหญ่ต้องมาตรวจศพให้ทราบเหตุลงจดหมายเหตุ ถ้าเป็นที่สงไสยตรวจไม่ได้ความ ให้ผ่าศพนั้นตามวิธีแพทยศาสตร์ก่อนแล้วจึงให้เอาไปฝังเถาเผา”

ต่อมาในปี พ.ศ. 2440 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติปกครองท้องที่ ร.ศ. 116 มาตรา 47 ข้อ 1 กำหนดให้กรมการอำเภอมีหน้าที่ทำการชันสูตรบาดแผลเพื่อเป็นหลักฐานในทางคดีความ หรือเพื่อเป็นหลักฐานในเหตุความตาย โดยให้ทำการชันสูตรตามวิธีที่บังคับไว้ในกฎหมาย ซึ่งหากไม่อาจดำเนินการชันสูตร ณ ที่ทำการได้ กรมการอำเภอก็ต้องไปชันสูตร ณ ที่ที่ศพนั้นอยู่ อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตว่า ความในข้อ 1 ดังที่กำหนดไว้นี้ มิได้กำหนดให้กรมการอำเภอมีอำนาจที่จะริเริ่มดำเนินการชันสูตรพลิกศพได้ด้วยตนเอง หากแต่จะกระทำได้ก็แต่โดยการร้องขอของผู้ถูกกระทำร้ายหรือพรรคพวกผู้ตายจะขอให้ชันสูตรพลิกศพเท่านั้น **

¹ คลังปัญญาไทย, *ความเป็นมาของกฎหมายตราสามดวง* [ออนไลน์], 20 กรกฎาคม 2553. แหล่งที่มา

www.panyathai.or.th/wiki/index.php

* พระท่ามระง หมายถึง ผู้ควบคุมนักโทษ (พจนานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542)

** พระราชบัญญัติการปกครองท้องที่ ร.ศ. 116 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 14 แผ่นที่ 9 วันที่ 30 พฤษภาคม

ในปี พ.ศ. 2452 ได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติสำหรับทำบาญชีคนในพระราชอาณาจักร ร.ศ. 128 และได้มีกฎเสนาบดีว่าด้วยการจดทะเบียนคนเกิดคนตายประกาศใช้ในปีเดียวกัน โดยกำหนดให้มีการตรวจศพคนตายเพื่อประโยชน์แก่การทะเบียนราษฎร ซึ่งมีข้อสงสัยเกิดจากบทบัญญัติข้อ 10 ว่า การฝังหรือเผาศพในสมัยนั้น จะกระทำได้เมื่อมีใบอนุญาตของนายทะเบียนด้วย*

3.1.2 การชันสูตรพลิกศพตามพระราชบัญญัติชันสูตรพลิกศพ พ.ศ. 2457

การพัฒนาประเทศเข้าสู่ยุคกฎหมายสมัยใหม่ ทำให้การชันสูตรพลิกศพได้รับการบัญญัติเป็นกฎหมายขึ้นเป็นการเฉพาะ คือ พระราชบัญญัติชันสูตรพลิกศพ พ.ศ. 2457² ซึ่งเป็นกฎหมายที่ได้กำหนดกระบวนการขั้นตอนในการชันสูตรพลิกศพที่มีความใกล้เคียงกับการชันสูตรพลิกศพในสมัยปัจจุบันในหลายประการ ซึ่งกำหนดขั้นตอนนับแต่เมื่อพบการตาย การไปยังสถานที่ที่พบศพ เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพ การจัดทำรายงานการชันสูตรพลิกศพและการจัดส่งรายงานการชันสูตรพลิกศพไปยังผู้บังคับบัญชาเหนือตน

แม้โดยสาระสำคัญของพระราชบัญญัตินี้จะมีลักษณะที่ใกล้เคียงกับกฎหมายในสมัยปัจจุบัน หากแต่มีสาระสำคัญบางประการที่มีความแตกต่างกัน คือ

(1) การชันสูตรพลิกศพจะมีขึ้นเฉพาะกรณีที่ผู้ใดตายลงโดยฆ่าตัวเอง หรือผู้อื่นฆ่าให้ตายเท่านั้น ซึ่งกิริยาตายเช่นนี้เรียกว่า “ฆาฏกรรม” และโดยไม่ว่าเหตุฆาฏกรรมปรากฏชัด หรือมีเหตุควรสงสัยว่าบุคคลจะตายโดยฆาฏกรรมก็ตาม ในการนี้ จึงพิจารณาได้ว่าในกรณีที่การตายนั้นมิได้มีกิริยาเป็นการฆาฏกรรมแล้ว ย่อมไม่อยู่ในบังคับที่จะทำการชันสูตรพลิกศพตามพระราชบัญญัตินี้ ในขณะที่กฎหมายปัจจุบันนี้ นอกจากการตายในสองลักษณะดังกล่าวแล้ว ยังได้กำหนดให้มีการชันสูตรพลิกศพการตายในกรณี ถูกสัตว์ทำร้ายตาย ตายโดยอุบัติเหตุ และตายโดยยังมีปรากฏเหตุไว้ด้วย

(2) การตายโดยฆาตกรรมอย่างวิสามัญ คือ ผู้ตายตายด้วยเจ้าพนักงานฆ่าตาย ในเวลากระทำการตามหน้าที่ การชันสูตรพลิกศพ จะต้องกระทำโดยพนักงาน 3 คน ซึ่งจะต้องเป็นข้าราชการหัวหน้ากรมหรือกองพนักงานซึ่งทำให้ตาย 1 คน ข้าราชการซึ่งเจ้ากระทรวงปกครองท้องที่เลือกหรือแต่งตั้ง 1 คน และข้าราชการฝ่ายตุลาการซึ่งเจ้ากระทรวงยุติธรรมเลือกหรือแต่งตั้ง

* กฎเสนาบดีว่าด้วยการจดทะเบียนคนเกิดคนตาย พ.ศ. 2452 ข้อ 10 “การจดทะเบียนคนตายนั้น เมื่อนายทะเบียนตำบลงมีเหตุที่ควรสงสัยว่าอาการที่ตายนั้นจะเป็นด้วยเหตุถูกกระทำร้ายให้ตาย หรือตายโดยโรคร้ายซึ่งเป็นที่น่ากลัวว่าโรคนั้นอาจจะติดต่อกันได้ ก็ให้นายทะเบียนตำบลงรีบรายงานต่อนายทะเบียนใหญ่โดยทันที และให้ยึดใบคู่มือซึ่งเป็นใบอนุญาตให้ฝังหรือเผาศพนั้นไว้ก่อน จนกว่าเจ้าพนักงานแพทย์จะได้ตรวจศพ”

² ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 31, หน้า 92, 28 เมษายน 2457.

1 คน เป็นผู้ดำเนินการ ซึ่งการกำหนดให้มีข้าราชการฝ่ายตุลาการเข้าร่วมด้วยแล้ว จึงอาจเป็นเหตุผลที่ทำให้ไม่มีกระบวนการในการไต่สวนการตายเช่นในหลักกฎหมายปัจจุบัน

(3) การชันสูตรพลิกศพเสร็จสิ้นโดยการจัดทำรายงานยื่นต่อผู้บัญชาการมณฑล ซึ่งต้องแสดง รายละเอียดเกี่ยวกับ ชื่อตระกูล ที่อยู่ อาชีพ และความประพฤติของผู้ตาย ผู้ใดได้กระทำให้ตาย เหตุผลที่ตายและสาเหตุซึ่งเกิดฆาฏกรรม ไม่ว่ากรณีการตายนั้นจะเป็นผลแห่งการกระทำผิดอาญาหรือไม่ก็ตาม

ต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในปี พ.ศ. 2478 การชันสูตรพลิกศพจึงได้รับการบัญญัติไว้ในมาตรา 148 - มาตรา 156 โดยเป็นส่วนหนึ่งของการสอบสวน ซึ่งยังคงหลักการตามพระราชบัญญัติชันสูตรพลิกศพ พ.ศ. 2457 ไว้ ทั้งนี้ ได้ปรับปรุงให้พนักงานสอบสวนเป็นผู้ทำสำนวนการชันสูตรพลิกศพโดยตรง

3.1.3 การชันสูตรพลิกศพตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

นับแต่เริ่มแรกที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้มีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2478 บทบัญญัติว่าด้วยเรื่องการชันสูตรพลิกศพ ในมาตรา 148 - มาตรา 156 ได้รับการบัญญัติไว้เป็นส่วนหนึ่งของภาคการสอบสวนโดยมีหลักการสำคัญในเรื่องต่างๆ ดังนี้

(1) กำหนดการตายที่ให้มีการชันสูตรพลิกศพตามกระบวนการที่กฎหมายกำหนด ซึ่งได้แก่ การตายโดยผิดธรรมชาติ 5 ลักษณะ คือ ฆ่าตัวตาย ถูกผู้อื่นทำให้ตาย ถูกสัตว์ทำร้ายตาย ตายโดยอุบัติเหตุ และการตายโดยยังมีปรากฏเหตุ

(2) กำหนดให้เป็นหน้าที่ของสามีภริยา ญาติ มิตรสหายหรือผู้ปกครองของผู้ตายที่รู้เรื่อง การตายที่จะต้องแจ้งแก่เจ้าพนักงานเมื่อพบศพ

(3) กำหนดการชันสูตรพลิกศพ ณ ที่ที่ศพนั้นอยู่ โดยให้พนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่กับแพทย์ประจำตำบล หรือแพทย์อื่น เป็นผู้ชันสูตรพลิกศพโดยเร็ว ทั้งนี้ ถ้าความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานในขณะปฏิบัติราชการตามหน้าที่ การชันสูตรพลิกศพนั้นต้องกระทำพร้อมด้วยผู้พิพากษานายหนึ่งของศาลชั้นต้นซึ่งท้องที่ที่ทำการชันสูตรนั้นอยู่ในเขตต์

(4) กำหนดให้เจ้าพนักงานผู้ชันสูตรพลิกศพมีอำนาจสั่งให้ผ่าศพ

* พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พุทธศักราช 2477 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 52 หน้า 598 ลงวันที่ 10 มิถุนายน 2478

** พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 มาตรา 45 กำหนดวิธีการได้มาของแพทย์ประจำตำบล โดยให้กำนันและผู้ใหญ่บ้านในแต่ละตำบลประชุมเพื่อเลือกผู้ที่มีความรู้ในวิชาชีพแพทย์สำหรับจัดการป้องกันความเจ็บไข้ของราษฎรในตำบล

(5) กำหนดให้แพทย์หรือพนักงานแยกธาตุของรัฐบาลมีหน้าที่จัดทำรายงานถึงสภาพของศพ หรือส่วนของศพตามที่พบเห็นหรือตามที่ปรากฏจากการตรวจพร้อมทั้งความเห็นในเรื่องนั้น แสดงเหตุที่ตายเท่าที่จะทำได้ แล้วจัดการส่งไปยังเจ้าพนักงานผู้ชันสูตรพลิกศพ

(6) กำหนดเหตุและเงื่อนไขในการชันสูตรศพขึ้นตรวจดูในกรณีที่ศพนั้นได้ฝังไปแล้ว

(7) กำหนดให้ผู้ชันสูตรพลิกศพทำความเห็นเป็นหนังสือแสดงเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใด ถ้าตายโดยคนทำร้าย ให้กล่าวหาใครหรือสงสัยว่าใครเป็นผู้กระทำผิดเท่าที่จะทราบได้

(8) กำหนดให้ส่งสำนวนชันสูตรพลิกศพในกรณีที่ความตายมิได้เป็นผลแห่งการกระทำผิดอาญาไปยังข้าหลวงประจำจังหวัด

การแก้ไขหลักการของความในหมวดนี้ ได้มีขึ้นถึง 7 ครั้ง โดยการแก้ไขครั้งแรกนั้นมีขึ้นในปี พ.ศ. 2496 และการแก้ไขครั้งหลังสุดนั้นมีขึ้นในปี พ.ศ. 2550 ซึ่งการแก้ไขในทุกครั้งเป็นการแก้ไขเล็กน้อยเพื่อให้การชันสูตรพลิกศพและการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกันขององค์กรในกระบวนการยุติธรรมฝ่ายต่างๆ สามารถดำเนินไปได้อย่างเหมาะสม โดยมีได้ทำให้โครงสร้างเชิงระบบของการชันสูตรพลิกศพเปลี่ยนแปลงไปจากเมื่อแรกที่มีการบังคับใช้ ดังนี้

การแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 1 ปี พ.ศ. 2496* แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 150 เพื่อแก้ไขปัญหาด้านบุคลากรในกรณีแพทย์ประจำตำบลหรือแพทย์อื่นไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ โดยให้ใช้เจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุขประจำท้องที่เป็นผู้ชันสูตรพลิกศพแทน ซึ่งแม้จะสามารถแก้ไขปัญหาด้านบุคลากรทางการแพทย์ที่มีอยู่อย่างไม่เพียงพอได้ ทว่า การให้เจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุขเป็นผู้ดำเนินการแทนแพทย์ซึ่งเป็นผู้ประกอบวิชาชีพเฉพาะโดยมิได้กำหนดคุณสมบัติหรือความรู้ความเชี่ยวชาญของเจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุขไว้ ย่อมส่งผลกระทบต่อมาตรฐานในการชันสูตรพลิกศพที่ประชาชนจะได้รับด้วย

การแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 2 ปี พ.ศ. 2499** แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 148 และมาตรา 150 ในสาระสำคัญ 4 ประการ คือ

(1) บุคลากรทางการแพทย์ที่จะเป็นผู้ชันสูตรพลิกศพ ได้แก่ อนามัยจังหวัด หรือแพทย์ประจำสาธารณสุข หรือแพทย์ประจำตำบล ซึ่งเดิมกำหนดไว้เฉพาะแพทย์ประจำตำบล หรือแพทย์อื่น อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่บุคคลที่กำหนดไว้ไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ กฎหมายยังยินยอม

* พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 5) พ.ศ.2496

** พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 6) พ.ศ.2499

ให้เจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุขประจำท้องที่หรือแพทย์ประจำตำบลปฏิบัติหน้าที่แทนบุคคลเหล่านั้นได้เช่นหลักการเดิม

(2) ขยายขอบเขตการชันสูตรพลิกศพกรณีที่เกี่ยวข้องกับเจ้าพนักงาน ซึ่งเดิมกำหนดไว้เฉพาะการตายที่เกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานในขณะที่ปฏิบัติราชการตามหน้าที่ โดยกำหนดเพิ่มเติมให้มีการชันสูตรพลิกศพการตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ขึ้นอีกกรณีหนึ่ง ซึ่งในกรณีหลังนี้ แม้เจ้าพนักงานจะมีได้ลงมือกระทำในเชิงของกายภาพ หากแต่ปรากฏว่าอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน ก็อยู่ในข้อกำหนดที่จะต้องมีการชันสูตรพลิกศพตามที่กฎหมายบัญญัตินี้

(3) กฎหมายมิได้กำหนดให้เจ้าพนักงานฝ่ายใดเข้าร่วมการชันสูตรพลิกศพการตายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ราชการร่วมกับพนักงานสอบสวน ซึ่งการแก้ไขความในมาตรา 150 ปี พ.ศ. 2496 กำหนดให้ต้องกระทำพร้อมด้วยผู้พิพากษานายหนึ่งของศาลชั้นต้น การแก้ไขเพิ่มเติมในครั้งที่ 2 นี้ จึงเป็นการชันสูตรพลิกศพเฉพาะฝ่ายพนักงานสอบสวนและบุคลากรทางการแพทย์เท่านั้น

(4) กฎหมายกำหนดให้มีการไต่สวนการตายที่เกิดโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ขึ้น โดยให้พนักงานสอบสวนส่งสำนวนชันสูตรพลิกศพไปยังพนักงานอัยการ เพื่อทำคำร้องขอต่อศาลชั้นต้น ให้ไต่สวนและทำคำสั่งว่าผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใด และถึงเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ถ้าตายโดยคนทำร้าย ให้กล่าวหาว่าใครเป็นผู้ทำร้ายเท่าที่จะทราบได้ ซึ่งจะสังเกตได้ว่ากระบวนการไต่สวนการตายนี้ได้เข้ามาแทนที่กับการที่ผู้พิพากษาศาลชั้นต้นไม่ต้องออกไปทำการชันสูตรพลิกศพพร้อมกับพนักงานสอบสวนและบุคลากรทางการแพทย์อีก

การแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 3 ปี พ.ศ. 2515* เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 150 เกี่ยวกับชื่อตำแหน่งของบุคลากรทางการแพทย์ที่จะเข้าร่วมการชันสูตรพลิกศพให้มีความเหมาะสมกับการกำหนดชื่อและตำแหน่งของกระทรวงสาธารณสุข และแก้ไขการชันสูตรพลิกศพการตายที่เกี่ยวข้องกับเจ้าพนักงาน โดยยกเลิกการไต่สวนการตาย โดยให้เหตุผลว่า ภาระของอธิบดีกรมตำรวจ รองอธิบดีกรมตำรวจ (ในขณะนั้น) ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีปริมาณมากเพิ่มขึ้นเป็นอันมาก ตลอดทั้งวิธีการชันสูตรพลิกศพก็ไม่สะดวกและเหมาะสม แต่แม้ว่าจะได้มีการยกเลิกกระบวนการไต่สวน กฎหมายก็ได้กำหนดให้พนักงานอัยการนายหนึ่งซึ่งประจำอยู่ในท้องที่ที่ทำการชันสูตรพลิกศพนั้น เข้าร่วมการชันสูตรพลิกศพกับพนักงานสอบสวนและบุคลากรทางการ

* ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 333 พ.ศ.2515

แพทย์ด้วย ซึ่งทำให้กฎหมายมีลักษณะคล้ายคลึงกฎหมายหลักการเมื่อแรกเริ่มมีการประกาศใช้ เพียงแต่กำหนดให้เป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการแทนผู้พิพากษาศาลชั้นต้นเท่านั้น

การแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 4 ปี พ.ศ. 2523^{*} โดยมีเหตุผลประการสำคัญในการแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 150 ว่า “เนื่องจากประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 333 ข้อ 2 ได้ยกเลิกความในมาตรา 150 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2499 แต่เมื่อประกาศคณะปฏิวัติฉบับนี้ประกาศใช้แล้ว ปรากฏว่าเจ้าพนักงานที่มีอำนาจตามกฎหมายบางแห่งได้ใช้หน้าที่ ในทางมิชอบ เช่น เมื่อยิงราษฎรตายหรือทำร้ายราษฎรถึงแก่ความตายแล้ว มักจะทำเป็นวิสามัญ ฆาตกรรม และสรุปสำนวนส่งให้อธิบดีกรมอัยการวินิจฉัยโดยไม่ต้องให้ศาลทำการไต่สวนก่อน ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมขึ้นแก่ผู้ตาย ซึ่งญาติผู้ตายไม่สามารถนำพยานเข้าสืบ เป็นการให้อำนาจพนักงานสอบสวนมากเกินไป” ในการนี้ กฎหมายจึงกำหนดให้มีการนำกระบวนการไต่สวน การตายที่ได้ถูกยกเลิกไปในปี พ.ศ. 2515 กลับมาใช้อีกครั้งหนึ่ง แต่ทว่ากฎหมายมิได้กำหนดให้ พนักงานอัยการเข้าร่วมการชันสูตรพลิกศพกับพนักงานสอบสวนและบุคลากรทางการแพทย์อีก

การแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 5 ปี พ.ศ. 2542^{**} แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 155 โดยให้นำบทบัญญัติ ว่าด้วยการสอบสวนมาใช้แก่การชันสูตรพลิกศพโดยอนุโลม และให้ใช้วิธีการสำหรับเด็กและ เยาวชนมาใช้ในคดีที่พยานเป็นเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีซึ่งเป็นหลักการเดียวกับกรณีการถาม ปากคำเด็กอายุไม่เกินสิบแปดปีในฐานะเป็นผู้เสียหายหรือพยานในชั้นสอบสวน โดยการ กำหนดให้มีนักจิตวิทยา หรือนักสังคมสงเคราะห์ บุคคลที่เด็กร้องขอ และพนักงานอัยการเข้าร่วม ในกระบวนการถามปากคำด้วย ทั้งนี้ เพื่อคุ้มครองให้เด็กมิได้รับความกระทบกระเทือนจาก คำถามที่ตอกย้ำจิตใจ ซึ่งจะส่งผลให้ข้อเท็จจริงที่ได้จากการสืบพยานคลาดเคลื่อน

การแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 6 ปี พ.ศ. 2542^{***} การแก้ไขเพิ่มเติมในครั้งนี้ เป็นความพยายามใน การแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพของฝ่ายนิติบัญญัติในหลายประการ โดยเหตุผลของ การแก้ไขเพิ่มเติมซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษา³ ได้กล่าวถึงปัญหาและการแก้ไขปัญหาใน ประการสำคัญ ดังนี้

(1) เนื่องจากในทางปฏิบัติ การชันสูตรพลิกศพมักกระทำโดยพนักงานสอบสวนร่วมกับ เจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุขประจำท้องที่หรือแพทย์ประจำตำบลแทนแพทย์ ซึ่งอาจทำให้ระบบ

* พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 12) พ.ศ. 2523

** พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2542

*** พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2542

³ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 116 ตอนที่ 137 ก หน้า 22 30 ธันวาคม 2542.

การตรวจสอบพยานหลักฐานทางนิติเวชไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ และอาจก่อให้เกิดความผิดพลาดในการวินิจฉัยถึงสาเหตุและพฤติการณ์ที่ทำให้เกิดการตายนั้น จึงแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 150 วรรคแรก โดยการยกระดับคุณสมบัติบุคลากรทางการแพทย์ที่จะเข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพ ณ ที่เกิดเหตุว่าจะต้องเป็นแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์หากไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ จึงเป็นหน้าที่ของแพทย์อื่นซึ่งประจำอยู่โรงพยาบาลของรัฐ หรือประจำสาธารณสุขจังหวัด หรือแพทย์ประจำโรงพยาบาลของเอกชน หรือแพทย์ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมที่ขึ้นทะเบียนเป็นแพทย์อาสาสมัครตามระเบียบของกระทรวงสาธารณสุขปฏิบัติหน้าที่แทนตามลำดับ

(2) การชันสูตรพลิกศพในกรณีที่มีความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ยังขาดการตรวจสอบถ่วงดุลกันของผู้ร่วมทำการชันสูตรพลิกศพอย่างแท้จริง จึงแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 150 วรรคสาม โดยกำหนดให้มีพนักงานอัยการ และพนักงานฝ่ายปกครอง เข้าร่วมทำการชันสูตรพลิกศพ ณ สถานที่เกิดเหตุในกรณีความตายที่เกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่

(3) วิธีการในการชันสูตรพลิกศพและการไต่สวนการตายของบุคคลยังเป็นไปอย่างล่าช้า และมีได้คุ้มครองสิทธิของผู้ที่เกี่ยวข้องเป็นญาติของผู้ตายอย่างเพียงพอ จึงแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 150 วรรคสอง และวรรคห้า และวรรคแปด โดยกำหนดให้สามี ภรรยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาลหรือญาติของผู้ตาย เข้าร่วมสังเกตการชันสูตรพลิกศพ ณ สถานที่เกิดเหตุ และการเข้าซักถามพยานของพนักงานอัยการในกระบวนการไต่สวนการตายของศาล และการแต่งตั้งทนายความเข้ามาทำหน้าที่ดังกล่าว

การแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 7 ปี พ.ศ. 2550* เพิ่มเติมมาตรา 155/1 ด้วยเหตุผลว่าการทำสำนวนชันสูตรพลิกศพในกรณีที่มีความตายเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ และการสอบสวนในคดีดังกล่าว รวมทั้งคดีที่ผู้ตายถูกกล่าวหาว่าต่อสู้อัตโนมัติของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่เป็นคดีที่มีผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างสำคัญ จึงกำหนดให้พนักงานอัยการเข้าร่วมกับพนักงานสอบสวนในการทำสำนวนชันสูตรพลิกศพและการสอบสวนคดีดังกล่าวด้วย ทั้งนี้ เพื่อคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนมากยิ่งขึ้น

* พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 27) พ.ศ.2550

กล่าวโดยเฉพาะการแก้ไขความในมาตรา 150 นั้นมีการแก้ไขถึง 5 ครั้ง ซึ่งเป็นการแก้ไขเกี่ยวกับ บุคคล คุณสมบัติของบุคคลที่จะเข้าร่วมการชันสูตรพลิกศพ ณ บริเวณสถานที่เกิดเหตุ และการไต่สวนกรณีการตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน ทั้งนี้ ในการแก้ไขเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับบุคคลที่เข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพนั้น สามารถเปรียบเทียบได้ ดังนี้⁴

ตารางที่ 1 การแก้ไขเปลี่ยนแปลงเจ้าพนักงานที่เข้าร่วมการชันสูตรพลิกศพ

ผู้เข้าร่วมการชันสูตร ณ ที่เกิดเหตุ	การตายโดยผิดธรรมชาติ	การตายในระหว่าง การควบคุม
เมื่อแรกประกาศใช้	1. พนักงานสอบสวน 2. แพทย์ประจำตำบล หรือ แพทย์อื่น	1. พนักงานสอบสวน 2. แพทย์ประจำตำบล หรือแพทย์ อื่น 3. ผู้พิพากษาศาลชั้นต้นซึ่งท้องที่ที่ ทำการชันสูตรนั้นอยู่ในเขตต์
การแก้ไขครั้งที่ 1 พ.ศ. 2496	1. พนักงานสอบสวน 2. แพทย์ประจำตำบลหรือ แพทย์อื่น ถ้าไม่มีหรือไม่อาจ ปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ใช้เจ้าหน้าที่ กระทรวงสาธารณสุข	1. พนักงานสอบสวน 2. แพทย์ประจำตำบลหรือแพทย์ อื่น ถ้าไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติ หน้าที่ได้ให้ใช้เจ้าหน้าที่ กระทรวง สาธารณสุข 3. ผู้พิพากษาศาลชั้นต้นซึ่งท้องที่ที่ ทำการชันสูตรนั้นอยู่ในเขต
การแก้ไขครั้งที่ 2 พ.ศ. 2499	1. พนักงานสอบสวน 2. อนามัยจังหวัด แพทย์ประจำ ศาลา หรือแพทย์ประจำ โรงพยาบาล ถ้าบุคคลดังกล่าว ไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ใช้เจ้าหน้าที่กระทรวง สาธารณสุขประจำท้องที่หรือ แพทย์ประจำตำบล	1. พนักงานสอบสวน 2. อนามัยจังหวัด แพทย์ประจำ ศาลา หรือแพทย์ประจำ โรงพยาบาล ถ้าบุคคลดังกล่าวไม่ มีหรือไม่อาจปฏิบัติ หน้าที่ได้ ให้ใช้ เจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุข ประจำท้องที่หรือแพทย์ประจำ ตำบล
การแก้ไขครั้งที่ 3 พ.ศ. 2515	1. พนักงานสอบสวน 2. อนามัยจังหวัด แพทย์ประจำ	1. พนักงานสอบสวน 2. อนามัยจังหวัด แพทย์ประจำ

⁴ สำนักงานกิจการยุติธรรม, การพัฒนาระบบการชันสูตรพลิกศพของประเทศไทย, 2550. หน้า 16-17.

ผู้เข้าร่วมการชันสูตร ณ ที่เกิดเหตุ	การตายโดยผิดธรรมชาติ	การตายในระหว่าง การควบคุม
	<p>สถานีนอนามัย หรือแพทย์ประจำ โรงพยาบาล ถ้าบุคคลดังกล่าว ไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ใช้เจ้าหน้าที่กระทรวง สาธารณสุขประจำท้องที่หรือ แพทย์ประจำตำบล</p>	<p>สถานีนอนามัย หรือแพทย์ประจำ โรงพยาบาล ถ้าบุคคลดังกล่าวไม่ มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ใช้ เจ้าหน้าที่กระทรวงสาธารณสุข ประจำท้องที่หรือแพทย์ประจำ ตำบล</p> <p>3. พนักงานอัยการซึ่งประจำอยู่ใน ท้องที่ที่ทำการชันสูตร พลิกศพ</p>
<p>การแก้ไขครั้งที่ 4 พ.ศ. 2523</p>	<p>1. พนักงานสอบสวน 2. สาธารณสุขจังหวัด หรือ แพทย์ประจำสถานีนอนามัย หรือ แพทย์ประจำโรงพยาบาล ถ้า บุคคลดังกล่าวไม่มี หรือไม่อาจ ปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ใช้เจ้าหน้าที่ กระทรวงสาธารณสุขประจำ ท้องที่หรือแพทย์ประจำตำบล</p>	<p>1. พนักงานสอบสวน 2. สาธารณสุขจังหวัด หรือแพทย์ ประจำสถานีนอนามัย หรือแพทย์ ประจำโรงพยาบาล ถ้าบุคคล ดังกล่าวไม่มี หรือไม่อาจปฏิบัติ หน้าที่ได้ ให้ใช้เจ้าหน้าที่กระทรวง สาธารณสุขประจำท้องที่หรือ แพทย์ประจำตำบล</p>
<p>การแก้ไขครั้งที่ 5 พ.ศ. 2542</p>	<p>1. พนักงานสอบสวน 2. แพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ ถ้า แพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ไม่มี หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้ แพทย์ประจำโรงพยาบาลของรัฐ ปฏิบัติหน้าที่ ถ้าแพทย์ประจำ โรงพยาบาลของรัฐไม่มีหรือไม่ อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้แพทย์ ประจำสำนักงานสาธารณสุข จังหวัดปฏิบัติหน้าที่ ถ้าแพทย์ ประจำสำนักงานสาธารณสุข จังหวัดไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติ หน้าที่ได้ ให้แพทย์ประจำ</p>	<p>1. พนักงานสอบสวน 2. แพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ ถ้า แพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ไม่มี หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้ แพทย์ประจำโรงพยาบาลของรัฐ ปฏิบัติหน้าที่ ถ้าแพทย์ประจำ โรงพยาบาลของรัฐไม่มีหรือไม่ อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้แพทย์ประจำ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ปฏิบัติหน้าที่ ถ้าแพทย์ประจำ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดไม่มี หรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้ แพทย์ประจำโรงพยาบาลของ</p>

ผู้เข้าร่วมการชันสูตร ณ ที่เกิดเหตุ	การตายโดยผิดธรรมชาติ	การตายในระหว่าง การควบคุม
	โรงพยาบาลของเอกชนหรือ แพทย์ผู้ประกอบวิชาชีพเวช กรรมที่ขึ้นทะเบียนเป็นแพทย์ อาสาสมัครตามระเบียบของ กระทรวงสาธารณสุขปฏิบัติ หน้าที่	เอกชนหรือแพทย์ผู้ประกอบ วิชาชีพเวชกรรมที่ขึ้นทะเบียนเป็น แพทย์อาสาสมัครตามระเบียบของ กระทรวงสาธารณสุขปฏิบัติหน้าที่ 3. พนักงานอัยการ 4. พนักงานฝ่ายปกครอง

3.2 กระบวนการและปัญหาของกระบวนการชันสูตรพลิกศพตามประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญา

การชันสูตรพลิกศพ เป็นกระบวนการทางกฎหมายที่กำหนดให้รัฐเข้าไปเกี่ยวข้องกับ การตายของบุคคลใดๆ ภายใต้เงื่อนไขและหลักเกณฑ์ที่กฎหมายให้อำนาจไว้ ทั้งนี้ เพื่อที่จะทราบถึง เหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใด ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์สำคัญของการ ชันสูตรพลิกศพ และถ้าตายโดยคนทำร้าย ให้ผู้ชันสูตรพลิกศพกล่าวว่าใครหรือสงสัยว่าใครเป็น ผู้กระทำผิดเท่าที่จะทราบได้ เพื่อนำไปสู่การสอบสวนดำเนินคดีแก่ผู้กระทำผิดต่อไป การชันสูตร พลิกศพจึงมิได้เป็นเพียงกระบวนการเพื่อตรวจพิสูจน์การตายเท่านั้น หากแต่ยังได้มีความเกี่ยวพัน ถึงอำนาจในการดำเนินคดีและการอำนวยความสะดวกของรัฐอีกด้วย การบังคับใช้กฎหมาย อย่างมีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องกับการตายในขั้นตอนต่างๆ และการมีช่องทาง หรือกลไกในการตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานของรัฐอย่างเหมาะสม จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ จะสนับสนุนให้เกิดความเชื่อมั่นต่อทั้งการชันสูตรพลิกศพและการอำนวยความสะดวกของรัฐ

การชันสูตรพลิกศพตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้นเป็นกระบวนการที่ เริ่มต้นขึ้นนับแต่เมื่อพบการตาย การชันสูตรพลิกศพ ณ สถานที่ที่ศพนั้นอยู่ การผ่าศพ การทำ สำนวนชันสูตรพลิกศพ การไต่สวนการตาย รายงานการชันสูตรพลิกศพ และการส่งสำนวนชันสูตร พลิกศพไปยังเจ้าพนักงานฝ่ายอื่นเพื่อการตรวจสอบ ซึ่งเป็นการดำเนินการร่วมกันของเจ้าพนักงาน หลายฝ่าย โดยมีพนักงานสอบสวนในพื้นที่ที่มีการตายเกิดขึ้นเป็นพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบ หลัก โดยมีแพทย์ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญในกระบวนการตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์เข้ามา มี ส่วนสำคัญ เพื่อนำไปสู่คำตอบเกี่ยวกับเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ผู้ตายเป็นใคร ตายที่ไหน และ ตายอย่างไร นอกจากนี้ ในกรณีการตายที่เกิดขึ้นในระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงาน การ ชันสูตรพลิกศพได้ถูกกำหนดให้มีกระบวนการที่แตกต่างไปจากกรณีปกติ กล่าวคือ พนักงาน

อัยการและพนักงานฝ่ายปกครอง รวมถึงศาลจะเข้ามามีบทบาทร่วมกับพนักงานสอบสวนอีกด้วย ซึ่งโดยสาระสำคัญและขั้นตอนต่างๆ ในการชันสูตรพลิกศพนั้น เป็นหลักการที่บังคับใช้นับแต่เมื่อมีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในปี พ.ศ. 2478

3.2.1 เหตุการตายที่ต้องทำการชันสูตรพลิกศพ

การตายของบุคคลใดๆ นั้นอาจเกิดขึ้นได้ด้วยเหตุปัจจัยหลายประการ แต่การที่รัฐจะเข้าไปเกี่ยวข้องเพื่อพิสูจน์ทราบถึงเหตุและพฤติการณ์ที่ตายนั้น มิใช่เรื่องที่รัฐจะสามารถกระทำได้ในทุกกรณี หากแต่จะมีขึ้นเฉพาะกรณีดังที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 148 มาตรา 150 และมาตรา 155/1 ซึ่งเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการตายที่เกิดขึ้นทั้งหมดเท่านั้น

เหตุการตายที่ต้องทำการชันสูตรพลิกศพ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น จำแนกได้เป็น 2 กรณี คือ กรณีที่ปรากฏแน่ชัดหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าเป็นการตายโดยผิดธรรมชาติ และกรณีการตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน

3.2.1.1 กรณีที่ปรากฏแน่ชัดหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าเป็นการตายโดยผิดธรรมชาติ

โดยทั่วไปอาจกล่าวได้ว่า การตายโดยธรรมชาติ คือ การตายโดยโรคภัยไข้เจ็บหรือตายด้วยความชรา นอกจากนั้นแล้ว ถือได้ว่าเป็นการตายโดยผิดธรรมชาติ ซึ่งมาตรา 148 วรรคสอง ได้บัญญัติถึงเหตุการตายโดยผิดธรรมชาติที่จะต้องมีการชันสูตรพลิกศพไว้รวม 5 ประการ ดังนี้⁵

(1) ซ้ำตัวตาย หมายถึง ผู้ตายทำให้ตนเองตายโดยเจตนา เช่น ยิงตัวตาย กินยาตาย เป็นต้น หากผู้ตายไม่มีเจตนาทำให้ตัวเองตาย เช่น ทำปีนต้นไม้ไม่ใช่ฆ่าตัวตาย แต่เป็นการตายโดยอุบัติเหตุ

(2) ถูกผู้อื่นทำให้ตาย หมายถึง การตายนั้นเกิดจากการกระทำของผู้อื่น โดยเจตนา หรือประมาท หรือไม่เจตนา

(3) ถูกสัตว์ทำร้าย หมายถึง การตายนั้นเป็นผลโดยตรงจากสัตว์ เช่น ถูกงูพิษกัด เป็นต้น แต่ไม่รวมถึงการตายที่เป็นผลมาจากการเป็นโรคที่สัตว์เป็นพาหะนำโรค เช่น การถูกสุนัขที่เป็นพาหะนำโรคพิษสุนัขบ้ากัด แล้วป่วยเป็นโรคพิษสุนัขบ้าตาย

(4) ตายโดยอุบัติเหตุ หมายถึง การตายที่เกิดจากเหตุปัจจุบันทันด่วนอันไม่อาจคาดหมายได้ เช่น ไฟฟ้าตาย เป็นต้น และกรณีความตายที่เกิดขึ้นโดยมิได้เป็นความตั้งใจหรือ

⁵ แสง บุญเฉลิมวิภาส และอเนก ยมจินดา, กฎหมายการแพทย์, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : วิทยุชน, 2546).

เจตนาของผู้ตายหรือผู้อื่น หรือการตายที่เกิดจากการกระทำของผู้อื่นโดยประมาท เช่น ถูกรถชน ตาย จัดเป็นการตายโดยอุบัติเหตุอย่างหนึ่ง รวมถึงอุบัติเหตุในโรงงานอุตสาหกรรมด้วย

(5) ตายโดยยังมีปรากฏเหตุ หมายถึง ไม่ทราบว่าการตายนั้นเนื่องจากเหตุใด และในขณะเดียวกันมีข้อสงสัยเคลือบแคลงว่าจะเป็นการตายโดยผิดธรรมชาติ

3.2.1.2 กรณีการตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน

ความหมายของคำว่า ความควบคุม เพื่อการชันสูตรพลิกศพตามมาตรา 148 นี้ เป็นความหมายที่มีนัยกว้างกว่าคำว่า ควบคุม ตามมาตรา 2(21) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งหมายความว่า การควบคุมหรือกักขังผู้ถูกจับโดยพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจในระหว่างสืบสวนและสอบสวน โดยคำว่า “ควบคุม” ในที่นี้ มีความหมายกว้างใน 3 นัย คือ⁶

(1) หมายถึงการควบคุมหรือกักขังผู้ถูกจับโดยพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ในระหว่างการสืบสวนและสอบสวน

(2) หมายถึงบุคคลที่ถูกจำกัดเสรีภาพในการเคลื่อนไหวเปลี่ยนที่ทาง สืบเนื่องจากการถูกใช้มาตรการบังคับ สภาพบังคับ หรือกรณีอื่น

(3) ตามนัยคำพิพากษาฎีกาที่ 106/2501 (ประชุมใหญ่) นักโทษเด็ดขาดซึ่งต้องโทษจำคุกตายในเรือนจำเพราะเส้นโลหิตในสมองแตก เป็นการตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 148 และมาตรา 150

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าความในมาตรา 148 จะกำหนดไว้เพียงว่าเป็นการตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน แต่เมื่อพิจารณาประกอบความในมาตราอื่นๆ พบว่าการตายที่เกี่ยวข้องกับเจ้าพนักงานซึ่งต้องทำการชันสูตรพลิกศพนั้น รวมถึงกรณีการตายโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ตามความในมาตรา 150 และกรณีผู้ตายถูกล่าวหวาดต่อสู้ขัดขวางเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ตามความในมาตรา 155/1 ด้วย ซึ่งทั้งสองกรณีนี้เป็นการตายที่เกิดขึ้นจากการถูกผู้อื่นทำให้ตาย ตามนัยของมาตรา 148 วรรคสอง (2) นั้นเอง

การตายซึ่งถูกเจ้าพนักงานทำให้ตายนี้นับเป็นกรณีที่แตกต่างจากการการตายในระหว่างความควบคุมตามความหมายดังที่กล่าวข้างต้น เนื่องด้วยการชันสูตรพลิกศพการตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมนั้น เป็นการยึดถือเอาจากเหตุภายนอกว่าผู้ตายอยู่ในระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงาน โดยไม่จำเป็นต้องพิจารณาต่อไปว่าเป็นการตายโดยธรรมชาติหรือผิด

⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 212.

ธรรมชาติหรือไม่ กรณีจึงเป็นการชันสูตรพลิกศพโดยสภาพแห่งกฎหมายบังคับให้กระทำทุกกรณี ในขณะที่การตายโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ตามความใน มาตรา 150 และมาตรา 155/1 นั้น นอกจากจะต้องเป็นการถูกเจ้าพนักงานทำให้ตายแล้ว จะต้องปรากฏต่อไปด้วยว่า เป็นการกระทำซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ดังนั้น หากเป็นการกระทำ ซึ่งมีใช้การปฏิบัติราชการตามหน้าที่แล้ว การชันสูตรพลิกศพจะดำเนินการเช่นเดียวกับกรณีการ ถูกผู้อื่นทำให้ตายตามมาตรา 148 วรรคสอง (2) เท่านั้น

ทั้งนี้ จากสถิติการตายของประชากรไทยในพื้นที่ต่างๆ ยกเว้นกรุงเทพมหานคร ในระหว่าง ปี พ.ศ. 2550 - พ.ศ. 2552⁷ พบว่า ในปี 2550 มีจำนวนการตาย 369,529 ราย ในปี 2551 มีจำนวนการตาย 373,013 ราย และในปี 2552 มีจำนวนการตาย 369,136 ราย แต่จากข้อมูลซึ่งได้จากการสำรวจของกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข เกี่ยวกับสถานการณ์การดำเนินงานด้านนิติเวช ที่ได้ดำเนินการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพจากโรงพยาบาลในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขทั่วประเทศ ยกเว้นในเขตกรุงเทพมหานคร ปรากฏจำนวนการชันสูตรพลิกศพ ดังนี้

ตารางที่ 2 ข้อมูลการตายที่ทำการชันสูตรพลิกศพในโรงพยาบาลสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข

พ.ศ.	โรงพยาบาล สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข			
	จำนวนศพ ที่ทำการชันสูตร	การตายที่เกี่ยวข้อง กับเจ้าพนักงาน	การตาย โดยผิดธรรมชาติ	อัตราร้อยละของ การชันสูตรพลิกศพ
2550	31,408	554	30,854	8.50
2551	32,904	472	32,432	8.83
2552	32,659	339	32,206	8.85

⁷ กรมการปกครอง, สถิติจำนวนการตาย [ออนไลน์], 1 ตุลาคม 2553. แหล่งที่มา www.dopa.go.th

* วิธีการสำรวจข้อมูลสถานการณ์การดำเนินงานด้านนิติเวชด้านการชันสูตรพลิกศพและผู้เกี่ยวข้อง ในโรงพยาบาลสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ดำเนินการโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการส่งแบบสอบถามให้กับโรงพยาบาลศูนย์โรงพยาบาลทั่วไป และโรงพยาบาลชุมชนสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข จำนวน 829 แห่ง ในปี พ.ศ. 2550 และจำนวน 830 แห่ง ในปี พ.ศ. 2551-2552 โดยมีโรงพยาบาลที่ส่งข้อมูลจากผลการสำรวจครบรอบ 12 เดือน ในอัตราร้อยละ 63.10 ร้อยละ 67.11 และร้อยละ 87.23 ในปี พ.ศ. 2550 พ.ศ. 2551 และ พ.ศ. 2552 ตามลำดับ ซึ่งประเด็นการสำรวจข้อมูลแบ่งออกเป็น 5 ส่วน คือ ข้อมูลทั่วไป ข้อมูลการตาย ข้อมูลการปฏิบัติงานชันสูตรพลิกศพ ณ ที่เกิดเหตุ ข้อมูลการเบิกจ่ายค่าตอบแทน และข้อมูลการส่งต่อ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการอ้างอิง และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อไปได้.

ตัวเลขสถิติดังกล่าวได้แสดงให้เห็นว่า มีการตายจำนวนไม่เกินร้อยละ 10 จากสถิติการตายทั้งหมดที่เป็นการตายโดยผิดธรรมชาติหรือการตายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน ที่รัฐได้เข้าไปเกี่ยวข้องและจัดให้มีการชันสูตรพลิกศพตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ในกรณีนี้ จึงอาจพิจารณาได้ในทำนองกลับกันว่ามีการตายจำนวนอีกกว่าร้อยละ 90 เป็นการตายโดยธรรมชาติหรือเป็นการตายซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน และไม่ต้องจัดให้มีการชันสูตรพลิกศพตามกระบวนการที่กฎหมายกำหนด กรณีจึงมีประเด็นพิจารณาว่า

(1) การให้ดุลพินิจพิจารณาว่าการตายอย่างใดเป็นการตายโดยธรรมชาติ หรือการตายอย่างใดเป็นการตายโดยผิดธรรมชาติ นั้น เป็นกรณีปัญหาที่บุคคลทั่วไปไม่อาจทราบได้ ด้วยสิ่งที่ปรากฏอยู่บนร่างของศพนั้น แม้อาจจะสามารถเห็นหรือสัมผัสได้ด้วยตาเปล่า แต่การค้นหาเหตุและพฤติการณ์ที่ตายนั้นเป็นความรู้ที่ขั้นหนึ่งที่สูงขึ้นและแยกออกจากร่างของศพ ซึ่งต้องกระทำโดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญและกระบวนการตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ อาทิ การตรวจทางห้องปฏิบัติการ (Lab) หรือการผ่าศพ เป็นต้น จึงจะวิเคราะห์และมีความเห็นได้⁸ ซึ่งกระบวนการตรวจพิสูจน์เช่นนี้จะเกิดขึ้นภายหลังจากที่พนักงานสอบสวนเห็นว่าเป็นการตายโดยผิดธรรมชาติที่ต้องจัดให้มีการชันสูตรพลิกศพแล้วเท่านั้น ในขณะที่บทบัญญัติของมาตรา 148 ได้กำหนดให้การวิเคราะห์ว่าการตายอย่างใดเป็นการตายโดยผิดธรรมชาติเป็นการเริ่มต้นของการที่จะจัดให้มีการชันสูตรพลิกศพ

(2) การวินิจฉัยว่าการตายอย่างใดเป็นการตายโดยธรรมชาติหรือโดยผิดธรรมชาติ ที่มีได้กระทำโดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ อาจทำให้การตายโดยผิดธรรมชาติส่วนหนึ่งถูกวินิจฉัยว่าเป็นการตายโดยธรรมชาติที่ไม่ต้องจัดให้มีการชันสูตรพลิกศพ ซึ่งเป็นการตัดการตายนั้นออกจากกระบวนการค้นหาความจริง หรือการสอบสวนเพื่อดำเนินคดีอาญาเสียแต่ต้น

(3) การจัดหรือไม่จัดให้มีการชันสูตรพลิกศพตามที่กฎหมายบัญญัตินี้ เป็นอำนาจของเจ้าพนักงานผู้ชันสูตรพลิกศพในการที่จะจัดให้มีขึ้นตามเหตุที่กำหนด โดยกฎหมายมิได้เปิดโอกาสแก่ญาติผู้ตายหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการตายในการที่จะริเริ่มหรือนำการตายด้วยเหตุอื่นซึ่งนอกเหนือจากที่กำหนด เข้าสู่กระบวนการชันสูตรพลิกศพเพื่อค้นหาความจริงเกี่ยวกับการตายได้

⁸ คณะอนุกรรมการเพื่อพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพ. รายงานการประชุม ครั้งที่ 1/2550 วันศุกร์ที่ 7 ธันวาคม 2550, สำนักงานกิจการยุติธรรม, 2550. หน้า 14.

3.2.2 องค์การผู้รับผิดชอบ

โดยที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้บัญญัติให้การชั้นสูตรพริกศพเป็นส่วนหนึ่งของภาคการสอบสวน ดังนั้น เพื่อประโยชน์แก่การปฏิบัติหน้าที่ตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาบัญญัติไว้ ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี* ซึ่งเป็นระเบียบภายในสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ใช้เพื่อการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับคดีของพนักงานสอบสวน จึงได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่เป็นผู้รับผิดชอบในการชั้นสูตรพริกศพตามบทบัญญัติดังกล่าว แต่แม้ว่าพนักงานสอบสวนจะอยู่ในฐานะของเจ้าพนักงานผู้รับผิดชอบก็ตาม ทว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็ได้บัญญัติให้พนักงานสอบสวนมีหน้าที่รับผิดชอบการชั้นสูตรพริกศพได้โดยลำพัง โดยกฎหมายได้บัญญัติให้เจ้าพนักงานฝ่ายอื่นๆ เข้าร่วมกับพนักงานสอบสวนเพื่อทำการชั้นสูตรพริกศพ ดังนี้

(1) แพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ หรือแพทย์ประจำโรงพยาบาลของรัฐ แพทย์ประจำสาธารณสุขจังหวัด แพทย์ประจำโรงพยาบาลของเอกชน หรือผู้ประกอบการวิชาชีพเวชกรรมที่ขึ้นทะเบียนเป็นแพทย์อาสาสมัครตามระเบียบของกระทรวงสาธารณสุข เข้าร่วมกับพนักงานสอบสวนในการชั้นสูตรพริกศพ ณ สถานที่ที่ศพนั้นอยู่ การตรวจพิสูจน์และการผ่าศพ และการจัดทำรายงานเกี่ยวกับการตรวจพิสูจน์ศพ

โดยที่มาตรา 150 ได้กำหนดไว้เฉพาะคุณสมบัติของแพทย์หรือผู้มีตำแหน่งลักษณะต่างๆ ที่สามารถเข้าร่วมการชั้นสูตรพริกศพได้ แพทย์ที่ปฏิบัติหน้าที่ในปัจจุบันจึงประกอบด้วยแพทย์ซึ่งอยู่ภายใต้สังกัดและองค์กรที่แตกต่างกัน ดังนี้

- แพทย์ในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข ปฏิบัติหน้าที่ในโรงพยาบาลศูนย์ โรงพยาบาลทั่วไป และโรงพยาบาลชุมชน จำนวน 830 โรงพยาบาล
- แพทย์ในสังกัดคณะแพทยศาสตร์ซึ่งเปิดสอนภาควิชานิติเวชและให้บริการงานการชั้นสูตรพริกศพ ซึ่งได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ศิริราชพยาบาล และโรงพยาบาลรามาริบัติ
- แพทย์ในสังกัดสถาบันนิติเวช โรงพยาบาลตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติ
- แพทย์ในสังกัดสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม

* ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะ 10 การชั้นสูตรพริกศพ ประกอบลักษณะ 2 การสืบสวน

- แพทย์ในสังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งได้แก่ วชิรพยาบาล
- แพทย์ในสังกัดกรมการแพทย์ทหารบก ซึ่งได้แก่ โรงพยาบาลพระมงกุฎ

(2) พนักงานอัยการ ซึ่งเป็นข้าราชการในสังกัดของสำนักงานอัยการสูงสุด เข้าร่วมกับพนักงานสอบสวนเพื่อทำการชันสูตรพลิกศพ การทำสำนวนชันสูตรพลิกศพ และการทำคำร้องเพื่อขอให้ศาลไต่สวนและมีคำสั่งเกี่ยวกับการตายที่เกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ เข้าร่วมกับพนักงานสอบสวนใน และเข้าร่วมการทำสำนวนสอบสวน การตายที่เกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือในกรณีที่ผู้ตายถูกกล่าวหาว่าต่อสู้ขัดขวางเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่

(3) พนักงานฝ่ายปกครอง ในสังกัดกรมการปกครอง และสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย กระทรวงมหาดไทย เข้าร่วมกับพนักงานสอบสวนเพื่อทำการชันสูตรพลิกศพ การตายที่เกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่

โดยข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยระเบียบการปฏิบัติหน้าที่ชันสูตรพลิกศพของพนักงานฝ่ายปกครอง พ.ศ. 2543 กำหนดให้พนักงานฝ่ายปกครองที่จะทำการชันสูตรพลิกศพตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้แก่

- ในจังหวัดอื่น ได้แก่ ปลัดอำเภอ ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ นายอำเภอ ป้องกันจังหวัด เจ้าจังหวัด ปลัดจังหวัด รองผู้ว่าราชการจังหวัดและผู้ว่าราชการจังหวัด
- ในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ เจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง นิติกร หัวหน้างาน หัวหน้ากลุ่ม หัวหน้าฝ่าย ผู้อำนวยการส่วน ผู้อำนวยการกอง ผู้อำนวยการสำนัก ผู้ตรวจราชการ รองอธิบดี อธิบดี ในสังกัดกรมการปกครอง ผู้ช่วยปลัดกระทรวงมหาดไทย ผู้ตรวจราชการกระทรวงมหาดไทย รองปลัดกระทรวงมหาดไทย และปลัดกระทรวงมหาดไทย

(4) ศาล ข้าราชการตุลาการในสังกัดของสำนักงานศาลยุติธรรม ในการไต่สวนและและทำคำสั่งคำร้องกรณีการตายที่เกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่

ในการนี้ จะพบว่าการเข้าร่วมของเจ้าพนักงานฝ่ายต่างๆ นั้น มิได้เกิดขึ้นในทุกกระบวนการขั้นตอน โดยกรณีการตายโดยผิดธรรมชาตินั้น เป็นการดำเนินการร่วมกันเฉพาะพนักงานสอบสวนและแพทย์ แต่สำหรับกรณีการตายในระหว่างความควบคุมของเจ้าพนักงานหรือโดยการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน เป็นการดำเนินการร่วมกันของทั้งพนักงานสอบสวน แพทย์ พนักงานฝ่ายปกครอง พนักงานอัยการ และศาล ซึ่งบทบาทหน้าที่ของเจ้าพนักงานแต่ละฝ่ายนั้น เป็นบทบาททั้งในเชิงของการสนับสนุนเพื่อให้การตรวจพิสูจน์การตายบรรลุวัตถุประสงค์ในการที่จะทราบถึงเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ในขณะที่เดียวกันก็เป็นบทบาทในเชิงของการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมาย (Legality) ในกระบวนการขั้นตอนของการชันสูตรพลิกศพ เพื่อให้การชันสูตรพลิกศพเป็นไปด้วยความโปร่งใส (Transparency)

แม้การที่มีเจ้าพนักงานหลายฝ่ายเข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพนั้น จะเป็นผลดีอย่างยิ่งต่อการที่จะทำให้การชันสูตรพลิกศพเป็นไปโดยถูกต้องและโปร่งใส แต่ในเชิงของการบริหารจัดการทรัพยากรแล้ว มีข้อควรพิจารณาว่า องค์การผู้รับผิดชอบเหล่านั้นต่างมีความรับผิดชอบและการบริหารจัดการแยกออกจากกันเป็นส่วนๆ โดยไม่มีความเชื่อมโยงหรือความรับผิดชอบต่อกันทั้งในเชิงการบังคับบัญชา และการบริหารจัดการงบประมาณ การใช้ทรัพยากรจากองค์กรหลายฝ่ายจึงอาจทำให้การชันสูตรพลิกศพขาดเป้าหมายและทิศทางการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวม อีกทั้ง การจัดสรรงบประมาณไปยังองค์กรต่างๆ เป็นการกระจายงบประมาณโดยไม่ปรากฏจำนวนเงินที่แน่ชัดว่าเป็นงบประมาณเพื่อการชันสูตรพลิกศพมากน้อยเพียงใด ซึ่งทำให้ไม่อาจประเมินประสิทธิภาพและความคุ้มค่าในการใช้จ่ายงบประมาณ เพื่อนำไปสู่การบูรณาการการใช้ทรัพยากรร่วมกัน หรือการสร้างมาตรฐานด้านค่าใช้จ่ายต่อหน่วยที่รัฐต้องแบกรับภาระได้

3.2.3 ขั้นตอนและกระบวนการ

ด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 148 - 156 ได้กำหนดขั้นตอนและกระบวนการในการชันสูตรพลิกศพ การตายโดยผิดธรรมชาติ และการตายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานไว้แตกต่างกัน การศึกษาและการอธิบายถึงขั้นตอนและกระบวนการในการชันสูตรพลิกศพจึงแยกออกเป็น 2 กรณี ดังนี้

(1) การชันสูตรพลิกศพการตายที่ปรากฏหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าเป็นการตายโดยผิดธรรมชาติ

กระบวนการชันสูตรพลิกศพจะเริ่มต้นขึ้นนับแต่เมื่อพบการตาย การชันสูตรพลิกศพ และการจัดทำสำนวนการชันสูตรพลิกศพ เป็นลำดับขั้นตอนดังนี้

(1.1) การดำเนินการเมื่อพบการตาย*

บุคคลเป็นสิ่งที่ชีวิตที่เมื่อเสียชีวิตลงแล้วย่อมอาจเน่าเสียหรือเกิดการเปลี่ยนแปลงภายหลังการตายได้ตามหลักการทางเคมี การรวบรวมพยานหลักฐานหรือการแสวงหาร่องรอย หรือสิ่งทีอาจหลงเหลืออยู่กับ “ศพ” หรือสภาพของศพจึงทำขึ้นภายใต้ข้อจำกัดของเวลาที่จะต้องกระทำด้วยความรวดเร็ว ทั้งนี้ เพื่อรักษาไว้ซึ่งสภาพของศพและสภาพแวดล้อมในบริเวณสถานที่เกิดเหตุให้มีความใกล้เคียงกับเวลาที่ผู้ตายถึงแก่ความตายมากที่สุด มาตรา 149 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จึงกำหนดให้เป็นหน้าที่ของสามีภริยา ญาติมิตร สหาย หรือผู้ปกครองของผู้ตายที่รู้เรื่องการตายเช่นนั้นจัดการดังต่อไปนี้

- เก็บศพไว้ที่ซึ่งพบศพนั่นเองเพียงเท่าที่จะทำได้ และ
- ไปแจ้งความแก่พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจโดยเร็วที่สุด

โดยหน้าที่ดังกล่าวนี้ กฎหมายกำหนดให้มีตลอดถึงผู้อื่น ซึ่งได้พบศพในที่ซึ่งไม่มี สามี ภริยา ญาติ มิตรสหายหรือผู้ปกครองของผู้ตายอยู่ในที่นั้นด้วย

(1.2) การไปยัง ณ สถานที่ที่ศพนั้นอยู่**

การไปยังสถานที่ที่ศพนั้นอยู่เพื่อทำการชันสูตรพลิกศพ เป็นกระบวนการสำคัญที่กฎหมายบังคับให้เจ้าพนักงานที่กฎหมายกำหนดต้องเดินทางไปร่วมทำการชันสูตรพลิกศพด้วยตนเอง โดยกฎหมายกำหนดให้พนักงานสอบสวนร่วมกับแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ซึ่งได้รับอนุมัติบัตรหรือได้รับอนุมัติบัตรจากแพทยสภา ทำการชันสูตรพลิกศพโดยเร็ว

ในกรณีที่แพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ดังกล่าวไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ มาตรา 150 บัญญัติให้แพทย์ต่อไปนี้ปฏิบัติหน้าที่แทนแพทย์ที่อยู่ในลำดับเหนือตน คือ

- แพทย์ประจำโรงพยาบาลของรัฐ
- แพทย์ประจำสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด
- แพทย์ประจำโรงพยาบาลของเอกชนหรือแพทย์ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมที่ขึ้น

ทะเบียนเป็นแพทย์อาสาสมัครตามระเบียบของกระทรวงสาธารณสุข

ความในมาตรา 150 วรรคแรก ได้กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการที่แพทย์ต้องปฏิบัติในการไปชันสูตรพลิกศพ ณ สถานที่ที่ศพนั้นอยู่ใน 2 ประการ คือ (1) ให้เป็นหน้าที่ของแพทย์ทาง

* ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 149

** ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคหนึ่ง

นิติเวชศาสตร์ เว้นแต่ในกรณีที่ไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ จึงกำหนดให้เป็นหน้าที่ของแพทย์อื่นๆ ดำเนินการแทน และ (2) แพทย์ต้องไปยังสถานที่ที่ศพนั้นอยู่ด้วยตนเอง แต่ด้วยข้อจำกัดด้านบุคลากรทางการแพทย์ และความไม่ครอบคลุมของกฎหมายเกี่ยวกับขอบเขตความรับผิดชอบของแพทย์ ได้ก่อให้เกิดปัญหาในประการสำคัญ ดังนี้

(1.2.1) มีแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ปฏิบัติหน้าที่อยู่เฉพาะบางพื้นที่

ข้อมูลของแพทยสภาเกี่ยวกับแพทย์เฉพาะทางนิติเวชศาสตร์พบว่า ข้อมูล ณ สิ้นปี พ.ศ. 2553 ประเทศไทยมีแพทย์ผู้ได้รับอนุมัติบัตรในสาขานิติเวชศาสตร์ จากแพทยสภานับแต่ปี พ.ศ. 2514 - พ.ศ. 2553 จำนวนเพียง 145 คน⁹ ในขณะที่ข้อมูลของกระทรวงสาธารณสุขพบว่า ณ สิ้นปี พ.ศ. 2552 มีแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ปฏิบัติหน้าที่อยู่เพียง 81 คน โดยปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่ต่างๆ ดังนี้¹⁰

ตารางที่ 3 ข้อมูลจำนวนแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ จำแนกตามจังหวัด พ.ศ. 2552

ลำดับที่	จังหวัด	จำนวน
1	กรุงเทพมหานคร	36
2	ขอนแก่น	6
3	เชียงใหม่	4
4	นครนายก	4
5	เชียงราย	3
6	ชลบุรี	2
7	นครราชสีมา	2
8	พิษณุโลก	2
9	ปทุมธานี	2
10	ลพบุรี	2
11	ราชบุรี	2
12	ลำปาง	2
13	สุราษฎร์ธานี	2

⁹ แพทยสภา, สถิติแพทย์ผู้ได้รับอนุมัติบัตรในสาขานิติเวชศาสตร์ [ออนไลน์], 11 มกราคม 2554. แหล่งที่มา www.tmc.or.th/statistics.php

¹⁰ สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, ข้อมูลทรัพยากรสาธารณสุข ปีงบประมาณ 2552 [ออนไลน์], 14 มกราคม 2554. แหล่งที่มา <http://bps.ops.moph.go.th/index.php?mod=bps&doc=5>

ลำดับที่	จังหวัด	จำนวน
14	แพร่	1
15	ลำพูน	1
16	พิจิตร	1
17	นครปฐม	1
18	ปราจีนบุรี	1
19	จันทบุรี	1
20	ระยอง	1
21	บุรีรัมย์	1
22	สุรินทร์	1
23	ปัตตานี	1
24	สงขลา	1
25	อุบลราชธานี	1
รวม		81

ในการนี้ จะพบว่าแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์จำนวนร้อยละ 44.45 ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ในขณะที่พื้นที่อีก 51 จังหวัด ซึ่งไม่มีแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ปฏิบัติหน้าที่อยู่เลย เป็นการชั้นสูตรพลิกศพที่ต้องดำเนินการโดยแพทย์ประจำโรงพยาบาลของรัฐหรือแพทย์อื่นซึ่งมิใช่แพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ ซึ่งเป็นความเลื่อมล้ำในการบังคับใช้กฎหมายอันเกิดจากปัญหาในด้านการบริหารจัดการที่จะทำให้คุณภาพและมาตรฐานการชั้นสูตรพลิกศพที่ประชาชนจะได้รับมีความเลื่อมล้ำกันไปด้วย

(1.2.2) ภาระของแพทย์ในการที่ต้องไปยังสถานที่ที่ศพนั้นอยู่ด้วยตนเอง

นอกจากปัญหาการขาดแคลนแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ ซึ่งทำให้แพทย์ประจำโรงพยาบาลของรัฐในพื้นที่ที่ไม่มีแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ต้องเป็นผู้ปฏิบัติหน้าที่แทนแล้ว การที่ความในมาตรา 150 กำหนดให้แพทย์ต้องไปยังสถานที่ที่ศพนั้นอยู่ด้วยตนเอง เป็นปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้แพทย์ต้องรับภาระและความเสี่ยงจากการปฏิบัติหน้าที่อย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ และแม้ว่าในปัจจุบันแพทย์อาจมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลหรือเจ้าหน้าที่ในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดที่ผ่านการอบรมทางนิติเวชศาสตร์ไปร่วมชั้นสูตรพลิกศพในที่เกิดเหตุแทนตนได้ ตามความในพระราชกฤษฎีกาซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติดังกล่าวได้ บัญญัติขยายระยะเวลาการบังคับใช้มาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมาย

วิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2542 จนถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2555* ก็ตาม แต่เมื่อสิ้นสุดเวลาดังกล่าวแล้ว แพทย์ทางนิติเวชหรือแพทย์ประจำโรงพยาบาลจะต้องรับภาระในการออกไปชันสูตรพลิกศพ ณ สถานที่ที่ศพนั้นอยู่ด้วยตนเองโดยไม่มีเหตุยกเว้น โดยมีสถิติการออกไปชันสูตรพลิกศพ ณ สถานที่ที่ศพนั้นอยู่ของโรงพยาบาลในสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ยกเว้นกรุงเทพมหานคร ในระหว่างปี พ.ศ. 2550 - 2552 ดังนี้

ตารางที่ 4 ข้อมูลจำนวนศพที่ทำการชันสูตรพลิกศพเปรียบเทียบกับจำนวนครั้งที่ออกไปชันสูตรพลิกศพ

พ.ศ.	จำนวนศพที่ทำการชันสูตร	จำนวนครั้งที่ออกไปชันสูตรพลิกศพ
2550	31,408	14,169
2551	32,904	14,218
2552	32,659	13,036

(1.2.3) ไม่มีเขตความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ของแพทย์

ด้วยความในมาตรา 150 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้กำหนดคุณสมบัติของแพทย์ที่จะเข้าร่วมทำการชันสูตรพลิกศพไว้ โดยมีได้กล่าวถึงเขตอำนาจหรือพื้นที่ความรับผิดชอบ เช่นกรณีของเขตอำนาจของพนักงานสอบสวนที่กำหนดให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่เป็นผู้รับผิดชอบการชันสูตรพลิกศพ ซึ่งจากการสืบค้นหนังสือสั่งการหรือกฎหมายหรือระเบียบการบริหารราชการภายในกระทรวงสาธารณสุขก็ไม่พบว่าได้มีการแบ่งแยกเขตอำนาจและความรับผิดชอบของแพทย์ในพื้นที่ต่างๆ ไว้แต่อย่างใด ทั้งนี้ อาจด้วยเหตุที่งานด้านการบริการสาธารณสุขนั้น เป็นงานด้านการรักษาพยาบาลที่ประชาชนทั่วไปย่อมเข้าถึงได้โดยไม่ถูกจำกัดในเรื่องเงื่อนไขด้านพื้นที่ อีกทั้ง แพทย์และบุคลากรทางการแพทย์จะต้องมีความพร้อมต่อการปฏิบัติงานการรักษาพยาบาลหรือการกู้ชีวิตได้ในทุกพื้นที่ ซึ่งเป็นภารกิจหลักของการบริการสาธารณสุข ในกรณีนี้ จึงอาจเป็นเหตุให้การบัญญัติให้แพทย์เข้าร่วมการชันสูตรพลิกศพตามมาตรา 150 มิได้บัญญัติเรื่องเขตอำนาจไว้ด้วย

แม้ว่าในเขตกรุงเทพมหานครจะมีการพิจารณาแบ่งแยกเขตพื้นที่ในการชันสูตรพลิกศพของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยในการประชุมร่วมกันของนิติเวชแพทย์โรงพยาบาลต่างๆ ใน

* พระราชกฤษฎีกายกยาระยะเวลาการใช้บังคับมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2550 มาตรา 3 “ให้ยกยาระยะเวลาการใช้บังคับมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2542 ออกไปอีกจนถึงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2555”

กรุงเทพมหานคร เมื่อปี พ.ศ. 2544 ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนโรงพยาบาลต่างๆ ได้แก่ โรงพยาบาลตำรวจ โรงพยาบาลศิริราช โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย โรงพยาบาลรามาริบัติ วชิรพยาบาล โรงพยาบาลพระมงกุฎ โรงพยาบาลกลาง โรงพยาบาลภูมิพลอดุลยเดช โรงพยาบาล ปิ่นเกล้า ได้ตกลงแบ่งเขตการชันสูตรพลิกศพในที่เกิดเหตุ โดย¹¹

- โรงพยาบาลตำรวจ โดยสถาบันนิติเวช รับผิดชอบเขตชันสูตรพลิกศพในพื้นที่ของกองบังคับการตำรวจนครบาลที่ 2 3 4 และ 6 รวม 38 เขตสถานีตำรวจนครบาล
- โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย รับผิดชอบเขตชันสูตรพลิกศพในพื้นที่ของกองบังคับการตำรวจนครบาลที่ 5 รวม 10 เขตสถานีตำรวจนครบาล
- โรงพยาบาลศิริราช รับผิดชอบเขต ชันสูตรพลิกศพในพื้นที่ของกองบังคับการตำรวจนครบาลที่ 7 8 และ 9 รวม 32 เขตสถานีตำรวจนครบาล
- โรงพยาบาลรามาริบัติ โรงพยาบาลพระมงกุฎ และวชิรพยาบาล รับผิดชอบเขตชันสูตรพลิกศพในพื้นที่ของกองบังคับการตำรวจนครบาลที่ 1 รวม 10 เขตสถานีตำรวจนครบาล

การแบ่งแยกเช่นนี้ เป็นความตกลงกันเพื่อความสะดวกต่อการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกันของพนักงานสอบสวนและแพทย์ ที่มีได้มีสภาพบังคับในทางกฎหมาย ซึ่งการที่มาตรา 150 มิได้บัญญัติเรื่องเขตอำนาจของแพทย์ไว้ ได้ทำให้เกิดกรณีปัญหาว่าแพทย์ผู้มีคุณสมบัติหรือผู้มีตำแหน่งซึ่งมีที่ตั้งที่ทำการในท้องที่หนึ่ง เดินทางไปทำการชันสูตรพลิกศพในเขตพื้นที่ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ หรือแพทย์ประจำโรงพยาบาลในพื้นที่ที่มีการตายเกิดขึ้น โดยไม่มีข้อจำกัด เช่น กรณีการชันสูตรพลิกศพการตายของแพทย์ในสังกัดสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม จากกรณีภัยพิบัติคลื่นสึนามิ ในพื้นที่จังหวัดพังงา เมื่อวันที่ 26 ธันวาคม 2547

(1.3) การดำเนินการเบื้องต้น ณ สถานที่ที่ศพนั้นอยู่

เมื่อพนักงานสอบสวนเดินทางไปถึงสถานที่ศพนั้นอยู่แล้ว ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะ 10 การชันสูตรพลิกศพ* ได้กำหนดให้พนักงานสอบสวนดำเนินการ ดังนี้

- รักษาศพ และสภาพแวดล้อม ในบริเวณที่พบศพตลอดจนร่องรอยอันเป็นหลักฐานแสดงถึงเหตุที่ตาย ให้อยู่ในสภาพเดิมจนกว่าจะมีการชันสูตรพลิกศพเสร็จสิ้น และจัดทำแผนที่ที่ศพนั้นอยู่โดยสังเขป บันทึกการตรวจสถานที่เกิดเหตุและถ่ายภาพที่เกิดเหตุไว้พร้อมทั้งแจ้งเจ้าหน้าที่พิสูจน์หลักฐาน เพื่อเข้าร่วมตรวจสถานที่เกิดเหตุ สภาพแวดล้อม และวัตถุร่องรอยอันเป็นหลักฐานแสดงถึงเหตุที่ตาย

¹¹ คณะอนุกรรมการเพื่อพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพ. รายงานการประชุม ครั้งที่ 2/2553 วันที่ 6 พฤษภาคม 2553, สำนักงานกิจการยุติธรรม, 2553. หน้า 17.

* ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะ 10 การชันสูตรพลิกศพ ข้อ 313-ข้อ 318

- แจ้งสามี ภรรยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาลหรือญาติของผู้ตายอย่างน้อยหนึ่งคนทราบเท่าที่จะทำได้ก่อนการชันสูตรพลิกศพ

- จัดทำบันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรพลิกศพร่วมกับแพทย์ตาม โดยแสดงถึงสภาพของศพ หรือส่วนของศพ ตามแบบพิมพ์บันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรพลิกศพ และพิมพ์ลายนิ้วมือของผู้ตายไว้เพื่อดำเนินการตรวจสอบต่อกรมราชทัณฑ์ ว่าเป็นนักโทษด้วยหรือไม่ ในกรณีที่แพทย์ผู้ร่วมชันสูตรพลิกศพไม่ใช่แพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ ให้พนักงานสอบสวนและแพทย์บันทึกเหตุผลความจำเป็นต้องใช้แพทย์อื่นให้ชัดเจน เพื่อให้เป็นที่แน่นอนว่าการชันสูตรพลิกศพเป็นไปโดยถูกต้องตามกฎหมาย บันทึกนี้ให้นำรวมไว้ในสำนวนชันสูตรพลิกศพ

- สอบสวนผู้รู้เห็นให้ปรากฏถึงชื่อสามี ภรรยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม หรือผู้อนุบาลของผู้ตายเท่าที่จะทราบได้

(1.4) การจัดทำบันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรพลิกศพ ณ สถานที่ที่ศพนั้นอยู่

การจัดทำบันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรพลิกศพ ณ สถานที่ที่ศพนั้นอยู่ เป็นการดำเนินการที่จะต้องจัดทำขึ้นตามที่ มาตรา 150 วรรคแรก ได้กำหนดไว้ โดยพนักงานสอบสวนและแพทย์จะต้องจัดทำขึ้นในทันที และให้แพทย์ทำรายงานแนบท้ายบันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรพลิกศพด้วยภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งเรื่อง ซึ่งระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี* ได้กำหนดให้การทำบันทึกรายละเอียดหรือสำนวนชันสูตรพลิกศพต้องแสดงถึงสภาพของศพ หรือส่วนของศพตามที่พบเห็นหรือตามที่ปรากฏจากการตรวจ บาดแผลหรือร่องรอยหลักฐานแสดงการตาย หากมี บันทึกการสอบสวนประกอบการชันสูตรพลิกศพ เพื่อทราบว่าผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใด และแสดงถึงเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ถ้าตายโดยคนทำร้าย ให้กล่าวว่าใครเป็นผู้ทำร้ายเท่าที่จะทราบได้ ความเห็นเป็นหนังสือแสดงเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใด ถ้าตายโดยคนทำร้ายให้กล่าวว่าใครหรือสงสัยว่าใครเป็นผู้กระทำเท่าที่ทราบได้

(1.5) ตรวจพิสูจน์ศพและการผ่าศพเพื่อพบเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย

การตรวจพิสูจน์ศพเป็นกระบวนการที่สร้างขึ้นเพื่อทราบถึงเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย เพื่อประโยชน์แก่การมีความความเห็นต่อไปว่า การตายนั้นเกิดขึ้นโดยคนทำร้ายหรือไม่ ซึ่งจะเป็นส่วนหนึ่งของสำนวนชันสูตรพลิกศพ ทั้งนี้ อาจทำโดยการตรวจศพภายนอก การตรวจทาง

* ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี ลักษณะ 10 การชันสูตรพลิกศพ ข้อ 318

ห้องปฏิบัติการ และรวมถึงการผ่าศพเพื่อตรวจอวัยวะภายใน และการตัดเอาก้อนเนื้อไปตรวจดูด้วยกล้องจุลทรรศน์ (*Microscopic Examination*) ด้วย

คำว่า “การชันสูตรพลิกศพ” เป็นคำที่มีการใช้กันมาอย่างยาวนาน แต่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็ไม่ได้ให้ความหมายหรือกำหนดขอบเขตว่าให้รวมถึงกระบวนการชันตอนอย่างใดบ้าง ซึ่งนอกจากการไปพลิกศพ ณ สถานที่ที่ศพนั้นอยู่ ตามความในมาตรา 150 แล้ว มาตรา 151 ยังได้บัญญัติถึงการผ่าศพที่เปิดโอกาสให้เจ้าพนักงานผู้ชันสูตรพลิกศพมีดุลพินิจในการสั่งให้ผ่าศพแล้วแยกธาตุส่วนใด หรือจะส่งให้ทั้งศพหรือบางส่วนไปยังแพทย์หรือพนักงานแยกธาตุของรัฐบาลเพื่อพบเหตุของการตายก็ได้ อีกด้วย โดยมีสถิติการผ่าศพจากข้อมูลของโรงพยาบาลสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ยกเว้นในเขตกรุงเทพมหานคร ในระหว่างปี พ.ศ. 2550 - พ.ศ. 2552 ดังนี้

ตารางที่ 5 ข้อมูลจำนวนศพที่ทำการชันสูตรพลิกศพเปรียบเทียบกับจำนวนศพที่ทำการผ่าพิสูจน์

พ.ศ.	จำนวนศพ ที่ทำการชันสูตร	จำนวนศพ ที่ทำการผ่าพิสูจน์
2550	31,408	1,583
2551	32,904	2,683
2552	32,659	2,691

(1.5.1) ดุลพินิจของเจ้าพนักงานในการจัดให้มีการผ่าศพ

การกำหนดให้เจ้าพนักงานมีดุลพินิจในการที่จะสั่งให้มีการผ่าศพหรือการแยกธาตุ แม้จะมีผลดีต่อการที่จะทำให้การดำเนินการในเรื่องดังกล่าวมีความยืดหยุ่นและสามารถปรับใช้กับแต่ละกรณีได้อย่างเหมาะสมก็ตาม แต่การบัญญัติกฎหมายให้เจ้าพนักงานสามารถใช้ดุลพินิจได้อย่างกว้างขวาง โดยไม่มีขอบเขตการใช้ดุลพินิจและกลไกการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการตายอย่างเหมาะสม อาจส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในการใช้ดุลพินิจของเจ้าพนักงาน จากเหตุที่การผ่าศพเป็นกระบวนการที่ขาดความแน่นอน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการตายไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการตัดสินใจของเจ้าพนักงานได้ โดยจะเห็นได้จากกรณีที่บุตรผู้ตายเข้าแจ้งความต่อพนักงานสอบสวน สภ.ต.ภูพิงค์ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ เมื่อวันที่ 13 กันยายน 2550 ให้ดำเนินคดีกับคณะแพทย์นิติเวช ร.พ.มหาราชนครเชียงใหม่ กรณีผ่าศพมารดาโดยมิได้รับ

* ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 151

อนุญาตจากญาติ¹² ซึ่งเป็นกรณีที่บุตรผู้ตายเรียกร้องสิทธิในการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่จะให้มีการผ่าศพหรือไม่ โดยไม่มีกฎหมายบัญญัติรับรองถึงสิทธิดังกล่าวไว้ จึงได้นำไปสู่ปัญหาการฟ้องร้องดำเนินคดีขึ้นเป็นอีกกรณีหนึ่งต่างหาก

(1.5.2) การผ่าศพอาจมิได้ดำเนินการโดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ

การผ่าศพโดยแพทย์ซึ่งมิใช่ผู้เชี่ยวชาญเป็นปัญหาสืบเนื่องจากการขาดแคลนแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ซึ่งมีจำนวนเพียง 81 คน และปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่ 25 จังหวัด ดังนั้น การชันสูตรพลิกศพและการผ่าศพในพื้นที่อีก 51 จังหวัดจึงเป็นการดำเนินการโดยแพทย์ในสาขาอื่นที่มิใช่แพทย์ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง ซึ่งแม้จะไม่เป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมาย เนื่องจากกฎหมายมิได้กำหนดคุณสมบัติของแพทย์ผู้ที่จะทำการผ่าศพไว้ก็ตาม แต่ย่อมจะกระทบต่อคุณภาพและมาตรฐานที่มีต่อการตรวจพิสูจน์การตายอย่างมีอาจหลีกเลี่ยงได้

ข้อพิจารณาทั้ง 2 ประการดังกล่าวนี้ เป็นประเด็นที่ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน แห่งองค์การสหประชาชาติ (The United Nations High Commissioner for Human Rights : UNHCR) และ National Association of Medical Examiner (NAME) ซึ่งเป็นผู้พัฒนาข้อแนะนำมาตรฐานการชันสูตรพลิกศพ ของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้เรียกร้องและแนะนำว่าการผ่าศพนั้นไม่จำเป็นต้องจัดให้มีขึ้นในทุกกรณี แต่ควรกระทำในกรณีที่จำเป็นเพื่อประโยชน์แก่การมีความเห็นเกี่ยวกับเหตุและพฤติการณ์ที่ตายที่แม่นยำยิ่งขึ้น และจะต้องอยู่ภายใต้การดูแลโดยแพทย์ที่ได้รับใบอนุญาต ซึ่งจะต้องเป็นนิติพยาธิแพทย์ หรือโดยแพทย์ที่ได้รับการฝึกอบรมด้านนิติพยาธิแพทย์มาแล้ว ดังที่ได้ศึกษาแล้วในบทที่ 2

(1.5.3) การผ่าศพตามหลักความเชื่อทางศาสนาอิสลาม

การตรวจพิสูจน์และการผ่าศพตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานี้ เป็นกระบวนการที่กฎหมายกำหนดให้ดำเนินการเป็นการทั่วไปแก่ผู้ตายทุกเพศทุกวัย และทุกศาสนา แต่โดยที่ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาที่มีความเชื่อเกี่ยวกับการจัดการศพภายหลังการตายที่แตกต่างจากศาสนาอื่นๆ การใช้ดุลพินิจเพื่อจัดให้มีการผ่าศพผู้ที่นับถือศาสนาอิสลาม จึงเป็นการดำเนินการภายใต้ข้อคำนึงตามหลักความเชื่อทางศาสนา

ศาสนาอิสลามมีหลักความเชื่อของศาสนาว่า "กรณีผู้นับถือศาสนาอิสลามเสียชีวิตให้รักษาศพไว้ในสภาพเดิม ห้ามให้มีการทำลายศพโดยเด็ดขาดและห้ามทำรุนแรง เพราะว่าการหลักศาสนาอิสลามถือว่ามนุษย์ทุกคนที่พระอัลลอฮ์ทรงสร้างมาเป็นสิทธิของพระองค์ที่จะ

¹² หนังสือพิมพ์ข่าวสด, ฉบับวันที่ 14 กันยายน 2550 [ออนไลน์], 16 ธันวาคม 2550. แหล่งที่มา www.kaosod.co.th

ห้ามมิให้ใครมาทำลาย” การชันสูตรพลิกศพผู้นับถือศาสนาอิสลาม จึงเป็นปัญหาเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติว่า ขอบเขตการชันสูตรพลิกศพจะสามารถทำได้มากน้อยเพียงใด

จากการพิจารณาจากกฎ ระเบียบและหนังสือคำสั่งทางราชการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ระเบียบสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพ (ฉบับที่ 6) พ.ศ.2543 เรื่อง การชันสูตรพลิกศพผู้นับถือศาสนาอิสลาม หนังสือคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรี ที่มท. 387/2500 ลงวันที่ 31 มกราคม 2500 จากนายกรัฐมนตรีจอมพล ป.พิบูลย์สงคราม ส่งไปยังรัฐมนตรีกระทรวงมหาดไทย หนังสือที่ 20/2500 ลงวันที่ 9 มีนาคม 2500 ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (กรมตำรวจ) และหนังสือสำนักจุฬาราชมนตรี ที่ สพ 223/2541 ลงวันที่ 12 ตุลาคม 2541 เรื่อง ขอความกระจ่างเกี่ยวกับการผ่าศพชาวไทยอิสลาม ซึ่งหนังสือคำสั่งเหล่านี้มีใจความสรุปใจได้ว่า “กรณีผู้นับถือศาสนาอิสลามเสียชีวิต ให้รักษาศพไว้ในสภาพเดิม ห้ามให้มีการทำลายศพโดยเด็ดขาด และห้ามทำรุนแรงต่อศพซึ่งเป็นการขัดกับหลักศาสนาอย่างร้ายแรง เพราะว่า หลักศาสนาอิสลามถือว่ามนุษย์ทุกคนที่พระเจ้าอัลลอฮ์ทรงสร้างมาเป็นสิทธิของพระองค์ที่จะห้ามมิให้ใครมาทำลาย”

โดยจากการศึกษาถึงแนวปฏิบัติในปัจจุบัน พบว่า การชันสูตรพลิกศพหรือผ่าศพเดิมที่เป็นสิ่งต้องห้าม แต่จากหลักความจำเป็นและหลักประโยชน์ที่เหนือกว่าทำให้การชันสูตรพลิกศพที่เป็นสิ่งต้องห้ามกลายเป็นสิ่งที่อนุญาตให้กระทำได้

สำหรับกรณีการชันสูตรพลิกศพซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการสอบสวนคดีอาญานั้น แม้จะมิได้รับการบัญญัติให้สามารถกระทำได้โดยชัดแจ้งตามกฎหมายบัญญัติทั่วไปของผู้นับศาสนาอิสลามก็ตาม แต่โดยที่พระเจ้าผู้ทรงกำหนดบทบัญญัติทรงรับสั่งให้มีความยุติธรรมในการตัดสินคดี ย่อมหมายถึงทรงรับสั่งให้นำพยานหลักฐานต่าง ๆ ทุกอย่างที่สามารถนำไปสู่ความยุติธรรมในการตัดสินคดีได้ และการชันสูตรพลิกศพก็เป็นพยานหลักฐานหนึ่งที่สำคัญในทางอาญา ซึ่งจะส่งผลให้ผู้บริสุทธิ์หลุดพ้นจากข้อกล่าวหา และจะเป็นหลักฐานยืนยันข้อกล่าวหาต่อผู้กระทำผิดที่ชั่วช้า

การชันสูตรศพและการผ่าศพผู้นับถือศาสนาอิสลามนั้น มีเงื่อนไขหลายประการ เงื่อนไขประการหนึ่งที่สำคัญยิ่ง คือ “ความแน่ชัดของการตายของบุคคลที่จะนำศพของเขามาทำการชันสูตร” และเงื่อนไขที่จำเป็นอื่น ๆ ซึ่งอาจกล่าวโดยสรุปเป็นข้อๆ ได้ ดังนี้

ก. ต้องได้รับการยินยอมจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง อันหมายถึง กรณีที่บุคคลได้ให้การยินยอมให้มีการผ่าพิสูจน์ศพของตนไว้แล้วตั้งแต่อ่อนเสียชีวิต หรือได้รับการยินยอมจากครอบครัวหรือญาติหลังจากเสียชีวิตในกรณีที่ผู้ตายไม่ได้ให้ความยินยอมไว้ก่อนเสียชีวิต ทั้งนี้ การชันสูตร

ศพในคดีอาญาไม่จำเป็นต้องขอความยินยอม เพราะการผ่าพิสูจน์ศพในกรณีดังกล่าวสามารถดำเนินการได้โดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้ถูกทำร้าย หรือญาติแต่อย่างใด

ข. ต้องเป็นกรณีที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งยวด (ฎอรรูเราะฮฺ) เพื่อการศึกษา เพื่อเหตุผลทางการแพทย์ หรือเหตุผลทางคดี

ค. ต้องไม่กระทำในลักษณะที่เป็นการประจานศพ โดยจะต้องปฏิบัติต่อศพอย่างให้เกียรติ โดยต้องระมัดระวังไม่กระทำการใดๆ อันเป็นการลบหลู่เกียรติของศพ¹³

(1.6) จัดทำรายงานการตรวจพิสูจน์ศพ

เมื่อการตรวจพิสูจน์ศพเสร็จแล้ว มาตรา 152 กำหนดให้เป็นหน้าที่ของแพทย์หรือพนักงานแยกธาตุของรัฐบาลในการที่จะต้องดำเนินการจัดทำรายงานถึงสภาพของศพ หรือส่วนของศพ ตามที่พบเห็นหรือตามที่ปรากฏจากการตรวจพร้อมทั้งความเห็นในเรื่องนั้น แสดงเหตุที่ตายเท่าที่จะทำได้ และลงวันเดือนปีและลายมือชื่อในรายงาน แล้วจัดการส่งไปยังเจ้าพนักงานผู้ชันสูตรพลิกศพ

(1.7) จัดทำสำนวนชันสูตรพลิกศพ

เมื่อการตรวจพิสูจน์ศพเสร็จสิ้นแล้ว พนักงานสอบสวนมีหน้าที่ในการที่จะต้องจัดทำสำนวนชันสูตรพลิกศพขึ้น ตามที่ มาตรา 154 กำหนด ซึ่งจะต้องแสดงถึงความเห็นเกี่ยวกับเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใด ถ้าโดยคนทำร้าย ให้กล่าวว่าเป็นใครหรือสงสัยว่าใครเป็นผู้กระทำความผิดเท่าที่จะทราบได้ โดยสำนวนชันสูตรพลิกศพนั้น มีได้ 2 ลักษณะคือ

ก. สำนวนชันสูตรพลิกศพกรณีที่มีความตายมิได้เป็นผลแห่งการกระทำผิดอาญา ซึ่งพนักงานสอบสวนจะต้องส่งสำนวนไปยังพนักงานอัยการตามมาตรา 150 วรรคแรก ตอนท้าย และให้พนักงานอัยการดำเนินการต่อไปตามมาตรา 156 กล่าวคือ ให้ส่งสำนวนไปยังข้าหลวงจังหวัด หรือตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดในปัจจุบัน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 156 อย่างไรก็ตาม มาตรา 150 วรรคแรกตอนท้าย และมาตรา 156 มิได้กำหนดอำนาจหน้าที่หรือวิธีการที่ผู้ว่าราชการจังหวัดจะต้องดำเนินการอย่างไรต่อไป

¹³ สำนักงานกิจการยุติธรรม, รายงานการเก็บข้อมูลกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในประเทศมุสลิมศึกษาเปรียบเทียบ กระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทย, 2549. หน้า 57-73.

ข. จำนวนชั้นสูตรพลิกศพกรณีความตายเป็นผลแห่งการกระทำผิดอาญา ในกรณีนี้พนักงานสอบสวนมีหน้าที่ที่จะต้องสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อดำเนินคดีแก่ผู้กระทำผิดตามระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี โดยจัดทำสำนวนคดีอาญาขึ้นเป็นอีกสำนวนหนึ่งแยกต่างหากจากสำนวนชั้นสูตรพลิกศพ

การชันสูตรพลิกศพได้เสร็จสิ้นลงเพียงเมื่อเจ้าพนักงานผู้ชันสูตรพลิกศพได้มีความเห็นเกี่ยวกับเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย และส่งจัดสำนวนชั้นสูตรพลิกศพไปยังพนักงานอัยการหรือผู้ว่าราชการจังหวัดแล้วแต่กรณี แต่ปัญหาสำคัญ 2 ประการ จากกรณีที่กฎหมายมิได้กล่าวถึงไว้จะเป็นผลกระทบต่อการค้นหาความจริงและการดำเนินคดี ดังนี้

- การจัดการศพในฐานวัตถุพยาน

ศพซึ่งทำการตรวจพิสูจน์เสร็จสิ้นแล้วนั้น กฎหมายมิได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการจัดการว่าจะต้องดำเนินการอย่างไรต่อไป ซึ่งโดยทางปฏิบัติแล้วเจ้าพนักงานจะจัดส่งศพคืนให้แก่ญาติเพื่อจัดการตามประเพณีต่อไป และช่องว่างจากการที่ไม่มีกฎหมายบัญญัติกำหนดหลักเกณฑ์อย่างใดไว้เอง อาจก่อให้เกิดปัญหาแก่การค้นหาความจริงหรือการดำเนินคดีอาญาได้ในภายหลัง ทั้งนี้ ด้วยศพนั้น นอกจากจะมีความสำคัญต่อการตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์และการมีความเห็นของแพทย์ผู้เชี่ยวชาญถึงเหตุและพฤติการณ์ที่ตายแล้ว ยังมีความสำคัญในฐานะที่เป็นวัตถุพยานในการที่จะแสดงประกอบบทพิจารณาคดีต่อไปอีกด้วย ซึ่งการเผาศพตามพิธีกรรมทางศาสนาหรือการทำลายศพจึงเป็นการทำลายวัตถุพยานอย่างถาวร

- การโต้แย้งคัดค้านความเห็นของเจ้าพนักงานผู้ชันสูตรพลิกศพเกี่ยวกับเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย

การตายของบุคคลหนึ่งบุคคลใดนั้นได้ก่อให้เกิดสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายทั้งในทางแพ่งและในทางอาญาหลายประการ ทว่า ในกรณีที่ญาติของผู้ตายหรือผู้เกี่ยวข้องกับ การตายไม่เห็นด้วยกับสำนวนชั้นสูตรพลิกศพของเจ้าพนักงานผู้ชันสูตรพลิกศพ การขอแก้ไขหรือขอให้มีการตรวจพิสูจน์ซ้ำเพื่อแก้ไขเปลี่ยนแปลงความเห็นเกี่ยวกับเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย เพื่อรักษาไว้ซึ่งสิทธิของตนกลับไม่อาจกระทำได้ ด้วยเหตุที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มิได้กำหนดกลไกหรือช่องทางในการคัดค้าน โต้แย้ง หรือร้องขอให้มีการตรวจพิสูจน์ซ้ำไว้แต่อย่างใด

การคัดค้านหรือโต้แย้งต่อผลการชันสูตรพลิกศพ จะกระทำได้ก็แต่โดยกระบวนการการฟ้องหรือการต่อสู้คดีในการพิจารณาคดีของศาล ซึ่งเป็นกระบวนการใช้สิทธิอีก

ขั้นตอนหนึ่งแยกต่างหากจากการชันสูตรพลิกศพ¹⁴ โดยประเด็นแห่งคดีอาญานั้นมีเพียงว่า การกระทำที่ถูกฟ้องนั้นเป็นความผิดหรือไม่ และจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดหรือไม่ ในขณะที่ประเด็นแห่งคดีแพ่ง คือ จำเลยจะต้องรับผิดชอบตามที่โจทก์ฟ้องหรือไม่ ซึ่งเป็นคนละกรณีกับประเด็นของรายงานการชันสูตรพลิกศพ การคัดค้านหรือโต้แย้งรายงานการชันสูตรพลิกศพด้วยกระบวนการพิจารณาคดีในชั้นศาล จึงเป็นการผลักดันภาระในการแสวงหาความจริงให้แก่ญาติผู้ตายหรือผู้เกี่ยวข้องกับการตาย ที่ควรจะได้มีการทำให้ความจริงเกี่ยวกับการตายยุติได้โดยไม่ต้องให้มีการนำคดีขึ้นสู่ศาลเสียก่อน

(2) การชันสูตรพลิกศพการตายโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่

การชันสูตรพลิกศพกรณีนี้ เป็นการดำเนินการเพื่อมุ่งคุ้มครองสิทธิของผู้ตายและญาติของผู้ตาย เพื่อให้การตายที่เกิดขึ้นได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม โดยกฎหมายได้กำหนดขั้นตอนและกระบวนการที่แตกต่างจากการชันสูตรพลิกศพการตายโดยผิดธรรมชาติใน 2 ประการที่สำคัญ คือ

(2.1) ผู้ที่เข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพ ณ สถานที่ที่ศพนั้นอยู่*

นอกจากพนักงานสอบสวน และแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์แล้ว กฎหมายได้กำหนดให้พนักงานอัยการและพนักงานฝ่ายปกครองตำแหน่งตั้งแต่ระดับปลัดอำเภอหรือเทียบเท่าขึ้นไปแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่เข้าร่วมชันสูตรพลิกศพ ณ สถานที่ที่ศพอยู่ด้วย ซึ่งแม้โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจะมีได้กำหนดอำนาจหน้าที่หรือบทบาทที่พนักงานทั้งสองฝ่ายว่าจะต้องดำเนินการอย่างไร แต่โดยระเบียบข้อบังคับภายในขององค์กรดังกล่าวได้กำหนดให้พนักงานอัยการและพนักงานฝ่ายปกครองดำเนินการ ดังนี้

(1) การเข้าร่วมชันสูตรพลิกศพของพนักงานอัยการ

ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพ พ.ศ. 2543 ได้กล่าวถึงบทบาทของพนักงานอัยการกับการชันสูตรพลิกศพว่า การชันสูตรพลิกศพนั้นเป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการที่จะต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษ เพื่อคุ้มครองสิทธิของทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นผู้ที่เกี่ยวข้อง เป็นญาติของผู้ตายหรือเจ้าพนักงาน โดยกำหนดให้พนักงานอัยการดำเนินการ ดังนี้

¹⁴ คณะอนุกรรมการเพื่อพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพ. รายงานการประชุม ครั้งที่ 2/2553 วันที่ 6 พฤษภาคม 2553. สำนักงานกิจการยุติธรรม, 2553. หน้า 10.

* ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา มาตรา 150 วรรค 3

- ก่อนดำเนินการชันสูตรพลิกศพ ให้พนักงานอัยการตรวจสอบในเบื้องต้นว่าพนักงานสอบสวนได้แจ้งให้สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือญาติของผู้ตายอย่างน้อยหนึ่งคนทราบเท่าที่จะทำได้หรือไม่

- ก่อนลงมือทำการชันสูตรพลิกศพ พนักงานอัยการควรตรวจว่าการชันสูตรพลิกศพ ได้กระทำโดยพนักงานสอบสวนและพนักงานฝ่ายปกครองร่วมกับแพทย์ที่มีคุณสมบัติตามที่กฎหมายกำหนดหรือไม่

- ในการชันสูตรพลิกศพ พนักงานอัยการกับผู้มีส่วนที่ร่วมชันสูตรพลิกศพ จำต้องตรวจสภาพศพและสภาพแวดล้อมในบริเวณที่พบศพ รวมทั้งรวบรวมพยานหลักฐานที่จำเป็นอย่างอื่นเท่าที่จะทำได้ โดยต้องทำความเข้าใจเป็นหนังสือให้ได้ความว่าผู้ตายนั้นคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใด เหตุและพฤติการณ์ในความตายเป็นอย่างไร ถ้าตายโดยคนทำร้าย ให้กล่าวว่าเป็นใครหรือสงสัยว่าเป็นใคร เป็นผู้กระทำร้ายเท่าที่จะทราบได้

- ภายหลังการเข้าร่วมชันสูตรพลิกศพพนักงานอัยการจะต้องบันทึกรายละเอียดผลการชันสูตรพลิกศพในแบบรายงานการชันสูตรพลิกศพของสำนักงานอัยการสูงสุด เสนอผู้อำนวยการศูนย์เพื่อทราบอีกต่างหาก โดยเฉพาะหากเป็นคดีสำคัญตามนัยแห่งระเบียบกรมอัยการว่าด้วยกรดำเนินการดำเนินคดีอาญา พ.ศ. 2528 ศูนย์อำนาจการยังจะต้องรายงานผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นจนถึงอัยการสูงสุดเพื่อทราบอีกด้วย นอกจากนี้ศูนย์อำนาจการยังมีหน้าที่เก็บรักษาแบบรายงานการชันสูตรพลิกศพไว้ เพื่อส่งไปรวมเข้าไว้ในสำนวนการไต่สวนชันสูตรพลิกศพหรือสำนวนคดีอาญาที่พนักงานสอบสวนจะส่งให้กับพนักงานอัยการในโอกาสต่อไปด้วย

อนึ่ง ในการเข้าร่วมชันสูตรพลิกศพ ณ ที่ที่ศพอยู่ในกรณีความตายตามมาตรา 150 วรรค 3 นี้ โดยเหตุที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรค 6 ได้บัญญัติว่า ในการปฏิบัติหน้าที่ตามวรรค 1 วรรค 3 วรรค 4 และวรรค 5 ให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติตาม คำสั่งของพนักงานอัยการ พนักงานอัยการจึงมีอำนาจสั่งการให้พนักงานสอบสวนดำเนินการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่เห็นสมควรเพื่อค้นหาความจริงให้เป็นไปตามเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ของการชันสูตรพลิกศพได้**

* ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพ พ.ศ. 2543 ข้อ 14

** ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพ พ.ศ. 2543 ข้อ 10 วรรคหนึ่งและวรรคสาม

(2) การเข้าร่วมการชันสูตรพลิกศพของพนักงานฝ่ายปกครอง

ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการปฏิบัติหน้าที่ชันสูตรพลิกศพของพนักงานฝ่ายปกครอง พ.ศ. 2543 ซึ่งใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 27 มิถุนายน 2543 เป็นต้นมา ได้กำหนดตำแหน่งของพนักงานฝ่ายปกครองที่มีอำนาจหน้าที่เข้าร่วมการชันสูตรพลิกศพไว้ ดังนี้

ก. ในจังหวัดอื่น

กำหนดให้ตำแหน่งปลัดอำเภอตั้งแต่ระดับ 3-7 ทุกระดับ ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ นายอำเภอ ป้องกันจังหวัด จ่าจังหวัด ปลัดจังหวัด รองผู้ว่าราชการจังหวัด และผู้ว่าราชการจังหวัดแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่เป็นผู้มีอำนาจชันสูตรพลิกศพ

ข. ในกรุงเทพมหานคร

- ตำแหน่งที่สังกัดกรมการปกครอง ได้แก่ ตำแหน่งเจ้าพนักงานปกครอง นิติกร หัวหน้างาน หัวหน้ากลุ่ม หัวหน้าฝ่าย ผู้อำนวยการส่วน ผู้อำนวยการกอง ผู้อำนวยการสำนัก ผู้ตรวจราชการกรมการปกครอง รองอธิบดีกรมการปกครอง อธิบดีกรมการปกครอง

- ตำแหน่งที่สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย ได้แก่ ผู้ช่วยปลัดกระทรวงมหาดไทย ผู้ตรวจราชการกระทรวงมหาดไทย รองปลัดกระทรวงมหาดไทย และ ปลัดกระทรวงมหาดไทย

โดยข้อบังคับดังกล่าวได้กำหนดให้พนักงานฝ่ายปกครองดำเนินการและห้ามมิให้ดำเนินการ ดังนี้

- ตรวจสอบว่าผู้ร่วมชันสูตรพลิกศพมีครบถ้วนและถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่ ซึ่งถ้ามาเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดให้ร่วมปรึกษาหารือหาข้อยุติร่วมกันก่อน

- บันทึกภาพศพ และตรวจสภาพแวดล้อมในบริเวณที่พบศพ วัตถุสิ่งของต่างๆ และทำแผนที่เกิดเหตุ

- ร่วมทำบันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรพลิกศพร่วมกันผู้ชันสูตรพลิกศพอื่นๆ ซึ่งพนักงานฝ่ายปกครองมีอำนาจในการที่จะเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับพนักงานสอบสวน ต่อผลการชันสูตรพลิกศพก็ได้ ซึ่งในกรณีที่มีความเห็นไม่ตรงกันและไม่อาจลงชื่อในแบบรายงานการชันสูตรพลิกศพของพนักงานสอบสวนได้ ให้พนักงานฝ่ายปกครองบันทึกความเห็นแย้งไว้แนบท้ายรายงานการชันสูตรพลิกศพของพนักงานสอบสวน

* ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการปฏิบัติหน้าที่ชันสูตรพลิกศพของพนักงานฝ่ายปกครอง พ.ศ. 2543 ข้อ

- ห้ามมิให้เจ้าพนักงานผู้ทำให้ตายหรือผู้ควบคุมผู้ตายเป็นผู้ชันสูตรพลิกศพหรือเป็นพนักงานสอบสวน

การเข้าร่วมการชันสูตรพลิกศพของพนักงานอัยการและพนักงานฝ่ายปกครองนี้เป็นบทบาทในเชิงของการตรวจสอบการใช้อำนาจในระหว่างเจ้าพนักงานว่าได้มีการปฏิบัติตามขั้นตอนและหลักเกณฑ์ของกฎหมายโดยครบถ้วนถูกต้องหรือไม่ เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายและเกิดความโปร่งใส โดยไม่มีเจ้าพนักงานฝ่ายใดมีอำนาจเหนือเจ้าพนักงานฝ่ายอื่นได้อย่างเบ็ดเสร็จ

(2.2) กำหนดให้มีการไต่สวนการตายโดยศาล

การไต่สวนการตายเป็นกระบวนการที่กฎหมายบัญญัติให้ศาลเข้ามาเกี่ยวข้องภายหลังการชันสูตรพลิกศพเสร็จสิ้นแล้ว ซึ่งเป็นกระบวนการเพื่อที่จะคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องกับการตาย และเพื่อที่จะมีคำสั่งแสดงว่าผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใด และถึงเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ถ้าตายโดยคนทำร้ายให้กล่าวหาว่าใครผู้กระทำร้ายเท่าที่จะทราบได้ ซึ่งประเด็นการพิจารณานี้เป็นประเด็นที่เจ้าพนักงานผู้ชันสูตรพลิกศพได้ระบุไว้ในสำนวนการชันสูตรพลิกศพ ดังที่กำหนดไว้ในมาตรา 154 แล้ว การไต่สวนการตายจึงเป็นการที่นำข้อเท็จจริงที่เจ้าพนักงานผู้ชันสูตรพลิกศพได้ดำเนินการแล้ว

โดยเมื่อการชันสูตรพลิกศพเสร็จสิ้นตามขั้นตอนและกระบวนการเช่นกรณีการตายโดยผิดธรรมชาติแล้ว มาตรา 150 วรรค 5 วรรค 6 วรรค 7 วรรค 8 และวรรค 9 ได้กำหนดให้พนักงานสอบสวนจัดส่งสำนวนชันสูตรพลิกศพไปยังพนักงานอัยการ เพื่อทำคำร้องต่อศาลชั้นต้นแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ เพื่อให้ศาลไต่สวนและทำคำสั่ง โดยเป็นการไต่สวนโดยเปิดเผย ซึ่งศาลต้องกำหนดนัดวันที่จะทำการไต่สวนและแจ้งให้ญาติผู้ตายทราบถึงกระบวนการดังกล่าวด้วย

คำร้องขอให้ไต่สวนนี้แม้จะเป็นคำร้องขอฝ่ายเดียวของพนักงานอัยการ แต่เป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการที่จะนำพยานหลักฐานทั้งปวงที่แสดงถึงการตายมาสืบประกอบการไต่สวนและพิจารณาของศาล และเป็นสิทธิของญาติผู้ตายในการซักถามพยานที่พนักงานอัยการนำสืบ นำสืบพยานหลักฐานอื่น รวมทั้งสิทธิในการมีทนายความเพื่อดำเนินการแทนได้

เมื่อการไต่สวนเสร็จสิ้นแล้ว กฎหมายกำหนดให้ศาลทำคำสั่งแสดงว่าผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใด เหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ถ้าตายโดยคนทำร้ายให้กล่าวหาว่าใครเป็นผู้กระทำร้ายเท่าที่จะทราบได้* โดยคำสั่งของศาลให้เป็นที่สุด** ซึ่งย่อหมายถึงผู้ที่ไม่เห็นด้วยหรือประสงค์

* ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคแปด

** ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคห้า

*** ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคสิบ

จะโต้แย้งคำสั่งดังกล่าวไม่มีสิทธินำคดีขึ้นสู่ศาลสูงเพื่อให้มีการวินิจฉัยทบทวนคำสั่งเช่นว่านี้ได้อีก ซึ่งแม้การชันสูตรพลิกศพนั้นจะมีใช้กระบวนการสอบสวนดำเนินคดี หากแต่เป็นเพียงกระบวนการในการตรวจพิสูจน์และค้นหาความจริงเกี่ยวกับเหตุและพฤติการณ์ที่ตายที่ยังมิได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลใดก็ตาม แต่การยุติกระบวนการค้นหาความจริงลงด้วยการห้ามมิให้มีการอุทธรณ์คำสั่งเช่นว่านี้ต่อไป ย่อมเป็นการปิดโอกาสทั้งแก่ญาติผู้ตายและสิทธิของผู้ตายในการที่จะร่วมตรวจสอบและค้นหาความจริงให้เป็นที่ยุติ การชันสูตรพลิกศพจึงเป็นกระบวนการใช้อำนาจของรัฐฝ่ายเดียวในการที่จะมีความเห็นเกี่ยวกับเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ซึ่งอาจนำไปสู่การสอบสวนหรือไม่สอบสวนเพื่อดำเนินคดีอาญาแก่บุคคลใดๆ

3.2.4 การตรวจสอบถ่วงดุล

โดยแท้จริงแล้วการชันสูตรพลิกศพ มิใช่กระบวนการในการสอบสวนเพื่อการดำเนินคดีอาญา หากแต่เป็นกระบวนการตรวจพิสูจน์การตายที่มุ่งประสงค์จะทราบถึงเหตุและพฤติการณ์เกี่ยวกับการตายเป็นสำคัญ แต่โดยที่ผลของการชันสูตรพลิกศพนั้นอาจนำไปสู่การดำเนินคดีอาญาได้หากเจ้าพนักงานผู้ชันสูตรพลิกศพมีความเห็นว่าความตายนั้นเกิด เชื้อ หรืออ้างว่าเป็นผลจากการกระทำผิด ดังนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาจึงมิได้กำหนดเฉพาะหลักเกณฑ์ วิธีการในการที่จะทำให้การตรวจพิสูจน์การตายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเท่านั้น หากแต่ยังได้กำหนดให้เจ้าพนักงานฝ่ายอื่น ซึ่งได้แก่ แพทย์ พนักงานอัยการ พนักงานฝ่ายปกครอง ผู้ว่าราชการจังหวัด และศาล เข้ามามีส่วน เพื่อให้การชันสูตรพลิกศพเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย มีความโปร่งใส และคุ้มครองสิทธิของผู้ตาย ญาติผู้ตาย และเจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องกับการตาย

จากการศึกษาในขั้นตอนของการชันสูตรพลิกศพ และการเข้าร่วมการชันสูตรพลิกศพของเจ้าพนักงานฝ่ายต่างๆ ได้แสดงให้เห็นว่าการเข้าร่วมดำเนินการของเจ้าพนักงานแต่ละฝ่ายนั้นเป็นบทบาททั้งในเชิงของการสนับสนุนและในเชิงของการตรวจสอบ โดยเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองและพนักงานอัยการเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการตรวจสอบการชันสูตรพลิกศพ ในขณะที่การเข้ามามีส่วนร่วมของญาติผู้ตายมิได้มีผลต่อการชันสูตรพลิกศพในเชิงของการตรวจสอบถ่วงดุลแต่อย่างใด โดยอธิบายได้ ดังนี้

(1) เจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง

การเข้ามามีส่วนร่วมของเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองในการชันสูตรพลิกศพนั้น มีขึ้นทั้งในขั้นก่อนและหลังการจัดทำสำนวนการชันสูตรพลิกศพเสร็จ โดยในขั้นก่อนการจัดทำสำนวน

การชันสูตรพลิกศพเสร็จนั้น เป็นหน้าที่ของพนักงานฝ่ายปกครองในการที่จะเข้าร่วมการชันสูตรพลิกศพ ณ สถานที่ที่ศพนั้นอยู่ ตามความในมาตรา 150 และเมื่อการชันสูตรพลิกศพเสร็จสิ้นแล้ว ผู้ว่าราชการจังหวัดจะเข้ามามีบทบาทในการรับสำนวนการชันสูตรพลิกศพในกรณีที่มีความตายมิได้เป็นผลแห่งการกระทำผิดอาญา ตามความในมาตรา 156 ซึ่งบทบาทของเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองนี้เป็นบทบาทในเชิงการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมาย เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปด้วยความโปร่งใส และทำให้เจ้าพนักงานฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่อาจผูกขาดหรือมีอำนาจเหนือเจ้าพนักงานฝ่ายอื่นได้อย่างเบ็ดเสร็จ

ก. บทบาทของพนักงานฝ่ายปกครอง

พนักงานฝ่ายปกครองมีบทบาทสำคัญในการตรวจสอบการชันสูตรพลิกศพในขั้นตอนก่อนการจัดทำสำนวนการชันสูตรพลิกศพเสร็จ โดย

- การตรวจสอบถึงผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพว่ามีครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนดหรือไม่ ซึ่งหากมีอยู่ไม่ครบถ้วนตามกฎหมายกำหนดแล้ว เป็นหน้าที่ของพนักงานฝ่ายปกครองตามข้อบังคับของกระทรวงมหาดไทยที่จะยับยั้งมิให้มีการชันสูตรพลิกศพต่อไป หากแต่จะต้องร่วมปรึกษาหารือหาข้อยุติร่วมกันก่อน*

- อำนาจในการมีความเห็นแย้งกับพนักงานสอบสวนต่อผลการชันสูตรพลิกศพ ซึ่งข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยกำหนดให้พนักงานฝ่ายปกครองทำบันทึกความเห็นแย้งนั้นแนบท้ายรายงานการชันสูตรพลิกศพของพนักงานสอบสวนด้วย

ข. บทบาทของผู้ว่าราชการจังหวัด

บทบาทของผู้ว่าราชการจังหวัดในกระบวนการชันสูตรพลิกศพตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา** คือ การรับสำนวนการชันสูตรพลิกศพในกรณีที่มีความตายมิได้เป็นผลแห่งการกระทำผิดอาญาจากพนักงานอัยการ โดยกฎหมายมิได้กำหนดอำนาจหน้าที่หรือวิธีการที่ผู้ว่าราชการจังหวัดจะต้องดำเนินการอย่างไรต่อไปอีก แต่โดยที่ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นพนักงานฝ่ายปกครองที่มีอำนาจในการสอบสวนและดำเนินคดีอาญาได้เช่นเดียวกับพนักงานสอบสวน ตามข้อบังคับที่ 1/2509 ลงวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2509 เรื่องระเบียบการสอบสวนคดีอาญาในจังหวัดอื่น นอกจากจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี ในการที่จะมีความเห็นเกี่ยวกับความตายและดำเนินการสอบสวนได้ต่อไปหากผู้ว่าราชการจังหวัดมีความต่างจากความเห็นของพนักงาน

* ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการปฏิบัติหน้าที่ชันสูตรพลิกศพของพนักงานฝ่ายปกครอง พ.ศ. 2543 ข้อ 9 (2) (ก)

** ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 156

สอบสวน ซึ่งบทบาทสำคัญที่จะถ่วงดุลอำนาจของพนักงานสอบสวนต่อการที่จะมีความเห็นอย่างใด ๆ เกี่ยวกับการตาย

(2) พนักงานอัยการ

บทบาทของพนักงานอัยการในการตรวจสอบนั้น มีขึ้นในการเข้าร่วมชั้นสูตรพลิกศพ ณ สถานที่ที่ศพนั้นอยู่ การตรวจสอบสำนวนการชันสูตรพลิกศพซึ่งมิได้เป็นผลแห่งคดีอาญา และการรับสำนวนการชันสูตรพลิกศพเพื่อร้องขอให้ศาลไต่สวนและมีคำสั่งเกี่ยวกับการตาย ดังจะเห็นได้จากระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุด ว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพ พ.ศ. 2543 ซึ่งได้กำหนดแนวทางการปฏิบัติในเชิงของการตรวจสอบการชันสูตรพลิกศพ ดังนี้

ก. การเข้าร่วมชันสูตรพลิกศพ ณ สถานที่ที่ศพนั้นอยู่

พนักงานอัยการมีอำนาจหน้าที่ตรวจสอบในเบื้องต้นว่าพนักงานสอบสวนได้แจ้งให้ญาติผู้ตายทราบเท่าที่จะทำได้หรือไม่ และการชันสูตรพลิกศพได้กระทำโดยพนักงานสอบสวนและพนักงานฝ่ายปกครองร่วมกับแพทย์ที่มีคุณสมบัติตามที่กฎหมายกำหนดหรือไม่ ซึ่งเป็นอำนาจเช่นเดียวกับอำนาจของพนักงานฝ่ายปกครอง ในการตรวจสอบให้กระบวนการชันสูตรพลิกศพดำเนินไปโดยชอบด้วยกฎหมาย (Legality)

ข. การเข้าร่วมทำสำนวนชันสูตรพลิกศพ

โดยที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคสี่ กำหนดให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้พนักงานอัยการเข้าร่วมกับพนักงานสอบสวนทำสำนวนชันสูตรพลิกศพ กรณีการตายที่เกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ในการนี้ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพ พ.ศ. 2543 ข้อ 10 จึงกำหนดให้พนักงานอัยการมีอำนาจในการสั่งให้พนักงานสอบสวนปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งหากพนักงานสอบสวนเพิกเฉยไม่ปฏิบัติตาม ระเบียบดังกล่าวกำหนดต่อไปว่า ให้พนักงานอัยการบันทึกไว้ในแบบรายงานการชันสูตรพลิกศพ เพื่อแจ้งไปยังผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี

ค. การตรวจสอบสำนวนการชันสูตรพลิกศพกรณีที่ความตายมิได้เป็นผลแห่งการกระทำผิดอาญา

สำนวนชันสูตรพลิกศพกรณีที่ความตายมิได้เป็นผลแห่งการกระทำผิดอาญาซึ่งพนักงานสอบสวนได้ส่งมายังพนักงานอัยการนี้ เป็นกระบวนการที่กำหนดขึ้นโดยประมวล

กฎหมายวิธีพิจารณาอาญา ซึ่งมีได้บัญญัติถึงกลไกหรือขอบเขตอำนาจของพนักงานอัยการว่าจะสามารถมีความเห็นต่อสำนวนชั้นอุทธรณ์พิพากษณ์นั้นไว้ได้มากน้อยเพียงใด หากแต่ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการชั้นอุทธรณ์พิพากษณ์ พ.ศ. 2543 ข้อ 16 ได้กำหนดให้พนักงานอัยการดำเนินการตรวจสอบสำนวนดังกล่าว ซึ่งหากเห็นว่าการชั้นอุทธรณ์พิพากษณ์ถูกต้องแล้ว ให้พนักงานอัยการมีคำสั่งว่า “การชั้นอุทธรณ์พิพากษณ์ได้ดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 แล้ว” และให้ส่งสำนวนไปยังผู้ว่าราชการจังหวัด มาตรา 156 ต่อไป

การตรวจสอบว่า “การชั้นอุทธรณ์พิพากษณ์ถูกต้องแล้ว” นั้น เมื่อพิจารณาประกอบความในข้อ 15 จะพบว่าเป็นการตรวจสอบเอกสารที่แนบท้ายสำนวนการชั้นอุทธรณ์พิพากษณ์นั้นเอง ว่าการชั้นอุทธรณ์พิพากษณ์ได้ดำเนินการครบถ้วนถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนดหรือไม่ ซึ่งได้แก่

- หลักฐานการแจ้งให้ผู้มีหน้าที่ไปทำการชั้นอุทธรณ์พิพากษณ์ และญาติผู้ใกล้ชิดทราบ
- บันทึกรายละเอียดแห่งการชั้นอุทธรณ์พิพากษณ์ของพนักงานสอบสวนและแพทย์
- รายงานของแพทย์แนบท้ายบันทึกรายละเอียดแห่งการชั้นอุทธรณ์พิพากษณ์
- หลักฐานการมอบหมายให้เจ้าหน้าที่อื่นไปร่วมทำการชั้นอุทธรณ์พิพากษณ์แทนแพทย์
- บันทึกเหตุผลความจำเป็นในการขยายระยะเวลา

โดยหากการชั้นอุทธรณ์พิพากษณ์ไม่ถูกต้องครบถ้วนหรือไม่มีเอกสารหลักฐานดังที่ระบุมาแสดง พนักงานอัยการย่อมมีอำนาจที่จะปฏิเสธการรับสำนวนการชั้นอุทธรณ์พิพากษณ์นี้เสียได้ อย่างไรก็ตาม มีข้อสังเกตว่า การตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของการชั้นอุทธรณ์พิพากษณ์นี้ มีขอบเขตจำกัดไว้เฉพาะรูปแบบวิธีการการชั้นอุทธรณ์พิพากษณ์เท่านั้น โดยไม่มีอำนาจในการที่จะมีความเห็นฟ้องหรือความเห็นต่างเกี่ยวกับเหตุและพฤติการณ์ที่ตายดั่งที่ปรากฏอยู่ในสำนวนการชั้นอุทธรณ์พิพากษณ์นั้นได้ และจะต้องส่งสำนวนดังกล่าวไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดต่อไป

ง. การรับสำนวนการชั้นอุทธรณ์พิพากษณ์เพื่อร้องขอให้ศาลไต่สวนและมีคำสั่งเกี่ยวกับการตาย

สำนวนการชั้นอุทธรณ์พิพากษณ์เพื่อร้องขอให้ศาลไต่สวนและมีคำสั่งเกี่ยวกับการตายนี้ มีได้เฉพาะสำนวนการชั้นอุทธรณ์พิพากษณ์ในกรณีที่ความตายเกิดขึ้นในระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรือเกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่เท่านั้น โดยระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุด ว่าด้วยการชั้นอุทธรณ์

พลิกศพ กำหนดให้พนักงานอัยการตรวจสอบข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานว่ามีความสมบูรณ์ครบถ้วนเพียงพอที่จะแสดงให้เห็นสาเหตุและทำคำสั่งได้ว่าผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใด เหตุและพฤติการณ์ที่ตายเป็นอย่างไร และหรือใครเป็นคนทำร้ายที่ทำให้ตายหรือไม่^{*} ต่อไป

บทบาทของพนักงานอัยการทั้งสามลักษณะนี้ เป็นบทบาทการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนว่าได้มีการปฏิบัติโดยชอบตามที่กฎหมายกำหนดหรือไม่ โดยมีได้มุ่งที่จะเป็นการตรวจสอบในเชิงเนื้อหาสาระของสำนวนการชันสูตรพลิกศพหรือผลของการตรวจพิสูจน์การตายซึ่งได้กระทำโดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญแล้ว แต่การตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายนี้เองได้เป็นการทำให้พนักงานสอบสวนไม่ผูกขาดอำนาจในการดำเนินการไว้ฝ่ายเดียวและไม่อาจหลีกเลี่ยงการปฏิบัติตามกฎหมายบัญญัติไว้ได้อีกด้วย

(3) แพทย์

บทบาทของแพทย์ในการชันสูตรพลิกศพนั้น เป็นการทำหน้าที่ในการตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา^{***} กำหนดให้แพทย์มีหน้าที่ในการไปร่วมชันสูตรพลิกศพ ณ สถานที่ที่ศพนั้นอยู่ และเมื่อทำการชันสูตรพลิกศพเสร็จสิ้นแล้ว แพทย์มีหน้าที่ในการที่ต้องทำรายงานถึงสภาพศพ หรือส่วนของศพ ตามที่พบเห็นหรือตามที่ปรากฏจากการตรวจ พร้อมทั้งความเห็นในเรื่องนั้นและเหตุที่ตายเท่าที่จะทำได้ และส่งไปยังเจ้าพนักงานผู้ชันสูตรพลิกศพ ซึ่งจะต้องจัดทำรายงานการชันสูตรพลิกศพตามมาตรา 154 ต่อไป การตรวจและให้ความเห็นเกี่ยวกับผลการตรวจของแพทย์จึงเป็นเพียงส่วนหนึ่งของสำนวนชันสูตรพลิกศพที่พนักงานสอบสวนจะได้จัดทำขึ้น โดยกฎหมายมิได้บัญญัติบังคับให้พนักงานสอบสวนต้องเห็นคล้อยตามความเห็นของแพทย์ ด้วยเหตุนี้ บทบาทของแพทย์จึงเป็นบทบาทของการสนับสนุนการชันสูตรพลิกศพในฐานะผู้ร่วมชันสูตรพลิกศพกับพนักงานสอบสวน

(4) ศาล

ศาลเป็นองค์กรที่กฎหมายมิได้กำหนดให้เข้ามามีบทบาทในการชันสูตรพลิกศพ นับแต่เมื่อพบการตายเช่นเจ้าพนักงานฝ่ายอื่น การเข้ามามีส่วนร่วมของศาลนั้น มีได้เฉพาะกรณีที่พนักงานอัยการจะต้องทำคำร้องต่อศาลเพื่อให้ทำการไต่สวนและมีคำสั่งแสดงว่าผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใด และถึงเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ถ้าตายโดยคนทำร้ายให้กล่าวว่าเป็นผู้ทำร้ายเท่าที่จะทราบได้ ในกรณีที่การตายนั้นเกิดจากการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติ

* ระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุด ว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพ พ.ศ. 2543

**ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคห้า

***ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 และมาตรา 152

ราชการตามหน้าที่หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ ตามความในมาตรา 150 วรรค 5

บทบาทของศาลในการตรวจสอบความจริงเกี่ยวกับการตายนั้น เป็นบทบาทที่ได้รับการบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา นับเมื่อแรกเริ่มประกาศใช้บังคับในปี พ.ศ. 2478 โดยกฎหมายกำหนดให้ผู้พิพากษาศาลชั้นต้นซึ่งท้องที่ที่ทำการชั้นอุทธรณ์พลิกศพนั้น อยู่ในเขตต์ เข้าร่วมการชั้นอุทธรณ์พลิกศพนการตายในระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงานกับพนักงานสอบสวน และแพทย์ประจำตำบล หรือแพทย์อื่น ณ สถานที่ที่ศพนั้นอยู่ด้วย จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2499 ซึ่งได้มีการแก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ครั้งที่ 2 กำหนดยกเลิกการเข้าร่วมการชั้นอุทธรณ์พลิกศพนการตายในระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงานของศาล แต่ได้กำหนดให้มีการไต่สวนการตายที่เกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่โดยศาลชั้นแทน ซึ่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2499 (และบันทึกประกอบ) ได้แสดงเหตุผลเกี่ยวกับการไต่สวนการตายไว้ว่า

“การไต่สวนนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะให้ปรากฏว่าเหตุใดจึงมีการตายเกิดขึ้นเท่านั้น มิใช่มุ่งจะแสดงให้เห็นว่าผู้ใดเป็นผู้รับผิดชอบและจะต้องรับโทษตามกฎหมายบ้านเมือง ดังนั้นจะเห็นได้ว่ากฎหมายบัญญัติว่าคำสั่งเช่นนี้ให้ถือว่าถึงที่สุด ไม่มีการอุทธรณ์ฎีกากันได้ต่อไป และไม่เกี่ยวกับสิทธิการฟ้องร้อง หรือการพิจารณาพิพากษาของศาล อันเป็นอีกเรื่องหนึ่งต่างหาก ซึ่งผู้เสียหายหรือผู้แทนจะร้องเรียนได้อยู่แล้วตามมาตราอื่นๆแห่งประมวลกฎหมายนี้ และในการไต่สวนนี้ผู้กระทำร้ายยังไม่มีส่วนเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยเลย เสมือนเป็นการไต่สวนลับหลังก็ว่าได้ สิทธิในการต่อสู้คดีอาญาของผู้กระทำร้าย หากว่าถูกฟ้องร้องภายหลังจะมีได้เสียไปแต่อย่างใดทั้งสิ้น”

โดยกฎหมายฉบับปัจจุบันนี้ยังคงไว้ซึ่งหลักการของการไต่สวนการตายดังที่มีการแก้ไขในปี พ.ศ. 2499 ดังกล่าว โดยประเด็นการไต่สวนและทำคำสั่งของศาลนั้นมีเพียงว่าผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใด และถึงเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ถ้าตายโดยคนทำร้ายให้กล่าวว่าเป็นผู้กระทำร้ายเท่าที่จะทราบได้ ซึ่งเมื่อพิจารณาประกอบความในมาตรา 154 จะพบว่าประเด็นที่ศาลไต่สวนและมีคำสั่งนั้น เป็นประเด็นเดียวกับที่มาตรา 154 กำหนดให้ผู้ชั้นอุทธรณ์พลิกศพนต้องแสดงไว้ในรายงานการชั้นอุทธรณ์พลิกศพน ดังจะเห็นได้จากกรณีตัวอย่างคำสั่งไต่สวนการตายที่เกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ในกรณีต่างๆ ดังนี้

- คำสั่งไต่สวนการตายของศาลอาญา ในคดีดำหมายเลข อช.24/2549 คดีที่พนักงานอัยการฝ่ายคดีอาญา 3 ยื่นคำร้องขอให้ไต่สวนการตายของเด็กชายจักรพันธ์ ศรีสะอาด

อายุ 9 ปี ตามมาตรา 150 โดยเด็กชายจักรพันธ์ หรือน้องพลู๊ด เสียชีวิตขณะเจ้าหน้าที่สถานีตำรวจ บางชั้นล่อซื้อยาบ้าจากนายสถาพร ผู้เป็นบิดา จากการไต่สวนศาลจึงมีคำสั่งว่า เด็กชายจักรพันธ์ เสียชีวิตเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2546 เวลา 21.15 น. ที่โรงพยาบาลมิชชั่น ถนนหลานหลวง จากสาเหตุหัวใจและปอดฉีกขาดด้วยกระสุนปืนขณะเจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติหน้าที่

- คำสั่งไต่สวนการตายที่เกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่กรณีเหตุการณ์ความรุนแรงที่มีสยิดกรือเฮะ ตำบลตันหยงลูโละ อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ซึ่งเป็นเหตุการณ์สืบเนื่องจากกรณีเหตุการณ์ความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งจากการไต่สวนการตาย ศาลจังหวัดปัตตานีได้มีคำสั่งลงวันที่ 28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2549 ว่าผู้เสียชีวิตทั้งหมด 32 คนถูกเจ้าหน้าที่กระทำให้เสียชีวิต โดยมีการปะทะกัน ผู้เสียชีวิตบางคนมีมีด และปืนเป็นอาวุธ ในจำนวนนี้มี 4 คนเสียชีวิตในเวลา 05.00 บริเวณหน้ามัสยิดกรือเฮะ ส่วนอีก 28 คนเสียชีวิตเมื่อเวลา 14.00 น.ในมัสยิด ซึ่งเป็นการเสียชีวิตเนื่องจากการถูกกระสุนปืน และระเบิดที่อวัยวะสำคัญ ภายใต้อำนาจการของ พลเอกพัลลภ ปิ่นมณี พันเอกมนัส คงแป้น และ พันตรีธรรมาภรณ์ นาคชัยยะ

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าประเด็นที่ศาลจะทำการไต่สวนและมีคำสั่งนั้น จะเป็นประเด็นเดียวกับที่ปรากฏอยู่ในสำนวนชั้นสูตรพลิกศพก็ตาม ศาลก็ยังคงมีอำนาจในการที่จะสืบพยานหลักฐานอย่างใดๆ หรืออาจขอให้ผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญมาให้ความเห็นเกี่ยวกับเหตุและพฤติการณ์ที่ตายเพื่อประกอบการไต่สวน และอำนาจในการที่จะมีคำสั่งเกี่ยวกับเหตุและพฤติการณ์ที่ตายที่แตกต่างไปจากที่ปรากฏในสำนวนชั้นสูตรพลิกศพ ซึ่งเหตุและพฤติการณ์ที่ตายนี้มีใช้ประเด็นที่กระทบถึงการที่จะพิจารณาว่าการกระทำของเจ้าพนักงานเป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยชอบด้วยกฎหมายและโดยสมควรแก่เหตุหรือไม่ อีกทั้ง มาตรา 150 วรรค 5 ก็มีได้กำหนดให้ประเด็นดังกล่าวเป็นกรณีที่ศาลจะต้องทำการไต่สวนและมีคำสั่ง ในกรณีนี้ ศาลตรวจราย นายแพทย์วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์¹⁵ จึงมีความเห็นว่า การไต่สวนของศาลเป็นเพียงพิธีกรรมที่สิ้นเปลือง และไม่มี ความหมายในเชิงการตรวจสอบถ่วงดุลเพื่อคุ้มครองปัจเจกชนจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานของรัฐแต่อย่างใด โดยผู้เขียนมีความเห็นเพิ่มเติมว่า การไต่สวนการตายเป็นเพียงการนำกระบวนการชั้นสูตรพลิกศพซึ่งเป็นการดำเนินการในขั้นก่อนการฟ้องคดีเข้าสู่การรับรู้ของศาล แทนการที่ศาลจะต้องออกไปร่วมทำการชั้นสูตรพลิกศพ ณ สถานที่ที่ศพอยู่กับเจ้าพนักงานฝ่ายอื่นเท่านั้น ศาลจึงมิได้มีบทบาทในการตรวจสอบการตายเพื่อประโยชน์แก่การตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานของรัฐและการคุ้มครองสิทธิแก่ทั้งผู้ตายและผู้ที่เกี่ยวข้องแก่การตายแต่อย่างใด¹⁶

¹⁵ วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์, แนวทางพัฒนางานนิติเวชในกระบวนการยุติธรรม, หน้า 175.

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 178.

(5) ญาติ

สิทธิของญาติผู้ตายในการที่จะเข้าร่วมกับการชันสูตรพลิกศพนั้น มีขึ้นได้ใน 2 ขั้นตอน คือ

ก. ขั้นตอนการชันสูตรพลิกศพ ณ สถานที่ที่ศพนั้นอยู่

กฎหมายได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของพนักงานสอบสวนในการที่จะต้องแจ้งให้ญาติผู้ตายอย่างน้อยหนึ่งคนทราบเท่าที่จะทำได้ เพื่อเข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพ ซึ่งการแจ้งที่ไม่อาจกระทำได้ด้วยเหตุใดๆ หรือการที่ไม่มีญาติผู้ตายใดเข้าร่วมด้วยได้ ยังคงให้เจ้าพนักงานจัดการชันสูตรพลิกศพต่อไปได้ ดังนั้น การจะมีญาติผู้ตายเข้าร่วมการชันสูตรพลิกศพหรือไม่จึงมิใช่เงื่อนไขที่จะทำให้การชันสูตรพลิกศพชอบหรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย การเข้ามามีส่วนร่วมของญาติผู้ตายจึงเป็นเพียงการเข้ามารับรู้การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานของรัฐเท่านั้น

ข. ขั้นตอนการไต่สวนการตาย

กฎหมายได้กำหนดให้เป็นสิทธิของญาติผู้ตายในการที่จะดำเนินการเพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการไต่สวนการตายได้ใน 2 ลักษณะ คือ*

- มีสิทธิยื่นคำร้องต่อศาลขอเข้ามาซักถามพยานที่พนักงานอัยการนำสืบและนำสืบพยานหลักฐานอื่นในกระบวนการไต่สวนการตายของศาล

- มีสิทธิแต่งตั้งทนายความดำเนินการแทนได้ และหากไม่มีทนายความศาลจะต้องตั้งทนายความขึ้นเพื่อทำหน้าที่ทนายความฝ่ายญาติผู้ตาย

การกำหนดให้ญาติผู้ตายสามารถใช้สิทธิเช่นนี้ได้ มิได้เป็นบทบัญญัติในเชิงบังคับ หากแต่ในกรณีที่ญาติผู้ตายเกิดความไม่เชื่อมั่นต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานของรัฐย่อมมีโอกาสที่จะซักถามพยานที่พนักงานอัยการนำสืบ และนำสืบพยานหลักฐานอื่นเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสาระสำคัญของประเด็นที่มีการไต่สวนของศาลได้ อย่างไรก็ตาม สิทธิในการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการไต่สวนการตายเช่นว่านี้ จะเกิดมีขึ้นก็แต่เฉพาะกรณีการตายในระหว่างความควบคุมหรือการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานเท่านั้น

แม้ว่ากฎหมายจะได้กำหนดกลไกการตรวจสอบการชันสูตรพลิกศพ โดยการให้มีเจ้าพนักงานหลายฝ่ายรวมทั้งญาติผู้ตายเข้ามามีส่วนร่วมกับการชันสูตรพลิกศพ ซึ่งเป็นผลให้พนักงานสอบสวนไม่อาจดำเนินการชันสูตรพลิกศพได้โดยลำพังก็ตาม ทว่า การตรวจสอบเช่นว่านี้จะมีขึ้นก็แต่เฉพาะกรณีการตายที่เกิดขึ้นในระหว่างอยู่ในความควบคุมหรือโดยการปฏิบัติหน้าที่

* ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคแปด

ของเจ้าพนักงาน ในขณะที่การชันสูตรพลิกศพกรณีการตายโดยผิดธรรมชาติจะไม่ได้รับประโยชน์จากกลไกดังกล่าว เนื่องจากจะมีเฉพาะพนักงานสอบสวนและแพทย์ดำเนินการชันสูตรพลิกศพร่วมกันเท่านั้น นอกจากนี้ แม้ว่าพนักงานฝ่ายปกครองและพนักงานอัยการจะมีบทบาทสำคัญในการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมาย (Legality) ของการชันสูตรพลิกศพก็ตาม แต่โดยที่เจ้าพนักงานทุกฝ่ายต่างก็เป็นส่วนหนึ่งของการชันสูตรพลิกศพด้วยกันทั้งหมด การตรวจสอบดังกล่าวนี้จึงเป็นการตรวจสอบกันในระหว่างผู้ปฏิบัติ เพื่อให้การชันสูตรพลิกศพดำเนินไปด้วยความโปร่งใส (Transparency) เท่านั้น

ผลการศึกษาทั้งหมดนี้ได้แสดงให้เห็นถึงวิวัฒนาการของกฎหมายเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพและความก้าวหน้าจากการที่ได้กำหนดให้ผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านแพทย์เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการชันสูตรพลิกศพมานับแต่เมื่อปี พ.ศ. 2457 และแม้ได้มีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในปี พ.ศ. 2478 บุคลากรทางการแพทย์ก็ยังคงเป็นเจ้าพนักงานที่มีบทบาทสำคัญต่อการชันสูตรพลิกศพจนถึงปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม การชันสูตรพลิกศพนั้นเป็นกระบวนการที่ทำให้รัฐมีอำนาจที่จะทำการตรวจพิสูจน์ถึงเหตุและพฤติการณ์ที่ตายของบุคคลใดๆ ซึ่งผลการตรวจพิสูจน์อาจนำไปสู่การดำเนินคดีอาญาต่อไปได้ ซึ่งเจตนารมณ์ของกฎหมายนั้นมีได้มุ่งประสงค์เพียงการได้ทราบถึงเหตุและพฤติการณ์ที่ตายเท่านั้น หากแต่ต้องการให้การชันสูตรพลิกศพดำเนินไปโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการแพทย์เฉพาะทาง การตรวจสอบถ่วงดุลกันระหว่างผู้บังคับใช้กฎหมาย และเป็นหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิของผู้ตายรวมถึงญาติของผู้ตายอย่างเหมาะสมอีกด้วย

แม้โดยบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาจะได้อนุญาตถึงหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการชันสูตรพลิกศพนับแต่เมื่อพบการตาย การชันสูตรพลิกศพ ณ สถานที่ที่ศพนั้นอยู่ การตรวจพิสูจน์และการผ่าศพ และการจัดทำสำนวนชันสูตรพลิกศพไว้อย่างครอบคลุมแล้วก็ตาม แต่การบังคับใช้กฎหมายก็ดี หรือการบริหารจัดการเพื่อสนับสนุนการบังคับใช้กฎหมายก็ดี ได้เป็นปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้การชันสูตรพลิกศพไม่อาจบรรลุผลตามเจตนารมณ์ของการให้มีกฎหมายว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพได้อย่างมีประสิทธิภาพ การแก้ไขปัญหาและการพัฒนาการชันสูตรพลิกศพไปสู่อนาคตโดยการศึกษาเปรียบเทียบกับนานาประเทศเพื่อให้ทราบและเข้าใจถึงความแตกต่าง ข้อดี ข้อเสีย จึงเป็นทางเลือกที่อาจนำไปสู่การแก้ไขปัญหาของประเทศไทยได้ ซึ่งจะได้กล่าวถึงในการศึกษาบทต่อไป

บทที่ 4

วิเคราะห์เปรียบเทียบการชันสูตรพลิกศพของต่างประเทศและ แนวทางการแก้ไขปัญหาการชันสูตรพลิกศพของประเทศไทย

จากการศึกษากฎหมายและกระบวนการชันสูตรพลิกศพของประเทศไทย และการวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้น แนวทางการศึกษาเพื่อหาความเป็นไปได้ในการพัฒนา คือ การศึกษาเปรียบเทียบกับการชันสูตรพลิกศพของต่างประเทศที่มีความก้าวหน้ากว่า เพื่อยกระดับความรู้และวิเคราะห์เปรียบเทียบถึงความแตกต่าง การศึกษาในบทนี้จึงเป็นการศึกษาเปรียบเทียบที่มุ่งเน้นเพื่อให้เกิดเข้าใจถึงการปฏิบัติที่ดำเนินอยู่จริงและกรอบของกฎหมายในเรื่องดังกล่าว โดยจะทำการศึกษากฎหมายการชันสูตรพลิกศพของประเทศไทยซึ่งเป็นที่โดดเด่นในระบบแพทย หรือ Medical Examiner ประเทศอังกฤษซึ่งเป็นต้นกำเนิดของระบบโคโรเนอร์ และยังคงดำรงอยู่จนถึงปัจจุบัน และประเทศเยอรมนีซึ่งเป็นประเทศที่ใช้ระบบศาลที่แตกต่างไปจากระบบโคโรเนอร์ของอังกฤษ จากนั้นจะได้ทำการวิเคราะห์แนวทางการแก้ไขปัญหาคอรัปชันของประเทศไทยต่อไป

4.1 กฎหมายและการชันสูตรพลิกศพของต่างประเทศ

ประเทศที่ได้ทำการศึกษานี้ เป็นการหยิบยกประเทศที่อยู่ในระดับนำของระบบต่างๆ โดยประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น มีความก้าวหน้าในการชันสูตรพลิกศพด้วยระบบแพทย หรือ Medical Examiner ที่มีลักษณะเด่นในการแยกอำนาจในการชันสูตรพลิกศพและการจัดทำรายงานการชันสูตรพลิกศพออกจากอำนาจสอบสวนของฝ่ายตำรวจโดยเด็ดขาด และผู้ทำการชันสูตรพลิกศพนั้นจะต้องเป็นแพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านนิติเวช สำหรับกรณีประเทศอังกฤษนั้นนับได้ว่า เป็นผู้ริเริ่มและก่อตั้งการชันสูตรพลิกศพระบบโคโรเนอร์ขึ้น ซึ่งมีอิทธิพลแพร่หลายไปยังประเทศต่างๆ และยังคงมีการปฏิบัติอยู่ ซึ่งเป็นระบบที่แต่งตั้งบุคคลขึ้นเพื่อทำหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพขึ้นเป็นการเฉพาะ ในการที่จะตรวจพิสูจน์การตาย และได้สวนการตาย และสำหรับกรณีของประเทศไทยนั้น เป็นประเทศที่ให้ความสำคัญต่อการค้นหาความจริงและการดำเนินคดีอาญาเป็นอย่างยิ่ง อีกทั้งรูปแบบการดำเนินคดีอาญานั้นเป็นระบบไต่สวนที่ศาลจะมีบทบาทสูงต่อการค้นหาความจริงในลักษณะ Active การชันสูตรพลิกศพซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสอบสวนเพื่อค้นหาความจริงเกี่ยวกับเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย จึงเป็นการดำเนินการในอำนาจของศาลด้วย

4.1.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่ประกอบไปด้วยรัฐต่างๆ จำนวน 50 มลรัฐ โดยแต่ละมลรัฐนั้นจะประกอบไปด้วย County จำนวนมาก และด้วยการที่แต่ละมลรัฐนั้นต่างมีอำนาจในการปกครองและการตรากฎหมายเพื่อการบริหารจัดการภายในมลรัฐตนเอง ในกรณีนี้จึงทำให้ระบบกฎหมายรวมถึงการชั้นสูตรพลิกศพของแต่ละมลรัฐนั้นมีความแตกต่างกันได้ ซึ่งการจัดการให้อยู่ในระบบใดนั้น ขึ้นอยู่กับนโยบายและกฎหมายที่แต่ละมลรัฐกำหนดขึ้น

4.1.1.1 ระบบการชั้นสูตรพลิกศพ

โดยที่ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่เคยตกอยู่ในอาณานิคมของประเทศอังกฤษซึ่งการชั้นสูตรพลิกศพจะกระทำโดยโคโรเนอร์ ดังนั้น การชั้นสูตรพลิกศพในระยะเริ่มแรกของประเทศสหรัฐอเมริกา มลรัฐต่างๆ จึงได้รับอิทธิพลจากระบบโคโรเนอร์ของประเทศอังกฤษมาปรับใช้ให้มีความเหมาะสมกับระบบการปกครองในมลรัฐของตน ในขณะที่เดียวกันก็ได้มีการพัฒนาระบบการชั้นสูตรพลิกศพอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ผลการชั้นสูตรพลิกศพมีความน่าเชื่อถือ ซึ่งจะต้องกระทำโดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ ในกรณีนี้ จึงเกิดการพัฒนาระบบเข้าสู่ระบบแพทย์ หรือระบบ Medical Examiner ขึ้นในเวลาต่อมา แต่กระนั้น ในหลายมลรัฐก็ยังคงไม่ละทิ้งระบบโคโรเนอร์ ประเทศสหรัฐอเมริกาจึงมีระบบการชั้นสูตรพลิกศพที่สำคัญในสองระบบ คือ ระบบโคโรเนอร์ และระบบแพทย์ หรือ Medical Examiner¹

(1) ระบบโคโรเนอร์ในประเทศสหรัฐอเมริกา

ในปัจจุบันมี 11 มลรัฐที่แต่ละ County ในมลรัฐเหล่านั้นให้บริการโดยโคโรเนอร์เพียงอย่างเดียว แต่อย่างไรก็ตาม แม้จะได้มีการนำระบบโคโรเนอร์ของประเทศอังกฤษมาปรับใช้ แต่ระบบโคโรเนอร์ในประเทศสหรัฐอเมริกาก็มิได้มีความเหมือนกับระบบโคโรเนอร์ของประเทศอังกฤษทั้งหมด ซึ่งประเทศสหรัฐอเมริกามีความเข้มแข็งชัดเจนในการที่จะยุติระบบโคโรเนอร์และสถาปนาระบบแพทย์หรือระบบ Medical Examiner ที่มีความเป็นวิชาชีพมากกว่าขึ้นแทน

ปัญหาที่พบในการที่ยังไม่อาจเปลี่ยนแปลงระบบการชั้นสูตรพลิกศพไปสู่ระบบแพทย์ หรือระบบ Medical Examiner ได้ และทำให้ระบบโคโรเนอร์ยังคงทนอยู่ได้ ก็ด้วยเหตุผลที่ว่า ประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงมีความเฉื่อยชา ขาดความตระหนักในปัญหาของเรื่องนี้และค่าใช้จ่ายในการเปลี่ยนแปลงระบบการชั้นสูตรพลิกศพโดยเฉพาะในช่วงเปลี่ยนผ่าน จะต้องใช้

¹ แสง บุญเฉลิมวิภาส และคนอื่นๆ, การศึกษาการพัฒนาระบบการชั้นสูตรพลิกศพในประเทศไทย (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกิจการยุติธรรม, 2547). หน้า 38.

งบประมาณจำนวนมาก² อีกทั้ง ความมุ่งมั่นในการเปลี่ยนระบบการชันสูตรพลิกศพต้องแสดงให้เห็นประจักษ์ในรูปของการออกเป็นกฎหมายซึ่งทำได้ยาก ด้วยบางมลรัฐอาจถึงขนาดต้องแก้ไขรัฐธรรมนูญของมลรัฐ และนอกจากนั้นยังมีความเสี่ยงที่จะเป็นการเปิดโอกาสให้นักการเมืองผู้มาจากการเลือกตั้งออกกฎหมายเพื่อยกเลิกสถานะของโคโรเนอร์ซึ่งก็มาจากการเลือกตั้งเช่นกัน ในปี ค.ศ.2000 สภาของเกรตใต้ผ่านพระราชบัญญัติ National Forensic Science Improvement Act (NFSIA) ซึ่งมลรัฐต่างๆ สามารถใช้เป็นแนวทางนำไปสู่การเปลี่ยนระบบการชันสูตรพลิกศพเป็น Medical Examiner ได้ โดยการเสนอขอรับงบประมาณเพื่อปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน แต่การขอรับแรงจูงใจทางการเงินนี้จำเป็นที่รัฐจะต้องได้รับการรับรองคุณภาพการชันสูตรพลิกศพหรือแสดงให้เห็นถึงความก้าวหน้าไปในทิศทางที่จะได้รับการรับรองคุณภาพเสียก่อน³

(2) ระบบแพทย์ หรือระบบ Medical Examiner

ระบบการชันสูตรพลิกศพของประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น เป็นประเทศที่มีความเจริญก้าวหน้าในการชันสูตรพลิกศพในระดับนำของโลกประเทศหนึ่ง ซึ่งระบบชันสูตรพลิกศพที่สำคัญและมีความก้าวหน้าเป็นอย่างมากคือ ระบบ Medical Examiner โดยมีถึง 22 มลรัฐที่ใช้ระบบนี้และ 18 มลรัฐที่เหลือได้ใช้ระบบผสม กล่าวคือ บาง County ในมลรัฐเหล่านี้ให้บริการโดยโคโรเนอร์ บาง County ให้บริการโดย Medical Examiner และบาง County ให้บริการโดยระบบ Hybrid หรือระบบส่งต่อ กล่าวคือ โคโรเนอร์จะส่งศพต่อให้ Medical Examiner เพื่อผ่าศพชันสูตร⁴

ระบบนี้ได้เริ่มต้นขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อปี ค.ศ. 1877 ในมลรัฐแมสซาชูเซตส์ โดยเป็นการจัดตั้งระบบแพทย์ขึ้นมาแทนระบบโคโรเนอร์ที่มีอยู่เดิม โดยให้แพทย์ทำหน้าที่คล้ายกับโคโรเนอร์ คือ สอบสวนการตายที่เกิดจากการบาดเจ็บต่างๆ อย่างไรก็ตาม ในระยะเริ่มแรกนั้น แพทย์ไม่มีอำนาจในการผ่าศพหรือสั่งให้ผ่าศพ ซึ่งจะทำได้ก็แต่โดยคำสั่งของพนักงานอัยการเท่านั้น

ต่อมาในปี ค.ศ. 1915 มลรัฐนิวยอร์กได้ตั้งคณะกรรมการสอบสวนการปฏิบัติงานของโคโรเนอร์ขึ้น ทั้งนี้สืบเนื่องจากสำนักงานโคโรเนอร์ตนิวยอร์กขณะนั้นมีปัญหาปรากฏในสื่อมวลชนทั่วไปว่ามีอิทธิพลทางการเมืองเข้าไปครอบงำ มีการฉ้อราษฎร์บังหลวง ทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของโคโรเนอร์ขาดความโปร่งใสและไม่เป็นกลาง ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่น

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 72.

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 74.

⁴ Hanzlick, R. Combs D., *Medical Examiner and Coroner systems: History and Trends*, [Online] Available from : www.jama.com. [2009,May 20]

ของประชาชนเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนั้นแล้วยังก่อให้เกิดความเคลือบแคลงสงสัยต่อการอำนวยความสะดวกยุติธรรมของรัฐอีกด้วย คณะกรรมการสอบสวนจึงได้เสนอให้มีการยุบเลิกระบบโคโรเนอร์แล้วใช้ระบบแพทย์แทนระบบเดิม ดังนั้น ในวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1918 มลรัฐนิวยอร์กจึงได้สถาปนาระบบแพทย์ขึ้น โดยให้แพทย์มีอำนาจในการผ่าศพได้ด้วย ซึ่งนับว่าเป็นระบบแพทย์ที่สมบูรณ์เป็นแห่งแรกของโลก⁵

หากประมาณการโดยอิงตามจำนวนประชากรของประเทศสหรัฐอเมริกา จะพบว่าครั้งหนึ่งจะได้รับบริการการชันสูตรพลิกศพจากโคโรเนอร์และอีกครั้งหนึ่งเป็นการบริการโดย Medical Examiner และพบว่าการชันสูตรพลิกศพส่วนใหญ่สามารถจัดการได้ในระดับ County ทั้งนี้ ในประเทศสหรัฐอเมริกามี County จำนวน 3,137 แห่งและมีเขตอำนาจในการชันสูตรพลิกศพ (Death Investigation Jurisdictions) จำนวน 2,185 เขต⁶

ระบบการชันสูตรพลิกศพของประเทศสหรัฐอเมริกา จะครอบคลุมตั้งแต่การชันสูตรพลิกศพจนถึงการออกใบมรณบัตร(Death Certification) รับรองสาเหตุและพฤติการณ์ที่ตายที่เป็นการตายโดยผิดธรรมชาติและการตายที่ยังไม่สามารถอธิบายได้ (Unnatural and Unexplained Deaths) ซึ่งรวมถึงการฆาตกรรม อัดনিบาตกรรม การทำให้ผู้อื่นตายโดยไม่เจตนา การตายที่เกี่ยวข้องกับสารเสพติด ตลอดจนการตายใดๆ ที่มีลักษณะเป็นการตายโดยกะทันหันหรือไม่คาดคิด (Sudden or Unexpected Deaths) ด้วย ในแต่ละปีสหรัฐอเมริกาจะมีคนตายประมาณ 2.4 ล้านคนในจำนวนนี้ประมาณ 20% (ประมาณ 450,000 ศพ) จะได้รับการผ่าศพตรวจโดย Medical Examiner และโคโรเนอร์

การศึกษานี้จะเป็นการศึกษาถึงการชันสูตรพลิกศพในระบบแพทย์ หรือ Medical Examiner ซึ่งเป็นระบบที่สำคัญของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยในการศึกษานี้จะทำการศึกษาระบบการชันสูตรพลิกศพของมลรัฐมิชิแกน ที่ใช้ระบบแพทย์ หรือ Medical Examiner ในการชันสูตรพลิกศพในทุก County และยกเลิกระบบการชันสูตรพลิกศพในระบบโคโรเนอร์แล้วโดยสิ้นเชิง โดยมลรัฐมิชิแกนมีจำนวน County มากถึง 83 County โดย Wayne เป็น County ที่ใหญ่และมีประชากรมากที่สุด ในบรรดา County ทั้งหมด

การชันสูตรพลิกศพในมลรัฐมิชิแกนแต่เดิมนั้น เป็นการรับเอาแนวคิดและระบบการชันสูตรพลิกศพแบบโคโรเนอร์มาจากประเทศอังกฤษ จนเมื่อมีการประกาศใช้ The Michigan County Medical Examiners Law, P.A. 181 of 1953 ซึ่งเป็นกฎหมายที่กำหนดให้มี Medical

⁵ วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์, แนวทางการพัฒนางานนิติเวชในกระบวนการยุติธรรม, หน้า 106-107.

⁶ แสง บุญเฉลิมวิภาส และคนอื่นๆ, การศึกษาการพัฒนากระบวนการชันสูตรพลิกศพในประเทศไทย, หน้า 42.

Examiner ขึ้นในทุก County และในขณะเดียวกันก็ได้กำหนดให้มีการยกเลิกและโอนภารกิจที่อยู่ในความรับผิดชอบของโคโรเนอร์ไปอยู่ในความรับผิดชอบของ County Medical Examiner โดยผลของกฎหมายฉบับนี้ ระบบโคโรเนอร์ในมลรัฐมิชิแกนจึงยุติลงทั้งหมด

The Michigan County Medical Examiners Law, P.A. 181 of 1953 มีหลักการสำคัญในการประกาศใช้ว่า กฎหมายนี้เป็นกฎหมายที่เกี่ยวกับการสอบสวนเพื่อให้ทราบถึงเหตุที่แน่ชัดเกี่ยวกับการตายที่เป็นผลมาจากความรุนแรง ความประมาท หรือการกระทำอย่างใดอันเป็นการละเมิดต่อกฎหมายหรือเป็นอาชญากรรม โดยมีสาระสำคัญในเรื่องการยกเลิกระบบโคโรเนอร์ การแต่งตั้ง County Medical Examiner , Deputy Medical Examiner และ Medical Examiner Investigator อำนาจหน้าที่ วาระการดำรงตำแหน่ง ค่าตอบแทน และกระบวนการในการสอบสวนเพื่อหาเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย การออกใบรับรองการตาย การฝังศพ และกระบวนการในการไต่สวนของศาล

4.1.1.2 องค์กรที่รับผิดชอบการชันสูตรพลิกศพ

County Medical Examiner Office เป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นตาม The Michigan County Medical Examiners Law, P.A. 181 of 1953 เพื่อทำหน้าที่ในการสอบสวนการตายตามที่กำหนด เพื่อสอบสวนและระบุตัวผู้ตาย เหตุและพฤติการณ์ที่ตาย โดยเป็นสำนักงานที่ขึ้นตรงกับ County ซึ่งใน 1 County จะมีการจัดตั้งขึ้นเพียง 1 แห่งเท่านั้น โดย County จะเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการให้เป็นรายปี อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะต้องอาศัยงบประมาณรายปีจาก County ก็ตาม แต่ County ก็ไม่มีอำนาจในการบริหารจัดการ บังคับบัญชา หรือสั่งการอย่างใดๆ เกี่ยวกับการแต่งตั้งหรือการใช้ดุลพินิจของ Medical Examiner ได้ ทั้งนี้ การแต่งตั้ง Medical Examiner, Deputy Medical Examiners จะกระทำโดยคณะกรรมการของ County (County Board of Commissioners) โดยผู้ได้รับแต่งตั้งนั้นจะมีสถานะเช่นข้าราชการประจำของประเทศไทย⁷

บุคลากรของสำนักงานจะประกอบไปด้วย

(1) County Medical Examiner (M.E.) จะต้องเป็นแพทย์ผู้ได้รับใบอนุญาตให้ประกอบวิชาชีพของมลรัฐมิชิแกนและจะต้องเป็นพลเมืองของ County นั้น ซึ่งจะได้รับแต่งตั้งให้

⁷ สำนักงานกิจการยุติธรรม, *Medico Legal Investigation of Death in USA*, รายงานการสัมมนา เรื่อง Medico Legal Investigation of Death in USA, 6 กุมภาพันธ์ 2552 ณ สมาคมแพทยนิติเวชแห่งประเทศไทย, 2552. หน้า 7.

ดำรงตำแหน่งโดยคณะกรรมการประจำ County⁸ ให้อยู่ในวาระ 4 ปี⁹ ทั้งนี้ ในบาง County อาจจะถูกกำหนดให้มีระยะเวลาที่สั้นกว่านั้น อาทิ Branch County ที่กำหนดให้มีวาระการดำรงตำแหน่งเพียง 2 ปี เป็นต้น ซึ่ง County Medical Examiner ในแต่ละสำนักงานนั้นจะมีเพียง 1 คน และจะทำหน้าที่เป็น Chief หรือหัวหน้าสำนักงานเพื่อปฏิบัติหน้าที่ในทางบริหารจัดการด้วย อย่างไรก็ตาม โดยทั่วไปแล้ว Chief จะปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพ เช่น Medical Examiner อื่นหรือทำการผ่าศพเช่น Forensic Pathologists ด้วย

(2) Deputy Medical Examiners (D.M.E.) จะต้องเป็นแพทย์ผู้ได้รับใบอนุญาตให้ประกอบวิชาชีพของมลรัฐมิชิแกนและจะต้องเป็นพลเมืองของ County นั้น ซึ่งจะได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งโดยคณะกรรมการประจำ County โดยมีได้กำหนดวาระในการดำรงตำแหน่งไว้เช่น M.E.¹⁰ อย่างไรก็ตามในกรณีที่ County ใดมีระบบบุคลากรในรูปแบบข้าราชการพลเรือน ให้แต่งตั้ง D.M.E. ขึ้นจากข้าราชการพลเรือนของ County นั้น และจะทำหน้าที่เป็นรองหัวหน้าสำนักงานในเวลา Chief หรือหัวหน้าสำนักงานไม่มีหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ และปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพในฐานะ Medical Examiner หรือทำการผ่าศพเช่น Forensic Pathologists ด้วย

(3) Medical Examiner เป็นอำนาจของ County Medical Examiner ในการที่จะจัดให้มีขึ้นตามจำนวนที่เห็นสมควร ทั้งนี้ เพื่อสนับสนุนภารกิจของสำนักงาน โดยจะต้องมีคุณสมบัติในการเป็นแพทย์ผู้ได้รับใบอนุญาตให้ประกอบวิชาชีพด้วย ซึ่งในบาง County หัวหน้าสำนักงาน หรือ Chief และ Deputy ทำหน้าที่ M.E. ได้เพียงพอแล้ว ก็อาจไม่มีการจ้าง M.E. เพิ่มเติมขึ้นอีก¹¹

(4) Medical Examiner Investigators (M.E.I.) เป็นอำนาจของ County Medical Examiner ในการที่จะจัดให้มีขึ้นเพื่อสนับสนุนภารกิจของสำนักงาน พร้อมทั้งมีอำนาจในการกำหนดคุณสมบัติ ความรู้ความสามารถและประสบการณ์ของผู้ที่อาจเป็น M.E.I. ได้ ทั้งนี้ ในบาง County กำหนดให้ผู้ที่ เป็น M.E.I. จะต้องเป็นเจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายหรือเจ้าพนักงานตำรวจจากหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายของ County หรือของมลรัฐนั่นเอง

⁸ คณะกรรมการที่ได้รับเลือกจากประชาชนใน County นั้น โดยแบ่งเขตการเลือกตั้งออกเป็นเขต (District) โดยคณะกรรมการแต่ละคนจะเป็นผู้แทนของประชาชนในเขตที่เลือกตั้งตนเองเข้ามา โดยคณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบายสำคัญให้ฝ่ายบริหาร การตรากฎหมาย รวมถึงการอนุมัติงบประมาณด้วย

⁹ The Michigan County Medical Examiners Law, P.A. 181 of 1953, Section 52.201.

¹⁰ Ibid, Section 52.201a.

¹¹ Kent County Annual Report 2005 [Online] Available from : www.co.kent.mi.us/reference/MED_EXAM_

(5) Forensic Pathologists จะต้องเป็นพยาธิแพทย์ผู้ได้รับใบอนุญาตของมลรัฐมิชิแกน ซึ่งอยู่ในอำนาจของ County Medical Examiner ที่จะแต่งตั้งบุคคลที่มีคุณสมบัติคนใดเข้าปฏิบัติหน้าที่ก็ได้

คำตอบแทนของ County Medical Examiner (M.E.) และ Deputy Medical Examiners (D.M.E.) จะเป็นการพิจารณากำหนดขึ้นโดยคณะกรรมการบริหารของ County (County Board of Supervisors) ทั้งนี้ ตามความเหมาะสมแก่วิชาชีพนั้นๆ¹²

คณะกรรมการบริหารของ County มีอำนาจพิจารณาถอดถอน M.E. D.M.E. ได้ในกรณีที่พิจารณาเห็นว่าไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามในกรณีที่ County มีระบบข้าราชการพลเรือน การโยกย้ายหรือถอดถอนจะต้องดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการนั้นด้วย

4.1.1.3 เหตุการตายที่ต้องทำการชันสูตรพลิกศพ¹³

Section 52.202 กำหนดให้ M.E. มีหน้าที่ในการสอบสวนเพื่อค้นหาสาเหตุการตายและพฤติการณ์ที่ตายตามที่ได้กำหนดไว้ ทั้งนี้ โดยที่ The Michigan Public Health Code, P.A. 368 of 1978 ได้กำหนดเหตุการตายที่จะต้องแจ้งไปยังสำนักงานของ Medical Examiner เพื่อดำเนินการสอบสวนการตาย ดังนั้น การตายที่อยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงาน Medical Examiner จึงประกอบด้วย

(1) การตายของบุคคลโดยผลจากความรุนแรง: อาทิ ถูกทำให้ตาย ถูกยิง ฆ่าตัวตาย และรวมถึงการตายจากยาพิษ หรือใช้ยาเกินขนาดด้วย

(2) การตายโดยกะทันหันหรือโดยมิได้คาดหมาย: อาทิ การตายของบุคคลในขณะที่มีสุขภาพดี และไม่มีประวัติที่สำคัญเกี่ยวกับการเจ็บป่วย และในกรณีการตายโดยมิได้คาดหมายนั้น ให้รวมถึง

ก. การตายที่แพทย์ไม่อาจระบุสาเหตุการตายได้

ข. การตายโดยไม่ทราบสาเหตุของเด็กที่อายุต่ำกว่า 2 ปี¹⁴

ค. การตายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ

¹² The Michigan County Medical Examiners Law, P.A. 181 of 1953, Section 52.201e.

¹³ Kent County Medical Examiner Annual Report 2005 [Online] Available from : www.co.kent.mi.us/reference/MED_EXAM_ [2009, May 21]

¹⁴ The Michigan Public Health Code, P.A. 368 of 1978, Section 4.4 (A) (5).

- ง. การตายที่เกิดจากการใช้ยาเกินขนาด หรือสารเสพติด
- จ. การตายที่เกิดขึ้นในระหว่างการรักษาหรือการให้ยาสลบ
- ฉ. การตายที่ไม่มีแพทย์รับรองการตาย
- ช. การตายที่สงสัยว่าเกิดจากการทอดทิ้ง

(3) การตายของบุคคลที่มีได้อยู่ในความดูแลของแพทย์หรือการตายอย่างกะทันหัน ในขณะที่อยู่ในสถานพยาบาลหรือที่พักของเอกชนซึ่งมิได้จัดให้มีการดูแลทางการแพทย์หรือพยาบาล เว้นแต่จะระบุได้อย่างแน่ชัดถึงสาเหตุการตายนั้น

(4) การตายอันเป็นผลจากการทำแท้ง

(5) การตายของผู้ถูกคุมขังในเรือนจำ

(6) การตายจากอุบัติเหตุ อาทิ การตายจากยานพาหนะ จมน้ำ ล้ม จากพิษบาดแผล หรือแผลไหม้ เป็นต้น

(7) การตายที่มีพฤติการณ์ที่ตายอันเป็นที่น่าสงสัย

(8) ภายใต้อำนาจของพนักงานอัยการหรืออัยการสูงสุด หรือโดยคำร้องขอของพลเมืองผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวน 6 คน¹⁵

(9) การตายของทารกในครรภ์ที่มีได้อยู่ในความดูแลของแพทย์ หรือภายหลังการคลอด

การกำหนดเหตุการณ์การตายที่ต้องทำการชันสูตรพลิกศพเช่นนี้ เป็นการกำหนดขึ้นจากเงื่อนไขใน 3 ลักษณะ คือ เงื่อนไขในด้านสภาพแวดล้อมหรือปัจจัยภายนอกที่ทำให้ตาย ซึ่งเป็นกรณีที่บุคคลทั่วไปสามารถอธิบายได้ เงื่อนไขต่อมาคือ เงื่อนไขจากดุลพินิจของเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจที่มีความสงสัยหรือไม่อาจหาคำตอบเกี่ยวกับการตายได้ และเงื่อนไขจากบุคคลในการที่จะร้องขอให้มีการชันสูตรพลิกศพ ซึ่งจะทำการชันสูตรพลิกศพมีความครอบคลุมและมีความยืดหยุ่นมาก ซึ่งการกำหนดเหตุการณ์การตายที่จะต้องทำการชันสูตรพลิกศพตามกระบวนการของกฎหมายส่วนใหญ่ของมลรัฐต่างๆ นั้น นอกจากเหตุการณ์การตายเช่นมลรัฐมิชิแกนนี้แล้ว กฎหมายยังได้กำหนดเหตุการณ์การตายที่ต้องทำการชันสูตรพลิกศพในลักษณะเดียวกันนี้ อาทิ

(1) การตายในระหว่างการตั้งครรภ์ การคลอด การทำแท้ง การทำคลอดก่อนกำหนด ในกฎหมายของมลรัฐ Alabama, Connecticut, California เป็นต้น

¹⁵ The Michigan County Medical Examiners Law, P.A. 181 of 1953, Section 52.207.

(2) การตายจากเหตุเพลิงไหม้หรือการวางเพลิง ในกฎหมายของมลรัฐ Arkansas, California, Colorado เป็นต้น

(3) การตายของเด็ก ในกฎหมายของมลรัฐ Georgia, Indiana, Iowa, New Jersey เป็นต้น

(4) การตายภายใน 24 ชั่วโมงภายหลังการเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลหรือการผ่าตัด ในกฎหมายของมลรัฐ California, Colorado, Illinois, Massachusetts เป็นต้น

4.1.1.4 ขั้นตอนและกระบวนการในการชันสูตรพลิกศพ

แม้โดยที่มลรัฐมิชิแกนจะอยู่ภายใต้การให้บริการชันสูตรพลิกศพของ County ที่มีการแบ่งแยกเขตอำนาจกันอย่างชัดเจนจำนวนมาก ซึ่งอาจทำให้กระบวนการในการชันสูตรพลิกศพของแต่ละ County มีความแตกต่างกันในรายละเอียดเล็กน้อยก็ตาม แต่โดยหลักการแล้ว แต่ละ County จะมีรูปแบบและการดำเนินการที่เป็นอย่างเดียวกัน โดยการดำเนินการอย่างใดๆ เกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพนั้น เป็นการทำงานร่วมกันในระหว่าง Medical Examiner (M.E.) เจ้าพนักงานตำรวจ และเจ้าหน้าที่กองพิสูจน์หลักฐาน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสำนักงานตำรวจ นับแต่เมื่อพบการตาย และการชันสูตรพลิกศพ ณ สถานที่ที่ศพนั้นอยู่ ซึ่งเมื่อมีบุคคลใดพบการตาย นอกจากเจ้าพนักงานตำรวจจะมีหน้าที่โดยตรงในการรับแจ้งการตายแล้ว ผู้พบเห็นการตายอาจแจ้งการตายนั้นไปยัง M.E. ได้อีกทางหนึ่งด้วย ในกรณี M.E. จะทำหน้าที่ในการแจ้งต่อไปยังเจ้าพนักงานตำรวจเพื่อร่วมกันตรวจศพในบริเวณสถานที่ที่ศพนั้นอยู่ โดยบทบาทของสำนักงาน M.E. จะดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องและอยู่ในอำนาจของตนตามลำดับขั้นตอน ดังนี้¹⁶

(1) ขั้นตอนการชันสูตรพลิกศพ

เมื่อได้รับแจ้งการตาย ทั้งจากแพทย์ในโรงพยาบาลก็ดี หรือโดยบุคคลใดซึ่งพบเห็นการตายก็ดี เป็นหน้าที่ของ Medical Examiner Investigator (M.E.I.) จะต้องดำเนินการดังนี้

- ตรวจสอบในเบื้องต้นว่าการตายนั้นอยู่ในเขตอำนาจของสำนักงานหรือไม่ และเป็นกรตายเป็นที่จะต้องดำเนินการชันสูตรพลิกศพต่อไปตามกฎหมายหรือไม่ หากเป็นการตายที่อยู่ในเขตอำนาจและเป็นกรตายเป็นการตายตามที่กฎหมายกำหนด ให้ M.E.I. ไปยังสถานที่ที่ศพนั้นอยู่ทันที และดำเนินการตรวจสอบเกี่ยวกับศพในเบื้องต้น ในกรณีที่ศพนั้นอยู่ในความดูแลของแพทย์ และแพทย์นั้นเห็นชอบที่จะออกไปรับรองการตาย ในกรณีเช่นนี้ให้คืนศพให้แก่ผู้เกี่ยวข้อง

¹⁶ THE MEDICAL EXAMINER INVESTIGATIONS POLICY AND GUIDELINE MANUAL [Online] Available from : www.co.branch.mi.us/reference/refdocs/213-MED_EXAM_. [2009, May 12]

- ให้แจ้งไปยังสถานีตำรวจที่มีเขตอำนาจเพื่อปฏิบัติการตามหน้าที่ และแจ้งให้ญาติของผู้ตายทราบถึงการตายและสถานที่ที่ศพนั้นอยู่ในทันที เท่าที่จะทำได้ เว้นแต่เจ้าพนักงานตำรวจหรือเจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายฝ่ายอื่นจะได้ดำเนินการแล้ว¹⁷

- ทำการรวบรวมพยานหลักฐาน และข้อเท็จจริงต่างๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการค้นหาเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ซึ่งจะทำให้เฉพาะพยานหลักฐานที่ปรากฏบนตัวศพเท่านั้น พยานหลักฐานแวดล้อมอื่นๆที่อยู่ในสถานที่ที่พบศพนั้น อยู่ในอำนาจโดยตรงของเจ้าพนักงานตำรวจและเจ้าหน้าที่กองพิสูจน์หลักฐานที่จะทำการเก็บรวบรวม

- ดำเนินการเก็บรวบรวมทรัพย์สินมีค่าของผู้ตาย และส่งคืนให้แก่ผู้อยู่ในความดูแลหรือผู้เกี่ยวข้องกับผู้ตาย¹⁸

- เมื่อได้ดำเนินการตรวจศพเรียบร้อยแล้ว ให้แจ้งรายงานไปยัง M.E. หรือ D.M.E. เป็นการด่วน และเมื่อเห็นเป็นการสมควร ให้ M.E. หรือ Deputy M.E. ไปยังสถานที่ที่ศพนั้นอยู่ในกรณีการตายจากการฆาตกรรมหรือสงสัยว่าเป็นการฆาตกรรม Medical Examiner จะต้องไปยังสถานที่ที่ศพนั้นอยู่ด้วยตนเอง และให้แจ้งไปยังพนักงานอัยการแห่ง County ด้วย ซึ่งจะเห็นได้ว่า M.E. ไม่จำเป็นต้องเดินทางไปทำการชันสูตรพลิกศพ ณ สถานที่ที่ศพอยู่ด้วยตนเองในทุกกรณี แต่จะเดินทางไปด้วยเหตุบางลักษณะที่กำหนดขึ้นเท่านั้น และจัดทำรายงานการตรวจสอบ ณ สถานที่ที่ศพอยู่เพื่อแจ้งไปยัง M.E. Office ซึ่งอย่างช้าจะต้องภายในวันทำงานถัดไป

- เมื่อได้ดำเนินการตรวจชันสูตรพลิกศพ ณ สถานที่ที่ศพนั้นอยู่เสร็จสิ้นแล้ว และหากมีความจำเป็น ให้เคลื่อนย้ายศพไปยังสำนักงานของ Medical Examiner เพื่อทำการชันสูตรพลิกศพต่อไป การเคลื่อนย้ายศพไปยังสถานที่อื่นใดภายในเขตอำนาจ คี้นศพหรือปล่อยศศพไปนั้น ให้เป็นอำนาจของ M.E. ที่จะพิจารณามีคำสั่ง เว้นแต่กรณีที่เกิดขวางการจราจร เป็นที่อู่จอดหรือสร้างความหวาดกลัวให้แก่สาธารณชน M.E.I. มีอำนาจที่จะทำการเคลื่อนย้ายศพนั้นได้โดยได้รับความเห็นชอบจาก M.E. แล้ว

- ในกรณีที่มีการเคลื่อนย้ายศพมายังสำนักงานเพื่อตรวจ ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องผ่าศพ ให้ M.E. เป็นผู้ที่มีอำนาจออกคำสั่งให้มีการผ่าศพ กรณีเห็นว่าเป็นความจำเป็นหรือไม่อย่างนั้น ให้เป็นดุลพินิจของ M.E. ทั้งนี้ ในกรณีของการตายของเด็กอายุน้อยกว่า 2 ปี ที่ตายโดยไม่ทราบสาเหตุ หรือโดยกะทันหัน M.E. มีหน้าที่แจ้งให้ผู้ปกครองหรือผู้แทนของเด็กทราบ

¹⁷ The Michigan County Medical Examiners Law, P.A. 181 of 1953, Section 52.208 sec 5(4).

¹⁸ Ibid, Section 52.208 sec.8.

ถึงสิทธิในการร้องขอให้มีการผ่าศพด้วย และในกรณีนี้ให้สำนักงานเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจากการร้องขอนั้น¹⁹

- เมื่อการชันสูตรและการผ่าศพเสร็จสิ้นให้ M.E. ยุติการชันสูตรพลิกศพ และจัดทำรายงานการชันสูตรพลิกศพฉบับสมบูรณ์ โดยจะต้องระบุรายละเอียดเกี่ยวกับศพ เหตุการตายและพฤติการณ์ที่ตายโดยละเอียด โดยเหตุการณ์ตายและพฤติการณ์ที่ตายนั้นเป็นเรื่องที่มีความแตกต่างกัน ด้วยเหตุการณ์ตายนั้นเป็นข้อเท็จจริงทางการแพทย์ในด้านพยาธิสภาพของศพ ในขณะที่พฤติการณ์ที่ตายนั้น เป็นความเห็นว่าการตายนั้นเกิดขึ้นได้อย่างไร²⁰

และเพื่อประโยชน์ในการจัดทำรายงานการชันสูตรพลิกศพฉบับสมบูรณ์นี้ M.E. มีอำนาจในการที่จะมอบหมายให้ M.E.I. ดำเนินการสอบสวนข้อเท็จจริงอย่างใดๆเพื่อประกอบการจัดทำรายงาน รวมถึงอำนาจในการที่จะขอให้ศาลมีคำสั่งให้บุคคลใดส่งเอกสารหลักฐาน หรือประวัติทางการแพทย์มาให้ก็ได้ และให้ M.E. จัดส่งรายงานการชันสูตรพลิกศพเช่นว่านั้นไปยังเจ้าพนักงานตำรวจ ซึ่งเจ้าพนักงานตำรวจจะเชื่อตามความเห็นเกี่ยวกับพฤติการณ์ที่ตายตามที่ M.E. ระบุหรือไม่ก็ได้ ซึ่งถือเป็นอำนาจในทางการสอบสวนหรือดำเนินคดีหรือไม่ต่อไป แต่ก็ไม่อาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงความเห็นของ M.E. หรือสรุปความเห็นเกี่ยวกับพฤติการณ์ที่ตายเพื่อให้ความแตกต่างไปได้

- ให้ M.E. เป็นผู้ลงนามในใบรับรองการตาย และลงนามคำสั่งให้ทำการฝังศพ หรือจัดการตามประเพณี พร้อมทั้ง จัดการคืนศพให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการตามประเพณีต่อไป ในกรณีที่ไม่มีผู้ใดมารับศพ ให้ M.E. พิจารณาดำเนินการตามความเห็นสมควร²¹ เว้นแต่กรณีที่เห็นว่ามีความจำเป็นที่จะต้องเก็บศพนั้นไว้ เนื่องจากการตายนั้นมีความเกี่ยวข้องกับกรกระทำผิด

- ประวัติทางการแพทย์ หนังสือ เอกสารหรือข้อความอย่างใดที่ M.E. ได้รับมาโดยคำสั่งของศาลเพื่อประโยชน์ในการสอบสวนเกี่ยวกับการตายนั้น เป็นเอกสารที่จะได้รับการยกเว้นให้เปิดเผยได้ตามกฎหมาย The Freedom of Information Act, 1976 PA 442, MCL 15.231 to 15.246

(2) การผ่าศพ

การผ่าศพนั้นเป็นเรื่องที่มีความสำคัญยิ่งในการที่จะทำให้การวินิจฉัยเหตุและพฤติการณ์ที่ตายนั้นเป็นไปอย่างแม่นยำยิ่งขึ้น แต่โดยที่ศพนั้นเป็นสิ่งที่เน่าเปื่อยได้โดยง่าย การ

¹⁹ The Michigan County Medical Examiners Law.P.A. 181 of 1953, Section 52.205. Sec 5a.

²⁰ THE MEDICAL EXAMINER INVESTIGATIONS POLICY AND GUIDELINE MANUAL [Online] Available from; www.co.branch.mi.us/reference/refdocs/213-MED_EXAM_. [2009, May 12]

²¹ The Michigan County Medical Examiners Law, P.A. 181 of 1953, Section 52.205 Sec 5(5).

เก็บรวบรวมพยานหลักฐานหรือข้อมูลต่างๆ จึงจำเป็นจะต้องเก็บรวบรวมไว้เสียก่อนที่ศพนั้นจะเสียหายหรือถูกทำลาย แต่โดยที่การผ่าศพนั้นเป็นกระบวนการที่มีราคาแพง ดังนั้น การผ่าศพจึงเป็นกรณีที่ควรหลีกเลี่ยง เว้นแต่มีความจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อทราบข้อเท็จจริงอย่างใดๆ หรือเพื่อให้ทราบแน่ชัดเกี่ยวกับเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ในกรณีต่างๆ ดังนี้²²

- การตายที่เกิดจากการฆาตกรรม หรือมีเหตุสงสัยเกี่ยวกับการตาย
- การตายที่เกิดขึ้นภายใต้สภาพแวดล้อมที่ผิดปกติ
- การตายที่ไม่มีข้อมูลเพียงพอที่จะชี้ชัดการตายได้
- การตายที่เกิดขึ้นในเรือนจำของ County, City หรือมลรัฐ หรือการตายที่เกิดขึ้นในระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงาน
- การตายจากอุบัติเหตุ โดยเฉพาะการตายของผู้ขับขี่และผู้โดยสาร
- การตายจากการจมน้ำที่เกิดขึ้นในแหล่งน้ำสาธารณะ อ่างอาบน้ำ หรือสระว่ายน้ำ

น้ำ

- การตายที่เกิดจากการใช้ยาหรือสารพิษ

ทั้งนี้ การตายที่ไม่ควรมีการผ่าศพ คือ การตายที่แน่ชัดว่าเป็นการตายโดยธรรมชาติ หรือการตายที่เกิดขึ้นในห้องฉุกเฉินจากเหตุธรรมชาติ

โดยการผ่าศพนั้นจะต้องกระทำโดย Forensic Pathologist เท่านั้น ซึ่งเป็นอำนาจที่กฎหมายบัญญัติรับรองไว้ ดังนั้น นอกจากการชันสูตรพลิกศพตามกฎหมายแล้ว สำนักงานชันสูตรพลิกศพยังมีหน้าที่ในการจัดการเรียนการสอนแก่นักศึกษาแพทย์ ด้วยคณะแพทยศาสตร์ในมหาวิทยาลัยหรือสถาบันการศึกษาต่างๆ ไม่มีอำนาจในการผ่าศพได้

(3) การฝังศพ

แม้ว่าการชันสูตรพลิกศพจะเสร็จสิ้นลงแล้ว แต่การเคลื่อนย้ายศพไปฝัง หรือเพื่อวัตถุประสงค์ที่จะทำการฝัง เป็นกรณีที่ไม่อาจทำได้หากปราศจากการอนุญาตของ Medical Examiner หรือผู้ช่วย หากบุคคลใดฝ่าฝืนจะมีความผิด ซึ่งมีโทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือน ปรับไม่เกิน 500 เหรียญ หรือทั้งจำทั้งปรับ²³

²² เสวต กรณฉ้วน, *Medicolegal Investigation of Death in USA*, ใน การสัมมนา เรื่อง Medico Legal Investigation of Death, 6 กุมภาพันธ์ 2552 ณ สมาคมแพทยนิติเวชแห่งประเทศไทย, 2552. หน้า 6.

²³ The Michigan County Medical Examiners Law, P.A. 181 of 1953, Section 52.210.

4.1.1.5 การตรวจสอบถ่วงดุล

แม้ว่ากฎหมายจะได้กำหนดให้ Medical Examiner เป็นองค์กรที่มีอำนาจและหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพและค้นหาความจริงเกี่ยวกับการตาย นับแต่เมื่อพบการตายไปจนถึงการออกใบรับรองการตาย และการมีคำสั่งให้จัดการศพได้ตามประเพณีต่อไปก็ตาม แต่โดยที่วัตถุประสงค์สำคัญในการชันสูตรพลิกศพ คือ การแสดงถึงเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ซึ่งหากปรากฏต่อไปว่าการตายนั้นเกิดขึ้นหรือเชื่อว่าน่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำความผิด ย่อมจะส่งผลให้มีการสืบสวนสอบสวนและค้นหาตัวผู้กระทำความผิด เพื่อการดำเนินคดีอาญาและลงโทษต่อไป และเมื่อการดำเนินคดีอาญาเริ่มต้นขึ้น กระบวนการค้นหาความจริงและการรวบรวมพยานหลักฐานย่อมจะส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกชนอย่างมีอาจหลีกเลี่ยงได้ ดังนั้น เมื่อ M.E. ได้จัดทำรายงานการชันสูตรพลิกศพซึ่งระบุเหตุและพฤติการณ์ที่ตายเสร็จเรียบร้อยแล้ว การตรวจสอบหรือถ่วงดุลอาจเกิดขึ้นภายหลังจากนั้นได้ โดยพนักงานอัยการ ญาติผู้ตาย พลเมืองผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และศาล

(1) การตรวจสอบถ่วงดุลในขั้นตอนการตรวจศพ

บุคคลที่จะมีบทบาทสำคัญในการเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนการตรวจศพได้แก่ พนักงานอัยการ ญาติ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับ การตาย

ก. การตรวจสอบถ่วงดุลโดยพนักงานอัยการ

กฎหมายได้กำหนดให้พนักงานอัยการอาจใช้อำนาจในการที่จะเข้าร่วมและตรวจสอบถ่วงดุลในกระบวนการชันสูตรพลิกศพได้ โดยการขอให้มีการชันสูตรพลิกศพการตาย นอกจากที่ได้กำหนดไว้โดยกฎหมาย เข้าร่วมทำการชันสูตรพลิกศพ ณ สถานที่เกิดเหตุ ในกรณีที่มีการตายนั้นเกิดจากการถูกฆาตกรรมหรือสงสัยว่าเกิดจากการฆาตกรรม

ข. การตรวจสอบถ่วงดุลโดยญาติหรือผู้เกี่ยวข้องกับการตาย

การตายนั้นมิได้ทำให้เกิดเพียงการสูญเสียแต่ญาติผู้ตายเท่านั้น หากแต่ได้นำมาซึ่งความหวาดกลัว และความไม่มั่นใจต่อชีวิตและความปลอดภัยของสังคมโดยรวมอีกด้วย ดังนั้น นอกจากบทบาทของญาติผู้ตายแล้ว กฎหมายยังได้ให้ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสังคมอาจเข้ามามีส่วนร่วมในการชันสูตรพลิกศพนั้นได้ โดย

- ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีสิทธิขอให้มีการชันสูตรพลิกศพการตาย นอกจากที่ได้กำหนดไว้โดยกฎหมาย สิทธินี้เป็นสิทธิตามกฎหมายที่จะทำการร้องขอได้ เช่นเดียวกับสิทธิของพนักงานอัยการ ซึ่งเป็นการเปิดช่องให้มีการนำการตายอย่างใด ๆ ที่เกิดความสงสัยขึ้นในสังคมหรือประชาชนเข้าสู่กระบวนการชันสูตรพลิกศพของรัฐได้ ซึ่งความเป็นอิสระและ

ความเป็นวิชาชีพของ Medical Examiner ย่อมจะทำให้เกิดความมั่นใจเกี่ยวกับสาเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ซึ่งหากการตายอย่างใดที่มีความเกี่ยวข้องกับกระทำความผิด เจ้าพนักงานตำรวจมีหน้าที่ในการสอบสวนและดำเนินคดีเพื่อค้นหาตัวผู้กระทำความผิดต่อไป

- ญาติผู้ตายมีสิทธิได้รับแจ้งและเข้าร่วมในการชันสูตรพลิกศพ ณ สถานที่เกิดเหตุ ร่วมกับ M.E.I.

(2) การตรวจสอบถ่วงดุลในขั้นตอนการผ่าศพ

โดยปกติแล้วการผ่าศพนั้นถือเป็นกระบวนการที่ควรหลีกเลี่ยง หากว่าการตรวจศพภายนอกจะเป็นการเพียงพอที่จะชี้ชัดถึงเหตุและพฤติการณ์ที่ตายได้ อย่างไรก็ตาม การใช้ดุลพินิจของ M.E. ก็มีได้เป็นสิทธิขาดในการที่จะดำเนินการอย่างใดๆ แต่เฉพาะในกรณีที่ตนเห็นสมควรเท่านั้น ดังนั้น การตายของเด็กที่อายุต่ำกว่า 2 ปี ญาติผู้ตายมีสิทธิร้องขอให้มีการผ่าศพ เพื่อให้การตรวจพิสูจน์มีความแม่นยำและขจัดความเคลือบแคลงสงสัยเกี่ยวกับการตายได้ ซึ่งเป็นกรณีที่กฎหมายบังคับให้ต้องดำเนินการตามคำร้องขอด้วย

(3) การตรวจสอบถ่วงดุลในขั้นตอนภายหลังการออกรายงานการชันสูตรพลิกศพ

ก. พนักงานอัยการอาจร้องขอให้ศาลไต่สวนเพื่อให้มีการทบทวนหรือแก้ไขรายงานการชันสูตรพลิกศพหรือใบรับรองการตายของ Medical Examiner การร้องขอของพนักงานอัยการเช่นนี้อาจเกิดขึ้นจากดุลพินิจของพนักงานอัยการเอง ภายหลังที่เข้ามาสืบบทบาทในการดำเนินคดี หรือมีผู้มาร้องทุกข์ต่อพนักงานอัยการเพื่อให้ร้องขอ²⁴

ข. จำเลยมีสิทธิร้องขอให้ศาลไต่สวนเพื่อให้มีการทบทวนหรือแก้ไขรายงานการชันสูตรพลิกศพหรือใบรับรองการตายของ Medical Examiner ซึ่งเป็นกระบวนการหนึ่งในขั้นตอนการพิจารณาคดีของศาลตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการสนับสนุนข้ออ้างหรือข้อเถียงเกี่ยวกับความผิดหรือความบริสุทธิ์ของตน²⁵

ค. ในกรณีที่ญาติผู้ตายไม่เห็นด้วยกับสาเหตุหรือพฤติการณ์ที่ตายที่ Medical Examiner ระบุ อาจร้องขอต่อศาลแขวงหรือศาลระดับเมืองเพื่อจัดให้มีการไต่สวน²⁶ เพื่อทบทวนหรือแก้ไขรายงานการชันสูตรพลิกศพหรือใบรับรองการตาย โดยในการไต่สวนเช่นว่านี้ ศาลอาจมีคำสั่งให้ทำการชันสูตรศพขึ้นมาเพื่อทำการชันสูตรพลิกศพหรือผ่าศพซ้ำก็ได้ ซึ่งโดยปกติแล้วการ

²⁴ Ibid, Section 52.207.

²⁵ เสวต กรรณล้วน, Medicolegal Investigation of Death in USA, หน้า 8.

²⁶ The Michigan County Medical Examiners Law, P.A. 181 of 1953, Section 52.207

ชันสูตรพลิกศพซ้ำนั้น จะทำโดยแพทย์เอกชนซึ่งผู้ร้องขอจะต้องเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้น²⁷

ดังนั้น ภาระของรัฐในการชันสูตรพลิกศพตามกระบวนการของกฎหมายจึงมีขึ้นได้เพียงครั้งเดียว ทั้งนี้ อาจด้วยเหตุผลในการป้องกันมิให้มีข้อขัดแย้งหรือความเห็นที่แตกต่างกันของ M.E. เนื่องจากเหตุการณ์ตายนั้นเป็นความเห็นเฉพาะของ M.E. ที่ต้องอาศัยความรู้ความเชี่ยวชาญ ทำการวิเคราะห์ขึ้นจากผลการตรวจชันสูตรและการผ่าศพว่าการตายนั้นเกิดจาก หรือ น่าเชื่อว่าจะเกิดจากเหตุอย่างใด ๆ ซึ่งความเห็นเช่นนี้ไม่ว่าจะชี้ชัดได้อย่างแน่แท้ว่าจะเป็นอย่างใด เว้นแต่จะต้องพิจารณาจากพยานแวดล้อมอื่นๆ ประกอบด้วย แม้จะได้มีการชันสูตรพลิกศพซ้ำก็เป็นการไม่แน่ว่าเหตุการณ์ตายนั้นจะเกิดขึ้นดังความเห็นของผู้เชี่ยวชาญในการชันสูตรครั้งหลังนี้ และอีกเหตุผลประการสำคัญคือ สำนักงานของ M.E. นั้นจะมีอำนาจในการชันสูตรพลิกศพเฉพาะภายในเขตอำนาจของตนเองเท่านั้น M.E. ในเขตอำนาจอื่นจึงไม่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะดำเนินการชันสูตรพลิกศพซ้ำในเรื่องนั้นอีกได้

4.1.2 ประเทศอังกฤษ

ประเทศอังกฤษเป็นประเทศต้นแบบของการชันสูตรพลิกศพในระบบโคโรเนอร์ และเป็นระบบที่มีอิทธิพลและแพร่ขยายไปยังประเทศอื่นๆ ในการนำไปปรับใช้

4.1.2.1 ระบบการชันสูตรพลิกศพ

ประเทศอังกฤษนั้นเป็นประเทศที่ริเริ่มให้มีการชันสูตรพลิกศพโดยโคโรเนอร์ นับแต่เมื่อประมาณ 800 ปีมาแล้ว ซึ่งจากพยานหลักฐานที่ปรากฏพบว่า ตำแหน่งโคโรเนอร์ เป็นตำแหน่งที่เกิดขึ้นในราวปี ค.ศ. 1194 ในสมัยของ พระเจ้า Richard I ผู้ซึ่งเข้ามาครอบครองอังกฤษในยุคนั้น โดยพระเจ้า Richard I ได้จัดวางระบบการบริหารจัดการที่สำคัญคือ ระบบการบริหารจัดการด้านกระบวนการยุติธรรมและระบบการจัดเก็บภาษีเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ทางการเงิน โดยได้แต่งตั้งเจ้าหน้าที่ของตนขึ้นเพื่อให้ทำหน้าที่รับผิดชอบภารกิจดังกล่าวขึ้นเป็นการเฉพาะ ซึ่งในเดือนกันยายนของปีเดียวกันนั้น ได้มีการประกาศให้มีการเลือกอัศวินจำนวนสามคน และเสมียนขึ้นหนึ่งคน เพื่อทำหน้าที่ในการรับคำร้องทุกข์ต่อกษัตริย์ หรือเรียกว่า Keeper of the Pleas of the Crown ซึ่งตรงกับภาษาลาตินว่า “custos placitorum coronae” และด้วยเหตุนี้เอง การเรียกชื่อตำแหน่งของบุคคลดังกล่าวนี้ จึงถูกเรียกว่า crowner และกลายมาเป็นคำว่า coroner ในที่สุด ซึ่งนอกจากการรับคำร้องทุกข์ต่อกษัตริย์ จัดเก็บรายได้หรือภาษีให้แก่กษัตริย์

²⁷ รักรัง จิรจรียาเวช. “ระบบการชันสูตรพลิกศพและผ่าศพในสหรัฐอเมริกา Forensic Medical System in the United State”. วารสารเมดิคอลลไทย 16 (เมษายน 2545): 46.

กำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของขุนนางต่างๆแล้ว โครเนอร์ในยุคแรกยังมีหน้าที่ในการตรวจและจัดทำบันทึกเกี่ยวกับการตายโดยกะทันหันหรือการตายโดยไม่คาดคิดอีกด้วย ซึ่งเป็นตำแหน่งที่มีความเป็นอิสระและทำหน้าที่ขึ้นตรงต่อกษัตริย์เท่านั้น

ต่อมาในยุคกลาง โครเนอร์ยังคงมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับภาษีอากรและดูแลผลประโยชน์ให้แก่กษัตริย์และสอบสวนการตายที่เกิดขึ้นโดยกะทันหัน ซึ่งการสอบสวนการตายในยุคนี้เป็นการดำเนินการภายใต้วัตถุประสงค์เพื่อทราบว่า ผู้ตายเป็นคนชนเผ่า Saxon หรือ Norman เท่านั้น แต่โดยที่กระบวนการยุติธรรมในยุคนี้ได้ให้ความสำคัญในการเยียวยาเหยื่อจากอาชญากรรม โครเนอร์จึงมีบทบาทเป็นประจักษ์พยานที่จะต้องไปให้ข้อมูลกับศาลในฐานะ Medico Legal อีกด้วย ซึ่งการพัฒนาในยุคต่อมา โครเนอร์ได้มีบทบาทเกี่ยวกับการตายมากยิ่งขึ้น โดยมีหน้าที่ในการสอบสวนการตายโดยความรุนแรงเพิ่มขึ้นอีกกรณีหนึ่ง และต่อมาในปี ค.ศ. 1275 จึงได้มีการบัญญัติกฎหมายเพื่อรับรองอำนาจหน้าที่ของโครเนอร์ขึ้นเป็นการเฉพาะ และมีการพัฒนามาอย่างต่อเนื่องกระทั่งในปี ค.ศ. 1751 จึงได้มีการตรากฎหมายเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของโครเนอร์ขึ้นใหม่ ซึ่งถือเป็นรากฐานของกฎหมายในยุคปัจจุบัน

ด้วยความซับซ้อนของสังคมในยุคต่อมาที่มีการเกิดและการตายจำนวนมาก จึงมีการตราพระราชบัญญัติทะเบียนการเกิดและการตาย ในปี ค.ศ. 1836 กำหนดกระบวนการในการสอบสวนเพื่อหาสาเหตุเกี่ยวกับการตาย จึงทำให้โครเนอร์มีบทบาทสำคัญขึ้นอีกครั้งหนึ่ง และต่อมาในปี ค.ศ. 1860 ได้มีการตรา County Coroner Act ซึ่งกำหนดกระบวนการและแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ของโครเนอร์ให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น ในปี ค.ศ. 1926 The Coroner (Amendment) Act ได้ลดบทบาทของโครเนอร์ลงโดยให้ทำหน้าที่สอบสวนการตายเฉพาะที่มีใช้การฆาตกรรมเท่านั้น แต่ให้ยังคงมีหน้าที่ในการสอบสวนการตายโดยผลจากความรุนแรงและการตายโดยกะทันหันไว้เช่นเดิม และโดยกฎหมายฉบับเดียวกันนี้ได้กำหนดให้ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นโครเนอร์จะต้องเป็นผู้คุณสมบัติเป็นนักกฎหมายหรือแพทย์อีกด้วย²⁸

ปัจจุบันนี้การปฏิบัติหน้าที่และการดำเนินงานของโครเนอร์เป็นการปฏิบัติหน้าที่ภายใต้ Coroner Act 1988 และ Coroner Rules 1984 ซึ่งเป็นตำแหน่งที่ได้รับการแต่งตั้งจากรัฐบาลกลาง ให้ทำหน้าที่สอบสวนการตาย ชันสูตรพลิกศพและไต่สวนการตาย เพื่อทราบถึงเหตุเกี่ยวกับการตายและออกไปรับรองการตาย ดังนี้ การชันสูตรพลิกศพจึงเป็นเพียงส่วนหนึ่งในอำนาจหน้าที่ของโครเนอร์เท่านั้น หากการตายกรณีใดที่ปรากฏแน่ชัดถึงเหตุเกี่ยวกับการตายหรือ

²⁸ Dorries, C., *CORONERS' COURTS A GUIDE TO LAW AND PRACTICE*. Second edition (New York : Oxford University Press Inc, 2004). p.2-7.

เป็นการตายโดยธรรมชาติ โครเนอร์จะมีอำนาจในการออกใบรับรองการตายได้ทันทีโดยไม่ต้องทำการชันสูตรพลิกศพหรือไต่สวนการตายอีก²⁹

4.1.2.2 องค์กรที่รับผิดชอบการสอบสวนการตาย

โดยบทบัญญัติแห่ง Coroner Act 1988 และ Coroner Rules 1984 ได้กำหนดให้โครเนอร์เป็นผู้มีอำนาจและหน้าที่ในการสอบสวนการตายและการออกใบรับรองการตายด้วย โดยผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งได้นั้น จะต้องเป็นผู้มีคุณสมบัติและประกอบวิชาชีพนายกความ นักกฎหมายหรือแพทย์ มาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี และต้องไม่มีตำแหน่งทางการเมืองท้องถิ่นที่ศาลโครเนอร์นั้นตั้งอยู่ และกล่าวโดยเฉพาะแพทย์นั้นจะต้องเป็นผู้ที่ไม่มีประโยชน์ทับซ้อนกับงานด้านการรักษาพยาบาลที่อาจเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่โครเนอร์อีกด้วย ซึ่งจากสถิติที่ผ่านมา มีแพทย์จำนวนไม่มากนักที่ได้รับการแต่งตั้ง โดยส่วนใหญ่แล้วเป็นนักกฎหมายมากกว่า

ภายใต้ Courts and Legal Service Act 1990 section 76 กำหนดให้โครเนอร์จะต้องปฏิบัติหน้าที่เต็มเวลา แต่อย่างไรก็ตาม การกำหนดให้จะต้องปฏิบัติหน้าที่เต็มเวลานั้นก็ได้เป็นข้อบังคับเด็ดขาด หากแต่อาจมีการแต่งตั้งโครเนอร์ให้ปฏิบัติหน้าที่บางเวลา (part time) ก็ได้

โดยที่โครเนอร์เป็นตำแหน่งที่กำหนดให้มีขึ้นตามกฎหมายในทุกท้องถิ่น ดังนั้นองค์กรท้องถิ่นจึงมีหน้าที่ในการสนับสนุนงบประมาณและสถานที่ในการปฏิบัติหน้าที่แก่โครเนอร์ด้วย อย่างไรก็ตาม แม้องค์กรท้องถิ่นจะเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณ แต่องค์กรท้องถิ่นก็มิใช่ผู้มีอำนาจแต่งตั้งโครเนอร์ ด้วยอำนาจการแต่งตั้งนั้นเป็นของรัฐบาลกลาง และด้วยแนวความคิดที่ว่าโครเนอร์ เป็นผู้รับผิดชอบภารกิจของสถาบันกษัตริย์ รัฐบาลกลางจึงไม่มีอำนาจในการโยกย้ายถอดถอนโครเนอร์ได้ หากแต่เป็นอำนาจของ Lord Chancellor หรือศาลเท่านั้น หากโครเนอร์ไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ หรือปฏิบัติหน้าที่ไม่มีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้โครเนอร์มีความเป็นอิสระจากอำนาจครอบงำทั้งจากผู้สนับสนุนทางการเงินและผู้มีอำนาจในการแต่งตั้ง และสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ด้วยความเป็นกลาง

โดย Section 6 กำหนดให้โครเนอร์ทำการแต่งตั้งผู้ช่วยขึ้นคนหนึ่งโดยความเห็นชอบของประธานคณะกรรมการผู้กำกับดูแลซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของรัฐบาลกลาง เพื่อปฏิบัติหน้าที่แทนตนในเวลาที่เจ็บป่วยหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ตามปกติ ทั้งนี้ ผู้ที่จะได้รับการแต่งตั้งนั้นจะต้องเป็นผู้มีคุณสมบัติเช่นเดียวกับผู้ที่อาจได้รับการแต่งตั้งเป็นโครเนอร์ ซึ่งนอกจากการปฏิบัติ

²⁹ Ibid, p.9-11.

หน้าที่แทนในกรณีทั่วไปซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของโคโรเนอร์แล้ว ผู้ช่วยอาจทำหน้าที่ในการสอบสวนการตายภายใต้กรอบของกฎหมายที่กำหนดได้เช่นเดียวกับโคโรเนอร์อีกด้วย³⁰ และเพื่อประโยชน์แก่การปฏิบัติหน้าที่ของโคโรเนอร์ โคโรเนอร์อาจจัดจ้างเจ้าหน้าที่ในสาขาวิชาชีพอื่นๆ มาเพื่อสนับสนุนภารกิจของตนก็ได้ ซึ่งในบางเขตท้องที่อาจมีเจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่ในการตรวจพิสูจน์และผู้ทำการเคลื่อนย้ายศพเป็นการเฉพาะ

การแต่งตั้งโคโรเนอร์ขึ้นในแต่ละพื้นที่นั้น เป็นการแต่งตั้งขึ้นพร้อมกับการกำหนดเขตพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่โคโรเนอร์รับผิดชอบ ดังนั้น อำนาจการสอบสวนการตายของโคโรเนอร์จึงมีขึ้นเมื่อมีการตายภายในเขตพื้นที่ของตน³¹ อย่างไรก็ตาม โคโรเนอร์อาจทำการสอบสวนการตายภายนอกเขตพื้นที่ของตนได้หากปรากฏกรณีว่า โคโรเนอร์ผู้มีอำนาจเจ็บป่วย หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ตามปกติ หรือโคโรเนอร์ในเขตพื้นที่อื่นนั้นว่างลง และเป็นคดีที่มีความสำคัญหรือเป็นคดีที่กฎหมายกำหนดให้ต้องทำการไต่สวนการตายเพื่อออกใบรับรองการตายต่อไป³²

การจ่ายค่าตอบแทนการปฏิบัติหน้าที่ให้แก่โคโรเนอร์นั้น เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการกำกับดูแลที่จะจ่ายให้ในลักษณะเหมาจ่ายเป็นรายปี ซึ่งได้รวมค่าตอบแทนทุกประเภทที่โคโรเนอร์ควรได้รับไว้ด้วยแล้ว แต่จะได้รับในอัตราเท่าไรนั้นเป็นการตกลงกันระหว่างโคโรเนอร์และคณะกรรมการที่กำกับดูแลนั่นเอง

4.1.2.3 เหตุการตายที่ต้องทำการชันสูตรพลิกศพ

โดยบทบัญญัติใน Section 8 ของ Coroner Act 1988 ได้กำหนดเหตุการตายที่โคโรเนอร์จะต้องทำการสอบสวนการตายไว้เพียงกรณี 3 กรณี คือ การตายโดยผลจากความรุนแรงหรือโดยผิดธรรมชาติ การตายโดยกะทันหันซึ่งไม่ทราบสาเหตุ และการตายในเรือนจำหรือสถานที่ใดที่กฎหมายได้กำหนดให้มีการไต่สวนการตายเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตาม ด้วยเหตุที่โคโรเนอร์มีหน้าที่ในการออกใบรับรองการตายเช่นเดียวกับแพทย์ ซึ่งเป็นการดำเนินการที่เกี่ยวกับการทะเบียนราษฎร จึงทำให้การตายที่แพทย์ไม่อาจออกใบรับรองการตายให้ได้ อยู่ในภารกิจหน้าที่ของโคโรเนอร์ในการที่จะต้องสอบสวนการตายด้วย ซึ่งได้แก่กรณีการตายดังต่อไปนี้³³

- (1) การตายโดยไม่ทราบสาเหตุ
- (2) การตายที่ไม่อาจระบุได้อย่างแน่ชัดว่าเป็นการตายโดยธรรมชาติ

³⁰ Coroner Act 1988, Section 7(4).

³¹ Ibid, Section 5(1) (2)

³² Ibid, Section 5(3)

³³ Dorries, C., CORONERS' COURTS A GUIDE TO LAW AND PRACTICE, p.62.

- (3) การตายที่ผู้ตายไม่ได้รับการรักษาโดยแพทย์ ในการเจ็บป่วยครั้งล่าสุด หรือภายในระยะเวลา 14 วันก่อนการเสียชีวิต
- (4) มีเหตุที่น่าสงสัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมเกี่ยวกับการตาย หรือมีประวัติเกี่ยวกับความรุนแรง
- (5) การตายที่เกี่ยวข้องกับอุบัติเหตุ
- (6) การตายที่มีข้อสงสัยว่าเป็นการฆาตกรรม
- (7) การตายนั้นเกิดขึ้นภายหลังการควบคุมตัวของเจ้าพนักงานตำรวจหรือการคุมขังในเรือนจำ
- (8) ศพนั้นอยู่ภายใต้กฎหมาย The Mental Health Act
- (9) การตายที่เกี่ยวข้องกับการทำแท้ง
- (10) การตายที่เกิดขึ้นโดยการกระทำของผู้ตายก่อนตาย (อาทิ มีประวัติเกี่ยวกับการใช้สารเสพติด การทำร้ายตัวเอง หรือการใช้จ่ายเกินขนาด)
- (11) การตายที่เกี่ยวข้องกับโรงงานอุตสาหกรรมหรือการประกอบอาชีพ
- (12) การตายในระหว่างการผ่าตัด หรือโดยผลของการใช้ยาสลบ และในกรณีการตายภายใน 24 ชั่วโมงหลังจากนั้น
- (13) การตายที่เกี่ยวข้องจากกระบวนการทางการแพทย์หรือการรักษาพยาบาล การตายที่เกี่ยวข้องกับการดูแลทางการแพทย์
- (14) การตายโดยผิดปกติ
- (15) การตายที่เกิดขึ้นภายใน 24 ชั่วโมงภายหลังเข้ารับการรักษาพยาบาลในโรงพยาบาล

4.1.2.4 ขั้นตอนและกระบวนการในการสอบสวนการตาย

การสอบสวนการตายโดยโคโรเนอร์นั้นเป็นกระบวนการเพื่อทราบถึงเหตุเกี่ยวกับการตายและออกใบรับรองการตายต่อไป ซึ่งหากพิจารณาจากอำนาจหน้าที่และกระบวนการในการสอบสวนการตายแล้ว อาจกล่าวได้ว่า การสอบสวนการตายของโคโรเนอร์นั้นมิได้เป็นไปเพื่อประโยชน์ในเชิงของการพิสูจน์ทราบเพื่อนำไปสู่ความรู้ว่าการตายนั้นเกิดขึ้นจากการกระทำ ความผิดหรือไม่โดยตรง หากแต่เป็นกระบวนการเพื่อชี้ชัดเกี่ยวกับเหตุการณ์ตายและการออกใบรับรองการตาย ซึ่งเป็นประโยชน์ในด้านการจัดการทางทะเบียนเกี่ยวกับคนเกิดและคนตายยิ่งกว่าประโยชน์ในด้านการสอบสวนและดำเนินคดีอาญา ในกรณีนี้ จึงอาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า อำนาจของโคโรเนอร์นั้นนอกจากด้วยเหตุที่มีคนตายภายในเขตพื้นที่ของตนแล้ว จะต้องปรากฏต่อไปว่าการตายนั้นเป็นกรณีที่แพทย์ไม่ออกใบรับรองการตายให้อีกด้วย

การออกใบรับรองการตายเพื่อการจดทะเบียนคนเกิดและคนตายตาม Birth and Death Regulations 1987 ในประเทศอังกฤษนั้น อาจมีได้ใน 2 กรณี คือ

- การออกใบรับรองการตายโดยแพทย์ในโรงพยาบาลหรือแพทย์ผู้ทำการรักษา

- การออกใบรับรองการตายโดยโคโรเนอร์

ดังนั้น ในกรณีที่แพทย์ไม่ออกใบรับรองการตายให้ ไม่ว่าจะด้วยเหตุที่ไม่ทราบแน่ชัดเกี่ยวกับเหตุการณ์ตายหรือด้วยเหตุอื่น แพทย์จึงแจ้งไปยังโคโรเนอร์เพื่อสอบสวนการตายและออกใบรับรองการตายต่อไป³⁴

เมื่อโคโรเนอร์ได้รับแจ้งการตาย ไม่ว่าจะเป็นการแจ้งจากแพทย์หรือบุคคลผู้พบศพก็ตาม โคโรเนอร์หรือผู้ได้รับมอบหมายมีหน้าที่ในการที่จะต้องตรวจดูศพ ณ สถานที่ที่พบศพในทุกกรณี เพื่อทราบถึงเหตุเกี่ยวกับการตายและออกใบรับรองการตายต่อไป ดังนั้น การปฏิบัติหน้าที่ของโคโรเนอร์จึงอาจดำเนินการเป็นลำดับขั้น ดังนี้³⁵

(1) ตรวจศพ

เมื่อได้ดำเนินการตรวจพิสูจน์สภาพ ร่องรอย และเก็บรวบรวมพยานหลักฐานเกี่ยวกับศพแล้ว โคโรเนอร์มีหน้าที่และอำนาจอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้

- ออกใบรับรองการตาย เมื่อพิจารณาเห็นว่าเป็นการตายโดยธรรมชาติหรือไม่มีเหตุอันควรสงสัยเกี่ยวกับการตายหรือสภาพแวดล้อมแห่งการตาย ทั้งนี้ ในกรณีที่ไม่มีเหตุสงสัยเกี่ยวกับการตาย หรือสภาพแวดล้อมเกี่ยวกับการตาย มีประวัติการเจ็บป่วยหรือการรักษา หรือมีการเข้ารับการรักษาที่แพทย์ในช่วงสัปดาห์ที่ผ่านมาเจ้าหน้าที่อาจส่งศพไปยังแพทย์ผู้ทำการรักษาเพื่อให้ออกใบรับรองการตายต่อไปได้ทันที

- ในกรณีที่มีเหตุสงสัยเกี่ยวกับการตาย จะต้องแจ้งให้เจ้าพนักงานตำรวจเข้าร่วมการตรวจพิสูจน์ศพด้วยและเพื่อประโยชน์ในการที่จะทราบถึงเหตุเกี่ยวกับการตายโคโรเนอร์อาจแจ้งให้นิติพยาธิแพทย์เข้าร่วมในการตรวจพิสูจน์ศพ ณ สถานที่ที่ศพนั้นอยู่ด้วยก็ได้ ซึ่งการจะให้นิติพยาธิแพทย์คนใดเข้าร่วมดำเนินการด้วยนี้ เป็นอำนาจของโคโรเนอร์ในการที่จะเลือกจากแพทย์ที่มีคุณสมบัติและประสบการณ์ที่เหมาะสม

ทั้งนี้ โคโรเนอร์ไม่จำเป็นต้องเดินทางไปยังสถานที่ที่ศพนั้นอยู่ด้วยตนเองในทุกกรณี โดยอาจให้เจ้าหน้าที่ผู้ได้รับมอบหมายไปดำเนินการแทนตนก็ได้

³⁴ Ibid, p.68.

³⁵ Ibid, p.74.

(2) ชั้นสูตรพลิกศพ³⁶

ในกรณีที่มีความจำเป็นที่จะต้องตรวจพิสูจน์เพื่อทราบเหตุเกี่ยวกับการตายโดยละเอียด โคริเนอร์อาจเคลื่อนย้ายศพมายังสำนักงานหรือที่ทำการ และมีคำสั่งให้ทำการชั้นสูตรพลิกศพต่อไปได้ ซึ่งการชั้นสูตรพลิกศพนี้หมายถึงการตรวจพิสูจน์ศพภายนอก การตรวจทางห้องปฏิบัติการและการผ่าศพ ทั้งนี้ ในการมีคำสั่งให้ทำการชั้นสูตรพลิกศพนั้นเป็นอำนาจของโคริเนอร์เป็นการเฉพาะ ดังนั้น แม้เจ้าพนักงานตำรวจเห็นว่าการตายนั้นอาจเกี่ยวข้องกับกระทำความผิดในฐานฆาตกรรม ฆ่าคนตายโดยไม่เจตนา หรือการฆ่าทารก การชั้นสูตรพลิกศพนี้จะต้องกระทำโดยผ่านการหารือกับโคริเนอร์เท่านั้น

การชั้นสูตรพลิกศพนั้นเป็นกระบวนการที่จะต้องดำเนินการโดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญที่โคริเนอร์จะเลือกขึ้นจากบุคคลที่เห็นสมควร³⁷ ซึ่งอย่างน้อยจะต้องมีคุณสมบัติเป็นพยาธิแพทย์ (Pathology) ด้วย อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่การตายนั้นเกิดขึ้นในโรงพยาบาล แพทย์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการรักษาหรือแพทย์อื่นของโรงพยาบาลที่เกี่ยวข้องกับการตายนั้นไม่อาจทำการชั้นสูตรพลิกศพร่วมกับโคริเนอร์ได้³⁸ ทั้งนี้ ก่อนเริ่มทำการชั้นสูตรพลิกศพ โคริเนอร์มีหน้าที่ต้องแจ้งวัน เวลา และสถานที่ที่จะทำการชั้นสูตรพลิกศพไปยังบุคคลเหล่านี้เพื่อทราบ³⁹

- ญาติของผู้ตาย
- แพทย์ผู้ทำการรักษาผู้ตายเป็นประจำ
- ผู้แทนของสถานพยาบาลในกรณีที่ผู้ตายเสียชีวิตในสถานพยาบาล
- ผู้แทนจากหน่วยงานของรัฐ ตามที่กฎหมายกำหนดให้เข้าร่วมการ

ชั้นสูตรพลิกศพ

- เจ้าพนักงานตำรวจที่ประสงค์จะเข้าร่วมการชั้นสูตรพลิกศพ

เมื่อการตรวจพิสูจน์ศพ การตรวจทางห้องปฏิบัติ หรือการผ่าศพเสร็จสิ้น เป็นหน้าที่ของแพทย์หรือผู้ทำการตรวจในการที่จะต้องจัดทำรายงานและแจ้งไปยังโคริเนอร์โดยตรง และเมื่อโคริเนอร์พิจารณาแล้ว อาจดำเนินการอย่างใดๆ ต่อไป ดังนี้

- ออกใบรับรองการตาย และแจ้งไปยังนายทะเบียนเพื่อจดทะเบียนการตาย

เมื่อปรากฏแน่ชัดหรือไม่มีเหตุอันควรสงสัยเกี่ยวกับเหตุการณ์การตายแล้ว

³⁶ Coroner Act 1988, Section 19-20.

³⁷ Ibid, Section 21.

³⁸ The Coroners Rules 1984, Rule 6.

³⁹ Ibid, Rule 7.

- มีคำสั่งให้ไต่สวนการตาย ในกรณีที่ไม้อาจชี้ชัดถึงเหตุการณ์ตายได้ หรือเป็นกรณีการตายที่กฎหมายได้กำหนดให้มีการไต่สวนการตายด้วย

สำหรับศพซึ่งได้ดำเนินการตรวจพิสูจน์เสร็จแล้ว กฎหมายในระบบ Common law มีหลักการว่าศพนั้นมีโชทรัพย์ ซึ่งไม้อาจมีเจ้าของหรือผู้ครอบครองได้ และไม่ยอมรับในฐานะที่เป็นทรัพย์เช่นทรัพย์อื่นๆ ได้ แต่อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่โคโรเนอร์พิจารณาเห็นว่ามีควมจำเป็นเพื่อการชันสูตรพลิกศพซ้ำ และเพื่อประโยชน์ในการดำเนินคดีอาญา โคโรเนอร์มีอำนาจที่จะครอบครองศพนั้นต่อไปก็ได้⁴⁰ อย่างไรก็ตาม เมื่อได้คืนศพให้แก่ญาติผู้ตายแล้ว การจะเผาศพซึ่งเป็นการทำลายพยานหลักฐานนั้นจะกระทำได้ก็แต่โดยคำสั่งของโคโรเนอร์เท่านั้น⁴¹

(3) การไต่สวนการตาย

การไต่สวนการตาย เป็นกระบวนการในศาล หรือ Coroner Court ที่จัดให้มีขึ้นอย่างเป็นทางการเพื่อให้ทราบว่า ผู้ตายเป็นใคร (Who the deceased was) ตายอย่างไร (How the deceased came by his death) ตายเมื่อไร (When the deceased came by his death) และตายที่ไหน (Where the deceased came by his death) โดยอาจดำเนินการใน 2 ลักษณะ คือ การไต่สวนการตายของโคโรเนอร์ (Inquest without jury) และการไต่สวนการตายร่วมกับคณะลูกขุน (Inquest with jury)

Coroner Act 1988 Section 8^{*} กำหนดให้มีการไต่สวนการตายในกรณีดังนี้

- ก. กรณีสงสัยว่าการตายเกิดขึ้นจากการใช้ความรุนแรงหรือตายโดยผิดธรรมชาติ
- ข. กรณีสงสัยว่าการตายเกิดขึ้นโดยกะทันหันซึ่งยังไม่ทราบถึงสาเหตุการตาย
- ค. กรณีการตายเกิดขึ้นในเรือนจำหรือสถานที่อื่นใดในลักษณะเดียวกัน

และในกรณีที่เป็นการตายดังต่อไปนี้ จะต้องจัดให้มีการไต่สวนการตายโดยมีคณะลูกขุนร่วมทำการไต่สวนด้วย

⁴⁰ Coroner Act 1988, Section 4.37 and Section 5.12.

⁴¹ The Coroners Rules 1984. Rule 14.

* Section 8 (1) of the Coroner Act 1988 said “Where a coroner is informed that the body of a person (“the deceased”) is lying within his district and there is reasonable cause to suspect that the deceased—

(a) has died a violent or an unnatural death;

(b) has died a sudden death of which the cause is unknown; or

(c) has died in prison or in such a place or in such circumstances as to require an inquest under any other Act,

- การตายในเรือนจำหรือสถานที่อื่นในลักษณะเดียวกัน
- การตายในระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงานตำรวจ หรือโดยการใช้ปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจ
- การตายอันเป็นผลสืบเนื่องจากอุบัติเหตุ ฆาตกรรม ซึ่งต้องแจ้งให้หน่วยงานของรัฐทราบ
- การตายที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง
- การตายที่อยู่ในระหว่างการควบคุมเพื่อการรักษาทางจิต ตาม Mental Health Act 1983 ซึ่งเป็นคำสั่งของศาลอาญา

โดยหลักการของการไต่สวนแล้ว แม้จะมีกระบวนการในการเสนอพยานหลักฐานหรือการสอบปากคำพยานบุคคล แต่มีได้ถือว่าเป็นกระบวนการเช่นการพิจารณาคดีในศาลที่มีคู่ความสองฝ่ายที่จะต่อสู้คดีกัน โดยมีกระบวนการดังนี้

- โคอโรเนอร์จะต้องแจ้งให้ครอบครัวหรือญาติผู้ตายผู้ตายทราบถึงวันเวลา และสถานที่ที่จัดให้มีการไต่สวนการตายขึ้น พร้อมนี้จะต้องแจ้งรายงานการชันสูตรพลิกศพให้บุคคลดังกล่าวทราบล่วงหน้าด้วย⁴²
- การไต่สวนจะต้องกระทำโดยเปิดเผย และเปิดโอกาสให้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการตายหรือผู้ที่สนใจ อาทิ ครอบครัว ผู้ใกล้ชิด ผู้สนับสนุนผู้ตายหรือญาติของผู้ตาย เข้าร่วมรับฟังการไต่สวนได้⁴³
- เป็นหน้าที่ของสำนักงานคอโรเนอร์เองที่จะต้องจัดเตรียมพยานหลักฐานต่าง ๆ เพื่อใช้ประกอบการไต่สวนการตาย ซึ่งอาจได้แก่ พยานเอกสาร พยานวัตถุ หรือพยานบุคคล และรายงานการชันสูตรพลิกศพ
- การซักถามหรือซักค้านเพื่อพิสูจน์พยานหลักฐานนั้นอาจไม่ได้ หากเป็นการเกี่ยวข้องกับการตายที่ประสงค์จะค้นหา อย่างไรก็ตาม เฉพาะบุคคลดังต่อไปนี้เท่านั้นที่มีสิทธิร่วมทำการซักถามพยานได้⁴⁴

ก. ผู้ปกครอง บุตร คู่สมรส และบุคคลใดๆ ซึ่งเป็นผู้แทนของผู้ตาย

ข. บุคคลใดซึ่งมีผลประโยชน์เกี่ยวเนื่องจากการประกันชีวิตของผู้ตาย

⁴² The Coroners Rules 1984, Rule 19.

⁴³ Ibid, Rule 16-17.

⁴⁴ Ibid, Rule 20.

ค. บุคคลผู้รับประกันชีวิตของผู้ตาย

ง. บุคคลหรือโดยตัวแทน ที่การกระทำหรือการละเว้นการกระทำที่โคโรเนอร์เห็นว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับการตาย

จ. ผู้ได้รับการแต่งตั้งจากผู้ประกอบการตายการตายเกิดขึ้นในระหว่างการจ้างงานหรือโดยเหตุการณ์เจ็บป่วยจากอุตสาหกรรม

ฉ. พนักงานสอบสวนผู้ได้รับการแต่งตั้งจากหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายหรือหน่วยงานของรัฐ

ช. หัวหน้าพนักงานตำรวจ

ซ. บุคคลอื่นซึ่งโคโรเนอร์เห็นสมควร

- กรณีการไต่สวนการตายโดยมีคณะลูกขุนร่วมไต่สวนด้วยนั้น จะต้องประกอบไปด้วยลูกขุนจำนวน 7 - 11 คน โดยลูกขุนมีหน้าที่ในการรับฟังพยานหลักฐานต่างๆ และอาจซักถามคำถามที่เหมาะสมได้ด้วย

- มาตรฐานในการรับฟังพยานหลักฐานและการค้นหาความจริงเกี่ยวกับการตายนั้น ไม่จำเป็นต้องถึงระดับปราศจากเหตุสงสัยเช่นในกรณีของการพิจารณาคดีอาญา แต่กรณีนั้นจะต้องเป็นที่แน่นอนว่าเกิดเหตุการณ์อย่างใดขึ้น และการตายเกิดขึ้นได้อย่างไร ซึ่งเมื่อการรับฟังพยานหลักฐานเสร็จสิ้นแล้ว โคโรเนอร์จะต้องจัดทำคำวินิจฉัย (Verdict) ขึ้นโดยเร็ว

- คำวินิจฉัยจะต้องประกอบด้วยรายละเอียดเกี่ยวกับ ชื่อผู้ตาย สาเหตุที่ทำให้ตาย เวลาที่ตาย สถานที่ที่ตาย และสาระสำคัญเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ผลการพิจารณาและบทสรุปของโคโรเนอร์หรือคณะลูกขุน และรายละเอียดอย่างใดๆ ที่กฎหมายว่าด้วยการทะเบียนกำหนดให้มี อาทิ วันเกิด สถานที่เกิด ชื่อคู่สมรส ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่การระบุตัวบุคคลของผู้ตาย

- คำวินิจฉัยนั้น จะต้องไม่กล่าวถึงความรับผิดชอบทางอาญาหรือความรับผิดชอบในทางแพ่งต่อบุคคลใดๆ⁴⁵

- เมื่อได้มีคำวินิจฉัยแล้ว โคโรเนอร์จะต้องออกไปรับรองการตายและแจ้งไปยังนายทะเบียนเพื่อจดทะเบียนการตายต่อไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น และจะต้องแจ้งคำสั่งไปยังพนักงานสอบสวนหรือหน่วยงานของรัฐเพื่อดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

- การเผาหรือการฝังศพ เป็นกรณีที่อยู่ภายใต้บังคับของ Registration of Birth and Death Regulation 1987 ที่จะต้องได้รับอนุญาตจากนายทะเบียน แต่ในกรณีการตายที่

⁴⁵ Ibid, Rule 42.

โคโรเนอร์ได้จัดให้มีการไต่สวนการตายขึ้นแล้ว การเผาศพหรือการฝังศพจะกระทำได้อีกต่อเมื่อมีคำสั่งอนุญาตจากโคโรเนอร์แล้วเท่านั้น ทั้งนี้ สืบเนื่องจากการไต่สวนการตายนั้นเป็นกระบวนการในศาลเพื่อชี้ชัดถึงเหตุการณ์ตาย การเผาศพหรือการฝังศพ ซึ่งจะต้องรับฟังและแสดงพยานหลักฐานประกอบการพิจารณา การจะเผาทำลายหรือฝังศพจึงจะกระทำได้อีกต่อเมื่อการไต่สวนการตายนั้นได้เสร็จสิ้นลงแล้วเท่านั้น

4.1.2.5 การตรวจสอบถ่วงดุล

แม้ว่า The Coroner Act 1988 และ The Coroner Rules 1984 ได้กำหนดให้โคโรเนอร์เป็นผู้มีอำนาจและหน้าที่ในการสอบสวนการตาย แต่ก็โคโรเนอร์ก็ไม่อาจดำเนินการได้โดยลำพังหรือปราศจากการมีส่วนร่วมหรือการตรวจสอบจากองค์กรหรือบุคคลภายนอกโดยเด็ดขาด หากแต่ได้กำหนดกระบวนการมีส่วนร่วมและการร่วมตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่และการใช้ดุลพินิจของโคโรเนอร์ในกระบวนการขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

(1) การตรวจสอบถ่วงดุลในขั้นตอนการชันสูตรพลิกศพ

The Coroner Rules 1984 กำหนดให้เป็นหน้าที่ของโคโรเนอร์ในการที่จะต้องแจ้งให้บุคคลต่างๆ ทราบถึงวัน เวลา และสถานที่ที่จะทำการชันสูตรพลิกศพ⁴⁶ ซึ่งได้แก่

- ก. ญาติของผู้ตาย
- ข. ผู้ซึ่งทำการรักษาหรือพยาบาลผู้ตายเป็นประจำ
- ค. ผู้แทนจากโรงพยาบาลในกรณีที่เกี่ยวข้องชีวิตในโรงพยาบาล
- ง. ผู้แทนจากหน่วยงานของรัฐที่มีกฎหมายกำหนดให้เข้าร่วมการตรวจ

ศพ

ซึ่งแม้กฎหมายจะมีได้มีสภาพบังคับให้บุคคลดังกล่าวจะต้องเข้าร่วมการชันสูตรพลิกศพทุกกรณีก็ตาม แต่ก็เป็นการเปิดโอกาสให้เกิดการมีส่วนร่วมและคานอำนาจของโคโรเนอร์ในการที่จะมีคำสั่งหรือการใช้ดุลพินิจอย่างใดๆ

⁴⁶ Ibid, Rule 19.

(2) การตรวจสอบถ่วงดุลในขั้นตอนการไต่สวนการตาย

เนื่องจากการไต่สวนการตายนั้นเป็นกระบวนการในศาลที่จะทำการค้นหาความจริงเกี่ยวกับการตายซึ่งจะต้องดำเนินการอย่างเป็นทางการ จึงทำให้มีกลไกการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของโคโรเนอร์ทั้งในทางตรงและทางอ้อม ดังนี้

- การไต่สวนจะต้องกระทำโดยเปิดเผย และเปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องกับ การตาย รวมทั้งบุคคลที่สนใจเข้าไปเข้าร่วมรับฟังการสอบสวนได้ ซึ่งจากบทบัญญัติของกฎหมายแล้ว ไม่พบข้อยกเว้นในการที่จะไต่สวนโดยลับหลังได้

- ก่อนการไต่สวนต้องแจ้งให้ครอบครัว ญาติผู้ตาย หรือผู้มีผลประโยชน์ เกี่ยวข้องทราบล่วงหน้า เพื่อโอกาสในการเตรียมตัวเข้าร่วมในกระบวนการดังกล่าว

- จะต้องแจ้งรายงานการชันสูตรพลิกศพให้ครอบครัว หรือญาติผู้ตาย ทราบเป็นการล่วงหน้า เพื่อโอกาสในการรับรู้ซึ่งผลการชันสูตรพลิกศพ และการเตรียมตัวเพื่อการ ชักถามหรือซักค้านพยานผู้เชี่ยวชาญหรือพยานหลักฐานอื่น เพื่อให้เกิดความกระจ่างเกี่ยวกับ ความเห็นและผลที่ได้จากการชันสูตรพลิกศพ

- ครอบครัว ญาติผู้ตาย หรือผู้มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องมีสิทธิในการ ชักถามหรือซักค้านพยานหลักฐานที่น่าสงสัย เพื่อสนับสนุนหรือหักล้างความเห็นและข้อเท็จจริง อย่างไม่ได้ตามที่ตนเห็นสมควร

- ในกรณีการตายที่เกี่ยวข้องด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน หรือการ ตายในกรณีสำคัญที่อาจกระทบต่อความเชื่อมั่นเกี่ยวกับความปลอดภัยของสังคม โคโรเนอร์ไม่ อาจทำการไต่สวนได้โดยลำพัง แต่จะต้องดำเนินการโดยมีคณะลูกขุนเข้าร่วมรับฟังพยาน พยานหลักฐาน และมีความเห็นในการทำคำสั่งไต่สวนการตายด้วย

(3) การตรวจสอบถ่วงดุลภายหลังการมีความเห็นเกี่ยวกับการตายหรือการมีคำ วินิจฉัย (Judicial Review)

การร้องขอให้ศาลทบทวนคำวินิจฉัย (Judicial Review) นี้เป็นกระบวนการ ภายหลังจากที่โคโรเนอร์หรือคณะลูกขุนได้มีความเห็นเกี่ยวกับการตายแล้ว และผู้มีผลประโยชน์ เกี่ยวกับการตายเห็นว่า การมีความเห็นเกี่ยวกับการตายหรือคำวินิจฉัยดังกล่าวนั้นเป็นการ ดำเนินการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ไม่เป็นธรรม หรือไม่มีการแสดงซึ่งเหตุและผล ซึ่งการร้องขอให้ ทบทวนความเห็นหรือคำวินิจฉัยนี้มีความแตกต่างจากหลักการในเรื่องของการอุทธรณ์คำสั่งใน กรณีทั่วไป เนื่องจาก การอุทธรณ์คำสั่งนั้นหมายถึงการยื่นคำร้องต่อศาลสูงเพื่อให้มีการรับฟัง ข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายอย่างใดๆ อีกครั้งหนึ่ง ซึ่งอาจนำไปสู่การยืนยันหรือการแก้ไข

เปลี่ยนแปลงคำสั่งของศาลล่างซึ่งได้ผ่านกระบวนการพิจารณามาแล้วครั้งหนึ่ง แต่กรณีของการไต่สวนการตายนั้นเป็นกรณีที่แตกต่างกัน เนื่องจากกระบวนการดังกล่าวเป็นเรื่องการร่วมกันค้นหาความจริงเกี่ยวกับการตายที่ไม่มีคู่ความและโคโรเนอร์มีได้อยู่ในฐานะของฝ่ายตรงข้ามกับผู้ตายหรือผู้เกี่ยวข้องแต่อย่างใด การร้องขอให้ทบทวนความเห็นหรือคำวินิจฉัยนี้จึงไม่มีกรณีที่จะต้องรับฟังข้อเท็จจริงอย่างใดๆ ขึ้นใหม่ หากแต่เป็นการขอให้ทบทวนกระบวนการในการมีความเห็นหรือการมีคำวินิจฉัยเท่านั้น ดังนั้น แม้หากปรากฏว่าความเห็นหรือคำวินิจฉัยนั้นสอดคล้องกับความจริง แต่เป็นกระบวนการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ศาลอาจมีคำสั่งให้ยกเลิกเพิกถอนเสียได้⁴⁷

4.1.3 ประเทศเยอรมนี

ด้วยประเทศเยอรมนีนั้น เป็นประเทศที่มีพัฒนาการและความก้าวหน้าในการดำเนินคดีด้วยระบบไต่สวน โดยศาลจะเข้ามามีบทบาทต่อการค้นหาความจริงร่วมกับคู่ความ ซึ่งเป็นลักษณะที่มีความแตกต่างจากการดำเนินคดีของประเทศในระบบ Common Law ที่ยึดถือการดำเนินคดีในระบบกล่าวหาที่ศาลจะต้องวางตัวเป็นกลางต่อข้อพิพาทและการดำเนินคดีของคู่ความทั้งสองฝ่าย การชันสูตรพลิกศพเป็นกระบวนการค้นหาความจริงเกี่ยวกับการตายในชั้นก่อนการฟ้องคดี แต่ด้วยความสำคัญในการที่จะชี้ชัดถึงเหตุและพฤติการณ์ที่ตายและเพื่อที่จะทราบว่าการตายนั้นเป็นผลจากการกระทำ ความผิดหรือไม่ ซึ่งจะนำไปสู่การดำเนินคดีในท้ายที่สุด หลักการเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพจึงได้รับการบัญญัติให้เป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (Strafprozeßordnung : StPO)

4.1.3.1 ระบบการชันสูตรพลิกศพ

การชันสูตรพลิกศพของประเทศเยอรมนีนั้น ได้เริ่มต้นพัฒนาขึ้นภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้สิ้นสุดลง โดยในปี ค.ศ. 1945 มหาวิทยาลัย Berlin, Greifswald, Halle-Wittenberg, Jena และ Leipzig ซึ่งแต่ละแห่งมีสถาบันนิติเวชศาสตร์เป็นของตนเองได้เริ่มต้นทำการวิจัยและให้บริการทางนิติเวชศาสตร์ขึ้นอีกครั้งและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ในกรณีนี้ จึงนำไปสู่การบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการในการตรวจศพ หรือ Regulation on Medical Post-Mortem Examination ซึ่งประกาศใช้เป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 9 มีนาคม 1949⁴⁸

ต่อมาในปี ค.ศ. 1966 ได้มีการประกาศกำหนดเกี่ยวกับประกาศนียบัตรของแพทย์ โดยกำหนดให้วิชานิติเวชศาสตร์เป็นหนึ่งในวิชาหลักของหลักสูตร มิใช่เพียงวิชาในสาขา

⁴⁷ Dorries, C., CORONERS' COURTS A GUIDE TO LAW AND PRACTICE, p.298-299.

⁴⁸ Strauch, H., Wirth, I. and Geserick, G., "Forensic Medicine in the German Democratic Republic", *Forensic Science International*, (September 2004): 129.

เฉพาะทางอีกต่อไป และในปี ค.ศ. 1976 คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญทางการแพทย์ (Medical Specialist Commission) ได้กำหนดแนวทางการศึกษาอบรมด้านนิติเวชศาสตร์ให้แก่แพทย์ในประเทศ โดยมุ่งหวังจะพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางนิติเวชศาสตร์ จึงส่งผลให้ในปี ค.ศ. 2002 ประเทศเยอรมนีมีผู้เชี่ยวชาญทางนิติเวชศาสตร์ขึ้นทะเบียนกับสหพันธรัฐกว่า 200 คน⁴⁹

ในปี ค.ศ. 1978 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเกี่ยวกับกระบวนการในการตรวจศพ โดยกำหนดให้เป็นหน้าที่ของแพทย์ที่จะต้องทำการตรวจศพ รับรองสาเหตุการตาย และปฏิบัติหน้าที่ร่วมกับตำรวจ พนักงานอัยการและผู้พิพากษา ซึ่งการชันสูตรพลิกศพตามที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องกระทำนั้นเรียกว่า Administrative Post-Mortem Examination และได้กำหนดถึงกรณีที่แพทย์จะต้องทำการผ่าศพเพื่อตรวจพิสูจน์ด้วย ซึ่งเรียกว่า Administrative Autopsy

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศเยอรมนี (Strafprozeßordnung : StPO) ได้บัญญัติการชันสูตรพลิกศพไว้ในมาตรา 87 ถึงมาตรา 91 โดยบัญญัติให้ศาลเป็นผู้มีอำนาจในการชันสูตรพลิกศพตามที่กฎหมายบัญญัติ ในการนี้ ระบบการชันสูตรพลิกศพของประเทศเยอรมนีจึงจัดเข้าได้กับระบบศาล

4.1.3.2 องค์การที่รับผิดชอบการชันสูตรพลิกศพ

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศเยอรมนี มาตรา 87 ได้บัญญัติไว้โดยชัดแจ้งถึงอำนาจของผู้พิพากษาในการที่จะทำการชันสูตรพลิกศพ นับแต่เมื่อพบการตาย การผ่าศพ ไปจนถึงการมีความเห็นเกี่ยวกับเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ซึ่งแม้ในขั้นตอนการตรวจศพ และการผ่าศพซึ่งจะต้องกระทำโดยแพทย์ก็ตาม แต่เป็นการดำเนินการที่อยู่ภายใต้อำนาจของศาลเท่านั้น อย่างไรก็ตาม แม้กฎหมายจะบัญญัติให้เป็นอำนาจของศาลในการชันสูตรพลิกศพ แต่กฎหมายก็เปิดช่องให้พนักงานอัยการสามารถที่จะจัดให้มีการชันสูตรพลิกศพ ขั้นตอนการตรวจศพได้ หากเป็นกรณีที่หากปล่อยเน้นเข้าไป จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อการสอบสวน

⁴⁹ Fischer, F., Graw, M. and Eisenmenger, W., "Legal Medicine the Federal Republic of Germany and After Reunification", *Forensic Science International*, (September 2004): 137-138.

4.1.3.3 เหตุการตายที่ต้องทำการชันสูตรพลิกศพ

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศเยอรมนี มาตรา 159* ได้กำหนดให้มีการชันสูตรพลิกศพเฉพาะการตายใน 2 ลักษณะเท่านั้น คือ เมื่อมีกรณีการตายโดยผิดธรรมชาติ (Unnatural Death) หรือ กรณีการตายที่ยังไม่อาจจะระบุตัวบุคคลได้ (Unidentified)

ซึ่งเป็นการกำหนดเหตุการตายที่ทำให้รัฐมีอำนาจในการที่จะดำเนินการค้นหาความจริงเกี่ยวกับการตายได้อย่างกว้างขวาง กล่าวโดยเฉพาะการตายโดยผิดธรรมชาตินั้น ย่อมหมายรวมถึงการตายทุกประเภทที่มีได้เกิดจากสภาพแห่งโรค หรือด้วยเหตุแห่งความชราภาพ ในขณะที่การกำหนดให้มีการชันสูตรพลิกศพการตายที่ยังไม่อาจจะระบุตัวได้¹ จะเป็นประโยชน์แก่การชี้ชัดว่าผู้ตายเป็นใคร และมีความเกี่ยวข้องกับบุคคลใดได้

4.1.3.4 ขั้นตอนและกระบวนการในการชันสูตรพลิกศพ

การชันสูตรพลิกศพของประเทศเยอรมนีนั้น ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ใช้คำว่า Post-Mortem Examination ซึ่งจะประกอบไปด้วยกระบวนการที่สำคัญ 2 ประการ คือ การตรวจศพภายนอก (External Examination) และการผ่าศพเพื่อตรวจพิสูจน์ (Autopsy) นอกเหนือจากที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว กฎหมายเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพยังคงมีรายละเอียดที่บัญญัติไว้ใน Regulation on Medical Post-Mortem Examination ด้วย

(1) การตรวจศพ

เมื่อมีการตายโดยผิดธรรมชาติหรือผู้ตายไม่ทราบชื่อ เจ้าพนักงานตำรวจหรือพนักงานฝ่ายปกครองจะต้องรายงานให้พนักงานอัยการหรือผู้พิพากษาศาลแขวงทราบเพื่อศาลจะไปได้ดูศพร่วมกับแพทย์ 1 นาย (richterlicher Leichenschau)

StPO มาตรา 87(1) บัญญัติไว้ว่า การตรวจศพนั้นให้กระทำโดยศาล หรือพนักงานอัยการ แต่ในกรณีของพนักงานอัยการนั้น ก่อนที่จะเริ่มทำการตรวจศพได้ จะต้องร้องขอต่อศาลให้อนุญาตเสียก่อน ซึ่งทั้ง 2 กรณี ศาลหรือพนักงานอัยการอาจให้แพทย์มาเป็นผู้ช่วยเหลือเพื่อให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการตายนั้นกระจ่างชัดได้ แต่หากเป็นกรณีที่ไม่จำเป็นต้องอาศัยความรู้หรือ

* Section 159 [Unnatural Death ; Discovery of a Corpse] said

“(1) If there are indications that a person has died an unnatural death, or if the corpse of an unknown person is found, the police and municipal authorities shall be obliged to inform the public prosecution office or the Court immediately.

(2) The written permission of the public prosecution office is required for the burial.”

ความเห็นของแพทย์ ก็สามารถทราบเหตุการณ์ตายได้ ศาลจะพิจารณาดำเนินการไปโดยไม่ต้องเรียกแพทย์เข้าร่วมการตรวจศพด้วยก็ได้⁵⁰ ซึ่งศาลสามารถตรวจศพได้ด้วยตนเองและมีความเห็นเกี่ยวกับเหตุและพฤติการณ์ที่ตายได้ทันที

(2) การผ่าศพ

ในกรณีที่การตรวจศพภายนอกไม่อาจทำให้ศาลมีความเห็นเกี่ยวกับเหตุและพฤติการณ์ที่ตายได้ และจำเป็นต้องมีการผ่าศพเพื่อตรวจพิสูจน์ (Autopsy) ศาลมีอำนาจออกคำสั่งเพื่อทำการผ่าศพได้ นอกจากนี้ในกรณีที่จำต้องขุดศพที่ฝังแล้วขึ้นมาทำการชันสูตรพลิกศพ คำสั่งให้ขุดศพนั้น ศาลจะเป็นผู้ออกคำสั่งเช่นเดียวกัน และจะต้องแจ้งไปยังญาติของผู้ตายทราบโดยทันที

นอกจากการมีคำสั่งให้ทำการผ่าศพโดยศาลแล้ว มาตรา 87(2) ยังได้กำหนดหลักเกณฑ์วิธีการในการผ่าศพไว้ ดังนี้

ก. การผ่าศพจะต้องกระทำโดยแพทย์จำนวน 2 คน

ข. แพทย์ 1 ใน 2 คนนั้นจะต้องเป็น

- แพทย์ของศาล (Court Physician or Gerichtsarzt) ซึ่งโดยปกติแล้ว แพทย์ของศาล จะเป็นอาจารย์จากมหาวิทยาลัยที่มีการบริการด้านนิติเวชศาสตร์ กล่าวคือ มีการตั้งสถาบันนิติเวชศาสตร์ (Institut für Rechtsmedizin) ขึ้นภายในมหาวิทยาลัย อาทิ มหาวิทยาลัย Brelin, Bonn หรือ Humboldt เป็นต้น หรือ

- แพทย์ผู้ซึ่งเป็นหัวหน้าสถาบันนิติเวชศาสตร์หรือพยาธิวิทยาของรัฐ หรือ

- แพทย์ของสถาบันที่ปฏิบัติงานและมีความชำนาญด้านนิติเวชศาสตร์

ค. การผ่าศพจะต้องกระทำต่อหน้าผู้พิพากษา (gerichtliche Sektion) และในระหว่างการผ่าศพ แพทย์ต้องทำรายงานตามแบบที่กฎหมายกำหนดว่าได้ตรวจส่วนใดและพบอะไรบ้าง ซึ่งในทางปฏิบัติเจ้าหน้าที่ศาลจะมาพิมพ์รายงานตามคำบอกของแพทย์ขณะผ่าศพ เมื่อการผ่าศพเสร็จสิ้นแพทย์จะให้ความเห็นเกี่ยวกับเหตุการณ์ตายและความเห็นอื่นเท่าที่จะบอกได้ แล้วจึงลงชื่อในรายงานเพื่อให้ผู้พิพากษานำกลับไปได้ทันที ทั้งนี้ ห้ามมิให้แพทย์ผู้ทำการรักษาผู้ตายในช่วงเวลาสุดท้ายก่อนเสียชีวิต เป็นผู้ทำการผ่าศพ แต่แพทย์นั้นอาจถูกเรียกมาสอบถามเกี่ยวกับประวัติการรักษาได้

⁵⁰ StPO Section 87 (1) said “The post mortem examination shall be carried out with the assistance of a physician by the public prosecution office and, upon application by the public prosecution office, also by the judge. The physician shall not be called in if this is evidently unnecessary for clarification of the facts.”

ใน Regulation on Medical Post-Mortem Examination ได้กำหนดกรณีที่ต้องมีการผ่าศพเพื่อตรวจพิสูจน์ (Autopsy must be performed) เพื่อให้การตรวจพิสูจน์ศพเสร็จสมบูรณ์ โดยกำหนดให้ต้องผ่าศพในกรณีดังต่อไปนี้⁵¹

- กรณีที่การตรวจศพภายนอกด้วยตาไม่อาจทำให้ค้นพบสาเหตุการตายได้

- กรณีหญิงที่ตั้งครรภ์เสียชีวิตระหว่างการทำงานหรือภายใน 6 เดือนหลังจากการคลอดบุตร

- กรณีการตายของทารกแรกเกิด

- กรณีผู้เสียชีวิตมีอายุต่ำกว่า 16 ปี

- กรณีศพที่ไม่อาจระบุเอกลักษณ์บุคคลได้

- กรณีญาติของผู้ตายร้องขอให้ทำการผ่าศพเพื่อพิสูจน์สาเหตุการตาย

กรณีต่างๆเหล่านี้ คือกรณีที่กฎหมายกำหนดให้ต้องทำการผ่าศพ แต่อย่างไรก็ตาม หากเป็นกรณีอื่นๆ ศาลอาจสั่งให้ทำการผ่าศพได้เช่นกัน หากเข้ากรณื่อดังต่อไปนี้

- กรณีบุคคลตายผิดธรรมชาติหรือพฤติการณ์ที่ตายยังไม่ชัดเจน

- กรณีบุคคลตายโดยโรคติดต่อ โรคจากการทำงาน หรือโรคเนื้องอก

- กรณีบุคคลตายภายใน 4 สัปดาห์หลังจากได้รับการให้ภูมิคุ้มกันโรค

- กรณีบุคคลตายโดยผ่านการปลูกถ่ายหรือโอนถ่ายอวัยวะภายใน

- กรณีเพื่อประโยชน์ในด้านวิทยาศาสตร์

- กรณีบุคคลซึ่งตายนั้นได้รับการฝังเครื่องช่วยกระตุ้นหัวใจ

นอกจากนี้ ยังมีข้อยกเว้นไว้บางประการที่แพทย์จะต้องรายงานการตายเป็นกรณีพิเศษไปยังผู้ที่มีอำนาจที่ไม่ใช่ศาลเพื่อให้มีคำสั่งให้ผ่าศพ คือ

- การตายเนื่องจากการทำงานหรือโรคที่เกิดจากการทำงาน จะต้องส่งรายงานให้สำนักงานประกันอุบัติเหตุเนื่องจากการทำงานเป็นผู้สั่งการ

- การตายเกิดจากโรคติดต่อร้ายแรง จะต้องส่งรายงานไปยังสำนักงานสาธารณสุขเพื่อสั่งการ

⁵¹ Regulation on Medical Post-Mortem Examination, Section 8.

- ก่อนที่จะมีการเผาศพซึ่งจะต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าหน้าที่อนามัยประจำเขต ซึ่งเจ้าหน้าที่นั้นสงสัยว่าจะเป็นการตายโดยผิดธรรมชาติ ก็สามารถสั่งให้ผ่าศพเพื่อตรวจพิสูจน์ได้

(3) การฝังศพ

มาตรา 159 ของกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา บัญญัติถึงการฝังศพผู้ตายว่าจะกระทำต่อเมื่อได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากพนักงานอัยการเสียก่อน⁵² ทั้งนี้ เพื่อเป็นมาตรการป้องกันมิให้มีการเร่งรีบฝังศพเพื่อปิดบังข้อเท็จจริงหรือทำให้พยานหลักฐานเสื่อมเสียไป ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการศึกษาสาเหตุและพฤติการณ์ที่ตายอย่างแท้จริง

4.1.3.5 การตรวจสอบถ่วงดุล

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการชันสูตรพลิกศพของประเทศเยอรมนีได้บัญญัติถึงการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่ไว้หลายประการ ได้แก่

(1) การตรวจสอบถ่วงดุลในขั้นตอนการตรวจศพ

พนักงานอัยการมีอำนาจเช่นเดียวกับศาลในการที่จะให้มีการตรวจศพจากการตายตามที่กฎหมายบัญญัติได้

(2) การตรวจสอบถ่วงดุลในขั้นตอนการผ่าศพ

ก. แม้พนักงานอัยการจะมีอำนาจในการจัดให้มีการชันสูตรพลิกศพ แต่ก็ไม่อาจที่จะมีคำสั่งให้ทำการผ่าศพได้ จะกระทำได้ก็แต่โดยคำสั่งของศาลเท่านั้น

ข. การผ่าศพนั้นจะต้องกระทำโดยแพทย์จำนวน 2 นาย ซึ่งจะทำให้เกิดการตรวจสอบถ่วงดุลทั้งในระหว่างผู้สนับสนุนทางการแพทย์กับศาลแล้ว แพทย์สองนายจะทำให้เกิดการตรวจสอบซึ่งกันและกัน และทำให้เกิดความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

ค. ในกรณีญาติผู้ตายเห็นว่าสาเหตุและพฤติการณ์ที่ตายยังเป็นที่เคลือบแคลงสงสัย ก็สามารถร้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้ทำการผ่าศพด้วยได้

⁵² StPO Section 159 (2) said “The written permission of the public prosecution office shall be required for the burial.

4.2 วิเคราะห์เปรียบเทียบโครงสร้างและกระบวนการชั้นสูตรพลิกศพของต่างประเทศต่อกรณีปัญหาของประเทศไทย

จากการศึกษาวิเคราะห์กระบวนการและปัญหาของกระบวนการชั้นสูตรพลิกศพของประเทศไทยในบทที่ 3 ซึ่งได้พบว่า การชั้นสูตรพลิกศพของประเทศไทยนั้นเป็นกระบวนการของรัฐที่มีได้เปิดโอกาสแก่ญาติผู้ตายหรือประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาความจริงเกี่ยวกับการตายได้อย่างแท้จริง เนื่องจากการจัดให้มีการชั้นสูตรพลิกศพ การผ่าศพ และการมีความเห็นเกี่ยวกับเหตุและพฤติการณ์ที่ตายนั้นเป็นอำนาจและดุลพินิจของรัฐฝ่ายเดียว อีกทั้ง เจตนากรรมของกฎหมายในการที่จะยกระดับให้การชั้นสูตรพลิกศพดำเนินการโดยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านซึ่งไม่สอดคล้องกับบุคลากรทางการแพทย์ที่มีอยู่ของประเทศไทย ความไม่ชัดเจนของกฎหมาย และการที่กฎหมายมิได้บัญญัติให้ครอบคลุมต่อการปฏิบัติงานจริง ได้นำไปสู่ปัญหาในการไม่อาจบังคับใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ และจากการศึกษาเกี่ยวกับกฎหมายและกระบวนการชั้นสูตรพลิกศพของต่างประเทศจึงนำไปสู่ความรู้ในเชิงของการวิเคราะห์เปรียบเทียบโครงสร้างและกระบวนการชั้นสูตรพลิกศพต่อกรณีปัญหาของประเทศไทยในเรื่องต่างๆ เพื่อนำไปสู่แนวทางการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาการชั้นสูตรพลิกศพให้มีความเป็นมาตรฐานและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นในประเด็นต่างๆ ดังนี้

4.2.1 การกำหนดเหตุการณ์ตายที่ต้องทำการชั้นสูตรพลิกศพ

จากผลการศึกษาวิเคราะห์ประเด็นปัญหาที่เกี่ยวกับการกำหนดเหตุการณ์ตายที่ต้องทำการชั้นสูตรพลิกศพดังที่กำหนดไว้ตามความในมาตรา 148 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทย ที่พบว่า การให้ดุลพินิจในการพิจารณาว่าอย่างไรใดเป็นการตายโดยผิดธรรมชาติที่ต้องจัดให้มีการชั้นสูตรพลิกศพ อาจทำให้การตายบางกรณีถูกตัดออกจากกระบวนการค้นหาความจริง เนื่องจากการได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นการตายโดยธรรมชาติ และไม่เปิดโอกาสแก่ญาติผู้ใกล้ชิดหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับตายในการที่จะริเริ่มให้มีการชั้นสูตรพลิกศพได้นั้น ผลการศึกษากฎหมายของมลรัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ และประเทศเยอรมนี ได้พบว่าการกำหนดเหตุการณ์ตายที่ต้องทำการชั้นสูตรพลิกศพตามกฎหมายของมลรัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศอังกฤษนั้น เป็นการกำหนดเหตุการณ์ตายที่หลีกเลี่ยงการใช้ดุลพินิจและเปิดโอกาสให้บุคคลหรือเจ้าพนักงานฝ่ายอื่นมีสิทธิที่จะริเริ่มการชั้นสูตรพลิกศพได้ โดยมีหลักการที่แตกต่างจากหลักกฎหมายของไทยในประการสำคัญ ดังนี้

(1) กฎหมายการชั้นสูตรพลิกศพของมลรัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ ได้กำหนดเหตุการณ์ตายที่ต้องจัดให้มีการชั้นสูตรพลิกศพ ซึ่งแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ คือ

- การตายที่เกิดในสภาพแวดล้อมหรือเหตุปัจจัยภายนอกตามที่กำหนด
- การตายที่เจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่รับผิดชอบ หรือผู้เกี่ยวข้องกับการตายร้องขอ
- การตายที่ไม่สามารถวินิจฉัยได้ ซึ่งกำหนดให้เป็นดุลพินิจของเจ้าพนักงาน ที่จะจัดให้มีการชันสูตรพลิกศพ

โดยจากการศึกษาได้พบว่า การตายที่เกิดในสภาพแวดล้อมหรือเหตุปัจจัยภายนอกตามที่กำหนด อาทิ การตายอันเป็นผลจากการทำแท้ง การตายที่เกิดขึ้นระหว่างการรักษาหรือใช้ยาสลบ หรือการตายที่เกิดขึ้นภายใน 24 ชั่วโมงภายหลังเข้ารับการรักษาพยาบาลในโรงพยาบาล ฯลฯ เป็นเหตุการณ์ตายที่มีสัดส่วนมากที่สุดของเหตุการณ์ตายทั้งหมด โดยกฎหมายของมลรัฐมิชิแกนกำหนดไว้ถึง 13 เหตุ จากทั้งหมด 16 เหตุ และกฎหมายของประเทศอังกฤษได้กำหนดไว้ 10 เหตุ จากทั้งหมด 15 เหตุ ซึ่งแม้จะมีข้อดีในการที่ทำให้เกิดความแน่นอนว่าการตายอย่างใดที่จะได้รับการตรวจพิสูจน์จากกระบวนการและกลไกของรัฐ และเจ้าพนักงานผู้ชันสูตรพลิกศพไม่มีดุลพินิจที่จะวินิจฉัยเสียเองว่ากรณีใดที่จะต้องจัดให้มีการชันสูตรพลิกศพต่อไปก็ตาม แต่ข้อบกพร่องจากการกำหนดไว้เช่นนั้น คือ การที่กฎหมายขาดความยืดหยุ่นต่อการบังคับใช้ เนื่องจากสภาพบังคับของกฎหมายที่ต้องจัดให้มีการชันสูตรพลิกศพการตายเหล่านี้ในทุกกรณี ทำให้แม้ว่าการตายในกรณีที่ปรากฏชัดว่าเป็นการตายโดยธรรมชาติหรือไม่เกี่ยวข้องกับกระทำ ความผิดก็อยู่ในเงื่อนไขที่จะต้องทำการชันสูตรพลิกศพด้วย ซึ่งจะทำให้รัฐต้องรับภาระในการชันสูตรพลิกศพจำนวนมาก

(2) กฎหมายของมลรัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้กำหนดให้พนักงานอัยการ อัยการสูงสุด หรือพลเมืองผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จำนวน 6 คน มีสิทธิร้องขอให้มีการชันสูตรพลิกศพ นำการตายซึ่งนอกเหนือจากเหตุการณ์ตายที่กำหนดเข้าสู่กระบวนการชันสูตรพลิกศพเพื่อใช้กลไกของรัฐในการที่จะค้นหาความจริงได้ ซึ่งการกำหนดเช่นว่านี้ เป็นการบัญญัติกฎหมายที่สามารถอุดช่องว่างจากการที่กฎหมายไม่อาจกำหนดสภาพแวดล้อมหรือปัจจัยภายนอกให้ครอบคลุมการตายได้ในทุกลักษณะ และเป็นกลไกในการถ่วงดุลอำนาจเจ้าพนักงานชันสูตรพลิกศพที่จะให้มีการชันสูตรพลิกศพต่อไปได้ แม้ว่าเจ้าพนักงานชันสูตรพลิกศพจะได้วินิจฉัยถึงสาเหตุการตายและไม่จัดให้มีการชันสูตรพลิกศพแล้วก็ตาม

หลักการกำหนดเหตุการณ์ตายที่ต้องทำการชันสูตรพลิกศพดังกล่าวนี้ เป็นกรณีที่แตกต่างกันจากกฎหมายของประเทศเยอรมนี ซึ่งได้กำหนดไว้เฉพาะกรณีการตายโดยผิดธรรมชาติ และการตายที่ยังไม่อาจจะระบุตัวได้เท่านั้น โดยกรณีการตายโดยผิดธรรมชาตินั้น เป็นหลักการเดียวกับที่ มาตรา 148 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยกำหนดไว้ โดยเจ้าพนักงาน

หรือศาลต้องพิจารณาเสียก่อนว่าเป็นการตายโดยผิดธรรมชาติที่ต้องจัดให้มีการชันสูตรพลิกศพหรือไม่

ทั้งนี้ กรณีการชันสูตรพลิกศพการตายที่ยังไม่อาจจะระบุตัวได้นั้น เป็นเหตุที่ไม่มีอยู่ทั้งในกฎหมายของมลรัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ และประเทศไทย ซึ่งเป็นสภาพบังคับที่ต้องจัดให้มีการชันสูตรพลิกศพแก่การตายดังกล่าวในทุกกรณี ไม่ว่าจะเป็นการตายโดยผิดธรรมชาติหรือไม่ก็ตาม วัตถุประสงค์ของการชันสูตรพลิกศพการตายที่ยังไม่อาจจะระบุตัวได้นี้ จึงอาจมีวัตถุประสงค์เพื่อการระบุตัวบุคคล (To Identify Person) มากกว่าการที่จะทราบถึงเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย

โดยจากการวิเคราะห์เปรียบเทียบดังกล่าวนี้ จะพบว่าแนวทางการกำหนดเหตุการณ์การตายที่ต้องทำการชันสูตรพลิกศพเพื่อแก้ไขปัญหาของประเทศไทยนั้น อาจดำเนินการได้ในสองแนวทาง กล่าวคือ กำหนดสภาพแวดล้อมหรือเหตุปัจจัยภายนอกของการตายที่ต้องทำการชันสูตรพลิกศพเพิ่มเติมขึ้นจากที่กฎหมายกำหนดไว้ในปัจจุบัน เช่นกฎหมายของมลรัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศอังกฤษ หรือกำหนดให้เจ้าพนักงานหรือญาติผู้ตายสามารถร้องขอให้ทำการชันสูตรพลิกศพได้ เช่นกฎหมายของมลรัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกา

อย่างไรก็ตาม ความเป็นไปได้ในการที่จะนำแนวทางดังกล่าวมาปรับใช้แก้กรณีปัญหาของประเทศไทยนั้น มีข้อพิจารณาต่อไปว่า

(1) การตายในสภาพแวดล้อมหรือเหตุปัจจัยภายนอกอย่างใดที่ควรกำหนดเพิ่มเติม โดยจากข้อมูลเกี่ยวกับสาเหตุการตายของคนไทยที่จัดเก็บโดยกระทรวงสาธารณสุข⁵³ ไม่อาจสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการสาเหตุการตายที่รัฐควรเข้าไปเกี่ยวข้องหรือจัดให้มีการชันสูตรพลิกศพได้

ตารางที่ 6 อัตราการตายต่อประชากร 100,000 คน จำแนกตามสาเหตุการตาย ทัวราชอาณาจักร

พ.ศ. 2550 – 2552

อันดับ	สาเหตุการตาย	ปี พ.ศ.		
		2550	2551	2552
1	มะเร็งทุกชนิด	84.91	87.64	88.34
2	อุบัติเหตุ และการเป็นพิษ	56.66	55.13	55.63
3	โรคหัวใจ	29.32	29.77	28.96

⁵³ สำนักงานสถิติแห่งชาติ, สถิติสาเหตุการตาย [ออนไลน์], 13 มกราคม 2554. แหล่งที่มา www.service.nso.go.th/nso/nsopublish/BaseStat/basestat.html

อันดับ	สาเหตุการตาย	ปี พ.ศ.		
		2550	2551	2552
4	ความดันเลือดสูง และโรคหลอดเลือดในสมอง	24.29	24.67	24.66
5	ปอดอักเสบและโรคอื่น ๆ ของปอด	22.53	23.00	22.92
6	ไตอักเสบ กลุ่มอาการของไตพิการ และไตพิการ	21.51	22.52	20.79
7	โรคเกี่ยวกับตับ และตับอ่อน	13.92	13.82	13.49
8	การบาดเจ็บจากการฆ่าตัวตาย ถูกฆ่าตาย และอื่น ๆ	11.48	10.97	10.47
9	วัณโรคทุกชนิด	7.72	7.63	7.20
10	โรคภูมิคุ้มกันบกพร่องเนื่องจากไวรัส	8.77	7.41	6.38
รวม		624.87	628.54	620.76

ในการนี้ จะเห็นว่าสถิติสาเหตุการตายที่มีการจัดเก็บนี้ เป็นการแสดงสาเหตุการตายที่ทำให้คนไทยถึงแก่ความตายสูงสุด 10 อันดับ ซึ่งมีลักษณะเป็นการทั่วไป โดยมีสาเหตุการตายที่สอดคล้องกับการตายที่ต้องทำการชันสูตรพลิกศพตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา คือ สาเหตุการตายในอันดับ 2 การตายโดยอุบัติเหตุ และสาเหตุการตายในอันดับ 8 การฆ่าตัวตาย และถูกฆ่าตายเท่านั้น

(2) การกำหนดเหตุการณ์ตายจากสภาพแวดล้อมหรือเหตุปัจจัยภายนอกตามที่กำหนดจะทำให้กฎหมายมีสภาพบังคับที่ไม่ยืดหยุ่น และรัฐต้องรับภาระในการชันสูตรพลิกศพจำนวนมาก ซึ่งเป็นข้อเสียของการกำหนดเหตุการณ์ตายประเภทนี้ ดังที่ได้วิเคราะห์แล้วในตอนต้น

ด้วยเหตุนี้ แนวทางการกำหนดเหตุการณ์ตายที่ต้องทำการชันสูตรพลิกศพจากสภาพแวดล้อมหรือเหตุปัจจัยภายนอกจึงอาจไม่มีความเหมาะสมที่จะรับมาปรับใช้แก้กรณีปัญหาของประเทศไทย ดังนั้น แนวทางที่จะกำหนดให้ญาติ ผู้ใกล้ชิดหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการตายสามารถร้องขอให้มีการชันสูตรพลิกศพได้ดังเช่นกฎหมายของมลรัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกา จึงเป็นแนวทางที่เหมาะสมแก่การนำมาปรับใช้ เพื่อแก้ไขปัญหาคาราคาซังการมีส่วนร่วมของญาติผู้ตาย และเพื่อถ่วงดุลมิให้รัฐผูกขาดอำนาจในการที่จะจัดให้มีการชันสูตรพลิกศพไว้ฝ่ายเดียว

4.2.2 องค์การที่รับผิดชอบการชันสูตรพลิกศพ

จากการศึกษาวิเคราะห์ในประเด็นเรื่ององค์การในการชันสูตรพลิกศพของประเทศไทย ได้พบว่า การที่ประเทศไทยได้กำหนดให้มีองค์กรหลายฝ่ายเข้าร่วมการชันสูตรพลิกศพซึ่งแม้จะเป็นผลดีในเชิงของการตรวจสอบกันในระหว่างผู้มีอำนาจหน้าที่เพื่อให้การชันสูตรพลิกศพเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมายและเกิดความโปร่งใส ทว่าการที่เจ้าพนักงานหลายฝ่ายนั้นต่างอยู่ในสังกัด

ขององค์กรที่แตกต่าง และมีความรับผิดชอบและการบริหารจัดการแยกออกจากกันเป็นส่วนๆ โดยไม่มีความเชื่อมโยงหรือความรับผิดชอบต่อกัน ได้ทำให้การชันสูตรพลิกศพขาดเป้าหมายและทิศทางการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวม

ผลการศึกษากฎหมายของมลรัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ และประเทศเยอรมนี ได้พบว่าพัฒนาการด้านการชันสูตรพลิกศพที่มีมาอย่างยาวนานทำให้การจัดตั้งและการบริหารจัดการองค์กรในการชันสูตรพลิกศพของมลรัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศอังกฤษ ซึ่งได้จัดให้มีองค์กรในการชันสูตรพลิกศพขึ้นเป็นการเฉพาะ เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การชันสูตรพลิกศพของทั้งสองประเทศมีความก้าวหน้าและสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งแม้องค์กรในการชันสูตรพลิกศพของประเทศเยอรมนีจะมีความแตกต่างจากทั้งสองประเทศ ทว่า ความแข็งแกร่งของระบบการดำเนินคดีอาญาได้เป็นจุดแข็งที่ทำให้การชันสูตรพลิกศพของประเทศเยอรมันสามารถตอบสนองต่อการค้นหาความจริงเกี่ยวกับการตายได้อย่างมีประสิทธิภาพเช่นเดียวกัน โดยวิเคราะห์เปรียบเทียบได้ ดังนี้

4.2.2.1 การจัดองค์กรที่รับผิดชอบการชันสูตรพลิกศพ

กฎหมายมลรัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศอังกฤษได้จัดวางระบบการชันสูตรพลิกศพ โดยการจัดตั้งองค์กรเพื่อทำหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพเป็นการเฉพาะ ซึ่งลักษณะเด่นที่ทั้งสองประเทศมีร่วมกัน คือ

(1) ทั้งสองประเทศมีกฎหมายเพื่อจัดตั้งองค์กรหรือสำนักงานเพื่อทำหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพขึ้นเป็นการเฉพาะ โดยกำหนดให้มีความรับผิดชอบต่อที่แน่นอนและไม่มีองค์กรใดที่มีหน้าที่เช่นเดียวกันกับองค์กรที่ได้จัดตั้งขึ้นอีก ในกรณีนี้ จึงทำให้ไม่เกิดปัญหาความซับซ้อนในการบริหารจัดการทั้งในด้านทรัพยากรบุคคล และงบประมาณ

(2) องค์กรที่จัดตั้งขึ้นนี้เป็นองค์กรที่มีหน้าที่เฉพาะในเรื่องการตรวจพิสูจน์เพื่อทราบเหตุและพฤติการณ์ที่ตายและรายละเอียดเกี่ยวกับผู้ตาย โดยไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานบริการสาธารณสุขหรือการรักษาพยาบาลคนเจ็บป่วย

(3) แม้วางค์กรที่จัดตั้งขึ้นนี้จะได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากรัฐบาลหรือองค์กรปกครองท้องถิ่น แต่ผู้สนับสนุนงบประมาณไม่มีอำนาจในการบริหารจัดการ บังคับบัญชา หรือสั่งการอย่างใดๆ เกี่ยวกับการแต่งตั้ง หรือการใช้ดุลพินิจของเจ้าพนักงานชันสูตรพลิกศพได้ ซึ่งหลักการบริหารจัดการเช่นนี้ได้สนับสนุนให้ Medical Examiner และโคโรเนอร์ มีความเป็นอิสระและสามารถดำรงความเป็นกลางในการปฏิบัติหน้าที่ได้

(4) County Medical Examiner Office และสำนักงานโคโรเนอร์ต่างได้แยกต่างหากและไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวนและการดำเนินคดี เช่น พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาล ซึ่งเป็นกลไกที่ทำให้เกิดการตรวจสอบถ่วงดุล และป้องกันปัญหาการผูกขาดอำนาจไว้ที่องค์กรผู้ทำหน้าที่ในการสอบสวนคดีอาญา

แต่สำหรับประเทศเยอรมนีนั้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดให้ศาลยุติธรรมเป็นองค์กรผู้ทำหน้าที่ โดยมีได้มีการจัดตั้งองค์กรอย่างใดขึ้นเป็นการเฉพาะ หรือแยกออกจากภารกิจหน้าที่ของศาลเป็นการเด็ดขาด ระบบการชั้นสูตรพลศึกษาของประเทศเยอรมนีจึงมีลักษณะที่อาจไม่สอดคล้องต่อพัฒนาการและความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ รวมถึงหลักการในการตรวจสอบถ่วงดุล และการคุ้มครองสิทธิของผู้ตายและญาติผู้ตายซึ่งเป็นที่ยอมรับในระดับสากลในประการที่ควรรับมาปรับใช้สำหรับประเทศไทย

ความเป็นเอกภาพทั้งในด้านความรับผิดชอบและการบริหารจัดการของ County Medical Examiner Office และสำนักงานโคโรเนอร์ เป็นกรณีสำคัญที่ทำให้องค์กรดังกล่าวมีความแตกต่างจากองค์กรผู้รับผิดชอบการชั้นสูตรพลศึกษาตามกฎหมายของประเทศไทย ด้วยการชั้นสูตรพลศึกษาของประเทศไทยนั้น เป็นการดำเนินการร่วมกันของเจ้าพนักงานหลายฝ่ายที่แต่ละฝ่ายไม่อาจดำเนินการชั้นสูตรพลศึกษาได้โดยลำพัง และโดยที่เจ้าพนักงานต่างๆ นั้น ต่างอยู่ภายใต้สังกัดของส่วนราชการหลายฝ่ายที่แยกต่างหากจากกัน โดยไม่มีความเกี่ยวข้องกันทั้งในด้านการบริหารจัดการ การบังคับบัญชาและการงบประมาณ ประกอบกับการที่ประเทศไทยมีรูปแบบการจัดสรรงบประมาณประจำปีภายใต้กรอบแนวคิดในด้านยุทธศาสตร์ของหน่วยงาน (Function) ในด้านพื้นที่ (Area) หรือในด้านนโยบายของรัฐบาล (Agenda) การจัดสรรงบประมาณจึงจัดสรรไปยังกระทรวงหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบในหลายส่วน ซึ่งได้แก่ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุขกระทรวงยุติธรรม สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักงานอัยการสูงสุด และสถาบันการศึกษาซึ่งมีภาคีขานิติเวช ซึ่งส่งผลประการสำคัญต่อการพัฒนาและการบริหารจัดการงบประมาณอย่างเป็นองค์รวม

และแม้ความเป็นเอกภาพในด้านความรับผิดชอบในการชั้นสูตรพลศึกษา จะทำให้ County Medical Examiner Office และสำนักงานโคโรเนอร์ ขาดกลไกการตรวจสอบกันเฝ้าระวังระหว่างผู้ปฏิบัติหน้าที่ ในขั้นตอนก่อนการจัดทำรายงานการชั้นสูตรพลศึกษาเสร็จเช่นกรณีของประเทศไทยก็ตาม แต่การที่พนักงานอัยการ หรือญาติผู้ตายมีสิทธิที่จะร้องขอและเข้าร่วมการชั้นสูตรนับแต่พลศึกษา การผ่าศพ และสิทธิในการรับทราบรายงานการชั้นสูตรพลศึกษา รวมถึงการร้องขอต่อศาลซึ่งเป็นองค์กรกลาง และมิได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการชั้นสูตรพลศึกษาเพื่อให้ทำการ

ทบทวนหรือวินิจฉัยชี้ขาดรายงานการชันสูตรพลิกศพ เป็นกลไกที่ทำให้ County Medical Examiner Office และสำนักงานโคโรเนอร์ ถูกตรวจสอบทั้งในเนื้อหาสาระและความชอบด้วยกฎหมายของการชันสูตรพลิกศพจากองค์กรภายนอก

แนวคิดและหลักการจัดให้มีองค์กรผู้รับผิดชอบในการชันสูตรพลิกศพเช่นมลรัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศอังกฤษ จึงเป็นแนวทางที่ประเทศไทยอาจรับมาปรับใช้เพื่อแก้ไขปัญหาการจัดการองค์กรที่รับผิดชอบการชันสูตรพลิกศพของประเทศไทยได้ ซึ่งจะเป็นการยกระดับงานด้านการชันสูตรพลิกศพให้มีความเป็นเอกภาพ มีประสิทธิภาพ ลดความซ้ำซ้อนทั้งในด้านบุคลากรและงบประมาณ และมีองค์กรผู้รับผิดชอบในการกำหนดทิศทางการพัฒนามาตรฐานขึ้นเป็นการเฉพาะ อย่างไรก็ตาม แม้จะเป็นแนวทางที่มีความเป็นไปได้ในการจะให้มีองค์กรการชันสูตรพลิกศพขึ้นเป็นการเฉพาะ แต่การจะผลักดันให้มีองค์กรเช่นนี้ได้จริง มีประเด็นที่ควรพิจารณาเกี่ยวกับผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับการดำเนินการในปัจจุบัน คือ

- ผลกระทบต่อการตรวจพิสูจน์และผ่าศพเพื่อการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษา เนื่องจากองค์กรที่จัดตั้งขึ้น เป็นองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพ และทำให้สถาบันการศึกษาไม่อาจตรวจพิสูจน์และผ่าศพตามกระบวนการของกฎหมายว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพเช่นในปัจจุบันได้ อย่างไรก็ตาม หลักกฎหมายของมลรัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกาได้กำหนดให้ County Medical Examiner มีหน้าที่จัดการเรียนการสอนแก่นักศึกษาแพทย์ด้วย

- ทรัพยากรและการลงทุนที่กระจายอยู่ในองค์กรหรือส่วนราชการต่างๆ ดังที่ได้วิเคราะห์แล้วว่าการบริหารราชการของประเทศไทยนั้น เป็นรูปแบบที่ทำให้ส่วนราชการต่างๆ ไม่มีความเกี่ยวข้องกันทั้งในด้านการบริหารจัดการ การบังคับบัญชาและการงบประมาณ ดังนั้น การจัดตั้งองค์กรเพื่อการชันสูตรพลิกศพขึ้นเป็นการเฉพาะ จึงทำให้ต้องมีการถ่ายโอนภารกิจ ทรัพยากร และงบประมาณจากส่วนราชการที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันมายังองค์กรที่จัดตั้งขึ้นใหม่นี้ด้วย

4.2.2.2 การกำหนดเจ้าพนักงานผู้รับผิดชอบในการชันสูตรพลิกศพ

การชันสูตรพลิกศพของประเทศไทยนั้น เป็นกระบวนการที่กำหนดให้เป็นดำเนินการโดยเจ้าพนักงานหลายฝ่าย ซึ่งประกอบด้วย พนักงานสอบสวน แพทย์ พนักงานอัยการ และพนักงานฝ่ายปกครอง โดยในขั้นตอนการตรวจพิสูจน์ การผ่าศพ และการจัดทำความเห็นเกี่ยวกับการตายนั้น กฎหมายได้กำหนดเรียกตำแหน่งผู้รับผิดชอบว่าเจ้าพนักงานผู้ชันสูตร

พลีกศพและผู้ชันสูตรพลีกศพขึ้นเป็นการเฉพาะ โดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มิได้กำหนดคำนิยามหรือกำหนดว่าให้หมายถึงเจ้าพนักงานฝ่ายใด ในกรณีนี้ เจ้าพนักงานซึ่งได้ร่วมกันทำการชันสูตรพลีกศพทุกฝ่าย จึงต่างเป็นเจ้าพนักงานผู้ชันสูตรพลีกศพผู้ต้องรับผิดชอบต่อการชันสูตรพลีกศพด้วยกันทั้งหมด ซึ่งแม้จะเป็นผลดีต่อการที่จะทำให้เกิดการตรวจสอบถ่วงดุล และป้องกันมิให้เจ้าพนักงานฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งผูกขาดอำนาจไว้แต่ฝ่ายเดียวก็ตาม แต่อาจส่งผลกระทบต่อความเป็นเอกภาพ และความน่าเชื่อถือในกรณีที่เจ้าพนักงานแต่ละฝ่ายมีความเห็นที่ไม่สอดคล้องหรือแย้งกันในสาระสำคัญ

การชันสูตรพลีกศพของทั้ง 3 ประเทศดังที่ได้ศึกษานั้น ต่างได้กำหนดให้มีเจ้าพนักงานเพื่อให้มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการชันสูตรพลีกศพเป็นการเฉพาะ โดยกฎหมายของมลรัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้กำหนดให้มีการแต่งตั้งบุคคลเพื่อให้ดำรงตำแหน่ง Medical Examiner เพื่อให้มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการชันสูตรพลีกศพในทุก County และจากการที่มลรัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้มีพัฒนาการในการชันสูตรพลีกศพมาอย่างยาวนานและมีความมุ่งหมายที่จะพัฒนาให้การชันสูตรพลีกศพมีมาตรฐานและพัฒนาไปสู่ระบบแพทย์ หรือ Medical Examiner ในทุกเขตพื้นที่ในอนาคต จึงได้กำหนดให้ผู้ที่จะได้รับการแต่งตั้งให้เป็น Medical Examiner จะต้องมีคุณสมบัติเป็นนิติเวชแพทย์เท่านั้น

ในขณะที่กฎหมายการชันสูตรพลีกศพของประเทศอังกฤษ ได้กำหนดให้มีการแต่งตั้งโคโรเนอร์เพื่อทำหน้าที่ในการตรวจพิสูจน์การตายเป็นการเฉพาะเช่นเดียวกัน แต่โดยที่การตรวจพิสูจน์การตายตามกฎหมายของประเทศอังกฤษนั้นมีความโน้มเอียงเพื่อตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ในการจัดการทะเบียนคนเกิดและคนตายยิ่งกว่าการเป็นส่วนหนึ่งของระบบการอำนวยความสะดวก คุณสมบัติของผู้ที่ทำหน้าที่โคโรเนอร์ จึงอาจไม่เทียบเท่าผู้ดำรงตำแหน่ง Medical Examiner ของมลรัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกา อย่างไรก็ตาม ระบบก็ได้เปิดโอกาสให้บุคคลทั่วไปสามารถได้รับการแต่งตั้งเป็นโคโรเนอร์ได้ หากแต่จำกัดไว้เฉพาะนักกฎหมายหรือแพทย์ที่ปฏิบัติหน้าที่มาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปีเท่านั้น ซึ่งแม้จะเป็นคุณสมบัติเช่นเดียวกับเจ้าพนักงานผู้ชันสูตรพลีกศพของประเทศไทย ซึ่งมีทั้งพนักงานสอบสวน แพทย์ พนักงานฝ่ายปกครอง และพนักงานอัยการ แต่โดยภารกิจและการปฏิบัติหน้าที่ของโคโรเนอร์ซึ่งมีอำนาจหน้าที่เป็นการเฉพาะและจะต้องปฏิบัติงานเต็มเวลา ทำให้เจ้าพนักงานชันสูตรพลีกศพของประเทศไทยและโคโรเนอร์มีความแตกต่างกัน

สำหรับคุณสมบัติของผู้มีอำนาจทำการชันสูตรพลีกศพของประเทศเยอรมนีนั้น มีความแตกต่างออกไปจากกรณีดังกล่าวข้างต้นโดยสิ้นเชิง ด้วยแม้ผู้พิพากษาจะเป็นผู้ที่มีความรู้

ความเชี่ยวชาญด้านกฎหมาย หากแต่การปฏิบัติหน้าที่นั้นได้เกิดขึ้นด้วยผลพวงของการดำรงตำแหน่งในการพิจารณาพิพากษารอคดี มิใช่การแต่งตั้งผู้มีคุณสมบัติและมีความสมัครใจให้ทำการชันสูตรพลิกศพเป็นการเฉพาะ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่ามีลักษณะที่คล้ายคลึงกับผู้ที่ทำหน้าที่ชันสูตรพลิกศพของประเทศไทย ที่ได้กำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ และพนักงานฝ่ายปกครองในท้องที่ที่มีการตาย และแพทย์ผู้มีคุณสมบัติตามที่กำหนด เป็นเจ้าพนักงานผู้ชันสูตรพลิกศพโดยบทบัญญัติของกฎหมายด้วย

จากผลการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบนี้ได้แสดงว่า การกำหนดให้มีการแต่งตั้งเจ้าพนักงานผู้ชันสูตรพลิกศพเป็นการเฉพาะตามกฎหมายของมลรัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศอังกฤษ เป็นแนวทางที่มีความเป็นไปได้และเหมาะสมแก่การที่จะนำมาปรับใช้เพื่อแก้ไขกรณีปัญหาของประเทศไทยได้ อีกทั้งจะเป็นโอกาสในการที่จะกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะเป็นเจ้าพนักงานผู้ชันสูตรพลิกศพให้เหมาะสม แทนการกำหนดขึ้นจากผู้ดำรงตำแหน่งหน้าที่เช่นในปัจจุบัน แต่จากปัญหาความขาดแคลนแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ของประเทศไทย การกำหนดคุณสมบัติของเจ้าพนักงานผู้ชันสูตรพลิกศพไว้เช่น Medical Examiner จะทำให้สามารถแต่งตั้งเจ้าพนักงานชันสูตรพลิกศพได้ในบางพื้นที่เท่านั้น ซึ่งเป็นการทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในมาตรฐานการตรวจพิสูจน์ดังปัญหาที่ประสบอยู่ในปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้ การแต่งตั้งเจ้าพนักงานชันสูตรพลิกศพตามแนวทางของประเทศอังกฤษ ซึ่งแต่งตั้งโคโรเนอร์ขึ้นจากนักกฎหมายหรือแพทย์จึงเป็นแนวทางที่มีความเป็นไปได้ที่จะนำมาใช้กับกรณีปัญหาของประเทศไทยได้อย่างเหมาะสมกว่า

4.2.3 การกำหนดขั้นตอนการชันสูตรพลิกศพ

ปัญหาสำคัญในขั้นตอนการชันสูตรพลิกศพตามบทบัญญัติของกฎหมายไทย ซึ่งค้นพบจากการศึกษาวิเคราะห์ในบทที่ 3 นั้นเป็นปัญหาที่สืบเนื่องจากการที่กฎหมายมิได้บัญญัติหลักเกณฑ์ วิธีการในการชันสูตรพลิกศพให้มีความสอดคล้องและครอบคลุมกับการปฏิบัติงานจริง ซึ่งทำให้ไม่อาจบังคับใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องต่อเจตนารมณ์ในการชันสูตรพลิกศพ ทั้งในเรื่อง การกำหนดให้แพทย์จะต้องเดินทางเข้าร่วมการชันสูตรพลิกศพด้วยตนเองในทุกกรณี การมิได้กำหนดเขตพื้นที่ความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ของแพทย์ การกำหนดให้เจ้าพนักงานมีดุลพินิจในการผ่าศพ การมิได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะทำการผ่าศพ และการมิได้กำหนดหลักเกณฑ์หรือวิธีการในการฝังหรือเผาศพตามประเพณี

โดยในการศึกษากฎหมายมลรัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษ พบว่า ทั้งสองประเทศได้กำหนดรายละเอียดและกระบวนการขั้นตอนในการชันสูตรพลิกศพไว้อย่าง

คล้ายคลึงกัน โดยเริ่มขึ้นนับแต่เมื่อได้รับแจ้งการตาย การชันสูตรพลิกศพหรือการสอบสวนการตาย ณ สถานที่ที่ศพนั้นอยู่ การผ่าศพ การไตสวนการตาย การออกรายงานการชันสูตรพลิกศพ หรือการมีคำสั่งให้ทำการฝังศพหรือเผาศพตามประเพณี ซึ่งหลายกรณีไม่ปรากฏอยู่ในกฎหมายของประเทศเยอรมนีและประเทศไทย โดยอธิบายได้ดังนี้

4.2.3.1 การกำหนดเขตพื้นที่ความรับผิดชอบของเจ้าพนักงานผู้ชันสูตรพลิกศพ

กฎหมายของมลรัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ และประเทศเยอรมนี ได้มีหลักการในการกำหนดเขตพื้นที่ความรับผิดชอบของเจ้าพนักงานผู้ชันสูตรพลิกศพไว้อย่างสอดคล้องกัน โดยทุกประเทศต่างกำหนดเขตอำนาจให้เจ้าพนักงานผู้ชันสูตรพลิกศพทำการชันสูตรพลิกศพได้เฉพาะภายในเขตอำนาจที่ตนรับผิดชอบเท่านั้น โดยกฎหมายของมลรัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้กำหนดให้มีการจัดตั้งสำนักงานการชันสูตรพลิกศพ (County Medical Examiner) ขึ้นในแต่ละ County โดยให้มีเขตความรับผิดชอบครอบคลุมตลอดพื้นที่ของ County นั้น ดังนี้ เมื่อ Medical Examiner ได้รับแจ้งการตาย จึงมีหน้าที่ที่จะต้องตรวจสอบเสียก่อนว่าการตายนั้นอยู่ในเขตอำนาจของสำนักงานหรือไม่ ซึ่งกฎหมายของประเทศอังกฤษก็ได้กำหนดหลักการไว้ทำนองเดียวกัน โดยในการแต่งตั้งโคโรเนอร์ขึ้นในแต่ละพื้นที่นั้น เป็นการแต่งตั้งขึ้นพร้อมกับการกำหนดเขตพื้นที่ความรับผิดชอบของโคโรเนอร์ไว้ด้วย ดังนั้น อำนาจการสอบสวนการตายของโคโรเนอร์จึงมีเฉพาะการตายในเขตพื้นที่ของตนเท่านั้น แต่สำหรับกรณีของประเทศเยอรมนี ซึ่งแม้มิได้มีการจัดตั้งสำนักงานการชันสูตรพลิกศพขึ้นเป็นการเฉพาะ แต่กฎหมายได้กำหนดให้ศาลเป็นเจ้าพนักงานผู้รับผิดชอบ เขตอำนาจความรับผิดชอบในการชันสูตรพลิกศพจึงเป็นเขตอำนาจเดียวกับอำนาจในการชำระคดีความของศาลนั่นเอง

ประโยชน์ของการกำหนดพื้นที่ความรับผิดชอบของเจ้าพนักงานผู้ชันสูตรพลิกศพ นอกจากการป้องกันมิให้การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานเกิดความทับซ้อนในด้านพื้นที่แล้ว ยังได้ทำให้มีการแต่งตั้งเจ้าพนักงานผู้ชันสูตรพลิกศพกระจายและครอบคลุมไปในทุกพื้นที่อีกด้วย เนื่องจากในเขตพื้นที่หนึ่งๆ จะมีเจ้าพนักงานผู้ชันสูตรพลิกศพได้เพียง 1 คนเท่านั้น

ในการนี้ แนวทางการกำหนดเขตพื้นที่ความรับผิดชอบเช่นทั้งสามประเทศ เป็นแนวทางที่ประเทศไทยสามารถรับมาปรับใช้ เพื่อแก้ไขปัญหาจากการที่แพทย์ในพื้นที่หนึ่งเดินทางไปทำการชันสูตรพลิกศพในพื้นที่อื่นๆ ได้ อีกทั้ง การกำหนดให้เขตพื้นที่หนึ่งๆ จะมีเจ้าพนักงานผู้ชันสูตรพลิกศพได้เพียง 1 คน น่าจะสามารถแก้ไขปัญหาการกระจุกตัวของแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ที่กว่า ร้อยละ 44.45 ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานครได้อีกทางหนึ่งด้วย

4.2.3.2 การชันสูตรพลิกศพหรือการตรวจศพ ณ สถานที่ที่ศพนั้นอยู่

การที่มาตรา 150 ได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของแพทย์ที่จะต้องเข้าร่วมทำการชันสูตรพลิกศพ ณ สถานที่ที่ศพนั้นอยู่ด้วยตนเองในทุกกรณีได้นั้น เป็นปัญหาที่ทำให้แพทย์ต้องรับภาระและความเสี่ยงจากการปฏิบัติหน้าที่อย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่ขาดความยืดหยุ่นและนำไปสู่ปัญหาของการที่ไม่อาจบังคับใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โดยการศึกษาวិเคราะห์กฎหมายของมลรัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศอังกฤษ พบว่า การที่ทั้งสองประเทศได้มีการจัดตั้งสำนักงานชันสูตรพลิกศพขึ้นในแต่ละพื้นที่ เพื่อทำหน้าที่ชันสูตรพลิกศพเป็นการเฉพาะ โดยมีงบประมาณเพื่อการบริหารจัดการสำนักงานที่เพียงพอ ประกอบกับกฎหมายได้เปิดโอกาสให้มีการว่าจ้างพนักงานซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อทำหน้าที่สนับสนุนการทำงานของ Medical Examiner หรือโคโรเนอร์ ดังนั้น Medical Examiner หรือโคโรเนอร์ จึงมิใช่ผู้ที่จะต้องรับภารกิจทั้งหมดในการชันสูตรพลิกศพหรือการตรวจพิสูจน์ศพนับแต่เมื่อพบการตาย หากแต่จะมีผู้เข้าร่วมดำเนินการตามความเหมาะสมของคุณสมบัติและความยุ่งยากซับซ้อนของภารกิจในแต่ละระดับ

การออกไปตรวจพิสูจน์ศพ ณ สถานที่ที่พบศพเป็นการเริ่มต้นขึ้นของการตรวจพิสูจน์ศพ และการเก็บรวบรวมพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับตัวศพ ซึ่งอาจไม่ส่งผลต่อการที่ Medical Examiner หรือโคโรเนอร์จะมีความเห็นเกี่ยวกับเหตุและพฤติการณ์ที่ตายอย่างมีนัยสำคัญ กฎหมายของมลรัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศอังกฤษจึงยินยอมให้การไปยังสถานที่ที่พบศพสามารถดำเนินการโดยผู้มีความรู้ความสามารถด้านการตรวจสถานที่เกิดเหตุหรือด้านอื่นที่เกี่ยวข้องได้ เว้นแต่ในกรณีที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง อาทิ การฆาตกรรม เป็นต้น ซึ่งเป็นผลดีต่อการดำเนินงานชันสูตรพลิกศพในการที่ Medical Examiner หรือโคโรเนอร์ ไม่ต้องรับภาระในภารกิจทุกอย่างด้วยตนเอง และมีเวลาสำหรับภารกิจที่สำคัญกว่าได้ และการกำหนดให้ภารกิจและคุณสมบัติของผู้ปฏิบัติงานที่มีความแตกต่างกันจะมีความเกี่ยวข้องกับค่าตอบแทนที่มีความเหมาะสมด้วย ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า หากมีการกำหนดให้ Medical Examiner หรือโคโรเนอร์ออกไปตรวจพิสูจน์ศพ ณ สถานที่ที่ศพนั้นอยู่ด้วยตนเองทุกกรณี ย่อมเป็นการลงทุนที่มีราคาแพงและเกินกว่าความจำเป็น

สำหรับการชันสูตรพลิกศพหรือการตรวจศพ ณ สถานที่ที่ศพนั้นอยู่ตามบทบัญญัติในมาตรา 87(1) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศเยอรมนีที่กำหนดให้เป็นหน้าที่ของศาลที่จะต้องทำการตรวจศพ ณ สถานที่ที่ศพนั้นอยู่ร่วมกับแพทย์อีก 1

นาย โดยไม่ปรากฏบทบัญญัติยกเว้นไว้ในที่ใด ซึ่งเป็นการบัญญัติกฎหมายเช่นเดียวกับกรณีของ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทย

แม้ประเทศไทยจะได้มีความพยายามในการแก้ไขปัญหาค่าที่แพทย์ต้องไปทำการชันสูตรพลิกศพ ณ สถานที่ที่ศพนั้นอยู่ด้วยตนเองในทุกกรณี โดยการอาศัยอำนาจตามพระราชกฤษฎีกาขยายระยะเวลาการใช้บังคับมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2542 พ.ศ. 2550 ที่แพทย์จะมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลหรือเจ้าหน้าที่ในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดที่ผ่านการอบรมทางนิติเวชศาสตร์เข้าร่วมการชันสูตรพลิกศพแทนตนได้ก็ตาม แต่เหตุผลของการให้มีการมอบหมายได้นั้น เป็นเหตุมาจากการขาดแคลนแพทย์ อีกทั้งเป็นเพียงมาตรการชั่วคราวที่จะสิ้นสุดลงในวันที่ 31 ธันวาคม 2555 เท่านั้น ดังนั้น แนวทางในการกำหนดให้มีบุคคลอื่นที่สามารถเข้าร่วมการชันสูตรพลิกศพแทนแพทย์ได้เช่นรูปแบบของมลรัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกา หรือประเทศอังกฤษ จึงเป็นแนวทางที่จะสามารถแก้ไขปัญหาค่าที่แพทย์จะต้องออกไปทำการชันสูตรพลิกศพ ณ สถานที่ที่ศพนั้นอยู่ได้

อย่างไรก็ตาม โดยเหตุผลของการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 150 ดังกล่าวนั้น เป็นความพยายามในการที่จะยกระดับการชันสูตรพลิกศพให้ต้องดำเนินการโดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญนับแต่เมื่อพบการตาย เพื่อลดข้อผิดพลาดในการวินิจฉัยเหตุและพฤติการณ์ที่ตายและส่งเสริมให้การชันสูตรพลิกศพเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การที่จะกำหนดยกเว้นมิให้แพทย์ต้องรับภาระในการออกไปชันสูตรพลิกศพ ณ สถานที่ที่ศพนั้นอยู่ด้วยตนเองในทุกกรณี จึงไม่ควรขัดหรือแย้งต่อเหตุผลในการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 150 ดังกล่าวด้วย ในการนี้ จึงมีประเด็นพิจารณาต่อไปว่า

(1) การตายอย่างใดที่แพทย์ยังคงต้องเข้าร่วมการชันสูตรพลิกศพ ณ สถานที่ที่ศพนั้นอยู่ด้วยตนเอง ซึ่งกรณีตัวอย่างจากกฎหมายของมลรัฐมิชิแกน กำหนดให้ Medical Examiner จะต้องเข้าร่วมในกรณีการตายจากการฆาตกรรม หรือสงสัยว่าเป็นการฆาตกรรมเท่านั้น

(2) บุคคลที่จะเข้าร่วมการชันสูตรพลิกศพแทนแพทย์จะต้องมีคุณสมบัติอย่างไร ซึ่งโดยพระราชบัญญัติว่าด้วยการขยายระยะเวลาการบังคับใช้มาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 21) พ.ศ. 2542 กำหนดเพียงว่าจะต้องเป็นเจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลหรือเจ้าหน้าที่ในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดที่ผ่านการอบรมทางนิติเวชศาสตร์เท่านั้น

4.2.3.3 การผ่าศพและคุณสมบัติของแพทย์ผู้ทำการผ่าศพ

ในการศึกษาวิเคราะห์กระบวนการในการผ่าศพของประเทศไทยซึ่งพบว่ากฎหมายได้กำหนดให้เป็นดุลพินิจของเจ้าพนักงานผู้ชันสูตรพลิกศพ ในการที่จะใช้พิจารณาและจัดให้มีขึ้นได้ตามความเหมาะสมกับแต่ละกรณีไป ซึ่งได้นำไปสู่ปัญหาในการที่เจ้าพนักงานผู้ชันสูตรพลิกศพอาจจัดให้มีการผ่าศพโดยไม่มีความจำเป็น หรือไม่จัดให้มีการผ่าศพ โดยปราศจากการตรวจสอบการใช้อำนาจ ซึ่งโดยหลักการของประเทศต่างๆ รวมถึงมาตรฐานสากลเกี่ยวกับการผ่าศพดังที่ได้กล่าวแล้วในบทที่ 2 จะดำเนินการเมื่อเป็นการจำเป็นเพื่อทราบถึงเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย เมื่อการตรวจพิสูจน์ภายนอกเป็นการไม่เพียงพอเท่านั้น

จากการศึกษาเรื่อง การจัดให้มีการผ่าศพตามกฎหมายของมลรัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ และประเทศเยอรมนี พบว่า การผ่าศพอาจเกิดขึ้นได้ใน 3 กรณี คือ

(1) Medical Examiner โคโรเนอร์ หรือศาล พิจารณาเห็นว่ามีความจำเป็นเพื่อทราบข้อเท็จจริงอย่างใด ๆ หรือเพื่อให้ทราบแน่ชัดเกี่ยวกับเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย

การมอบความไว้วางใจไว้ให้แก่เจ้าพนักงานผู้ชันสูตรพลิกศพที่ใช้ดุลพินิจ ซึ่งแม้จะมีข้อดีที่จะทำให้การผ่าศพมีความยืดหยุ่นต่อการนำไปปรับใช้กับเหตุผลความจำเป็นในแต่ละกรณีได้อย่างเหมาะสม แต่การมอบอำนาจให้ใช้ดุลพินิจโดยปราศจากกลไกการตรวจสอบถ่วงดุล อาจทำให้มีการผ่าศพโดยไม่จำเป็นหรือไม่จัดให้มีการผ่าศพการตายที่มีความสำคัญ

(2) เป็นการตายที่กฎหมายกำหนดให้ต้องทำการผ่าศพ อาทิ การตายจากการจมน้ำในแหล่งน้ำสาธารณะ อ่างอาบน้ำ หรือสระว่ายน้ำ ตามกฎหมายของมลรัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกา หรือการตายของทารกแรกเกิด ตามกฎหมายของประเทศเยอรมนี เป็นต้น

การระบุการตายไว้โดยชัดแจ้งนี้ แม้จะเป็นข้อดีที่ทำให้เกิดความมั่นใจได้ว่าการตายลักษณะอย่างใดที่จะได้รับการผ่าศพ แต่เป็นการกำหนดที่ทำให้การผ่าศพขาดความยืดหยุ่น และเจ้าพนักงานชันสูตรพลิกศพจะต้องรับภาระการผ่าศพดังที่กำหนดไว้ทุกกรณี แม้กรณีที่ปรากฏเหตุและพฤติการณ์โดยชัดแจ้งก็ตาม

(3) บุคคลตามที่กฎหมายกำหนดร้องขอให้ทำการผ่าศพ ซึ่งการเปิดโอกาสให้บุคคลร้องขอให้ทำการผ่าศพ เป็นกลไกในการตรวจสอบถ่วงดุลการใช้อำนาจ ที่เป็นผลให้

เจ้าพนักงานผู้ชันสูตรพลิกศพไม่อาจผูกขาดอำนาจในการใช้ดุลพินิจไว้ได้แต่ฝ่ายเดียว และทำให้บุคคลที่เกี่ยวข้องการตายมีสิทธิเข้าถึงกลไกในการตรวจพิสูจน์ของรัฐได้อีกทางหนึ่ง

สำหรับกรณีของประเทศไทย กฎหมายได้กำหนดให้เป็นอำนาจของเจ้าพนักงานผู้ชันสูตรพลิกศพที่จะสั่งให้มีการผ่าศพได้เมื่อพิจารณาเห็นว่าการจำเป็น เพื่อพบเหตุของการตาย ซึ่งเป็นการสอดคล้องต่อหลักการใช้ดุลพินิจตามแนวทางของประเทศที่ได้ศึกษามาแล้ว อย่างไรก็ตาม กฎหมายของไทยมิได้กำหนดกลไกการตรวจสอบถ่วงดุลการใช้ดุลพินิจเช่นว่านั้นได้ ดังนั้น โดยการกำหนดให้บุคคลผู้เกี่ยวข้องกับการตายที่เห็นว่าสาเหตุและพฤติการณ์ที่ตายยังเป็นที่เคลือบแคลงสงสัย มีสิทธิร้องขอเพื่อให้มีคำสั่งให้ทำการผ่าศพได้เช่นกฎหมายของมลรัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกา และกฎหมายของประเทศเยอรมนี เป็นแนวทางที่สามารถแก้ไขปัญหาการใช้ดุลพินิจของเจ้าพนักงานผู้ชันสูตรพลิกศพดังกล่าวได้

สำหรับกรณีเกี่ยวกับผู้ทำการผ่าศพ ซึ่งเป็นปัญหาของประเทศไทยจากการที่กฎหมายมิได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ทำการผ่าศพไว้ นั้น กฎหมายของมลรัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ และประเทศเยอรมนี มีหลักการที่ได้กำหนดเรื่องดังกล่าวไว้อย่างชัดเจน โดยให้ผู้ทำการผ่าศพจะต้องมีคุณสมบัติเป็นพยาธิแพทย์เป็นอย่างน้อย และนอกจากนั้นแล้ว มาตรฐานระหว่างประเทศ Principles on the Effective Prevention and Investigation of Extra-legal of Arbitrary and Summary Execution. ของคณะกรรมการว่าด้วยสิทธิมนุษยชน แห่งองค์การสหประชาชาติ (The United Nations High Commissioner for Human Rights : UNHCR) ข้อแนะนำที่ อาร์ (99) 3 ของคณะมนตรีสภาพยุโรป สำหรับประเทศสมาชิกในเรื่องการประสานความร่วมมือตามหลักเกณฑ์ที่ว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพทางกฎหมายการแพทย์; Recommendation No R. (99) 3 of The Committee of Ministers to Member State on the Harmonization of Medico-legal Autopsy Rules. และมาตรฐานการชันสูตรพลิกศพ ตามข้อแนะนำของ National Association of Medical Examiner (NAME) ยังได้กำหนดมาตรฐานในการผ่าศพว่าแพทย์ที่ผ่าศพต้องเป็นผู้ชำนาญในสาขานิติพยาธิวิทยา (Forensic Pathologist) ด้วย

ในขณะที่มาตรา 151 ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทยได้กำหนดให้เป็นดุลพินิจของเจ้าพนักงานผู้ชันสูตรพลิกศพในการที่จะสั่งให้แพทย์หรือพนักงานแยกธาตุของรัฐบาลเป็นผู้ทำการผ่าศพก็ได้ ซึ่งการที่มีได้กำหนดความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านของแพทย์ผู้ทำการผ่าศพไว้ การผ่าศพจึงอาจดำเนินการโดยแพทย์ในสาขาอื่นที่มีใช้แพทย์ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความถูกต้องแท้จริงและความน่าเชื่อถือของผลการตรวจพิสูจน์ การจะกำหนดคุณสมบัติของผู้ผ่าศพไว้เช่นกรณีของต่างประเทศ และมาตรฐานสากลจึง

เป็นกรณีจำเป็นที่ประเทศไทยควรรับมาปรับปรุงแก้ไข แต่อย่างไรก็ตาม ด้วยข้อจำกัดด้านจำนวนของแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ของประเทศไทยดังที่ได้ศึกษามาแล้ว การจะกำหนดคุณสมบัติเฉพาะของผู้ผ่าศพโดยไม่คำนึงถึงจำนวนของแพทย์ที่ความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง จึงอาจนำไปสู่ปัญหาในเรื่องการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่อาจปฏิบัติได้จริง

4.2.3.4 การไต่สวนการตาย

การไต่สวนการตายของประเทศไทยนั้นเป็นกระบวนการทางศาลที่จะจัดให้มีขึ้นเฉพาะการตายที่เกิดขึ้นโดยการกระทำของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ เพื่อให้ศาลมีคำสั่งแสดงว่าผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใด และถึงเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ถ้าโดนคนทำร้ายให้กล่าวว่าใครเป็นผู้กระทำร้ายเท่าที่จะทราบได้ โดยจากการศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัญหาจากกระบวนการไต่สวนการตายซึ่งได้ทำให้ทราบถึงปัญหาที่สำคัญใน 2 ประการ คือ การไต่สวนการตายเป็นการที่ทำซ้ำจากสิ่งที่เจ้าพนักงานผู้ชันสูตรพลิกศพได้ระบุไว้ในสำนวนการชันสูตรพลิกศพดังที่กำหนดไว้ในมาตรา 154 และเมื่อศาลมีคำสั่งอย่างใดแล้วกฎหมายกำหนดให้คำสั่งของศาลเป็นที่สุด ซึ่งเป็นการปิดโอกาสทั้งแก่ญาติผู้ตายและสิทธิของผู้ตายในการที่จะร่วมตรวจสอบและค้นหาความจริงให้เป็นที่ยุตินั้น เป็นปัญหาที่มีได้ปรากฏอยู่ในกฎหมายของประเทศอังกฤษ ซึ่งกำหนดให้มีการไต่สวนการตาย ทั้งนี้ เนื่องจากการไต่สวนการตายของประเทศดังกล่าวนี้มีหลักการและวัตถุประสงค์ที่แตกต่างจากการไต่สวนการตายของประเทศไทย

การไต่สวนการตายตามหลักกฎหมายของประเทศอังกฤษ เป็นกระบวนการที่จัดให้มีขึ้นในศาล ในกรณีที่โคโรเนอร์ไม่อาจชี้ชัดถึงเหตุการตายได้ หรือเป็นกรณีการตายที่กฎหมายกำหนดให้จะต้องมีการไต่สวนการตาย เพื่อพิสูจน์ทราบว่าเป็นใคร ตายอย่างไร ตายเมื่อไร และตายที่ไหน ซึ่งการไต่สวนนี้อาจทำโดยโคโรเนอร์เพียงผู้เดียว หรือโดยมีคณะลูกขุนร่วมทำการไต่สวน ซึ่งเป็นกระบวนการเพื่อจะทำให้การค้นหาเหตุและพฤติการณ์ที่ตายของโคโรเนอร์มีความละเอียดรอบคอบขึ้น ซึ่งเป็นกรณีที่แตกต่างจากการไต่สวนการตายของประเทศไทยที่จะดำเนินการภายหลังที่ได้มีการตรวจพิสูจน์การตายเสร็จสิ้นแล้ว

นอกจากนั้น การไต่สวนการตายของศาลซึ่งแม้จะจัดให้มีขึ้นเฉพาะการตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมหรือการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน แต่กฎหมายกลับมิได้มีให้อำนาจแก่ศาลที่จะทำการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานผู้ที่เกี่ยวข้องกับการตาย เพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ตายและญาติผู้ตาย ดังนั้น การนำสำนวนชันสูตรพลิกศพเสนอต่อศาลโดยไม่มีประเด็นข้อพิพาทหรือการโต้แย้งอย่างใดๆ จากผู้เกี่ยวข้องกับการตาย จึงเป็นกระบวนการที่ไม่

ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งในด้านที่จะทำให้การชันสูตรพลิกศพมีความละเอียดรอบคอบ หรือเป็นกระบวนการเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้ตายและญาติของผู้ตาย โดยควรยกเลิกกระบวนการดังกล่าว และกำหนดให้มีกลไกวิธีการอื่นเพื่อให้เกิดการตรวจสอบถ่วงดุล และคุ้มครองสิทธิของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการตายขึ้นทดแทน

4.2.3.5 การฝังศพหรือเผาศพตามประเพณี

บทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดกระบวนการชันสูตรพลิกศพไว้เพียงเมื่อเจ้าพนักงานผู้ชันสูตรพลิกศพได้มีความเห็นเกี่ยวกับการตาย และได้ส่งสำนวนไปยังข้าหลวงจังหวัด หรือยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อให้ไต่สวนและมีคำสั่งเกี่ยวกับการตายเท่านั้น โดยกฎหมายมิได้บัญญัติให้ครอบคลุมถึงการจัดการศพภายหลังการชันสูตรพลิกศพเสร็จสิ้นแล้วว่าจะต้องดำเนินการอย่างไรต่อไป ดังนั้น โดยทางปฏิบัติแล้วเจ้าพนักงานก็จะทำการฝังศพนั้นกลับคืนแก่ญาติเพื่อจัดการตามพิธีกรรมทางศาสนา ซึ่งเป็นการทำให้ศพซึ่งเป็นวัตถุพยานถูกทำลายลงอย่างถาวร

การศึกษาเปรียบเทียบการจัดการศพภายหลังการชันสูตรพลิกศพของต่างประเทศได้พบว่า กฎหมายของมลรัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ และประเทศเยอรมนี ได้บัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการเผาหรือฝังศพตามประเพณีเมื่อเสร็จสิ้นการชันสูตรพลิกศพไว้เป็นอย่างดีเหมือนกัน โดยการฝังศพหรือการเผาศพตามประเพณีนั้น จะกระทำได้ดีแต่โดยคำสั่งของเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจเท่านั้น ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นการแน่ใจว่า ความจำเป็นในการมีศพอยู่เพื่อประโยชน์แก้ค้นหาเหตุและพฤติการณ์ที่ตายนั้นได้หมดลงแล้ว

ในการสืบค้นกฎหมายอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศพของประเทศไทยแล้ว ได้พบว่าการจัดการศพนี้ได้ปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติการทะเบียนราษฎร พ.ศ. 2534 โดยความในมาตรา 24 กำหนดให้การเก็บ ฝัง เผา หรือย้ายศพจากสถานที่หรือบ้านที่ตาย เป็นกรณีที่จะต้องได้รับอนุญาตจากนายทะเบียนก่อน และจะต้องดำเนินการตามที่ระบุไว้ในการอนุญาตเท่านั้น ซึ่งแม้จะเป็นหลักการที่สอดคล้องกับหลักการอนุญาตของกฎหมายต่างประเทศก็ตาม หากแต่บทบัญญัติดังกล่าวนี้ ใช้บังคับเฉพาะกรณีการจัดการศพที่อยู่ในสถานที่ที่มีการตาย โดยไม่ครอบคลุมถึงกรณีการจัดการร่างศพที่เสร็จสิ้นจากการตรวจพิสูจน์ตามกระบวนการชันสูตรพลิกศพแล้ว ซึ่งกรณีหลังนี้ญาติผู้ตายมีอำนาจที่จะทำการฝังหรือเผาศพตามพิธีกรรมทางศาสนาได้โดยไม่ต้องได้รับอนุญาตจากนายทะเบียน

การแก้ไข้ปัญหาเพื่อป้องกันการฝังหรือเผาทำลายศพอันเป็นวัตถุพยานนี้ จึงอาจดำเนินการโดยการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติกฎหมายเพื่อให้การอนุญาตของนายทะเบียนครอบคลุมถึงกรณีศพที่เสร็จสิ้นจากการตรวจพิสูจน์ตามกระบวนการชันสูตรพลิกศพแล้วด้วย

4.2.4 การตรวจสอบถ่วงดุล

การศึกษาวិเคราะห์กระบวนการชันสูตรพลิกศพของประเทศไทย นับแต่เมื่อพบการตาย การตรวจพิสูจน์ การจัดทำรายงานการชันสูตรพลิกศพ การไต่สวนและการมีคำสั่งของศาล พบว่าการชันสูตรพลิกศพเป็นกระบวนการของรัฐที่จะดำเนินการได้แต่ฝ่ายเดียว ซึ่งแม้กฎหมายกำหนดให้ต้องดำเนินการโดยเจ้าพนักงานหลายฝ่าย เพื่อให้เกิดการตรวจสอบก็ตาม แต่การตรวจสอบเช่นนั้นเป็นการตรวจสอบกันในระหว่างเจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติก็ตาม เพื่อให้การชันสูตรพลิกศพมีความโปร่งใส อีกทั้งกฎหมายก็ได้กำหนดให้ญาติผู้ตายหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการตายสามารถเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อตรวจสอบและเข้าถึงการชันสูตรพลิกศพได้อย่างแท้จริง

ผลการศึกษากฎหมายของมลรัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ และประเทศเยอรมนี ได้พบว่า การมีส่วนร่วมของญาติผู้ตาย และเจ้าพนักงานฝ่ายอื่น รวมถึงสิทธิในการร้องขอให้มีการตรวจสอบรายงานความเห็นเกี่ยวกับเหตุและพฤติการณ์ที่ตายโดยศาล ซึ่งเป็นองค์กรภายนอก เป็นกลไกสำคัญที่ทำให้การชันสูตรพลิกศพในมลรัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศอังกฤษ ได้รับการตรวจสอบเพื่อถ่วงดุลอำนาจของเจ้าพนักงานผู้ชันสูตรพลิกศพนับแต่เริ่มต้นเมื่อพบการตาย ในขั้นตอนของการชันสูตรพลิกศพ และภายหลังที่เจ้าพนักงานผู้ชันสูตรพลิกศพจัดทำรายงานความเห็นเกี่ยวกับเหตุและพฤติการณ์ที่ตายแล้วเสร็จ โดยวิเคราะห้เปรียบเทียบต่อกรณีปัญหาของประเทศไทยได้ ดังนี้

4.2.4.1 การตรวจสอบถ่วงดุลในขั้นตอนก่อนการจัดทำรายงานการชันสูตรพลิกศพเสร็จ

ขั้นตอนก่อนการจัดทำรายงานการชันสูตรพลิกศพเสร็จนี้ เป็นกระบวนการที่เริ่มต้นขึ้นนับแต่เมื่อพบการตาย การตรวจพิสูจน์ การผ่าศพ จนเมื่อเจ้าพนักงานผู้ชันสูตรพลิกศพได้จัดทำรายงานการชันสูตรพลิกศพเสร็จ อย่างไรก็ตาม การศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายของต่างประเทศ ได้พบว่า ประเด็นสำคัญในการถ่วงดุลอำนาจของเจ้าพนักงานผู้ชันสูตรพลิกศพในขั้นตอนดังกล่าวนี้ คือ การกำหนดให้เจ้าพนักงานหรือกลุ่มบุคคลตามที่กำหนดมีอำนาจในการที่จะริเริ่มให้มีการชันสูตรพลิกศพได้เช่นเดียวกัน ซึ่งเป็นความแตกต่างกับการริเริ่มให้มีการชันสูตรพลิกศพตามกฎหมายของประเทศไทย

กฎหมายของมลรัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้กำหนดให้พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการและพลเมืองผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวน 6 คนมีอำนาจร้องขอให้มีการชันสูตรพลิกศพ การตายกรณีอื่นที่นอกเหนือจากที่กฎหมายได้กำหนดไว้ได้ และเมื่อบุคคลดังกล่าวได้ร้องขอแล้ว กฎหมายมีสภาพบังคับให้ Medical Examiner จะต้องดำเนินการตามคำร้องขอ ซึ่งกลไกเช่นว่านี้ ได้ทำให้การชันสูตรพลิกศพไม่ถูกผูกขาดไว้กับตัวบทกฎหมายหรือโดยดุลพินิจของ Medical Examiner เท่านั้น หากแต่บุคคลดังที่กำหนดไว้มีอำนาจในการที่จะริเริ่มการชันสูตรพลิกศพได้ด้วยเช่นเดียวกับ Medical Examiner ในขณะที่กฎหมายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศเยอรมนีได้กำหนดไว้โดยชัดแจ้งในมาตรา 87(1) ว่าการตรวจศพนั้นให้กระทำโดยศาล อย่างไรก็ตาม กฎหมายได้เปิดช่องให้พนักงานอัยการมีอำนาจจัดให้มีการชันสูตรพลิกศพได้เช่นเดียวกัน ในกรณี ศาลจึงมีโทษผูกขาดในการที่จะจัดหรือไม่จัดให้มีการชันสูตรพลิกศพได้แต่เพียงองค์กรเดียว

แต่สำหรับกฎหมายของประเทศอังกฤษ ซึ่งได้บัญญัติเหตุการตายที่ต้องทำการตรวจพิสูจน์ศพไว้เพียง 2 ลักษณะ คือ (1) การตายที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมหรือปัจจัยภายนอกดังที่กำหนด และ (2) การตายที่ไม่ปรากฏเหตุแน่ชัด ซึ่งโคโรเนออร์มีดุลพินิจให้ทำการตรวจพิสูจน์ตามกระบวนการของกฎหมาย ซึ่งเป็นหลักการเดียวกับกฎหมายของประเทศไทย กล่าวคือ ผู้ที่เกี่ยวข้องการตายหรือญาติผู้ตายไม่มีสิทธิในการร้องขอให้เจ้าพนักงานจัดให้มีการชันสูตรพลิกศพตามกระบวนการที่กฎหมายกำหนดไว้ได้

ในการนี้ หลักกฎหมายของมลรัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศเยอรมนี ที่กำหนดให้บุคคลอื่นมีอำนาจที่จะร้องขอให้มีการชันสูตรพลิกศพได้ จึงเป็นรูปแบบแนวทางที่สามารถนำมาปรับใช้เพื่อแก้ไขปัญหาของประเทศไทยได้อย่างเหมาะสม เพื่อเป็นกลไกถ่วงดุลการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานผู้ชันสูตรพลิกศพ และนำการตายที่ถูกตัดออกไปกลับเข้าสู่กระบวนการชันสูตรพลิกศพตามที่กฎหมายกำหนดได้อีกครั้งหนึ่ง

4.2.4.2 การตรวจสอบถ่วงดุลภายหลังการออกรายงานการชันสูตรพลิกศพ

จากการศึกษาวิเคราะห์ถึงการตรวจสอบถ่วงดุลภายหลังที่เจ้าพนักงานผู้ชันสูตรพลิกศพได้อออกรายงานการชันสูตรพลิกศพ ซึ่งพบว่าประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทย มิได้กำหนดกลไกหรือช่องทางแก่ญาติผู้ตายหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการตายที่จะทำการโต้แย้งคัดค้าน หรือร้องขอให้มีการตรวจพิสูจน์ซ้ำเพื่อขอแก้ไขเปลี่ยนแปลงความเห็นเกี่ยวกับเหตุและพฤติการณ์ที่ตายเพื่อรักษาไว้ซึ่งสิทธิของตน แต่จะกระทำได้อีกก็แต่โดยการฟ้องหรือการต่อสู้

คดีในการพิจารณาคดีของศาล ซึ่งเป็นกระบวนการใช้สิทธิอีกชั้นตอนหนึ่งแยกต่างหากจากการชันสูตรพลิกศพ⁵⁴ เท่านั้น

การวิเคราะห์เปรียบเทียบหลักกฎหมายของของมลรัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษ พบว่า ทั้งสองประเทศต่างได้ยอมรับในการที่จะให้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกเพิกถอนความเห็นดังกล่าวเสียได้ โดยกฎหมายของมลรัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกา ให้อำนาจแก่ทั้ง พนักงานอัยการ จำเลย หรือญาติผู้ตาย ที่จะทำการร้องขอต่อศาล เพื่อให้มีการทบทวนหรือแก้ไขรายงานการชันสูตรพลิกศพหรือใบรับรองการตายซึ่งออกโดย Medical Examiner ได้ ซึ่งการร้องขอให้มีการแก้ไขทบทวนนี้ อาจเกิดขึ้นได้นับแต่เมื่อมีการออกรายงานการชันสูตรพลิกศพ หรือเมื่อได้มีการฟ้องคดีอาญาต่อศาลแล้ว

สำหรับการร้องขอให้มีการยกเลิกเพิกถอนคำวินิจฉัยเกี่ยวกับการตายตามกฎหมายของประเทศอังกฤษนั้น เป็นกรณีที่สามารถกระทำได้เช่นเดียวกับกฎหมายของมลรัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกา แต่มีหลักการในการพิจารณาทบทวนที่แตกต่างกันในประการสำคัญ คือ การร้องขอให้ศาลยกเลิกเพิกถอนคำวินิจฉัยเกี่ยวกับการตาย (Judicial Review) นั้น มีประเด็นวินิจฉัยเพียงว่า เป็นการดำเนินการที่ชอบด้วยกฎหมาย เป็นธรรม หรือมีการแสดงเหตุและผลในการวินิจฉัยครบถ้วนแล้วหรือไม่ โดยศาลจะไม่วินิจฉัยก้าวล่วงไปว่าข้อเท็จจริงหรือผลการตรวจพิสูจน์มีความถูกต้องแม่นยำอย่างไรหรือไม่ ดังนั้น คำสั่งของศาลจึงมีได้ 2 ลักษณะคือ ให้ยกเลิกเพิกถอนคำวินิจฉัยนั้นเสีย หรือยกคำร้องขอ โดยไม่มีกรณีที่จะให้มีการตรวจพิสูจน์หรือผ่าศพซ้ำอีก

ในการนี้ จะพบว่าแม้ทั้งมลรัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศอังกฤษ จะมิได้มีกลไกการตรวจสอบความชอบด้วยกฎหมายในระหว่างผู้ปฏิบัติหน้าที่ในขั้นตอนก่อนการจัดทำรายงานการชันสูตรพลิกศพเสร็จ เช่นกรณีของประเทศไทยก็ตาม หากแต่ทั้งสองประเทศนี้ต่างได้ให้ความสำคัญแก่การตรวจสอบภายหลังที่เจ้าพนักงานผู้ชันสูตรพลิกศพได้ออกรายงานการชันสูตรพลิกศพแล้ว โดยได้กำหนดให้ศาลซึ่งเป็นองค์กรกลางเป็นผู้วินิจฉัยชี้ขาด อันเป็นผลให้การดำเนินการของเจ้าพนักงานผู้ชันสูตรพลิกศพถูกตรวจสอบทั้งในด้านเนื้อหาสาระและความชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งเป็นการถ่วงดุลอำนาจและคุ้มครองสิทธิของผู้เกี่ยวข้องกับการตายได้อย่างแท้จริง แต่สำหรับกรณีของประเทศเยอรมนีซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดให้ศาลเป็นผู้มีอำนาจในการชันสูตรพลิกศพ โดยเป็นส่วนหนึ่งของอำนาจศาลในการค้นหา

⁵⁴ คณะอนุกรรมการเพื่อพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพ. รายงานการประชุม ครั้งที่ 2/2553 วันที่ 6 พฤษภาคม 2553, เอกสารอัดสำเนา, สำนักงานกิจการยุติธรรม, 2553.

ความจริง ที่ไม่ปรากฏแน่ชัดถึงสิทธิหรือวิธีการในการโต้แย้งคัดค้านในกรณีที่ไม่เห็นด้วยกับ รายงานการชันสูตรพลิกศพ

ข้อดีประการสำคัญของการเปิดโอกาสให้มีการทบทวนหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลง รายงานการชันสูตรพลิกศพตามหลักกฎหมายของมลรัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกา และ ประเทศอังกฤษ คือ จะทำให้ประเด็นว่าความตายนั้นเป็นผลจากการกระทำความผิดหรือไม่ ได้รับการพิจารณาและทบทวนอย่างรอบคอบและอายุติลงได้โดยไม่ต้องนำคดีขึ้นสู่ศาลหรือต้องมีการฟ้องคดีอาญาเสียก่อน นอกจากนี้ หากการเป็นอันยุติว่าการตายนั้นมิได้เป็นผลจากการกระทำความผิด ก็ไม่จำเป็นที่จะต้องนำไปสู่การพิจารณาอีกว่าบุคคลใดเป็นผู้ทำให้เกิดความตาย

ด้วยเหตุผลและข้อดีของการกำหนดวิธีการเพื่อให้ญาติผู้ตายหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการตายโต้แย้งคัดค้านความเห็นเกี่ยวกับการตาย เช่นหลักกฎหมายของมลรัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศอังกฤษ จึงเป็นแนวทางที่ประเทศไทยสามารถรับมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาได้ โดยปรับเปลี่ยนบทบาทของศาลจากการได้ส่วนการตายไปสู่บทบาทของการวินิจฉัย คำนวณโต้แย้งคัดค้านสำนวนการชันสูตรพลิกศพ น่าจะเป็นกลไกที่ทำให้การชันสูตรพลิกศพได้รับการตรวจสอบถ่วงดุลอย่างเหมาะสม

ผลการศึกษาเปรียบเทียบการชันสูตรพลิกศพของมลรัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ และประเทศเยอรมนี ได้แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างกับการชันสูตรพลิกศพตาม บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทยในหลายกรณี ซึ่งจากการวิเคราะห์แนวทางในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาการชันสูตรพลิกศพของประเทศไทยให้มีความ เป็นมาตรฐานเช่นกรณีของต่างประเทศและมาตรฐานสากล เป็นกรณีที่จะต้องดำเนินการทั้งในด้าน กฎหมายและในด้านการบริหารจัดการ เนื่องด้วยอำนาจของเจ้าพนักงานในการชันสูตรพลิกศพนั้น เป็นกรณีที่ต้องมีกฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้ แต่ในเรื่องการจัดการองค์การนั้น เป็นกรณีที่ฝ่าย บริหารจะต้องกำหนดขึ้นเป็นนโยบาย ในการนี้ การจัดทำข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนา และการแก้ไขปัญหาในการชันสูตรพลิกศพของประเทศไทยในบทต่อไปจึงจะเป็นการกล่าวถึง ข้อเสนอแนะทั้งในเชิงกฎหมายและการบริหารจัดการ

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

ผลจากการศึกษาถึงแนวคิดเกี่ยวกับการชั้นสูตรพริกศพ ความเป็นมา วิวัฒนาการทางกฎหมาย และสภาพปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการชั้นสูตรพริกศพของประเทศไทย และการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบการชั้นสูตรพริกศพของมลรัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ และประเทศเยอรมนี กับของประเทศไทย ได้แสดงให้เห็นถึงความแตกต่าง ข้อดี ข้อเสีย และแนวทางที่จะนำมาปรับใช้กับกรณีปัญหาของประเทศไทย ซึ่งสามารถดำเนินการได้ทั้งในเชิงของการพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับชั้นสูตรพริกศพ และในเชิงของการบริหารจัดการเพื่อสนับสนุนให้การชั้นสูตรพริกศพตอบสนองต่อการค้นหาเหตุและพฤติการณ์เกี่ยวกับการตายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.1 บทสรุป

การชั้นสูตรพริกศพ เป็นกระบวนการที่มีวัตถุประสงค์สำคัญในการค้นหาเหตุและพฤติการณ์เกี่ยวกับการตาย และเพื่อให้ทราบว่าผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใด ถ้าตายโดยคนทำร้าย ให้กล่าวว่าใครหรือสงสัยว่าใครเป็นผู้กระทำผิดเท่าที่จะทราบได้ ซึ่งวัตถุประสงค์เช่นนี้ได้ปรากฏชัดแจ้งแล้วโดยบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในปัจจุบัน ซึ่งการชั้นสูตรพริกศพของประเทศไทยนั้นมิได้เริ่มมีขึ้นในสมัยที่มีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในปี พ.ศ. 2478 แต่ได้มีการบันทึกไว้อย่างเป็นลายลักษณ์อักษรว่าประเทศไทยได้มีกฎหมายเกี่ยวกับการชั้นสูตรพริกศพมาแล้วนับแต่เมื่อปีพุทธศักราช 2348 โดยเป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายตราสามดวง การพัฒนาต่อมา คือ การประกาศใช้พระราชบัญญัติชั้นสูตรพริกศพ พ.ศ. 2457 ซึ่งเป็นช่วงเวลาแห่งการพัฒนาประเทศเข้าสู่ยุคกฎหมายสมัยใหม่ในสมัยพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชการที่ 5 ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญต่อการชั้นสูตรพริกศพ คือ การกำหนดให้มีแพทย์ประจำตำบลเข้าร่วมในการชั้นสูตรพริกศพด้วย ต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในปี พ.ศ. 2478 การชั้นสูตรพริกศพจึงได้รับการบัญญัติไว้ในมาตรา 148 - มาตรา 156 โดยเป็นส่วนหนึ่งของการสอบสวน และยังคงหลักการตามพระราชบัญญัติชั้นสูตรพริกศพ พ.ศ. 2457 ไว้

การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยการชั้นสูตรพริกศพดังที่ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานับแต่เมื่อแรกเริ่มประกาศใช้ จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2550 ได้เกิดมี

ขึ้นถึง 7 ครั้ง ซึ่งเป็นการเพียงการแก้ไขเพื่อให้การชันสูตรพลิกศพและการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกันขององค์กรในกระบวนการยุติธรรมฝ่ายต่างๆ สามารถดำเนินไปได้อย่างเหมาะสม โดยมีได้ทำให้โครงสร้างเชิงระบบของการชันสูตรพลิกศพเปลี่ยนแปลงไปจากเมื่อแรกที่มีการประกาศใช้ เว้นแต่กรณีการแก้ไขปรับปรุงความในมาตรา 150 ที่มีถึง 5 ครั้ง โดยเป็นการแก้ไขปรับปรุงเกี่ยวกับผู้ที่จะเข้าร่วมการชันสูตรพลิกศพกับพนักงานสอบสวน เพื่อให้เกิดการตรวจสอบถ่วงดุลการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนมากยิ่งขึ้น รวมทั้งความพยายามในการยกระดับการชันสูตรพลิกศพของประเทศไทยให้มีความเป็นมาตรฐานเช่นในประเทศสากล โดยกำหนดให้การชันสูตรพลิกศพ ณ สถานที่ที่พบศพนั้นจะต้องกระทำโดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านนิติเวชศาสตร์

การชันสูตรพลิกศพในประเทศต่างๆ ซึ่งแม้จะมีความแตกต่างกันไปในรายละเอียดซึ่งได้กำหนดขึ้นเพื่อให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทในประเทศของตน แต่การอธิบายในทางตำรา มีการจัดแบ่งการชันสูตรพลิกศพออกเป็นระบบที่สำคัญได้ใน 4 ระบบด้วยกัน ซึ่งการพิจารณาว่าการชันสูตรพลิกศพของประเทศใด มีระบบการชันสูตรพลิกศพอยู่ในระบบใดนั้น เป็นการพิจารณาจากเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพเป็นสำคัญ โดย 4 ระบบนั้นประกอบไปด้วยระบบต่างๆ ดังนี้

(1) ระบบตำรวจ เป็นระบบที่เจ้าพนักงานตำรวจมีอำนาจและบทบาทสำคัญในการดำเนินการเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพ แพทย์อยู่ในฐานะผู้สนับสนุนงานด้านวิทยาศาสตร์เพื่อการพิสูจน์ทราบถึงเหตุการณ์ตาย

(2) ระบบโคโรเนอร์ เป็นระบบการแต่งตั้งบุคคลเพื่อให้มีอำนาจและหน้าที่เกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพขึ้นเป็นการเฉพาะ โดยเรียกตำแหน่งนี้ว่า โคโรเนอร์ ซึ่งมีกำเนิดจากประเทศอังกฤษ

(3) ระบบแพทย์ เป็นระบบที่แพทย์มีอำนาจเต็มในการชันสูตรพลิกศพ ซึ่งมีบทบาทอย่างสำคัญในการตรวจพิสูจน์และออกรายงานการชันสูตรพลิกศพ ที่จะสามารถให้ความเห็นได้โดยอิสระและแยกอำนาจหน้าที่ออกจากการสอบสวนของพนักงานสอบสวนโดยเด็ดขาด แพทย์ที่ทำหน้าที่ในระบบนี้เรียกว่า Medical Examiner ซึ่งเป็นระบบที่เริ่มต้นขึ้นในประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นแห่งแรก

(4) ระบบศาล (Court's System) เป็นระบบที่ผู้พิพากษาเป็นผู้มีอำนาจสอบสวนการตายโดยผิดธรรมชาติและการตายที่เกิดจากกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐ ประเทศที่ใช้ระบบนี้ได้แก่ เยอรมัน อิตาลี เบลเยียม สวิตเซอร์แลนด์ เป็นต้น

แต่สำหรับกรณีของประเทศไทยแล้ว เป็นกระบวนการที่กฎหมายกำหนดให้เจ้าพนักงานหลายฝ่ายดำเนินการร่วมกัน โดยมีพนักงานสอบสวนในพื้นที่ที่มีการตายเกิดขึ้นเป็นพนักงาน

สอบสวนผู้รับผิดชอบหลัก โดยมีแพทย์ซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญในกระบวนการตรวจพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์เข้ามามีส่วนสำคัญ เพื่อนำไปสู่คำตอบเกี่ยวกับเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ผู้ตายเป็นใคร ตายที่ไหน และตายอย่างไร นอกจากนั้น ในกรณีการตายที่เกิดขึ้นในระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงาน การชันสูตรพลิกศพได้ถูกกำหนดให้มีกระบวนการที่แตกต่างไปจากกรณีปกติ กล่าวคือ พนักงานอัยการและพนักงานฝ่ายปกครอง รวมถึงศาลจะเข้ามามีบทบาทร่วมกับพนักงานสอบสวนอีกด้วย

จากการศึกษาวิเคราะห์กระบวนการและปัญหาของกระบวนการชันสูตรพลิกศพของประเทศไทย ทำให้พบว่ากฎหมายว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพของประเทศไทยซึ่งบังคับใช้ในปัจจุบันนี้ เป็นกฎหมายที่ได้รับการบัญญัติไว้นับแต่เมื่อปี พ.ศ. 2478 ปัญหาประการสำคัญของกฎหมายการชันสูตรพลิกศพซึ่งนอกจากความล้าสมัยแล้ว บทบัญญัติที่มีอยู่เพียง 10 มาตรานั้นยังไม่สอดคล้องต่อการดำเนินการที่เกิดขึ้นจริงในทางปฏิบัติและมาตรฐานในระดับสากล อีกทั้งขาดกลไกการมีส่วนร่วมและการตรวจสอบถ่วงดุลจากญาติผู้ตายอย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นผลโดยตรงที่ทำให้การชันสูตรพลิกศพไม่มีประสิทธิภาพดังที่ควร ซึ่งกล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

(1) การชันสูตรพลิกศพเป็นกระบวนการใช้อำนาจของรัฐฝ่ายเดียว

การชันสูตรพลิกศพตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น เป็นกระบวนการที่กำหนดให้รัฐเข้ามามีอำนาจตรวจพิสูจน์การตายของบุคคลใดๆ นับแต่การพิจารณาว่าการตายอย่างใดที่จะต้องจัดให้มีการชันสูตรพลิกศพ การตรวจพิสูจน์ การผ่าศพ การมีความเห็นเกี่ยวกับเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย และการไต่สวนและคำสั่งเกี่ยวกับการตาย โดยญาติผู้ตายหรือผู้เกี่ยวข้องกับการตายเข้ามามีส่วนร่วมก็แต่เฉพาะการรับแจ้งการตาย การเข้าร่วมการชันสูตรพลิกศพ ณ สถานที่ศพนั้นอยู่ และการเข้าร่วมซักถามพยานในกระบวนการไต่สวนการตาย ทว่าการเข้าถึงการชันสูตรพลิกศพหรือสิทธิที่จะริเริ่มให้มีการชันสูตรพลิกศพ การโต้แย้งคัดค้านสำนวนชันสูตรพลิกศพเพื่อให้มีการทบทวนความเห็นเกี่ยวกับเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย หรือการอุทธรณ์คำสั่งไต่สวนการตายของศาลเป็นกรณีที่ไม่อาจกระทำได้

(2) การกำหนดเหตุตายอาจทำให้การตายบางลักษณะถูกตัดออกจากกระบวนการค้นหาความจริงเกี่ยวกับการตาย

กฎหมายกำหนดเหตุตายที่จะต้องจัดให้มีการชันสูตรพลิกศพใน 2 ลักษณะ คือ การตายที่ปรากฏแน่ชัดหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าเป็นการตายโดยผิดธรรมชาติกรณีหนึ่ง และการตายที่อยู่ในระหว่างความควบคุมของเจ้าพนักงานอีกกรณีหนึ่ง สำหรับกรณีการตายในระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงานนั้น เป็นกรณีที่กฎหมายมีสภาพบังคับให้ต้องทำการชันสูตรพลิกศพขึ้นทุกกรณี

หากปรากฏข้อเท็จจริงว่า การตายอยู่ในระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ การตายเกิดขึ้นจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ หรืออ้างว่าผู้ตายต่อสู้ขัดขวางการปฏิบัติของเจ้าพนักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่ กรณีปัญหาจะเกิดขึ้นแก่กรณีการตายโดยผิดธรรมชาติซึ่งมิใช่กรณีที่จะสามารถทราบได้ด้วยตาเปล่า หากแต่จะต้องมีการตรวจพิสูจน์โดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญเสียก่อน ดังนั้น การตายโดยผิดธรรมชาติบางลักษณะอาจได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นการตายโดยธรรมชาติซึ่งไม่ต้องทำการชันสูตรพลิกศพ ซึ่งเป็นการตัดออกจากกระบวนการค้นหาความจริงเกี่ยวกับการตายเสียแต่ต้น

(3) เป็นกระบวนการที่มีการใช้ทรัพยากรจำนวนมาก

นอกจากพนักงานสอบสวนซึ่งเป็นเจ้าพนักงานผู้รับผิดชอบตามที่ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดีกำหนดให้เป็นหน้าที่และความรับผิดชอบในการที่จะจัดให้มีการชันสูตรพลิกศพขึ้นแล้ว การชันสูตรพลิกศพยังประกอบไปด้วยเจ้าพนักงานอีก 4 ฝ่าย ได้แก่ แพทย์ พนักงานฝ่ายปกครอง พนักงานอัยการ และศาล ซึ่งแม้จะเป็นผลดีแก่การตรวจพิสูจน์การตายที่จะดำเนินการโดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญเป็นการเฉพาะ และเกิดการตรวจสอบกันระหว่างเจ้าพนักงานผู้ทำการชันสูตรพลิกศพกรณีการตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมหรือการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานก็ตาม แต่ระบบบริหารงานราชการและการงบประมาณของประเทศไทย ซึ่งทำให้ส่วนราชการแต่ละส่วนแยกต่างหากและไม่มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างใดๆ ต่อกัน ได้ทำให้การชันสูตรพลิกศพดำเนินไปตามกรอบอำนาจและความรับผิดชอบของแต่ละฝ่าย ซึ่งทำให้การจัดการและการพัฒนาชาติทิศทางและเป้าหมายอย่างเป็นองค์รวม อีกทั้ง การกระจายงบประมาณไปยังส่วนราชการต่างๆ ทำให้ไม่อาจทบทวนต้นทุน ความคุ้มค่า และประสิทธิภาพในการใช้จ่ายงบประมาณได้อย่างแน่ชัด

(4) การขาดแคลนแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในมาตรฐานการตรวจพิสูจน์

การแก้ไขมาตรา 150 ในปี พ.ศ.2542 ซึ่งได้แก้ไขเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับแพทย์ที่จะเข้าร่วมการชันสูตรพลิกศพโดยกำหนดให้แพทย์ทางนิติเวชศาสตร์เป็นแพทย์ลำดับแรกที่จะต้องเข้าร่วมการชันสูตรพลิกศพ ณ สถานที่ที่ศพนั้นอยู่ ซึ่งเป็นเจตนารมณ์ที่จะยกระดับให้การชันสูตรพลิกศพดำเนินการโดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เพื่อให้การตรวจพิสูจน์มีประสิทธิภาพและสอดคล้องต่อมาตรฐานในเรื่องดังกล่าว ทว่า ปัญหาการขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์ กล่าวโดยเฉพาะแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ ซึ่งนับแต่เมื่อปี พ.ศ. 2514 - พ.ศ. 2553 มีแพทย์ผู้ได้รับวุฒิปริญญาตรีนิติเวชศาสตร์จากแพทยสภา เพียง 145 คน และในจำนวนนี้ ในปี พ.ศ. 2552 มีแพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ปฏิบัติหน้าที่อยู่เพียง 81 คน ในพื้นที่ 25 จังหวัด เท่านั้น ในกรณีนี้ การตายในอีก 51 จังหวัด ดำเนินการโดยแพทย์ประจำโรงพยาบาลของรัฐซึ่งมิใช่แพทย์ทางนิติเวชศาสตร์ ซึ่งปัญหาการ

ขาดแคลนแพทย์นี้แม้จะเป็นปัญหาในทางการบริหารจัดการแต่ได้ส่งผลกระทบต่อความเหลื่อมล้ำในมาตรฐานการตรวจพิสูจน์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการตายและกระบวนการยุติธรรมจะได้รับ

(5) บทบัญญัติไม่ครอบคลุมการปฏิบัติที่เป็นอยู่จริง

บทบัญญัติในการชันสูตรพลิกศพนั้น มีเพียง 10 มาตรา โดยได้กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการชันสูตรพลิกศพนับแต่เมื่อพบการตาย การตายที่ต้องจัดให้มีการชันสูตรพลิกศพ การชันสูตรพลิกศพ ณ สถานที่ที่ศพนั้นอยู่ การตรวจพิสูจน์ การผ่าศพ การจัดทำสำนวนการชันสูตรพลิกศพ การไต่สวนการตาย การผ่าศพ และการจัดส่งสำนวนชันสูตรพลิกศพไปยังเจ้าพนักงานฝ่ายอื่น อย่างไรก็ตาม รายละเอียดในการปฏิบัติงานจริงบางประการเป็นกรณีที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีได้บัญญัติไว้ให้ครอบคลุม ซึ่งได้แก่

- เขตพื้นที่ความรับผิดชอบของแพทย์

เนื่องจากความในมาตรา 150 ซึ่งได้กำหนดให้แพทย์เข้าร่วมการชันสูตรพลิกศพกับพนักงานสอบสวนนั้น เป็นการกำหนดไว้เฉพาะคุณสมบัติหรือตำแหน่งของแพทย์ โดยมีได้กล่าวถึงเขตพื้นที่ความรับผิดชอบของแพทย์เช่นกรณีของพนักงานสอบสวน ในกรณีนี้ จึงอาจทำให้แพทย์ผู้มีความรับผิดชอบที่กำหนดซึ่งอยู่ในพื้นที่หนึ่ง เดินทางเข้าร่วมการชันสูตรพลิกศพในพื้นที่อื่น ๆ ได้โดยไม่มีข้อจำกัด

- คุณสมบัติของผู้ทำการผ่าศพ

มาตรา 152 กำหนดให้เป็นดุลพินิจของผู้ทำการชันสูตรพลิกศพในการที่จะมีคำสั่งให้แพทย์หรือพนักงานแยกธาตุของรัฐทำการผ่าศพได้ โดยมีได้กล่าวถึงคุณสมบัติของผู้ที่จะทำการผ่าศพไว้ ผู้ที่จะทำการผ่าศพจึงอาจเป็นแพทย์ในสาขาวิชาใดๆ ที่มีใช้แพทย์ผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะทางอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นการไม่สอดคล้องต่อมาตรฐานการผ่าศพในระดับสากล

- การจัดการศพภายหลังเสร็จสิ้นการตรวจพิสูจน์

การชันสูตรพลิกศพตามตามกระบวนการของกฎหมายเสร็จสิ้นลงเมื่อพนักงานสอบสวนได้จัดทำสำนวนการชันสูตรพลิกศพเสร็จสิ้น และได้จัดส่งไปยังพนักงานอัยการเพื่อพิจารณาส่งไปยังผู้ว่าราชการจังหวัด หรือยื่นคำร้องขอต่อศาลเพื่อไต่สวนและมีคำสั่งเกี่ยวกับการตายเท่านั้น โดยมีได้กล่าวถึงศพที่ได้ทำการตรวจพิสูจน์เสร็จสิ้นแล้วว่าจะต้องดำเนินการอย่างไรต่อไป ซึ่งการคืนศพให้แก่ญาติเพื่อจัดการตามประเพณีนั้น ทำให้ศพซึ่งเป็นวัตถุพยานที่สำคัญถูกเผาทำลายไปอย่างถาวร

(6) ศาลไม่มีบทบาทในการคุ้มครองสิทธิของผู้ตายและญาติผู้ตาย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดให้ศาลเข้ามามีบทบาทในกระบวนการชันสูตรพลิกศพ เฉพาะในกรณีการไต่สวนการตายที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน เพื่อมีคำสั่งว่า ผู้ตายเป็นใคร ตายที่ไหน ตายอย่างไร ซึ่งหากได้พิจารณาในรายละเอียดของสำนวนการชันสูตรพลิกศพที่กำหนดให้เจ้าพนักงานผู้ชันสูตรพลิกศพทำขึ้น ตามมาตรา 154 แล้วจะพบว่าประเด็นที่ศาลไต่สวนและมีคำสั่งนั้นเป็นประเด็นอย่างเดียวกัน ซึ่งบทบัญญัติของศาลได้กำหนดขอบเขตประเด็นที่ศาลจะมีคำสั่งไว้เพียงเท่านี้ ศาลจึงไม่อาจพิจารณาให้เกินกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้ได้ และเมื่อเสร็จสิ้นการพิจารณาและมีคำสั่งแล้ว กฎหมายได้กำหนดให้คำสั่งของศาลเป็นที่สุด ซึ่งทำให้ญาติผู้ตายหมดโอกาสในการที่จะแสวงหาความจริงและความถูกต้องของการตายต่อไป

การศึกษาถึงระบบ องค์การที่รับผิดชอบ เหตุการตายที่ต้องทำการชันสูตรพลิกศพ กระบวนการชันตอน และการตรวจสอบดวงศุลในการชันสูตรพลิกศพของมลรัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ และประเทศเยอรมนี เพื่อที่ทราบถึงความแตกต่างและแนวทางการนำมาปรับใช้กับกรณีปัญหาของประเทศไทย ได้ปรากฏผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบในประการสำคัญ ดังนี้

(1) ประเทศต่างๆ ได้มีระบบการชันสูตรพลิกศพที่แตกต่างกัน โดยมลรัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นระบบแพทย์ หรือ Medical Examiner ในทุกเขตพื้นที่ ประเทศอังกฤษเป็นระบบโคโรเนอร์ ในขณะที่ประเทศเยอรมนีเป็นระบบศาล แต่แม้จะมีความแตกต่างในเรื่องระบบ แต่ทุกประเทศต่างมีลักษณะร่วมกันในประการสำคัญ คือ การแต่งตั้งให้มีเจ้าพนักงานผู้ชันสูตรพลิกศพ และองค์การเพื่อรับผิดชอบการชันสูตรพลิกศพเป็นการเฉพาะ โดยมีได้เป็นส่วนหนึ่งของการสืบสวนสอบสวนหรือการดำเนินคดีของเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจ

(2) กฎหมายของมลรัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศอังกฤษได้กำหนดให้มีการจัดตั้งองค์การหรือสำนักงานเพื่อทำหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพเป็นการเฉพาะ โดยไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับองค์การที่ทำหน้าที่ในการสอบสวนหรือดำเนินคดีอาญา และไม่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือเป็นส่วนหนึ่งของงานด้านการบริการสาธารณสุข ซึ่งส่งผลที่ดีอย่างยิ่งต่อการปฏิบัติหน้าที่ที่เป็นอิสระ ความเป็นกลาง และสามารถดำเนินการได้อย่างมีมาตรฐาน ในขณะที่ประเทศเยอรมนีได้กำหนดให้ศาลเป็นผู้ทำหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพ ภารกิจในเรื่องดังกล่าวจึงเป็นส่วนหนึ่งของภารกิจของศาล นอกจากนั้น บุคคลที่จะทำหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพตามกฎหมายของมลรัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกาจะต้องเป็นแพทย์ผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านนิติเวช แต่ในกรณีของประเทศอังกฤษ จะต้องเป็นแพทย์หรือนักกฎหมาย ซึ่งผู้ได้รับการแต่งตั้งจะมีอำนาจและ

หน้าที่สำหรับการชันสูตรพลิกศพเท่านั้น ซึ่งทั้งประเด็นในเรื่ององค์การในการชันสูตรพลิกศพ และการแต่งตั้งบุคคลเพื่อให้ทำหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพเป็นกรณีแตกต่างจากการดำเนินการของประเทศไทยในปัจจุบัน

(3) การกำหนดเหตุการณ์ตายที่ต้องทำการชันสูตรพลิกศพของมลรัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศอังกฤษ มีเป็นจำนวนมากโดยส่วนใหญ่เป็นการกำหนดจากสภาพแวดล้อมหรือเหตุปัจจัยภายนอกที่ทำให้เกิดการตายที่บุคคลทั่วไปสามารถรู้และเข้าใจได้ การใช้ดุลพินิจของเจ้าพนักงานหรือการร้องขอจากบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการตายเพื่อให้มีการชันสูตรพลิกศพเป็นเพียงส่วนน้อย ในขณะที่เหตุการณ์ตายที่ต้องทำการชันสูตรพลิกศพตามกฎหมายของประเทศเยอรมนีกำหนดให้มีการชันสูตรพลิกศพการตายโดยผิดธรรมชาติ ซึ่งเป็นหลักการที่ใกล้เคียงกับหลักกฎหมายของประเทศไทย

(4) กฎหมายของแต่ละประเทศได้กำหนดกระบวนการขั้นตอนในการชันสูตรพลิกศพและกรณีอื่นที่เกี่ยวข้องไว้โดยชัดแจ้ง และมีความครอบคลุมการปฏิบัติที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งในหลายกรณีที่สำคัญเป็นหลักการที่มีได้มีอยู่ในกฎหมายของประเทศไทย ดังนี้

- กฎหมายของทุกประเทศได้มีการกำหนดเขตอำนาจในการชันสูตรพลิกศพของเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจไว้อย่างชัดแจ้ง การชันสูตรพลิกศพในพื้นที่อื่นนอกเหนือเขตอำนาจของตนจึงไม่อาจมีได้

- กฎหมายได้กำหนดไว้โดยชัดแจ้งว่า Medical Examiner และโคโรเนอร์ไม่จำเป็นต้องไปทำการตรวจศพหรือทำการชันสูตรพลิกศพ ณ สถานที่ที่พบศพด้วยตนเอง เว้นแต่กรณีของประเทศเยอรมนีที่ศาลจะต้องเดินทางไปทำการชันสูตรพลิกศพด้วยตนเองทุกกรณี

- กฎหมายของทุกประเทศได้กำหนดให้การผ่าศพจะต้องกระทำโดยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญเท่านั้น โดยประเทศเยอรมนีได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะทำการผ่าศพว่าจะต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านนิติเวช มลรัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกา กำหนดให้เป็นนิติพยาธิแพทย์ (Forensic Pathologist) และในประเทศอังกฤษกำหนดให้กระทำโดยพยาธิแพทย์ (Pathologist) เท่านั้น ซึ่งเป็นหลักการที่กฎหมายของประเทศไทยมิได้กำหนดไว้

- กฎหมายของประเทศอังกฤษได้กำหนดให้มีการไต่สวนการตายเช่นเดียวกับหลักกฎหมายของไทย แต่มีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน โดยการไต่สวนการตายตามหลักกฎหมายของประเทศอังกฤษนั้น เป็นการจัดให้มีขึ้นเพื่อพิสูจน์ทราบว่าผู้ตายเป็นใคร ตายอย่างไร ตายเมื่อไร และตายที่ไหน ในขณะที่การไต่สวนการตายของศาลตามหลักกฎหมายของไทยนั้น มีลักษณะเป็นเพียงการทำซ้ำในสิ่งที่พนักงานสอบสวนได้ทำมาแล้ว

- เมื่อการชันสูตรพลิกศพหรือการสอบสวนการตายเสร็จสิ้น การฝังศพหรือการเผา ศพตามหลักกฎหมายของทั้งสามประเทศนั้น จะกระทำได้ก็แต่โดยการสั่งอนุญาตจาก Medical Examiner โคโรเนอร์ หรือพนักงานอัยการแล้วแต่กรณี ทั้งนี้เพื่อให้เป็นการแน่ใจว่าการชันสูตรพลิก ศพหรือการสอบสวนการตายได้เสร็จสิ้นลงโดยไม่มีความจำเป็นต้องทำการตรวจศพอีก และเพื่อ เป็นการป้องกันมิให้มีการเผาหรือทำลายศพเพื่อทำลายหลักฐานหรือข้อเท็จจริงที่สำคัญต่อการ ดำเนินคดีอาญา ซึ่งเป็นหลักการที่ไม่มีอยู่ในหลักกฎหมายของประเทศไทย

(5) การตรวจสอบถ่วงดุลประการสำคัญที่ทำให้การชันสูตรพลิกศพของมลรัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศอังกฤษมีลักษณะที่โดดเด่น ซึ่งเป็นหลักการที่ไม่มีอยู่ในหลัก กฎหมายของประเทศเยอรมนีและของประเทศไทย คือ การเปิดโอกาสให้มีการตรวจสอบเพื่อ ทบทวน แก้ไขเปลี่ยนแปลง หรือยกเลิกเพิกถอนความเห็นเกี่ยวกับเหตุและพฤติการณ์เกี่ยวกับการตาย ในรายงานการชันสูตรพลิกศพได้ ซึ่งจะเป็นกระบวนการที่คุ้มครองสิทธิของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการ ตายในการที่จะได้รับการพิสูจน์และยืนยันความเห็นเกี่ยวกับพฤติการณ์ที่ตายอย่างรอบคอบ อีกทั้งกระบวนการดังกล่าวจะสนับสนุนให้การดำเนินคดีอาญาตั้งอยู่บนพื้นฐานขององค์ความรู้ที่ สามารถพิสูจน์ได้ด้วยหลักการทางวิทยาศาสตร์ และมีความเป็นวิชาชีพมากยิ่งขึ้น

5.2 ข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์เปรียบเทียบการชันสูตรพลิกศพของต่างประเทศ ได้ทำให้ทราบถึงความ แตกต่างและกลับพบว่าปัญหาในการชันสูตรพลิกศพของไทยนั้น มิได้เกิดขึ้นด้วยเหตุแห่งตัวบท กฎหมายกฎหมายดั่งที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเท่านั้น หากแต่ยัง ได้เกี่ยวพันไปถึงปัญหาจากการบังคับใช้กฎหมาย และปัญหาจากการบริหารจัดการที่สนับสนุน การชันสูตรพลิกศพอีกด้วย ดังนั้น แนวทางในการที่จะพัฒนาให้การชันสูตรพลิกศพของประเทศไทย มีความเป็นมาตรฐาน และสามารถที่จะตอบสนองต่อวัตถุประสงค์ในการค้นหาความจริง เกี่ยวกับการตายได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้แนวทางที่ดีของต่างประเทศเป็นต้นแบบในการ พัฒนา จึงขอเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและแก้ไขปรับปรุงทั้งในเชิงกฎหมายและการบริหาร จัดการ ดังนี้

5.2.1 แนวทางการพัฒนาในเชิงกฎหมาย

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพ เป็นกฎหมายสำคัญ ในการที่จะกำหนดว่าหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และวิธีการในการชันสูตรพลิกศพ รวมถึงบทบาทและ อำนาจหน้าที่ของเจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้อง โดยได้บัญญัติให้การชันสูตรพลิกศพเป็นส่วนหนึ่งของ

สอบสวน การแก้ไขปัญหามาจากตัวบทบัญญัติเองก็ดี หรือการบังคับใช้กฎหมายก็ดี จึงควรได้มีการพิจารณาทบทวนและปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายอันเป็นที่มาของปัญหา โดยควรดำเนินการในประเด็นสำคัญ ดังนี้

(1) ควรมีการแยกออกกฎหมายว่าด้วยการชันสูตรพลิกศพออกจากการเป็นส่วนหนึ่งของการสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และกำหนดให้มีกฎหมายการชันสูตรพลิกศพขึ้นเป็นการเฉพาะ เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการชันสูตรพลิกศพ ซึ่งเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นก่อน และไม่มี ความเกี่ยวข้องกับกระบวนการสอบสวนและการดำเนินคดี ซึ่งเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายหลังและแยกต่างหากจากกระบวนการการชันสูตรพลิกศพ

(2) ควรปรับปรุงแก้ไขเหตุการณ์ที่ต้องทำการชันสูตรพลิกศพ โดยการกำหนดให้การตายโดยผิดธรรมชาติเป็นเหตุการณ์อย่างหนึ่งที่ต้องจัดให้มีการชันสูตรพลิกศพเช่นกรณีอื่นๆ เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาการใช้ดุลพินิจว่าการตายอย่างใดเป็นการตายโดยธรรมชาติ หรือโดยผิดธรรมชาติ ที่ต้องทำการชันสูตรพลิกศพ และกำหนดให้ญาติผู้ตายหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับ การตายสามารถร้องขอให้มีการชันสูตรพลิกศพได้ ทั้งนี้ เพื่อถ่วงดุลมิให้รัฐผูกขาดอำนาจในการที่จะจัดให้มีการชันสูตรพลิกศพไว้เพียงฝ่ายเดียว

(3) ควรกำหนดกระบวนการและขั้นตอนการชันสูตรพลิกศพให้ครอบคลุมการดำเนินการที่เกิดขึ้นจริง และลดภาระในการดำเนินการบางขั้นตอนที่ไม่จำเป็น ดังนี้

ก. กำหนดคุณสมบัติของผู้ที่มีหน้าที่ในการไปชันสูตรพลิกศพ ณ สถานที่ที่พบศพ ให้มีความเหมาะสมกับภารกิจ และกำหนดหลักเกณฑ์ว่าเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจทำการชันสูตรพลิกศพจะต้องไปยังสถานที่ที่พบศพด้วยตนเองในกรณีใด ทั้งนี้ เพื่อแก้ไขปัญหามาจากการที่กฎหมายได้กำหนดให้มีแพทย์ผู้เชี่ยวชาญด้านนิติเวชศาสตร์หรือแพทย์อื่นตามที่กำหนดเข้าร่วมการชันสูตรพลิกศพ ณ สถานที่ที่พบศพด้วยตนเอง

ข. กำหนดเงื่อนไขและดุลพินิจในการสั่งให้ทำการผ่าศพให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการใช้ดุลพินิจของเจ้าพนักงาน ซึ่งควรจัดให้มีการผ่าศพเฉพาะในกรณีที่ มีความสำคัญหรือมีความจำเป็นเพื่อประโยชน์แก่การมีความเห็นเกี่ยวกับเหตุและพฤติการณ์ที่ตายที่แม่นยำยิ่งขึ้นเท่านั้น

ค. กำหนดขั้นตอนและเงื่อนไขในการคืนศพให้แก่ญาติผู้ตาย เพื่อกำหนดขอบเขตและอำนาจของเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจที่สามารถที่จะรักษาศพไว้เพื่อประโยชน์แก่การตรวจพิสูจน์ ได้นานเพียงใด ญาติจะสามารถร้องขอเพื่อรับศพกลับคืนในวงเวลาใด และในกรณีที่ไม่มีผู้มาขอรับศพกลับคืน เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจจะต้องดำเนินการอย่างไรเพื่อให้การเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย รวมถึงลดถึงเงื่อนไขและการอนุญาตให้มีการเผาศพหรือประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อ

ทางศาสนา เช่นแนวทางตามหลักกฎหมายของมลรัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศอังกฤษ และประเทศเยอรมนี ที่การเผาหรือการฝังศพจะกระทำต่อเมื่อมีคำสั่งอนุญาตจากเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจเท่านั้น เพื่อให้เป็นการแน่ใจว่า การชันสูตรพลิกศพได้เสร็จสิ้นลงแล้ว และไม่มีควมจำเป็นที่จะเก็บรักษาศพไว้อีก

ง. ยกเลิกกระบวนการไต่สวนการตายของศาล เนื่องจากเป็นกระบวนการที่ทำซ้ำจากสิ่งที่เจ้าพนักงานผู้ชันสูตรพลิกศพได้ระบุไว้ในสำนวนชันสูตรพลิกศพ และมีได้เป็นกระบวนการเพื่อการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน ในการที่จะคุ้มครองสิทธิของผู้ตายและผู้เกี่ยวข้องกับการตายได้อย่างแท้จริง

(4) ควรกำหนดกลไกการมีส่วนร่วมเพื่อการตรวจสอบของญาติ และผู้เกี่ยวข้องกับการตายในขั้นตอนการชันสูตรพลิกศพให้มีความเหมาะสม

การเปิดโอกาสให้ญาติและผู้เกี่ยวข้องกับการตายมีเข้ามามีส่วนร่วมกับการชันสูตรพลิกศพอย่างเหมาะสมจะส่งเสริมให้ประชาชนและญาติผู้ตายเกิดความเชื่อมั่นต่อการปฏิบัติหน้าที่และการอำนวยความสะดวกของรัฐ ซึ่งประเทศไทยได้กำหนดไว้เฉพาะกรณีการรับแจ้งการตาย การเข้าร่วมการชันสูตรพลิกศพ ณ สถานที่ที่ศพนั้นอยู่ และและการเข้าร่วมรับฟังและซักถามพยานในกระบวนการไต่สวนการตายของศาลเท่านั้น การร้องขอให้มีการชันสูตรพลิกศพ การร้องขอและการเข้าร่วมการผ่าศพ และการมีสิทธิได้รับทราบรายงานการชันสูตรพลิกศพ จึงเป็นกรณีที่ควรนำมาปรับใช้กับการชันสูตรพลิกศพของประเทศไทย แต่อย่างไรก็ตาม การจะให้โอกาสโดยไม่มีข้อจำกัด อาจทำให้เกิดการใช้สิทธิเกินความจำเป็น หรือไม่มีเหตุผลอันสมควร ซึ่งจะทำให้รัฐต้องรับภาระทั้งในด้านปริมาณและงบประมาณจำนวนมาก ดังนั้น การกำหนดช่องทางการมีส่วนร่วมเพื่อการตรวจสอบของญาติผู้ตายจึงควรอยู่ภายใต้เงื่อนไขของกฎหมายหรือดุลพินิจของเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจด้วย

(5) กำหนดกลไกหรือวิธีการในการโต้แย้งคัดค้านรายงานการชันสูตรพลิกศพ

กรณีที่ญาติผู้ตายหรือผู้เกี่ยวข้องกับการตายยังมีเหตุสงสัยเกี่ยวกับเหตุและพฤติการณ์เกี่ยวกับตาย หรือไม่เห็นด้วยกับความเห็นดังกล่าว เป็นกรณีที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีได้กำหนดให้มีวิธีการอย่างใดๆ เพื่อให้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงรายงานการชันสูตรพลิกศพได้ จะทำได้ก็แต่โดยการใช้สิทธิฟ้องคดีอาญาด้วยตนเองตามมาตรา 34 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หรือรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อต่อสู้ว่าตนมิใช่ผู้กระทำให้เกิดความตายเท่านั้น การกำหนดกลไกหรือวิธีการในการร้องขอต่อศาลซึ่งเป็นองค์กรกลาง เพื่อให้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลง หรือยกเลิกเพิกถอนรายงานการชันสูตรพลิกศพ เช่นหลักกฎหมายของมลรัฐมิชิแกน ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศอังกฤษ จะทำให้การชันสูตรพลิกศพได้รับการ

ตรวจสอบถ่วงดุลจากองค์กรภายนอก และสามารถคุ้มครองสิทธิของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการตาย ในการที่จะได้รับการวินิจฉัยชี้ขาดในประเด็นที่ตนประสงค์จะได้แย้งคัดค้านให้เป็นที่ยุติเสียก่อน โดยไม่จำเป็นต้องฟ้องคดีต่อศาล หรือรอรับการพิสูจน์เพื่อให้ตนพ้นผิดในขั้นตอนของการดำเนินคดีอาญา เท่านั้น

5.2.2 แนวทางการพัฒนาในเชิงการบริหารจัดการ

การจะทำให้กฎหมายการชันสูตรพลิกศพดังที่ได้เสนอแนะมาแล้วสามารถบังคับใช้ได้ อย่างมีประสิทธิภาพ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพิจารณาและเสนอแนะถึงแนวทางการพัฒนาใน เชิงการบริหารจัดการเพื่อรองรับและสนับสนุนการบังคับใช้กฎหมาย ดังนี้

(1) ควรจัดให้มีองค์กรเพื่อรับผิดชอบการชันสูตรพลิกศพเป็นการเฉพาะ เพื่อให้การพัฒนา และความรับผิดชอบต่อการชันสูตรพลิกศพมีเป้าหมายและทิศทางการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวม และเพื่อแก้ไขปัญหาความซับซ้อนในการบริหารจัดการ ทั้งในด้านทรัพยากรบุคคล และ งบประมาณ โดยการบูรรวมภารกิจการชันสูตรพลิกศพที่กระจายอยู่ในส่วนราชการต่างๆ เข้าไว้ ด้วยกัน และจัดตั้งสำนักงานในพื้นที่ต่างๆ กระจายไปในทุกเขตพื้นที่ตามความเหมาะสม

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการจัดตั้งองค์กรเพื่อรับผิดชอบนี้จะเป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ต่อกลไกการตรวจสอบในระหว่างองค์กรผู้มำนาจหน้าที่ทำการชันสูตรพลิกศพเช่นในปัจจุบัน ก็ตาม ทว่า การกำหนดให้ญาติผู้ตายหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการตายมีอำนาจที่จะร้องขอให้ทำการ ชันสูตรพลิกศพ และการกำหนดกลไกและวิธีการโต้แย้งคัดค้านรายงานการชันสูตรพลิกศพ ดังข้อเสนอดังต้น จะทำให้องค์กรผู้รับผิดชอบที่ได้จัดตั้งขึ้นนี้ ได้รับการตรวจสอบถ่วงดุลจาก องค์กรภายนอกอย่างแท้จริง

(2) ควรกำหนดให้มีเจ้าพนักงานผู้ชันสูตรพลิกศพเป็นการเฉพาะ แทนการกำหนดให้เป็น ดำเนินการโดยเจ้าพนักงานหลายฝ่ายและมีคุณสมบัติที่หลากหลาย ซึ่งประกอบด้วย พนักงาน สอบสวน แพทย์ พนักงานอัยการ และพนักงานฝ่ายปกครอง ทั้งนี้ เพื่อให้การชันสูตรพลิกศพมี ความเป็นเอกภาพ ทั้งในด้านการปฏิบัติหน้าที่และการจัดทำความเห็นเกี่ยวกับเหตุและพฤติการณ์ ที่ตาย อย่างไรก็ตาม การให้มีเจ้าพนักงานผู้ชันสูตรพลิกศพนี้ ควรแต่งตั้งขึ้นจากผู้เชี่ยวชาญซึ่งมิได้ มีอำนาจหน้าที่หรือเป็นส่วนหนึ่งในการสืบสวนสอบสวนหรือดำเนินคดีอาญา เนื่องจากความเห็น เกี่ยวกับเหตุและพฤติการณ์ที่ตายอาจนำไปสู่การยุติหรือดำเนินคดีอาญาต่อไป การแยกอำนาจ หน้าที่ในระหว่างเจ้าพนักงานผู้ชันสูตรพลิกศพและพนักงานสอบสวน จึงเป็นกลไกที่จะทำให้เกิด การตรวจสอบถ่วงดุลการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานทั้งสองฝ่ายอย่างเหมาะสม

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

การปกครอง, กรม, สถิติจำนวนการตาย [ออนไลน์]. 2553. แหล่งที่มา : www.dopa.go.th/TH
[2553, ตุลาคม 1]

กิจการยุติธรรม, สำนักงาน, การพัฒนาระบบการชันสูตรพลิกศพของประเทศไทย.
กรุงเทพมหานคร, 2550. (อัดสำเนา)

กิจการยุติธรรม, สำนักงาน, รายงานการเก็บข้อมูลกระบวนการยุติธรรมทางอาญาในประเทศไทย
มุสลิมศึกษาเปรียบเทียบกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทย.
กรุงเทพมหานคร, 2549. (อัดสำเนา)

กิจการยุติธรรม. สำนักงาน, Medico Legal Investigation of Death in USA. ใน รายงานการ
สัมมนา เรื่อง Medico Legal Investigation of Death in USA. หน้า 4. 6 กุมภาพันธ์
2552 ณ สมาคมแพทยนิติเวชแห่งประเทศไทย กรุงเทพมหานคร, 2552. (อัดสำเนา)

เข้มชัย ชูติวงศ์. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2542.

คณะอนุกรรมการเพื่อพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพ, รายงานการประชุมครั้งที่
2/2553. สำนักงานกิจการยุติธรรม, 2553. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)

คณะอนุกรรมการเพื่อพัฒนากฎหมายเกี่ยวกับการชันสูตรพลิกศพ. รายงานการประชุม ครั้งที่
1/2550 วันศุกร์ที่ 7 ธันวาคม 2550, สำนักงานกิจการยุติธรรม, 2550. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)

คณิต ณ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน,
2549.

คณิต ณ นคร. ปัญหาการใช้ดุลพินิจของอัยการ. วารสารอัยการ 5, 57 (กันยายน 2525) : 32.

คณิต ณ นคร. อัยการกับการสอบสวนคดีอาญา. กรมอัยการ : ชุดีมาการพิมพ์, 2532.

คะเนิง ฤาไชย. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : มิตรนรา
การพิมพ์, 2537.

จรัญ ภัคดีธนากุล. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : จีรัชการ
พิมพ์, 2549.

- ชนิดา เลิศสิทธิกุล. การพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดีอาญาโดยพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ : วิเคราะห์ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ปรับปรุงกฎหมายพยานหลักฐาน). วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.
- ชาญ วัฒนธรรม. การตรวจสอบถ่วงดุลอำนาจและคำสั่งไม่ฟ้องของพนักงานอัยการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 145. วิทยาลัยการยุติธรรม : สำนักงานศาลยุติธรรม, 2550.
- ณรงค์ ใจหาญ. หลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2544.
- ธานินทร์ กรัยวิเชียร. การปฏิรูปกฎหมายและศาล. กรุงเทพมหานคร : สำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี, 2511.
- ธำรง จิระจวิทยาเวช. ระบบการชั้นสูตรพลีกศพในประเทศสหรัฐอเมริกา. วารสารเมดิคอลไทม์ 25 (2545) : หน้า 38.
- ธีระวัฒน์ เชื้อพอพ. มาตรการตรวจสอบและถ่วงดุลการใช้อำนาจรัฐ : ศึกษากรณีการชั้นสูตรพลีกศพตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 วรรคสาม. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิชากฎหมายอาญา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541.
- นิวัฒน์ ทังทอง. การพัฒนากระบวนการงานนิติเวชเกี่ยวกับการชั้นสูตรพลีกศพ. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- ประมุข สุวรรณศร. กฎหมายลักษณะพยาน. กรุงเทพมหานคร : แสงสุทธิการพิมพ์, 2525.
- ประมุข สุวรรณศร. พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์. บทบัญญัติ 25 (มกราคม 2511) : 31.
- แพทยสภา. สถิติแพทย์ผู้ได้รับอนุมัติบัตรในสาขานิติเวชศาสตร์. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : www.tmc.or.th/statistics.php [2554, มกราคม 11]
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. เอกสารประกอบการสอนชุดวิชากฎหมายวิธีสบัญญัติ 3 สาขานิติศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : วิคเตอร์เพาเวอร์พอยท์, 2528.
- ร.แลงกาด์. ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย เล่ม 1. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2526.
- วรวิทย์ ฤทธิพิศ. การเปิดเผยข้อเท็จจริงในคดีอาญาในประเทศไทย. คุณภาพหะ. 42 (กรกฎาคม - กันยายน 2538) : 71-72.
- วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์. แนวทางการพัฒนางานนิติเวชในกระบวนการยุติธรรม. กรุงเทพมหานคร : สถาบันกฎหมายอาญา, 2543.

- เศวต กรรณล้วน, Medicolegal Investigation of Death in USA, กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกิจการยุติธรรม, 2552. (อัดสำเนา)
- โสภณ รัตนกร. คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมสาร, 2537.
- สุภาววรรณ เศรษฐบรรจง. คุณค่าของวัตถุพยานในคดีอาญา. [ออนไลน์]. 2553. แหล่งที่มา : www.elib.coj.go.th/Article/data/j4_5_6.pdf [2553, กรกฎาคม 19]
- แสวง บุญเฉลิมวิภาส และคนอื่นๆ. การพัฒนาระบบการชันสูตรพลิกศพไทยในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกิจการยุติธรรม, 2548.
- สัญญา ธรรมศักดิ์. คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : แสงทองการพิมพ์, 2543.
- สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, ข้อมูลทรัพยากรสาธารณสุขปีงบประมาณ 2552. [ออนไลน์]. 2554 แหล่งที่มา : www.bps.ops.moph.go.th/index.php?mod=bps&doc=5 [2554, มกราคม 11]
- หนังสือพิมพ์ข่าวสด ฉบับวันที่ 14 กันยายน 2550. [ออนไลน์]. 2553 แหล่งที่มา : www.kaosod.co.th. [2550, ธันวาคม 16]
- หยุด แสงอุทัย. บันทึกเรื่องคำพิพากษาฎีกาหมู่เกี่ยวกับฟ้องเคลือบคลุม. บทบัญญัติ. 12, 2 (2484) : 399.

ภาษาต่างประเทศ

- Alison, A. Trites. The New Testament Concept of Witness. Cambridge, The Press Syndicate of the University of Cambridge, 1977.
- Dorries, C. CORONERS' COURTS A GUIDE TO LAW AND PRACTICE. Second edition. New York, Oxford University Press, 2004.
- Franics, E. Camp. Gradwohl's Legal Medicine. 3d edition. Chicago, A John Weight & Sons, 1976.
- Fischer, F., Graw M., and Eisenmenger, W. Legal Medicine the Federal Republic of Germany and After Reunification. Forensic Science International. (September 2004):137-138.
- Hanzlick, R. Combs D. Medical Examiner and Coroner systems: history and trends. [Online]. Available from : www.jama.com [2009, May 20]

Strauch, H., Wirth, I., and Geserick, G. Forensic Medicine in the German Democratic Republic. Forensic Science International. (September 2004):129

Dennis, I.H. The Law of Evidence. New York, Sweet & Maxwell Limited, 1999.

John, J. Elwell. A Medico-Legal Treatise on Malpractice and Medical Evidence, Third edition-Revised and Enlarged, New York : Baker, Voorhis & co., 2009.

Kent County Medical Examiner Annual Report 2005. [Online]. Available from; www.co.kent.mi.us/reference/MED_EXAM_ [2009, May 21]

National Association of Medical Examiners. General Information. [Online]. Available from; www.thename.org/index.php?option=com [2009, June 15]

National Association of Medical Examiners. Forensic Autopsy Performance Standards. Amendments Approved October 16, 2006, N.A.M.E. Annual Meeting. [Online]. Available from : www.thename.org/index2.hp?option=com_docman&task=doc_view&gid=18&Itemid=71 [2009, June 15]

Murphy, P. Evidence, Proof, and Facts. New York, Oxford University Press, 2003.

Rachel, E. Barkow. Separation of Powers and The Criminal Law. Stanford Law Review. 58,989, 2006.

THE MEDICAL EXAMINER INVESTIGATIONS POLICY AND GUIDELINE MANUAL. [Online]. Available from : [http:// www.co.branch.mi.us/reference/refdocs/213-MED_EXAM_](http://www.co.branch.mi.us/reference/refdocs/213-MED_EXAM_) [2009, May 12]

The Committee of Ministers to Member State on the Harmonization of Medico-legal Autopsy Rules Recommendation, No R. (99) 3. [Online]. Available from : www.coe.int/t/dg3/health/recommendations_en.asp [2010, May 12]

United Nations. Principles on the Effective Prevention and Investigation of Extra-legal, Arbitrary and Summary Executions. [Online]. Available from : www.unhcr.org/refworld/docid/3ae6b39128.html [2010, May 12]

Werner, U. Spitz. Medicolegal Investigation of Death. Guidelines for the Application of Pathology to Crime Investigation. Illinois, Charles C Thomas Publisher, 1993.

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางเปรียบเทียบการชันสูตรพลิกศพของประเทศไทยและต่างประเทศ

ประเด็นที่ทำการศึกษา	ประเทศไทย	ประเทศสหรัฐอเมริกา	ประเทศอังกฤษ	ประเทศเยอรมนี
1. ระบบการชันสูตรพลิกศพ	ระบบตำรวจ	ระบบแพทย์	ระบบโคโรเนอร์	ระบบศาล
2. องค์กรที่รับผิดชอบการชันสูตรพลิกศพ	(1) สำนักงานตำรวจแห่งชาติ (2) คณะแพทยศาสตร์ของสถาบันการศึกษาที่เปิดสอนสาขาวิชานิติเวชศาสตร์ (3) กรุงเทพมหานคร (4) กระทรวงสาธารณสุข (5) กระทรวงกลาโหม (6) กระทรวงมหาดไทย (7) กระทรวงยุติธรรม (8) สำนักงานอัยการสูงสุด (9) สำนักงานศาลยุติธรรม	Medical Examiner Office	โคโรเนอร์	ศาลยุติธรรม
3. เหตุการตายที่ต้องทำการชันสูตรพลิกศพ	(1) การตายโดยผิดธรรมชาติ - ฆ่าตัวตาย - ถูกผู้อื่นทำให้ตาย - ถูกสัตว์ทำร้ายตาย - ตายโดยอุบัติเหตุ	(1) การตายของบุคคลโดยผลจากความรุนแรง: อาทิ ถูกทำ ให้ตาย ถูกยิง ฆ่าตัวตาย และ รวมถึงการตายจากยาพิษ หรือ ใช้ยาเกินขนาดด้วย	(1) การตายโดยไม่ทราบสาเหตุ (2) การตายที่ไม่อาจจะระบุได้ อย่างแน่ชัดว่าเป็นการตายโดย ธรรมชาติ	(1) การตายโดยผิดธรรมชาติ (2) การตายที่ยังไม่อาจจะระบุ ตัวบุคคลได้

ประเด็นที่ทำการศึกษา	ประเทศไทย	ประเทศสหรัฐอเมริกา	ประเทศอังกฤษ	ประเทศเยอรมนี
	<p>- ตายโดยยังมีปรากฏเหตุ</p> <p>(2) ตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้านักงาน</p> <p>(3) ตายโดยการกระทำของเจ้านักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่</p> <p>(4) ตายจากการต่อสู้ขัดขวางเจ้านักงานซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามหน้าที่</p>	<p>(2) การตายโดยกะทันหันหรือโดยมิได้คาดหมาย: อาทิ การตายของบุคคลในขณะที่มีสุขภาพดี และไม่มีประวัติที่สำคัญเกี่ยวกับการเจ็บป่วย และในกรณีการตายโดยมิได้คาดหมายนั้น ให้รวมถึง</p> <ul style="list-style-type: none"> - การตายที่แพทย์ไม่อาจจะบรูสาเหตุการณ์ตายได้ - การตายโดยไม่ทราบสาเหตุของเด็กที่อายุต่ำกว่า 2 ปี - การตายที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการประกอบอาชีพ - การตายที่เกิดจากการใช้ยาเกินขนาด หรือสารเสพติด - การตายที่เกิดขึ้นในระหว่างการรักษาหรือการใช้ยาสลบ - การตายที่ไม่มีแพทย์ 	<p>(3) การตายที่ผู้ตายไม่ได้รับการรักษาโดยแพทย์ ในการเจ็บป่วยครั้งล่าสุด หรือภายในระยะเวลา 14 วันก่อนการเสียชีวิต</p> <p>(4) มีเหตุที่น่าสงสัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมเกี่ยวกับการตาย หรือมีประวัติเกี่ยวกับความรุนแรง</p> <p>(5) การตายที่เกี่ยวข้องกับอุบัติเหตุ</p> <p>(6) การตายที่มีข้อสงสัยว่าเป็นการฆาตกรรม</p> <p>(7) การตายนั้นเกิดขึ้นภายหลังการควบคุมตัวของเจ้านักงานตำรวจหรือการคุมขังในเรือนจำ</p> <p>(8) ศพนั้นอยู่ภายใต้กฎหมาย The Mental Health</p>	

ประเด็นที่ทำการศึกษา	ประเทศไทย	ประเทศสหรัฐอเมริกา	ประเทศอังกฤษ	ประเทศเยอรมนี
		<p>รับรองการตาย</p> <ul style="list-style-type: none"> - การตายที่สงสัยว่าเกิดจากการทอดทิ้ง - การตายของบุคคลที่มีได้อยู่ในความดูแลของแพทย์หรือการตายอย่างกะทันหันในขณะที่อยู่ในสถานพยาบาลหรือที่พักของเอกชนซึ่งมิได้จัดให้มีการดูแลทางการแพทย์หรือพยาบาล เว้นแต่จะระบุได้อย่างแน่ชัดถึงสาเหตุการตาย (3) การตายอันเป็นผลจากการทำแท้ง (4) การตายของผู้ถูกคุมขังในเรือนจำ (5) การตายจากอุบัติเหตุ: อาทิ การตายจากยานพาหนะ จมน้ำ ล้ม จากพิษบาดแผล หรือแผลไหม้ เป็นต้น 	<p>Act</p> <ul style="list-style-type: none"> (9) การตายที่เกี่ยวข้องกับการทำแท้ง (10) การตายที่เกิดขึ้นโดยการกระทำของผู้ตายก่อนตาย (อาทิ มีประวัติเกี่ยวกับการใช้สารเสพติด การทำร้ายตัวเอง หรือการใช้จ่ายเกินขนาด) (11) การตายที่เกี่ยวข้องกับโรงงานอุตสาหกรรมหรือการประกอบอาชีพ (12) การตายในระหว่างการผ่าตัด หรือโดยผลของการใช้ยาสลบ และในกรณีการตายภายใน 24 ชั่วโมงหลังจากนั้น (13) การตายที่เกี่ยวข้องจากกระบวนการทางการแพทย์ หรือการรักษาพยาบาล การตายที่เกี่ยวข้องกับการดูแลทาง 	

ประเด็นที่ทำการศึกษา	ประเทศไทย	ประเทศสหรัฐอเมริกา	ประเทศอังกฤษ	ประเทศเยอรมนี
		<p>(6) การตายที่มีพฤติการณ์การตายอันเป็นที่น่าสงสัย</p> <p>(7) ภายใต้อำนาจของพนักงานอัยการหรืออัยการสูงสุด หรือโดยคำร้องขอของพลเมืองผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวน 6 คน</p> <p>(8) การตายของทารกในครรภ์ที่มีได้อยู่ในความดูแลของแพทย์ หรือภายหลังการคลอด</p>	<p>การแพทย์</p> <p>(14) การตายโดยผิดปกติ</p> <p>(15) การตายที่เกิดขึ้นภายใน 24 ชั่วโมงภายหลังเข้ารับการรักษาพยาบาลในโรงพยาบาล</p>	
4. ขั้นตอนและกระบวนการในการชันสูตรพลิกศพ				
4.1 ผู้ทำการชันสูตรพลิกศพ	<p>เจ้าพนักงานผู้ทำการชันสูตรพลิกศพ</p> <p>(1) การตายโดยผิดธรรมชาติ คือ</p> <ul style="list-style-type: none"> - พนักงานสอบสวน และ - แพทย์ <p>(2) การตายในระหว่างอยู่ใน</p>	Medical Examiner	โคโรเนอร์	ศาล

ประเด็นที่ทำการศึกษา	ประเทศไทย	ประเทศสหรัฐอเมริกา	ประเทศอังกฤษ	ประเทศเยอรมนี
	<p>ความควบคุมหรือโดยการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานคือ</p> <ul style="list-style-type: none"> - พนักงานสอบสวน - แพทย์ - พนักงานฝ่ายปกครอง <p>และ</p> <ul style="list-style-type: none"> - พนักงานอัยการ 			
<p>4.2 ผู้ที่ต้องไปยังสถานที่ที่ศพนั้นอยู่</p>	<p>(1) การตายโดยผิดธรรมชาติ</p> <ul style="list-style-type: none"> - พนักงานสอบสวน และ - แพทย์ <p>(2) การตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมหรือโดยการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน</p> <ul style="list-style-type: none"> - พนักงานสอบสวน - แพทย์ - พนักงานฝ่ายปกครอง <p>และ</p> <ul style="list-style-type: none"> - พนักงานอัยการ 	<p>(1) Medical Examiner (M.E) หรือ</p> <p>(2) Medical Examiner Investigator (M.E.I)</p>	<p>(1) โคโรเนอร์ หรือ</p> <p>(2) ผู้ได้รับมอบหมาย</p>	<p>ศาล</p>

ประเด็นที่ทำการศึกษา	ประเทศไทย	ประเทศสหรัฐอเมริกา	ประเทศอังกฤษ	ประเทศเยอรมนี
4.3 การมีคำสั่งให้ทำการผ่าศพ	ให้เป็นดุลพินิจของ เจ้าพนักงานผู้ทำการชันสูตร พลิกศพ	ให้เป็นดุลพินิจของ Medical Examiner	ให้เป็นดุลพินิจของ โคโรเนอร์	เป็นอำนาจของศาล
4.4 คุณสมบัติของผู้ผ่าศพ	ไม่กำหนด	กำหนดให้ต้องเป็นนิติพยาธิ แพทย์ (Forensic Pathologist)	กำหนดให้ต้องเป็นพยาธิ แพทย์ (Pathologist)	กำหนดให้ต้องเป็นแพทย์ที่ มีความเชี่ยวชาญด้านนิติเวช
4.5 การตายที่กำหนดให้ทำการ ผ่าศพ	ไม่กำหนด	(1) การตายที่เกิดจากการ ฆาตกรรม หรือมีเหตุสงสัย เกี่ยวกับการตาย (2) การตายที่เกิดขึ้นภายใต้ สภาพแวดล้อมที่ผิดปกติ (3) การตายที่ไม่มีข้อมูลเพียงพอ ที่จะชี้ชัดการตายได้ (4) การตายที่เกิดขึ้นใน เรือนจำของ County, City หรือ มลรัฐ หรือการตายที่เกิดขึ้นใน ระหว่างการควบคุมของเจ้า พนักงาน (5) การตายจากอุบัติเหตุ โดยเฉพาะการตายของผู้ขับขี่	ไม่กำหนด	(1) กรณีที่กฎหมาย กำหนด - การตรวจศพ ภายนอกด้วยตาไม่อาจทำให้ ค้นพบสาเหตุการตายได้ - หญิงที่ตั้งครรภ์ เสียชีวิตระหว่างการทำงานหรือ ภายใน 6 เดือนหลังจากการ คลอดบุตร - การตายของทารก แรกเกิด - ผู้เสียชีวิตมีอายุต่ำ กว่า 16 ปี - ศพที่ไม่อาจระบุ

ประเด็นที่ทำการศึกษา	ประเทศไทย	ประเทศสหรัฐอเมริกา	ประเทศอังกฤษ	ประเทศเยอรมนี
		<p>และผู้โดยสาร</p> <p>(6) การตายจากการจมน้ำที่เกิดขึ้นในแหล่งน้ำสาธารณะ อ่างอาบน้ำ หรือสระว่ายน้ำ</p> <p>(7) การตายที่เกิดจากการใช้ยาหรือสารพิษ</p>		<p>เอกลักษณะบุคคลได้</p> <ul style="list-style-type: none"> - ญาติผู้ตายร้องขอให้ทำการผ่าศพเพื่อพิสูจน์สาเหตุการตาย (2) กรณีโดยดุลพินิจของศาล <ul style="list-style-type: none"> - ตายผิดธรรมชาติหรือพฤติการณ์การตายยังไม่ชัดเจน - ตายโดยโรคติดต่อ โรคจากการทำงาน หรือโรคเนื้องอก - ตายภายใน 4 สัปดาห์หลังจากได้รับการให้ภูมิคุ้มกันโรค - ตายโดยผ่านการปลูกถ่ายหรือโอนถ่ายอวัยวะภายใน - ผู้ตายได้รับการฝังเครื่องช่วยกระตุกหัวใจ - เพื่อประโยชน์ในด้านวิทยาศาสตร์

ประเด็นที่ทำการศึกษา	ประเทศไทย	ประเทศสหรัฐอเมริกา	ประเทศอังกฤษ	ประเทศเยอรมนี
4.6 การออกรายงานชั้นสูตรพลิกศพหรือความเห็นเกี่ยวกับการตาย	เจ้าพนักงานผู้ทำการชั้นสูตรพลิกศพ	Medical Examiner	โคโรเนอร์หรือคณะลูกขุน	ศาล
4.7 การเผาหรือการฝังศพ	ไม่กำหนด	โดยคำสั่งของ Medical Examiner	โดยคำสั่งของโคโรเนอร์	โดยคำสั่งของพนักงานอัยการ
5. การตรวจสอบถ่วงดุล				
5.1 ในขั้นตอนการชันสูตรพลิกศพ ณ สถานที่ที่ศพนั้นอยู่	<p>(1) กรณีการตายโดยผิดธรรมชาติ</p> <ul style="list-style-type: none"> - การชันสูตรพลิกศพจะต้องดำเนินการโดยพนักงานสอบสวน และแพทย์ - ญาติผู้ตายมีสิทธิทราบและเข้าร่วมการชันสูตรพลิกศพ <p>(2) กรณีการตายในระหว่างควบคุมหรือการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน</p> <ul style="list-style-type: none"> - ให้พนักงานอัยการ 	<p>(1) พนักงานอัยการ ญาติผู้ตาย หรือพลเมืองผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวน 6 คน มีอำนาจร้องขอให้ Medical Examiner ทำการชันสูตรพลิกศพการตายนอกจากที่กฎหมายได้กำหนดไว้</p> <p>(2) พนักงานอัยการจะต้องเข้าร่วมทำการชันสูตรพลิกศพ ณ สถานที่ที่ศพนั้นอยู่ กับ Medical Examiner (M.E) หรือ Medical Examiner Investigator (M.E.I) ในกรณีที่มีการตายนั่นเกิด</p>	ญาติผู้ตายหรือบุคคลที่กฎหมายกำหนดมีสิทธิเข้าร่วมการชันสูตรพลิกศพ และการผ่าศพ	ญาติผู้ตายมีสิทธิร้องขอให้ทำการผ่าศพ

ประเด็นที่ทำการศึกษา	ประเทศไทย	ประเทศสหรัฐอเมริกา	ประเทศอังกฤษ	ประเทศเยอรมนี
	และพนักงานฝ่ายปกครอง เข้าร่วมทำการชันสูตรพลิกศพกับพนักงานสอบสวนและแพทย์	จากการถูกฆาตกรรมหรือสงสัยว่าเกิดจากการฆาตกรรม (3) ญาติผู้ตายมีสิทธิทราบการตาย และเข้าร่วมการชันสูตรพลิกศพ ณ สถานที่ที่ศพนั้นอยู่		
5.2 ในขั้นตอนการผ่าศพ	การมีคำสั่งให้ผ่าศพ เป็นดุลพินิจของเจ้าพนักงานผู้ทำการชันสูตรพลิกศพ ซึ่งได้แก่พนักงานสอบสวน แพทย์ และพนักงานอัยการ และพนักงานฝ่ายปกครอง ในกรณีการตายในระหว่างควบคุมหรือการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน	ญาติผู้ตายมีสิทธิร้องขอให้มีการผ่าศพเด็กที่ตายในขณะที่มีอายุไม่ถึง 2 ปี	ญาติผู้ตายหรือบุคคลที่กฎหมายกำหนดมีสิทธิเข้าร่วมการผ่าศพ	
5.3 ในขั้นตอนการจัดทำรายงานหรือสำนวนชันสูตรพลิกศพ หรือความเห็นเกี่ยวกับการตาย	พนักงานอัยการมีหน้าที่เข้าร่วมกับพนักงานสอบสวนทำสำนวนชันสูตรพลิกศพ ในกรณีการตายในระหว่างควบคุมหรือการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน	ไม่กำหนด	(1) โคริเนอร์จะต้องทำการไต่สวนการตายดังที่กฎหมายกำหนดโดยคณะลูกขุน (2) ญาติ หรือ บุคคลที่กฎหมายกำหนดมีสิทธิเข้าร่วมรับฟังและซักถามพยานใน	ไม่กำหนด

ประเด็นที่ทำการศึกษา	ประเทศไทย	ประเทศสหรัฐอเมริกา	ประเทศอังกฤษ	ประเทศเยอรมนี
			กระบวนการไต่สวนการตาย	
5.4 ในขั้นตอนภายหลังการออกรายงานหรือสำนวนชั้นสูตรพลิกศพ หรือความเห็นเกี่ยวกับการตาย	<p>(1) กรณีความตายมิได้เป็นผลแห่งการกระทำความผิด อาญาให้ส่งสำนวนชั้นสูตรพลิกศพไปยังผู้ว่าราชการจังหวัด</p> <p>(2) ในกรณีการตายในระหว่างควบคุมหรือการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน ให้พนักงานอัยการทำคำร้องขอต่อศาลเพื่อให้ทำการไต่สวนการตาย</p>	พนักงานอัยการ ญาติ ผู้ตาย หรือจำเลย มีสิทธิร้องขอให้ศาลไต่สวนเพื่อให้มีการทบทวนหรือแก้ไขรายงานการชันสูตรพลิกศพหรือใบรับรองการตายของ Medical Examiner	ผู้มีผลประโยชน์เกี่ยวกับการตายมีสิทธิยื่นคำร้องขอต่อศาลเพื่อให้มีการทบทวนคำวินิจฉัยการตาย ด้วยเหตุที่คำวินิจฉัยนั้นดำเนินการโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ไม่เป็นธรรม หรือไม่มีการแสดงซึ่งเหตุและผล (Judicial Review)	ไม่กำหนด

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

- ชื่อ – นามสกุล**   นางอุษา จันพลอย บุญเปี่ยม
- วันเดือนปีเกิด**   วันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2518 ที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร
- สำเร็จการศึกษา**   มัธยมศึกษาตอนปลายจากโรงเรียนจอมสุรางค์อุปถัมภ์ ในปีการศึกษา 2535
ปริญญาบัณฑิต จากคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในปี
การศึกษา 2539 และเข้ารับการศึกษต่อในระดับปริญญาโท สาขา
สาขากฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ที่คณะนิติศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ. 2550

ศูนย์วิทยพัทธพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย